5.3.79

FL. CRESCONIUS
CORIPPUS
POETA AFRICANUS
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS

EX RECENSIONE P. F. F.

CUM NOTIS VARIORUM.

ROMAE

APUD BENEDICTUM FRANCESIUM

PRAESIDUM ADPROBATIONE

CIↃ. IↃCC. LXXVII.

PRAEFATIO.

MIchaël Ruizius Aſſagrius Celtiberus omnium primus Antuerpiae typis Chriſtophori Plantini in lucem emiſit anno 1581., dedicavitque Sereniſſimo Principi Alberto S. R. E. Presbytero Cardinali Archiduci Auſtriae CORIPPI Africani Grammatici *Fragmentum Carminis in laudem Imp. Iuſtini Minoris : Carmen Panegyricum in laudem Anaſtaſii Quaeſtoris, & Magiſtri* : & libros quatuor *de laudibus Iuſtini Aug. Minoris*, ex Ms. Cod., quem confidenter adſerit, *non ex coniecturis, ſed ex fide certiſſima conſtare, fuiſſe ante ſeptingentos, & amplius annos deſcriptum*. At vero quo loco eum Cod. repererit alto preſſit ſilentio, quae prima mali labes; cum enim nullus alius inventus ſit uſque adhuc haec ea-

dem Carmina exhibens Ms. Codex, quo cum Ruizii editionem conferre quis potuerit, neque datus quidem ſit cuique locus eumdem ſaltem Codicem, quo ille uſus fuit, recenſendi, hinc factum eſt, ut eleganti ſane Poëtae nuſquam omnino, certaque fide licuerit integritatem, decoremque ſuum reſtituere, quem partim ei veterem detraxiſſe librarium non abnuo, ſed partim detraxiſſe etiam videtur ipſe Ruizius, quod exſoleſcentes veteris Codicis litteras non bene perceperit. Itaque poſt Ruizium plures alii docti viri medicam manum Corippo apponere ſtuduerunt, ſed coniecturis quiſque indulgens ſuis. Inter hos primus in medium venit Thomas Dempſterus, qui Corippum & ſuas in eum *coniecturas*, *& commentarium cum caſtigationibus* edidit Pariſiis an. 1610. Verum haec quoque editio multis male mulctatum plagis Corippum exhibet, praetereaque innumeris oppleta eſt erroribus typographicis. Gaſpar Barthius (*Adverſ. lib.* XVII. *cap.* 33.) de ſe ipſo teſtimonium perhibet, quod a puero ſategerat totum Corippum recenſere, ut typis committeret, ſed in propoſito nequaquam permanſit; & ſolummodo plures, doctas ſane, & acutas, in Corippum animadverſiones ſuis Adverſariorum libris interſeruit.

Ter-

Tertium igitur editus est Corippus ab Andrea Rivino Lipsiae an. 1655., quartum a Nicolao Rittershusio Altorfii Noricorum an. 1664., ac demum quintum ab Andrea Goetzio, qui Norimbergae degens editionem Nicolai Rittershusii iterum Altorfii an. 1743. recudi curavit, Conradi Rittershusii I. C. notis, quas Nicolaus filius suis sociaverat, cum autographo recognitis, & quibusdam e penu etiam suo superadditis, sed quae nullius fere pretii sunt; qua de re ex eo solum aliquam meretur laudem, quod nempe vocum omnium Indicem, ex quibus contexta sunt Corippi carmina, primus adiecerit. Praeter has quinque carminum Corippi editiones, nullam novi esse aliam; etsi plures alios novi eruditos exstitisse viros, qui illa iterum expolire meditati sunt. Id enim in se receperat Maltretus, asseruitque: *multo castigatiores se posse* Corippi libros *edere*, praeteriens tamen dicere, an solummodo ex coniecturis, an vero ex aliquo, qui ei tunc forte innotuerit, Ms. Codice. Qua vero de caussa promissum haud solverit non subit; quod aeque dictum volo de Leysero, qui in conspectu corporis Poëtarum Latinorum medii aevi, Corippi libros refingendi ex editionibus Ruizii, ac Dempsteri spem pariter fecit,

cit, pariterque nuſquam exegit. Demum cum nova haec mea ferveret editio, en mihi obviam fit Cornel. Val. Vonckii opuſculum Traiecti editum an. 1744., cui titulus: *Specimen Criticum*, in quo plures in Corippum emendationes proponuntur, nec non eiuſdem eruditi viri libri duo *Lectionum Latinarum* ſequenti anno in lucem emiſſi, ubi alias quoque in eumdem Corippum emendationes miniſtrat; praetereaque profitetur Corippum totum innumeris locis emendatiorem dediſſe, & iam in procinctu eſſe, ut primus cum omnibus doctorum notis, & cura etiam ſua auctiorem ederet, conſilium tamen differre contra votum debuiſſe, aliunde ſibi ſubſidii ſpe nata ad eum magis exornandum. Utinam Vonckius tam bene conceptum, & tam prolixe promiſſum opus exegiſſet! Sed eadem mala fortuna, qua in irritum ceſſere Maltreti, ac Leyſeri conſilia, hoc quoque nobis invidit.

Itaque tum cum apud me conſtitui Corippum novae Appendici, quam curabam, Corporis Hiſtoriae Byzantinae interſerere, ne amplius ab eo Corpore vagaretur disiunctus, inprimis opus mihi fuit, ut eius textum ipſe diſtinguerem, & emendarem; & ne quis aliquid deſideraret, variorum notis eumdem exor-

exornavi, Ruizii primum, deinde vero Dempsteri, Gasparis Barthii, utriusque Rittershusii, ac Vonckii, nec praeteriissem a Goëtzio subintroductas si quid valerent, & quas forte habet Rivinus, dummodo editionis ab eo confectae exemplum aliquod quovis pretio acquirere potuissem. Praeter aliorum notas apposui etiam meas, in quibus facile profecto mihi fuisset multo plures, & multo copiosiores eruditionis manipulos coacervare, ubi de rebus tum sacris, & civilibus, tum militaribus, & aulicis Augustae urbis Constantinopoleos, quarum Corippus meminit, sermonem instituere placuisset: sed cui non dicta summorum virorum opera, Du-Fresnii praesertim, & Bandurii, in quibus quicquid ad eas pertinet luculentissime expositum, illustratumque reperitur? Cum autem Iohan. Henrici Leichii, & Iohan. Iacobi Reischii studio mox etiam in medium prodierint Constantini Porphyrogenniti Imp. Constantinopolitani *de Ceremoniis Aulae Byzantinae* libri duo, vix plane aliquid nunc superest, quod desiderare quis possit ad mores dignoscendos aulae Byzantinae. Hos igitur quisque per se consulere poterit Graecae eruditionis thesauros, si ei opus libebit. Satis mihi esse volui, ut quae coniectando primus in textu Corippi loca emendavi,

davi, atque restitui, in notis meis confirmarem; quaedam licet etiam eruditionis capita interdum extulerit currens calamus. Porro haesi dubius an solummodo textum Corippi emendatum darem, an potius qualem Ruizius, ut sibi visum est, ex Ms. Cod. typis expressit, sed tandem id consilii captandum censui, ut praestarem utrumque, unde quis possit ex utriusque textus collatione, & ex rationibus, quae in adiectis variorum notis proponuntur, eam lectionem sequi, quae sibi placeat magis. Variorum eruditorum notae Ruizii textum respiciunt, meae textum, quem emendatum inscripsi, etsi sentio adhuc multa adesse, quae aut secundas curas, aut peritioris medici manus exspectant, ut sanentur; quorum aliqua cum per tempus subsenserim, in notis inde reconcinnare non praetermisi, in quibus etiam typographica quaedam errata correxi. Quoniam vero haec Corippi Carmina, quinquies licet typis impressa, adeo tamen habentur rara, ut vix casu ubivis gentium eorum aliquod ex tot editionibus exemplum venum expositum reperiri contingat, qualia laudatae Appendici Corporis Historiae Byzantinae interserui, separatim etiam, qua vides forma, emittere optimum fore duxi, ut in seriem Classico-

rum,

rum, qui notis variorum editi ſunt, Corippus etiam referri queat, & magis innoteſcat. Neque enim litteratorum hominum curis minus digni ſunt Corippi libri. Plura in eis acute concepta, & eleganter dicta deprehendes; praetereaque locuples teſtis eſt Corippus multarum rerum temporis ſui; qua de re eius auctoritate, & fide non ſemel uſus eſt Baronius ſtatim ác in lucem prodiit; & mox Iohan. Petrus De-Ludevvig in eius commendationem ſcripſit: *Vtinam Corippus, Africanus Poëta, eſſet in plurium manibus; ſed eius exempla Ruizii, & Ritterſhuſii non ita obvia! Meretur certe is Poëta recudi; idque ob plures cauſſas. Nam Iuſtiniani laudes canit: res Iuſtini deſcribit ſucceſſoris: idque ingenioſe, prudenterque, ut liceat inde noſſe curialia tum vitia, tum virtutes, ſolemniaque.* Quod ſi Nicolaus Alemannus, Bibliothecae Vaticanae olim Praefectus deceſſor meus, hanc tulit adverſus Corippum cenſuram in Praefatione ad Procopii Caeſarienſis libros, qui ἀνέκδοτα inſcribi ſolent: *Corippus tam improvidus eſt Iuſtiniani, atque Iuſtini adulator, quam levis poëta, in alterius enim laudibus exſultans alterius in vituperationem labitur incautus, vel potius adductus veritate*; animadvertas volo virum ceteroquin egre-

egregiae indolis, & eruditionis, ita ſenſiſſe neſcio quo abreptum in Iuſtinianum furore, Principem profecto non ſine magnis vitiis, ſed multis quoque virtutibus conſpicuum. Is furor effecit, ut Alemannus ne Corippum quidem aequis oculis aſpicere potuerit, quia poëtico quodam aeſtu, & ſecundum ſaeculi ſui morem effuſis laudibus Iuſtinianum celebravit. Ceterum criticorum omnium communis eſt ſenſus, Corippum nec invenuſtum eſſe Poëtam, nec levem; & ſciens, prudenſque cenſeo futurum fore, ut quo emendatior legatur, eo magis dignoſcatur elegans, & plane dignus, ut illi inter aequales, regnum poëticum conferre non ſine ratione poſſis, ſecundum Barthii iudicium, qui hoc etiam ſapienter addit, Corippi libros *ultimos eſſe eloquentiae Romanae conatus*. Et ſane manifeſto ſe prodit in lectione librorum Virgilii apprime verſatum, & gentilis ſui Poëtae Claudiani imitatorem, cuius ſublimes volatus, etſi non aequis ſemper pennis, aemulari ſtudet. Praeſtant hanc mihi cenſuram eius Carmina, quae prae manibus ſunt, & quae ſenio iam feſſus, ut ipſe loquitur, ſcripſit. Utrum fervidus iuventa aliquid amplius potuerit, tunc conſtare poterit, ſi quando in apricum aetas proferat Poëmation, quo *Lybicas gentes*, & *Syrtica bella* com-

complexus iam fuerat, & cuius ipſe meminit in Praefatione ad Iuſtinum.

Iamdiu huius etiam Poëmatii editionem in votis habet Reſpublica Litteraria, neque elapſam eius ſpem mihi auguror, ex eo quod mihi certo conſtat in pluribus olim Codicibus deſcriptum fuiſſe. Ioh. Cuſpinianus in ſuo *de Caeſaribus, & Imperatoribus* libro, agens de Imp. Iuſtiniano M., repertum a ſe eſſe narrat Budae in Bibliotheca Regia hoc Poëmation octo libris diſtinctum, inſcriptumque Fl. Cresconii Corippi nomine, & titulo *Iohannidos*, cuius argumentum erat Bellum Lybicum, quod Iohan. Patricius contra Afros geſſit. Praeterea hos recitat eius primos verſus:

Signa, duces, genteſque feras, Martiſque ruinas,
Inſidias, ſtrageſque virûm, duroſque labores,
Et Lybiae clades, & fractos viribus hoſtes,
Indictamque famem populis, laticeſque negatos,
Vtraque lethiferi turbantes caſtra tumultus &c.

Hinc igitur exſtitiſſe olim Budae huius Poëmatii Codicem innoteſcit: & praeterea ex eo Cod. intelligimus Corippum noſtrum fuiſſe dictum Fl. Creſconium Corippum, ex quo fit

ut duos alios in medium adducere valeam de eodem Corippi Poëmatio veteres teſtes. Primus eſt Petrus Diaconus in Actuario ad Chronicon Caſinenſe Leonis Marſicani, ubi inter libros, quos deſcribi curavit Abbas Deſiderius ad Romanam Cathedram poſtea evectus ſub Victoris II. nomine, CRESCONIUM memorat *de Bellis Lybicis*. Hunc Codicem in Bibliotheca Monaſterii Montis Caſini adhuc ſuperfuiſſe ann. 1532. novi ex Ms. Cod. Vatic. 3961., qui Indicem continet Caſinenſium Mſs. Clementis VII. iuſſu confectum, ſic enim in claſſe librorum Grammaticalium legitur: *Liber Creſconii Incip. Victoris*. Nec mirere hoc initium haud bene convenire cum initio Poëmatii *de Bellis Lybicis*, quod refert Cuſpinianus; laudati enim Indicis auctor nec ſatis peritus, nec ſatis diligens paſſim deprehenditur, qualem ſe ipſe etiam fatetur in epiſtola opellae ſuae praemiſſa, in qua ulterius adſerit praecipitanter eam exegiſſe; aut ſi mavis reponam, tunc temporis fuiſſe illum Creſconii Codicem ob vetuſtatem corruptum, & mancum. Utinam vero etiam nunc ſupereſſet, aut quo aſportatus fuerit innoteſceret! Omnem profecto adhibuiſſem curam, ne amplius deſideraretur; at modo nulla ibi reſtat membrana, quae Creſconii

ſconii nomen praeſeferat, nulla, in qua *de bellis Lybicis* agatur, ut a docto viro illius Bibliothecae Curatore factus ſum certior; qui me etiam monuit, Angelum de Nuce, Chronici Caſinenſis editorem diligentiſſimum, ad ſeriem librorum, quos Deſiderius deſcribi curaverat, iure merito hanc notam appoſuiſſe: *Eorum plurimi ſuperſunt, non tamen omnes, expilata non ſemel noſtra Bibliotheca.*

Alter demum Poëmatii *de Bellis Lybicis* a Fl. Creſconio Corippo ſcripti teſtis eſt auctor Anonymus, qui Creſconianam collectionem veterum Canonum, aliaque SS. Patrum Opuſcula deſcripſit in membranaceo Ms. Cod. ſaec. x. Romae in Bibliotheca Vallicellana adſervato, & nunc notato tom. xviii., qui texens pag. 136. Opuſculorum omnium a ſe deſcriptorum Indicem ſub hoc titulo: *Haec ſunt, quae in Codice habentur*; ita incipit: *Concordia Canonum a Creſconio Africano Epiſcopo digeſta ſub capitulis trecentis. Iſte nimirum Creſconius Bella, & Victorias, quas Iohannes Patricius apud Africam de Saracenis geſſit, hexametris verſibus deſcripſit ſub libris.* Hanc notam iuris publici fecit Baronius (*Ann.* 527. *num.* 76.), & iterum ex ipſo Codice deſcripſit, ac recudit Mabillonius (*It. Italic. pag.* 69.); ita ut plane mirum

ſit quomodo Chifletius (*in Praef. Opp. Ferrandi*), & Coutantius (*in Praef. ad epiſtolas Romanorum Pontificum par*.2. *§*.7.) adſerere non dubitaverint Baronium inveniſſe illam in Ms. Cod. Vatic. Operi Creſconiano praefixam, cum ſignanter ille notaverit Cod. Vallicellanum, & intermedium eius folium, unde eam deſcripſerat. Quoniam vero iidem docti viri plus aequo eamdem notam aeſtimantes confidentiſſime vocarunt illam in teſtimonium aetatis, qua Creſconius Collector Canonum floruit, iuvat ſingula, quae in ea Adnotator adfirmat, obiter expendere, neque enim fore moleſtum arbitror, ut capta occaſione aliquid miniſtrem ad illuſtrandos Fl. Creſconii Corippi libros *de Bellis Lybicis*, ſi quando obveniat, ut in apricum proferantur.

Itaque nugas agere puto, qui Creſconii Canonum Collectoris aetatem ex ea nota comperiiſſe ſibi blandiuntur, cum mihi videatur, Anonymum adnotatorem ex eo tantummodo ſibi perſuaſiſſe, quod eiuſdem auctoris eſſet carmen *de Bellis Lybicis*, ac Collectio Canonum, quia nimirum Creſconii nomen utrique Operi praefixum invenerat, & quia operis utriuſque auctorem, Africanum hominem eſſe ſentiebat. Verum animadvertamus oportet, quod Creſconii, ſeu mavis Criſconii

nii nomen fuit Afris familiarissimum, ut plane liquet ex Collatione Carthaginensi, & ex epistola Concilii Milevitani ad Innocentium Papam I., quarum uni plures interfuerunt, & hanc alteram plures nuncuparunt diversarum sedium Episcopi, qui uno, eodemque Cresconii nomine appellabantur. Est igitur adnotatoris adsertio admodum incertae fidei, etsi indubitanter falsitatis non arguo, tum quia minime pugnat aliquem esse Iuris Canonici peritum, & in arte Poëtica potentem, tum etiam quia nulla suppetit ratio cur pernegem non eodem fere tempore editam fuisse Collectionem Canonum Cresconianam, ac editum est a Fl. Cresconio Corippo Carmen *de Bellis Lybicis*. Quinimmo equidem sentio apprime probabile videri, quod eadem ferme aetate, sub imperio nimirum Iustiniani Magni, utrumque opus prodierit, nam ex Iohan. Cuspiniani testimonio, aliisque inferius adducendis rationum momentis, certo teneo huius carminis argumentum esse Africana praelia sub Iustiniano M. gesta, & quod pertinet ad Collectionem Canonum, quia sub eiusdem Iustiniani M. imperio eam quoque prodiisse coniicio ex epistola eidem Operi praefixa, quae adhuc integra superest, ad Liberinum Episcopum. Et

Et ſane Creſconius in ea dicit ſe excuſaſſe ab iniuncto Opere, quod Breviarium Canonum *a viro reverentiſſimo Ferrando Carthaginienſis Eccleſiae Diacono digeſtum iam fuerat*; & quod vereretur *ne aliud* Breviarium *exſequendo eius prudentiae deprehenderetur in aliquo derogare*; Quae loquendi ratio, non ſecus ac *ſapientiſſimi*, & *venerabilis viri* appellationes, quae ibidem Ferrando inſuper tribuuntur, vehementer ſuadent, aut adhuc in vivis Ferrandum fuiſſe, aut ſaltem eius Breviarium non multo ante fuiſſe editum. Iamvero quem latet ſub imperio Iuſtiniani Magni Ferrandum floruiſſe? Fuit enim S. Fulgentii Epiſcopi Ruſpenſis in Monaſterio Sardiniae Calaritano diſcipulus; & cum S. Fulgentius Kal. Ian. an. ſal. 533. mortem obierit, eiuſdem vitam deſcripſit, & Feliciano in Sede Ruſpenſi eidem poſt annum integrum ſuffecto dedicavit. Qua de re factum hoc eſſe conſtat an. ſal. 534., quo Iuſtinianus Magnus annum VIII. imperii ſui numerabat.

Unde vero bonus Adnotator acceperit Creſconium Collectorem Canonum fuiſſe Epiſcopum divinare non auſim: quinetiam, ſi praelaudatam Epiſtolam Creſconianae Collectioni praefixam iterum conſulas, facile intelliges, eius auctorem, ſaltem tunc temporis, nulla-

nullatenus fuisse in tali dignitate constitutum, Liberino enim *subiectum se* dicit, & Liberini *paterna auctoritate* coactum, ut Operi manum admoveret. Hae phrases haud bene conveniunt Episcopo ad Episcopum scribenti, etiamsi probare posses Liberinum Cresconio praestantiorem fuisse seu dignitate veluti Primatis, & Archiepiscopi, seu antiquitate consecrationis.

Demum aut minus veraciter, aut saltem minus diligenter indicatum puto ab Adnotatore argumentum Carminis *de Bellis Lybicis*, quod ei innotescebat Cresconii nomine inscriptum. Si enim, quia tunc forte in ore vulgi celebrabatur praecipue insignis victoria, quam recentius in Africa de Saracenis Iohan. Patricius Imp. Leontio reportaverat, hanc ille victoriam Cresconiani Carminis argumentum esse adserere intendit, prout Chifletius, & Coutantius sibi persuaserunt, falsitatis eum arguunt primi eiusdem Carminis versus a Cuspiniano editi, qui bellum indicant vario, ac diuturno Marte agitatum, cum e contrario Bellum Saracenicum sub Leontio brevi temporis spatio confectum esse constet ex Anastasio Bibliothecario, & Cedreno, qui eius meminere. Anastasius ita loquitur: *Mundi anno sexies millesimo* CXC. *Divinae Incarnationis* DCXC. *anno vero imperii Leontii*

tii tertio, acie Arabes in Africam mota, hanc obtinuerunt, & ex proprio exercitu taxatos in ea quosdam constituerunt. Quibus compertis Leontius mittit Iohannem Patricium virum idoneum cum omnibus Romanis classibus; qui cum Carthaginem pervenisset, & bello catenam portus eius aperuisset, inimicosque in fugam convertisset, hos viriliter insecutus, universa liberavit Africae castra. Si quis autem malit Adnotatorem, secundum aetatis suae morem, Saracenorum nomine Africanas gentes appellasse, Africana licet bella sub Iustiniano gesta indicare voluerit, eum non fuisse mendacem dabo, sed in proprietate verborum minus diligentem dicam. Quamobrem cum Fl. Cresconius Corippus libris suis *de Bellis Lybicis* titulum *Iohannidos* praefixerit, quis foret ille Iohannes, a quo Poëmation ita nuncupabatur, Chifletio, & Coutantio opus erat diligentius expendere, ne deciperentur existimantes, celebrasse Corippum bellum in Africa a Iohanne Patricio gestum Imp. Leontii anno tertio. Neque enim hoc solum in Africa gestum est bellum a quodam Iohan. Patricio, sed etiam confecta sunt diuturna Romanorum cum Mauris, & Wandalis agitata praelia sub Iustiniano Magno; & nullatenus dubito cecinisse Fl. Cresconium Corippum Latinis versibus,

ſibus, quae ſoluta Graeca oratione ſcripſit Procopius in Hiſtoria de Bello Wandalico: & Heroëm, ſeu mavis Maecenatem, Poëmatis ſui Iohannem nuncupaſſe, quo militiae Romanorum in Africa Magiſtro ſine conſorte tandem aliquando confecta, & abſoluta fuerunt praelia pluribus annis, pluribuſque cum gentibus, variaque fortuna geſta in Africa, Iuſtiniano Magno imperante. Erat iſte Iohannes Patricius Pappi illius frater, qui unus fuerat ex quatuor ductoribus equitum in bello adverſus Wandalos Beliſario Duce commiſſum, & eum Procopius celebrat in altero Hiſtoriae ſuae libro de Bello Wandalico, quem claudit his verbis: *Revocato Artabane, Iohannem, Pappi fratrem, militum per Africam magiſtrum* (Iuſtinianus) *creavit, ei nullo conſorte addito. Hic Iohannes, ut Africam attigit ſtatim inito cum Antala ac Mauris Bizacenis praelio victor multos occidit, & recepta ad unum omnia Salomonis ſigna Imperatori miſit, quae illi Barbari, cum extinctus eſt Salomon, reportaverant: reliquos longiſſime ab Imp. Romani finibus abegit. Poſt iterum Lebanthae e Tripolitanis partibus magno cum exercitu profecti, ingreſſique Bizacium, copiis Antalae ſe adiunxerunt, quibus Iohannes cum occurriſſet, diſceſſit acie victus, & ſuorum deſideratis quam-*

plurimis, fuga recepit ſe Laribum. Hinc hoſtes loca omnia Carthaginem uſque incurſantes magnam in Afros obvios crudelitatem exercuere. Aliquanto poſt Iohannes militibus, qui cladem evaſerant, congregatis, ac Mauris, qui Cutzinae parebant, aliiſque in ſocietatem allectis, conflixit cum hoſtibus, eoſque praeter opinionem fudit. Incompoſite fugientibus inſtantes Romani ſtragem dedere maximam; ceteri ad extremas oras Africae evaſerunt. Atque ita Afri, quos Belli calamitas reliquos fecerat, ad exiguum numerum magnamque egeſtatem redacti, vix tandem aliquando reſpirarunt. Haec Procopius.

Iamvero cum de libris Corippi editis, ineditiſque ſatis dixerim, nunc de Corippo ipſo aliquid commentari operae pretium foret, ſed nullum novi veterem Graecum, Latinumve ſcriptorem, qui eius meminerit. Commentariolum de eo ſcribere Dempſterus ſategit inſcriptum: *De Corippo coniectura non obſcura ex ſcriptis ipſius*, ſed vacuas diverberat umbras, & fingens ſibi captare lucem captat tenebras. Itaque meliora quaedam proferam, paucis tamen me expediam.

Corippus dicebatur etiam Flavius Creſconius, ſeu Criſconius, quod laudatus nos docet vetus Codex a Iohanne Cuſpiniano Budae reper-

repertus. Afer gente fuit, & arte Grammaticus, utriusque rei teste Ms. Cod Ruizii; nec semel ipse Corippus Africanum se prodit in suis, qui supersunt, versibus. Grammatici autem appellatio ita est accipienda, ut virum significet in dicendo, scribendoque praeclarum, quales fuerunt, quorum memoriam posteritati mandavit Svetonius in Opere *de claris Grammaticis*.

Senio iam fessus *de laudibus Iustini Augusti Minoris* Corippus scripsit, cum iam pluribus libris scripsisset *de Bellis Lybicis*. De utraque re testimonium certum ipse perhibet: & ex coniectura adiiciam scripsisse de Bellis Lybicis ante annos plus minus triginta. Hanc annorum supputationem mihi praestat tempus, quo hosce libros edere potuit, & tempus, quo scripti esse videntur libri de laudibus Iustini. Bellis enim Lybicis Iohannes Patricius finem imposuit, qui creatus est Militum in Africa Magister sine consorte anno VIII. imperii Iustiniani; qua de re ante hoc tempus haud plane potuit edere Corippus libros suos de iisdem Bellis huic Iohanni nuncupatos; neque est verisimile eos edidisse post longum tempus. Porro cum Iustinianus M. imperaverit annis XXXIX., constat proinde quod multo post scripti fuerint libri de laudibus Iu-

ſtini Auguſti: quinetiam plane liquet ſcriptos fuiſſe duobus ſaltem annis poſtquam Iuſtinus imperabat. Cum enim Corippus lib.I., & lib.IV. Iuſtinianum in extremo vitae praedicentem inducat, futurum fore, ut qui ei nocere meditati fuerant, Iuſtino etiam inſidias molirentur, ut meritis poenis ad aliorum exemplum mulctarentur; fingendae huius fabulae occaſionem ex eo aucupatum eſſe facile eſt intelligere, quod Iuſtini iuſſu anno imperii eius ſecundo, die tertia Octobris, capitali ſupplicio affecti fuerunt Conſtantinopoli Aetherius, & Addaeus magnae auctoritatis apud Iuſtinianum Patricii, quos plurium criminum, ac praecipue conſpirationis in ipſum Iuſtinum actos fuiſſe reos narrant omnes illius temporis Hiſtorici. Euſtathius vero, ſeu mavis Euſtratius, ſcriptor coaevus in vita S. Eutychii Patriarchae Conſtantinopolitani (*vide Acta SS. ad diem* 11. *Aprilis*) factum hoc eſſe adiicit ultione divina, quod eorum potiſſimum conſilio, & opera e Sede Conſtantinopolitana detruſus ab Imp. Iuſtiniano fuerat S. Eutychius, & in exſilium miſſus, ei, nullo plane iure, ſuffecto Iohanne Scholaſtico. Corippus quoque ultionem divinam ſuper eos factam eſſe fingit, quia ipſi Iuſtiniano nocere voluerint, neque explicat qua ratione; at quis Prin-

Principi nocet magis, quam malus consiliarius, & qui perversa consilia non modo suggerit, sed operam etiam praestat, ut executioni mandentur? Praeterea cum lib. IV., quem aliquanto post alios tres editos esse suadent versus, quibus tertius explicit, Palatia Sophiana Corippus commemoret, hinc etiam manifestum fit hos libros non edidisse statim ac Iustinus ad Imperium evectus fuit, cum haec Palatia condendi, atque adeo renovandi, ampliandique, & exornandi occasionem enarret Theophanes ad an. IV. Imperii eiusdem Iustini. Hae meae coniecturae videntur mihi esse probabilissimae, & fortassis luculentioribus etiam argumentis constarent, ubi integrum haberemus librum IV., & alios libros, qui eum prosequebantur, sicuti enim tribus libris Imperii Iustini initia, sic etiam totidem Consulatum eius, & in eo gesta Corippum celebrasse vehementer suspicor.

Corippo familiares erant sacrae litterae, quod eius versus ostendunt, in quibus plura ex illis imitatur: Illius vero pro recta fide contra sui temporis Haereticos studium mirifice testatur Symbolum Fidei, quod secundum Nicaeni, & Constantinopolitani Conciliorum constituta versibus diligenter expressum inserit lib. IV., & fortassis non modo ve-

ritati Catholicae obsequium ita praestare voluit, sed etiam ipsi Iustino plaudere, qui statim ac Imperio potitus est edictum de recta fide, quod Evagrius recitat (*Hist. Eccl lib.*v. *cap.* 4.) conscripsit, hortatusque est omnes ad Catholicae Ecclesiae doctrinam, atque unitatem amplexandam.

Velificatos esse Corippo primos Aulae Byzantinae ministros, Anastasium praesertim Magistrum, & Quaestorem, tum ex carmine Panegyrico in laudem ipsius Anastasii, tum ex libro primo de laudibus Iustini luculenter discimus, sed obscurum remanet, utrum hisce editis libris solatia obtinuerit, quibus indigebat. Nam de inopia sua saepius queritur, in quam *saeva Fortunae ira* se incidisse dicit, reticens tamen caussas, unde translucere quid amplius potuisset de eius vitae ratione. Demum, si Dempsterum audias, *certe officium aut in Aula Palatina, aut in provincia gessisse videtur* ex v.48. Panegyr. in laudem Anastasii, quod ego tamen nullatenus video, ut in notis ad eum locum patefaciam. Praeter haec nihil aliud in promptu habeo, quod de Fl. Cresconio Corippo Africano Grammatico commemorem.

PERIO-

PERIOCHAE

Quas in fronte Cod. Ms. Carminum Corippi Ruizius invenit (*a*).

I. PRaefatio, in qua Poëta Iustini Imperatoris laudes exsequitur (*b*).

II. Dum Avares, vel gentes alias subditas Iustino commemorat, ad eius laudem refertur edomita ferocitas Barbarorum.

III. Iustinum, Sophiamque dicit dignos Imperio, a quibus subiectae gentes foedus pacis expostulant.

IV. Propitiari sibi vates Principem deprecatur, ut (*c*) fessum senio, & calamitatibus implicatum praestanti regat pietatis intuitu.

* * * * * * * * * * * * * * * *

III. Commemorat auctor eos, quorum exhortatione Carmen hoc in laudem Iustini conscripserit (*d*).

IV. Iusti-

(*a*) Barthius *Advers. lib XXV. cap. 3.* Dempsterum damnat, quod has Periochas in sua Corippi editione omiserit: *Faciunt enim*, inquit, *ad Auctoris sententiam apprime bene, & perveteres esse ex genere dicendi & industria sua apparent.* Praeterea nonnullis etiam notis eas Barthius exornavit, quas aequum duxi non praeterire; nequeo tamen eruditissimo viro adsentiri existimanti ab ipso Corippo Carminibus suis praefixas, & a Glossatore aliquibus in locis immutatas fuisse. Intercisae autem sunt, & praesertim doleo in fine esse mutilas, ex quo incompertum manet quot libris totum opus Corippus compleverit. Cum enim Initia Imperii Iustini tribus libris celebraverit, totidem etiam eius Consulatum celebrasse suspicor.

(*b*) In prima Periocha Praefationis nomine argumentum ponitur Fragmenti Carminis in laudem Iustini. Quod eo lubentius dico, ne quis inserendos operi istius Fragmenti versus putet, quod faciebat olim Helias Putschius, cuius coniecturas aliquot ad nos misit, dum viveret, perquam nostri studiosus Goth. Iungermannus. *Barthius*.

(*c*) Inepte *praestanti*. Quid enim hoc ad aerumnas Corippi. Praesens vero numen est, quod in praesentia opitulatur. Sammonicus Serenus:

Depellit tetros praesenti numine morbos.

Vide plura alibi ad Petronium. Ex stilo vero penitius considerato non alium, quam Corippum ipsum, harum Periocharum auctorem puto. Nec indignetur, qui Grammaticum titulo praefert, officium suum etiam in propriis Poematis fecisse. *B.*

(*d*) Haec nota ad primum iam librum Corippi pertinet, cuius sex marginales distinctiones sunt omissae. *B.* Praetereaque perierunt etiam intermediae Pe-o chae Carminis Panegyrici ad Anastasium.

IV. Iuſtiniani obitum artificioſe Poëta introducit, ut ex Conſulto Senatus Iuſtinum avunculo condignis laudibus * (*e*)

V. Ubi (*f*) conlacrimans Iuſtinus, & de morte Iuſtiniani. Dum ſopor oculis irrepſiſſet (*g*), per quietem vidit Sanctam Mariam Virginem, Imperium ſibi decedentis avunculi ſurrogare.

VI. De Iuſtini aedibus Calinici concitatis impulſu, ut aditus daretur Senatui Imperatorem Iuſtinum eligere, & cuſtodis ad ſtrepitum cum indignatione reſponſis.

VII. Deſcriptio domus Iuſtini. Quam pretioſa viſu (*h*), & operoſo fuerit labore conſtructa *** rit, ut ad honorem Iuſtini quam propere convenirent.

* * * * * * * * * * * * * * * * *

XVII. Quid Circus, vel eius apparatus, ſignificent, hic Poëta admirabili ratione complectitur.

XVIII. Dicit hic, qui primum quadrigas iunxerit; & quod vana ſuperſtitio Paganorum Deum Solem putaverit: qui tamen honor ſolis poſtea Romanis (*i*) delatus eſt.

XIX. Amore Iuſtiniani populus incitatus, Iuſtinum heredem regni favore laudis exſequitur.

IN

(*e*) Quae hic deſunt ſuppleri debent: *commendatum ſucceſſiſſe doceat*. Nam Iuſtinum Senatui a moriente Iuſtiniano commendatum traditur libro I., & lib. IV. *B.*

(*f*) Excidit ordo narrationis ex libro primo. Adfuit Senatus Iuſtino, & de infirmitate avunculi narravit, ipſumque ſucceſſioni admovendum dixit. Cui ſermoni conlacrimavit Iuſtinus. Haec deſunt in lacuna illa bene magna. Cetera iam apparent. Haec ſi conſideraſſet Putſchius, abſtinuiſſet inſertionis de Fragmento opinione, quam longis alioqui ambagibus aſſerere voluit. Maria vero a Corippo Poëtarum veterum imitatione introducitur, qui Diis ſuis cum Principibus magnam familiaritatem faciebant. Utinam vero Graeci ſcriptores in talibus minus Poëtae eſſent, quorum libri poſteriori aevo fecundi iſtarum rerum ſunt. *B.*

(*g*) Exactius haec intuens Monachum gloſſatorem videbis. Poëta enim Pietatis ſimulacrum caelo deſcendere facit, familiare ut velut perpetuo Iuſtino. Ille vero Beatam Virginem ex eo concinnat. Nec inde minus horum auctor Corippus eſſe poſſit ipſe. Monachi enim diu imperium in bonas litteras mutandi omnia, tyranni veri, habuerunt. Melius aevum ſpirat phraſis, quae ſequitur cap. 6: *Ut aditus daretur Senatui Imperatorem Iuſtinum eligere*; Quod Monachus ſane aliter extuliſſet. *B.*

(*h*) Vonckius recte correxit: *Specioſa viſu*.

(*i*) Adde, *Principibus*. *B.*

IN LIBRO II.

CONTINENTUR HAEC.

I. De conventu (*a*), & intentione populi cernere Iustinum Principem cupientis.

II. Non prius Iustinus, Sophiaque regalia signa sumserunt, nisi pia thura sanctis offerentes altaribus precibus Dominum exorarent.

III. De apparatu vestium Augustarum, vel (*b*) reliquis ornamentis, quibus ad percipiendum regnum Iustinus emicuit.

IV. Iuxta (*c*) primorum ritum quatuor iuvenum manibus in clypeum Iustinus ad regnandum attollitur.

V. A Iohanne Pontifice (*d*) Iustinus sacro diademate coronatus, Imperator efficitur: & Senatorum, vel totius populi vocibus, cum Sophia pariter, laudibus efferuntur.

VI. Quibus verbis Iustinus Senatum est allocutus; postquam solium conscendit Imperii.

VII. Iustinus, magno stipante Senatu, in publicam rem, populum de emendatione operum (*e*), ac futuris donis, alloquitur.

VIII. Iusti-

(*a*) Suppositirium est argumentum primum libri II. Nec una vox quidem in tribus primis eius libri capitibus, quae ad conventum, & intentionem populi Iustinum videre cupientis, possit traduci. *B.* Luxatam potius crediderim hanc Periocham, & fuisse XVI. libri primi

(*b*) *Vel* huic scriptori *&* sonat, estque Graecismi imitatio. In ea enim lingua ῆ nonnunquam ϰ̀ sonat. Vide quae notat Andreas a Laguna ad Dioscoridem. Sic lib. I. Perioch. XVII: *Quid Circas, vel eius apparatus significent, hic Poëta admirabili ratione complectitur.* *B.*

(*c*) Emenda *iuxta priorum*, Imperatorum videlicet De ritu ipso vide eruditissimi Pithaei adversaria. Eam scripturam veram esse docent marginalia quoque argumenta a Ruizio ex antiquo libro adnotata; Quae sane omittenda non erant editori alteri. *B*

(*d*) Glossam haec olent. Iohannem enim Romanum Pontificem haec ingerunt, cum haud dubio alias Patriarcham scriptum foret. Nota epistola Iohannis ad Iustinianum, & notae ad eam Iureconsultorum. *B.*

(*e*) Vocem *operum* ex glossa esse puto, & eiiciendam. Nam *emendatio* morum, & Reipublicae a Iustino proponitur, quam ad *bona opera* iste vetulis. Est vero *emendatio* correctio status publici, saepe ea voce a scriptoribus intellecta. Sic tamen Corippus loquitur lib. II. v. 158:

Lux operum aeterno lucet splendore bonorum.

Sed in alia re. *B.*

VIII. Iuſtiniani Imperatoris ſyngrapha creditores Iuſtini vultibus cum lacrimis repraeſentant : quibus ille miſeratus (*a*), debitum perſolvit avunculi ; atque multos criminibus implicatos a carcerali iubet cuſtodia relaxari.

IN LIBRO III.

CONTINENTUR HAEC.

I. More Patrum, Iuſtinus funus decedentis avunculi regiis opibus exornat, chorique (*b*) miniſterio ſupremum honorem concelebrans, corpus eius aureae tradidit ſepulturae.

II. Poſt luctum populus priſtina laetitia iucundatur; honoris frondibus (*c*) aedium poſtes exornat, comitque limina; & in laudem Iuſtini, Sophiaeque multiplici clamore perſultat.

III. Egregios apparatus imperialis convivii Poëta deſcribit, & in magno delitiarum luxu ſobrietatem, & temperiem Iuſtini : collaudatque avunculi recordationem, nec inter epulas dilectione ſolita patitur oblivisci (*d*).

IV. De conſummatione convivii; & pro re publica curas (*e*) regiae ſollicitudinis; atque Poëtae precibus pro ſui carminis perfectione Sapientiam implorantis.

V. Exor-

(*a*) *Miſerari* cum dandi caſu uſurpat. Quae ne quis aliter capiat ipſum lib.II. cap.9. ita locutum notet:

Publica privato cum debita redderet auro,
Sponte ſua dominus ſervis miſeratus egenis. B.

(*b*) *Chorus* pro collegiis Sacerdotum, & Clericorum ponitur. Corippus ipſe lib. III. v.42:

Hinc Levitarum venerabilis ordo canentum,
Virgineus ſonat inde chorus. B.

(*c*) Eleganter *frondes honoris* appellat, quae a depulſo luctu feſto quodam publico in honorem Principis aedibus praefigebantur. Multa de his docti, & nos ad Virgilium, & Claudianum. B.

(*d*) *Oblivisci* paſſive poſitum. Virgilius:

. . . . . *Oblita mihi tot carmina*

Boëthius lib. IV. cap.1. de conſolat: *Eaque mihi, etſi ob iniuriae dolorem nuper oblita, non tamen antehac prorſus ignorata dixiſti.* B.

(*e*) Scribe *curis*. Inibi quoque gloſſa eſt; *Sophiam* enim *deprecantis Poëtae* ſcripſerat auctor priſcus. Quod nomen Reginae interpretabundus Monachus *Sapientiam* ſubſtituit, licet auctore non nimis invito, qui in talibus luſit etiam. B.

V. Exornata (*a*) Augusta domus regentis imperium; & coactis proceribus omnis ordo Palatinus per officium, cultumque disponitur urbis; Romanaque potentia cunctis praeeminere gentibus praedicatur (*b*).

* * * * * * * * * * * * * * * * *

(*a*) Transposita sunt verba, scribe: *Exornatur augusta domus coactis proceribus, & omnis ordo Palatinus &c.* Apparet vel ex ultimo hoc superstitum capite stilus hominis eruditi, qui talis singulis phrasibus videri velit; hoc est talis, quem bona fide Grammaticum appellare possis. Atque haec hactenus, ut vita saltem servetur his Periochis, quae in secunda editione omissae, tandem plane intercident, nisi vindicentur: dignae tamen vita semel adepta, potius quam oblivione feliciter post multa saecula expugnata. *B.*

(*b*) Etsi hoc loco superiora cum sequentibus in manuscripto exemplari cohaerebant, continenterque legebantur, manifestum procul dubio est deesse medium fere indicem capitum huius tertii libri, integrumque quarti: quem tamen ex ipsius Corippi margine restitui minime placuit, quod ab auctore brevior aliquanto appositus ibi fuerit. Quin etiam principium Praefationis Corippi ad Iustinum Augustum, manifesto deest. Cuius iniuriae caussa non oscitanti, aut indocto descriptori tribuenda videtur, qui fortassis antiquius exemplar libri, unde describebat, folio uno mutilum, iam illo tempore nactus fuerit. *Reiskius.*

FL. CRE-

FL. CRESCONII CORIPPI
AFRICANI GRAMMATICI
CARMINA.

A

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
FRAGMENTUM CARMINIS
IN LAUDEM IUSTINI AUGUSTI MINORIS
SEU PRAEFATIO LIBRORUM SUORUM DE LAUDIBUS EIUSDEM IUSTINI AUG.

EDITIO RUIZII.

Avares, vel gentes alias Iustino subditas dicit.

. . . . Deus omnia regna
Sub pedibus dedit esse tuis, regesque superbos
Subdidit, hostilesque manus decrescere fecit.
II. *Illa colubrimodis Avarum gens dura capillis,*
Horribilis visu, crudisque asperrima bellis,
Imperio subiecta tuo servire parata,
In media supplex desusis crinibus aula
Exorat pacem, nec fidere millibus audet
Tot numerosa suis Romana lacessere signa:
Quae totiens victos numeret per proelia Francos;
Edomitosque Getas, captos stratosque tyrannos,
Longobardorum populos, Gepidumque feroces,
Mutua per latos inter se vulnera campos
Miscentes feritate sua, cum milite tuto
Alternas gentes domini fortuna necaret.
Pars inimicorum cecidit cum magna tuorum
Perfidia punita sua: nunc Marte peracto
Victores, victique . . . famulantur in aula.

Iustinum, Sophiamque dignos esse describit imperio.

III. *Solum excellentem conscendere iussit in arcem*
Te Pater omnipotens, summaque in sede locavit,
Mater consilii placidis Vigilantia vestris
Semper inest oculis; quamque omni pectore gestas,
Alma Augusta, tui consors Sapientia regni.
Tu quoque, iustitiae nomen de nomine sumens,

Prae-

XVIII –

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
FRAGMENTUM CARMINIS
IN LAUDEM IUSTINI AUGUSTI MINORIS
SEU PRAEFATIO LIBRORUM SUORUM
DE LAUDIBUS EIUSDEM IUSTINI AUG.

EDITIO EMENDATA.

. . . . Deus omnia regna
Sub pedibus dedit eſſe tuis, regeſque ſuperbos
Subdidit, hoſtileſque manus decreſcere fecit.
Illa colubrimodis Avarum gens dira capillis,
Horribilis viſu, crudiſque aſperrima bellis,
Imperio ſubiecta tuo, ſervire parata
In media ſupplex defuſis crinibus aula
Exorat pacem, nec fidere millibus audet
Tot numeroſa ſuis Romana laceſſere ſigna.
Quis totiens victos numeret per proelia Francos?
Edomitoſque Getas? captos, ſtratoſque tyrannos?
Langobardorum populos, Gepidumque feroces,
Mutua per latos inter ſe vulnera campos
Miſcentes feritate ſua? Cum, milite tuto,
Alternas gentes Domini fortuna necaret,
Pars inimicorum cecidit tunc magna tuorum
Perfidia punita ſua: nunc, Marte peracto,
Victores, victique tua famulantur in aula.
Solum excellentem conſcendere iuſſit in arcem
Te Pater omnipotens, ſummaque in ſede locavit.
Mater conſilii placidis Vigilantia veſtris
Semper ineſt oculis, quamque omni pectore geſtas;
Alma Auguſta, tui conſors Sapientia regni.
Tu quoque, Iuſtitiae nomen de nomine ſumens,

Fraena regendorum retines firmissima Regum :
Nominibus tribus his regitur, quodcumque movetur :
Certatim gentes Romana ad foedera currunt :
Principe pro iusto Romanum nomen amatur,
Subque pio domino cuncti bene vivere quaerunt :
Ille etiam, Solis qui se subiactat amicum,
Ardua suscipiens minuentis cornua Lunae, — Forte *suspiciens.*
Noctivagosque colens astrorum consulit ignes,
Urgetur terrore tuo, properatque superbum
Inclinare caput, subiectaque ponere colla.

Propitiari sibi poëta Principem deprecatur.

IV. *Quid Libycas gentes, quid Syrtica proelia dicam*
Iam libris completa meis; maiora canendi
Tempus adest : senio dextram pie porrige fesso.
Tu mihi materiam dicendi carminis aptam,
Ingenium, studiumque dabis, cui vincere fas est
Indomitas gentes, & Barbara subdere regna.
Vince meae saevam fortunae, deprecor, iram :
Vincere fortunam plus est, quam vincere bella.
Nudatus propriis, & vulnera plurima passus
Ad medicum veni, precibus pia pectora pulsans;
Ad medicum, verbo pestem qui summovet uno,
Et sine composito medicamine vulnera curat.
Huic ego sananti, si qua est fiducia servis,
Grates semper ago, & pro munere carmina posco.

CORIP-

Frena regendorum retines firmiſſima Regum;
Numinibus tribus his regitur, quodcumque movetur.
Certatim gentes Romana ad foedera currunt:
Principe pro iuſto Romanum nomen amatur,
Subque pio Domino cuncti bene vivere quaerunt.
Ille etiam, Solis qui ſe ſubiactat amicum,
Ardua ſuſpiciens minuentis cornua Lunae,
Noctivagoſque colens aſtrorum conſulit ignes,
Urgetur terrore tuo, properatque ſuperbum
Inclinare caput, ſubiectaque ponere colla.
Quid Libycas gentes, quid Syrtica proelia dicam
Iam libris completa meis? maiora canendi
Tempus adeſt: ſenio dextram, pie, porrige feſſo.
Tu mihi materiam dicendi carminis aptam,
Ingenium, ſtudiumque dabis. Cui vincere fas eſt
Indomitas gentes, & barbara ſubdere regna,
Vince meae ſaevam fortunae, deprecor, iram:
Vincere fortunam plus eſt, quam vincere bella.
Nudatus propriis, & vulnera plurima paſſus
Ad medicum venio, precibus pia pectora pulſans;
Ad medicum, verbo peſtem qui ſummovet uno,
Et ſine compoſito medicamine vulnera curat.
Huic ego ſananti, ſi qua eſt fiducia ſervis,
Grates ſemper ago, & pro munere carmina porto.

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
CARMEN PANEGYRICUM
IN LAUDEM
ANASTASII QUAESTORIS ET MAGISTRI.

EDITIO RUIZII.

In laudem Anastasii Quaestoris elocutio * trepicis.

Immensam sylvam laudum, vir iuste, tuarum
Aspiciens, celsos nitor contingere ramos,
Grandiaque a summis decerpere poma racemis.
Sed parvus maiora peto: nec prendere possum
Mensuram trans fusa meam, longeque remota.
Suspicio, mirorque videns, & brachia tendo
Ingenii, studiique mei. Stat fertilis arbor
Sacrorum in medio nemorum pulcherrima visu,
Per mundi spacium ramos quae tendit opacos,
Fructibus omnigenis, etiam sine tempore, plena,
Et nova maturis admiscens germina pomis:
Cuius apex summi contingit sydera caeli,
Et radix de fonte bibit, sacrisque fluentis
Expandit satiata comas, & nubila supra est.
Arboris & fontis, si fas componere magnis
Parva datur, iustas videor posuisse figuras:
Sin aliter videar, veniam petit, optime Quaestor,
Simplicitas ignara mali. Tu fertilis arbor
Augusto de fonte bibens; fons maximus aulae est
Communis benefactor herus, fons omnia ditans,
Qui tua per latas eduxit brachia terras,
Et populos vestra requiescere fecit in umbra.
Hoc mihi da de fonte bibam, tu pabula praebens,
Fons mihi dulcis aquas. Haec inter amoena libenter
Nutriar, & vestra satiatus protegar umbra,

Sum-

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
CARMEN PANEGYRICUM
IN LAUDEM
ANASTASII QUAESTORIS ET MAGISTRI.

EDITIO EMENDATA.

IMmensam silvam laudum, vir iuste, tuarum
Aspiciens, celsos nitor contingere ramos,
Grandiaque a summis decerpere poma racemis;
Sed parvus maiora peto: nec prendere possum
Mensuram transfusa meam; longeque remota
Suspicio, mirorque videns, & brachia tendo
Ingenii, studiique mei. Stat fertilis arbor
Sacrorum in medio nemorum, pulcherrima visu;
Per mundi spatium ramos quae tendit opacos,
Fructibus omnigenis, etiam sine tempore, plena,
Et nova maturis admiscens germina pomis:
Cuius apex summi contingit sidera caeli,
Et radix de fonte bibit, sacrisque fluentis
Expandit satiata comas, & nubila supra est:
Arboris, & fontis, si fas componere magnis
Parva datur, iustas videor posuisse figuras:
Sin aliter videar, veniam petit, optime Quaestor,
Simplicitas ignara mali. Tu fertilis arbor
Augusto de fonte bibens: fons maximus aulae est
Communis benefactor herus, fons omnia ditans,
Qui tua per latas eduxit brachia terras,
Et populos vestra requiescere fecit in umbra.
Hoc mihi da de fonte bibam: tu pabula praebeas;
Fontis dulcis aquis haec inter amoena libenter
Nutriar, & vestra satiatus protegar umbra,

Summe magistrorum, procerum decus, arbiter orbis;
Principis auspicio leges, & iura gubernans,
Iustitiae vindex, inopum pater, omnia curans
Iudiciis relevare piis, quia munera temnis,
Spernis avaritiam, fulvum quia respuis aurum,
Quaestor Anastasi, quem Christi munere fidum
Cognovit princeps, geminoque ornavit honore.
II. Felix est totus Iustino principe mundus,
Felix haec aetas, in qua sapientia regnat:
Felices populi te iudice, quos facis ipse
Sub dominis gaudere piis. Generaliter orbi
Quamquam provideas, miseri specialiter Afri
In te oculos, atque ora ferunt: agit Africa grates;
Et vestram iam sentit opem, gaudetque quod ampla
Semper Anastasii referunt solatia cives.
Me quoque gaudentem, Quaestorum maxime, redde:
Quod labor indulsit, quod fessis provida musis
Alma per insomnes meruit vigilantia noctes,
Hi sacri monstrant apices: lege, summe magister,
Et causam defende meam: tibi sanctio vestrum
Commendat famulum: vestro de fonte creatur
Rivulus iste meus, sub cuius nomine gesto
Principis officium. Fessae miserere senectae,
Vulneribusque meis solita pietate medere,
Ut grates tibi laetus agam, sacrosque triumphos
Principis invicti felici carmine dicam.

CORIP-

Summme Magiſtrorum, procerum decus, arbiter orbis,
Principis auſpicio leges & iura gubernans,
Iuſtitiae vindex, inopum pater, omnia curans
Iudiciis relevare piis, quia munera temnis,
Spernis avaritiam, fulvum quia reſpuis aurum,
Quaeſtor Anaſtaſi, quem Chriſti munere fidum
Cognovit Princeps, geminoque ornavit honore.
Felix eſt totus Iuſtino Principe mundus;
Felix haec aetas, in qua Sapientia regnat:
Felices populi te iudice, quos facis ipſe
Sub Dominis gaudere piis. Generaliter orbi
Quamquam provideas, miſeri ſpecialiter Afri
In te oculos, atque ora ferunt: agit Africa grates,
Et veſtram iam ſentit opem, gaudetque quod ampla
Semper Anaſtaſii referunt ſolatia cives.
Me quoque gaudentem, Quaeſtorum maxime, redde:
Quod labor indulſit, quod feſſis provida Muſis
Alma per inſomnes meruit vigilantia noctes,
Hi ſacri monſtrant apices. Lege, ſumme Magiſter,
Et cauſſam defende meam: tibi ſanctio veſtrum
Commendat famulum: veſtro de fonte creatur
Rivulus iſte meus, ſub cuius nomine geſto
Principis officium. Feſſae miſerere ſenectae,
Vulneribuſque meis ſolita pietate medere,
Ut grates tibi laetus agam, ſacroſque triumphos
Principis invicti felici carmine dicam.

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER PRIMUS.

EDITIO RUIZII.

Praelocutio poëtae de sui carminis opere.

IMPERII culmen rerum non motibus ullis,
Non armis sumptum, non ambitione potitum
Auspicio meliore cano, licet omnia nullus
Inclyta gestorum valeat monumenta piorum
Ordinibus numerare suis: tamen utile servis
Esse reor mentem dominis aptare fidelem.
Officio quocumque datur, praecommodo linguam;

Invocatio poëtae Sapientiam deprecantis.

Vos divae date verba, & quae Vigilantia mater,
Et quae summa regens Sapientia protegis orbem.
Vos mihi pro cunctis dicenda ad carmina musis
Sufficitis: vos, quaeque latent arcana, monetis.
Tuque Dei genitrix sanctam mihi porrige dextram,
Et fer opem quaeso: magni mihi causa laboris
Surgit, & invalidos ad pondera tendo lacertos.

Commemorantur exhortatores huiusce carminis.

Urget amans Dominus, carmenque impellit adire
Quaestor Anastasius, sancti pars magna senatus,
Compositor morum, iuris, legumque sacerdos:
Et Thomas Libycae nutantis destina terrae,
Qui lapsam statuit; vitae spem reddidit Afris,
Pacem composuit, bellum sine milite pressit,
Vicit consiliis, quos nullus vicerat armis.
Nec non magnanimus meritis, & nomine Magnus,
Mente placens dominis, sacris rationibus aptus.
Rectorum Latii discussor providus orbis,
Successorque boni, recidivaque gloria, Petri.

Hinc

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER PRIMUS.

EDITIO EMENDATA.

IMperii culmen rerum non motibus ullis,
Non armis sumptum, non ambitione potitum
Auspicio meliore cano. Licet omnia nullus
Inclita gestorum valeat monumenta piorum
Ordinibus numerare suis, tamen utile servis
Esse reor, mentem Dominis aptare fidelem
Officio quocumque datur. Praecommodo linguam,
Vos divae date verba, & quae Vigilantia mater,
Et quae summa regens Sapientia protegis orbem.
Vos mihi pro cunctis dicenda ad carmina Musis
Sufficitis: vos, quaeque latent arcana monetis.
Tuque Dei genitrix sanctam mihi porrige dextram,
Et fer opem quaeso: magni mihi caussa laboris
Surgit, & invalidos ad pondera tendo lacertos.
Urget amans Dominos, carmenque impellit adire
Quaestor Anastasius, sancti pars magna Senatus,
Compositor morum, iuris legumque sacerdos:
Et Thomas Libycae nutantis destina terrae,
Qui lapsam statuit, vitae spem reddidit Afris,
Pacem composuit, bellum sine milite pressit,
Vicit consiliis, quos nullus vicerat armis.
Nec non magnanimus, meritis & nomine Magnus,
Mente placens Dominis, sacris rationibus aptus,
Rectorum Latii discussor providus orbis,
Successorque boni, redivivaque gloria Petri.

Hinc Theodolus adest patria gravitate magister:
Hinc secreta sacrae tractans Demetrius aulae.

Hoc loco deerat folium unum in exemplari.

. . . .

Humentes oculos pressit sopor. Haud sine summi
Numinis auspicio reor hanc venisse quietem.
Signa futurorum sopor ostentare bonorum
Venerat ille viro, rerumque arcana docere.
Nondum plena quies victos laxaverat artus,
Cum virgo superas caeli demissa per auras,
Aspectu clemens, & gressu laeta pudico,
Purpureas velata comas, oculisque benigna:
Quantum signa dabant, sacrae pietatis imago,
Divinos stetit ante pedes, dextraque coronam
Imposuit, sanctique caput diademate cinxit.
Augustoque virum circumdans mitis amictu,
Te decet hic habitus, regnantum maxime, dixit,
Terribilis princeps, & amabilis omnibus idem,
A magno dilecte Deo, divalis origo.
En ego laeta tuis occurro prima secundis,
Gestorumque tibi felix praenuncia veni.
Sustulit haec nox alma patrem, fortissime surge:
Te expectat Iustine dies, tu proximus haeres.
Te pater omnipotens divino ornavit honore;
Te dominum sacrae firmavit avunculus aulae.
Quid fundis lacbrymas? rerum quid gaudia destes?
Proiice tristitiam; vivit pater, aethere vivit,
Et fruitur meliore die: succede labori,
Atque regendarum curas nunc suscipe rerum.
Et virtus, roburque tibi, praestantior aetas,
Prudens consilium, stabilis mens, sancta voluntas;
Et rerum custos vigilantia, dignaque caelo

Vestra

Hinc Theodorus adeſt patria gravitate magiſter:
Hinc ſecreta ſacrae tractans Demetrius aulae.

. . . .

Humentes oculos preſſit ſopor. Haud ſine ſummi
Numinis auſpicio reor hanc veniſſe quietem;
Signa futurorum ſopor oſtentare bonorum
Venerat ille viro, rerumque arcana docere.
Nondum plena quies victos laxaverat artus,
Cum virgo ſuperas caeli demiſſa per auras,
Aſpectu clemens, & greſſu laeta pudico,
Purpureas velata comas, oculiſque benigna,
Quantum ſigna dabant, ſacrae Pietatis imago,
Divinos ſtetit ante pedes, dextraque coronam
Impoſuit, ſanctoque caput diademate cinxit;
Auguſtoque virum circumdans mitis amictu,
Te decet hic habitus, regnantum maxime, dixit,
Terribilis Princeps & amabilis, omnibus idem,
A magno dilecte Deo, divalis origo.
En ego laeta tuis occurro prima ſecundis,
Geſtorumque tibi felix praenuncia veni.
Suſtulit haec nox alma patrem: fortiſſime, ſurge;
Te exſpectat, Iuſtine, dies, tu proximus heres.
Te Pater omnipotens divino ornavit honore;
Te Dominum ſacrae firmavit avunculus aulae.
Quid fundis lacrimas? rerum quid gaudia defles?
Proiice triſtitiam; vivit pater aethere, vivit,
Et fruitur meliore die: ſuccede labori,
Atque regendarum curas nunc ſuſcipe rerum;
Eſt virtus, roburque tibi, praeſtantior aetas,
Prudens conſilium, ſtabilis mens, ſancta voluntas;
Et rerum cuſtos Vigilantia, dignaque caelo

Veſtra

Vestra gubernatrix lati sapientia mundi.
Haec ne vana putes, aut credas omnia fingi:
Accelera, manifesta loquor: tibi serviet orbis,
Fortia virtutum miratur facta tuarum.
Forte *per se*.
*Quisquis erit vestra, * prae se cadet, invidus aulae,*
Afficietque viros legum pius ensis iniquos,
Barbara Romanos augebunt bella triumphos,
Regnaque sub vestris venient fortissima plantis.
Ecce tuae proceres pulsantes limina portae
Iustinum, Sophiamque rogant succedere patri.
Dixerat haec virgo, placidus cum lumina somnus
Deseruit, purisque volans se miscuit auris.
Et iam crebra manus veloci concita pulsu
Limina quassabat ductis munita cathenis:
Ad strepitum custos, cura est cui claustra tueri,
Sic ait indignans: Quisnam temerarius hic est,
Qui placidos audet dominorum rumpere somnos
Tempore, quo dulcem nox intempesta quietem
Ingerit, & membro sopor est gratissimus omni?
Si te fida manet dominorum cura tuorum,
Surge, Calinicus ait. Mox agnita vox est:
Ante fores domini Calinicum nunciat esse:
Auspicium felix illo de nomine cepit.
Prosperitas ea prima fuit, fortunaque rerum
Tempora defessa renovans felicia mundo,
Quod primum ad limen bona tunc victoria venit,
Orbis in Augustam dominos ut duceret aulam.
Hoc nomen sors laeta tibi Calinice dicavit;
Pro meritis vir clare tuis: factusque minister
Tanti consilii, licet haec Deus omnia fecit,
Tu quoque cum dominis, quoniam sic mente fideli
Vixisti, vivesque tuis, mercede laborum

De Iustini aedibus Calinici impulsu concitatis, & custodis ad strepitum indignantis responsis.

Aeter-

Veſtra gubernatrix lati Sapientia mundi.
Haec ne vana putes, aut credas omnia fingi,
Accelera, manifeſta loquor: tibi ſerviet orbis,
Fortia virtutum miratus facta tuarum.
Quiſquis erit veſtrae, per ſe cadet, invidus aulae,
Afficietque viros legum pius enſis iniquos,
Barbara Romanos augebunt bella triumphos,
Regnaque ſub veſtris venient fortiſſima plantis.
Ecce tuae proceres pulſantes limina portae
Iuſtinum, Sophiamque rogant ſuccedere patri.
Dixerat haec virgo, placidus cum lumina ſomnus
Deſeruit, putiſque volans ſe miſcuit auris.
Et iam crebra manus veloci concita pulſu
Limina quaſſabat ductis munita catenis:
Ad ſtrepitum cuſtos, cura eſt cui clauſtra tueri,
Sic ait indignans: quiſnam temerarius hic eſt,
Qui placidos audet Dominorum rumpere ſomnos
Tempore, quo dulcem nox intempeſta quietem
Ingerit, & membro ſopor eſt gratiſſimus omni?
Si te fida manet Dominorum cura tuorum,
Surge agedum, Calinicus ait. Mox agnita vox eſt:
Ante fores Dominis Calinicum nunciat eſſe:
Auſpicium felix illo de nomine cepit.
Proſperitas ea prima fuit, fortunaque rerum
Tempora defeſſo renovans felicia mundo,
Quod primum ad limen bona tunc victoria venit,
Orbis in Auguſtam Dominos ut duceret aulam.
Hoc nomen ſors laeta tibi, Calinice, dicavit
Pro meritis, vir clare, tuis: factuſque miniſter
Tanti conſilii (licet haec Deus omnia fecit)
Tu quoque cum Dominis, quoniam ſic mente fideli
Vixiſti, viveſque, tuis, mercede laborum

Aeter-

Aeternam famam, laudemque, & nomen habebis;
Fit iussis mora nulla Dei: mox claustra resolvens
Ianitor excelsam stridenti cardine portam
Imperio reseravit heri. Iam visio certum
Fecerat illa virum, dulcesque a pectore somnos
Expulerat, curaeque altae pia corda movebant.

Forte ut.

**Et latae patuere fores, subit ampla Senatus*
Atria, & aurati subter fastigia tecti
Corripuit festinus iter monstrante ministro.

Descriptio domus Iustini.

VII. *Est domus interior tectorum in parte superna,*
Luce sua radians. & aperto libera caelo,
Conspicuo vitrei splendens fulgore metalli:
Dicere si fas est, rutili non indiga Solis,
Vel Solis dicenda domus; gratissima visu,
Et facie miranda loci. Pars prospicit una
Immensum pelagus; pars respicit altera portum,
Portum, quem geminae complexant brachia ripae
Moenibus adpositis, rapidos contemnere ventos
Et faciunt, praebentque salum statione quietum,
Aequoreos frangunt obiecto marmore fluctus,
Et prohibent refluas angustis faucibus undas.
Gratior ille fuit dominis locus, unde solebant
Undivagum spectare fretum, curvasque carinas
Omnia vectantes gemini commercia mundi.
Illic e stratis consurgens impiger altis
Electus princeps secreta in parte sedebat,
Atque ostensa sibi charae referebat amanti:

De conventu, & persuasione Patrum pro Iustini regimine.

VIII. *Dum loquitur, pensatque pia cum coniuge curas,*
Limina sacra Patres deiectis vultibus intrant
(Ille habitus casum signis monstravit apertis)
Surrexere citi, verbisque in sede relictis
Ad medios venere locos. Quid fertis amici?

Cur

Aeternam famam, laudemque, & nomen habebis.
Fit iussis mora nulla Dei: mox claustra resolvens
Ianitor excelsam stridenti cardine portam
Imperio reseravit heri. Iam visio certum
Fecerat illa virum, dulcesque a pectore somnos
Expulerat, curaeque altae pia corda movebant.
Ut latae patuere fores, subit ampla Senatus
Atria, & aurati subter fastigia tecti
Corripuit festinus iter, monstrante ministro.
Est domus interior tectorum in parte superna,
Luce sua radians, ut aperto libera caelo;
Conspicuo vitrei splendens fulgore metalli,
Dicere si fas est, rutili non indiga Solis,
Vel Solis dicenda domus; gratissima visu,
Et facie miranda loci. Pars prospicit una
Immensum pelagus; pars respicit altera portum,
Portum, quem geminae complexant brachia ripae
Moenibus adpositis, rapidos contemnere ventos
Ut faciant, praebentque salum statione quietum,
Aequoreos frangunt obiecto marmore fluctus,
Et prohibent refluas angustis faucibus undas.
Gratior ille fuit Dominis locus, unde solebant
Undivagum spectare fretum, curvasque carinas
Omnia vectantes gemini commercia mundi.
Illic e stratis consurgens impiger altis
Electus Princeps secreta in parte sedebat,
Atque ostensa sibi carae referebat amanti.
Dum loquitur, pensatque pia cum coniuge curas,
Limina sacra Patres, deiectis vultibus, intrant;
(Ille habitus casum signis monstravit apertis.)
Surrexere citi: verbisque in sede relictis,
Ad medios venere locos. Quid fertis amici?

Cur tristes, Iustinus ait? Pater inclytus orbis
Occidit, an vivit? Magno tunc regia fletu
Ingemuit; gemitus uno Calinicus ademit
Ora premens digito, dextraque silentia fecit.
Comparatio. *Aggere non aliter quam victo flumen inundans*
In latos erumpit agros, si cautior illic
Marginibus sparsis erectas colligat undas
Agricola, in sese refluus revocabitur amnis,
Praecipites frenantur aquae, redit impetus omnis,
Et clausi bibula rivi minuuntur arena.
Romanum imperium, patris dum vita manebat,
Vestris consiliis, vestrisque laboribus auctum,
Et plebi notum est, & nos cum plebe fatemur;
Augustum, Iustine, genus te principe dignum,
Te dominum sacrae quis non praedixerit aulae?
Cum magni regeres divina palatia patris,
Par extans curis, solo diademate dispar,
Ordine pro rerum vocitatus cura palatii:
Forte ium. *Dispositu * nam Caesar eras. Cum sceptra teneret*
Fortis adhuc senior, regni tu summa regebas
Consilio moderata gravi. Nil ille peregit
Te sine, magnanimus seu fortia bella moveret,
Foedera seu pacis cum victis victor iniret.
Nunc idem genitor laetus, plenusque dierum
Funere felici caelestia regna petivit,
Te successorem statuens sibi; suspice gaudens.
In tua iura suum transmisit avunculus orbem.
Non te cognatum sanctissimus ille putavit,
Sed genitum: te iura vocant, te sustinet aula.
Tu decus imperii, lumen, virtusque Latini:
In te nostra salus, in te spes nostra resurgit.
Oramus concede tuis, succede parenti,

Rum-

Cur triſtes, Iuſtinus ait? Patet inclitus orbis
Occidit, an vivit? Magno tunc regia fletu
Ingemuit; gemitus uno Calinicus ademit
Ora premens digito, dextraque ſilentia fecit.
Aggere non aliter quam victo flumen inundans
In latos erumpit agros, ſi cautior illic
Marginibus ſparſis erectas colligat undas
Agricola, in ſeſe refluus revocabitur amnis,
Praecipites frenantur aquae, redit impetus omnis,
Et clauſi bibula rivi minuuntur arena.
Romanum imperium, patri dum vita manebat,
Veſtris conſiliis, veſtriſque laboribus auctum,
Et plebi notum eſt, & nos cum plebe fatemur,
Auguſtum, Iuſtine, genus: te Principe dignum,
Te Dominum ſacrae quis non praedixerit aulae,
Cum magni regeres divina palatia patris,
Par exſtans curis, ſolo diademate diſpar?
Ordine pro rerum vocitarus Cura-palatj,
(Diſpoſitu nam Caeſar eras) cum ſceptra teneret
Fortis adhuc ſenior, regni tu ſumma regebas
Conſilio moderata gravi. Nil ille peregit
Te ſine, magnanimus ſeu fortia bella moveret,
Foedera ſeu pacis cum victis victor iniret.
Nunc idem genitor laetus, plenuſque dierum
Funere felici caeleſtia regna petivit,
Te ſucceſſorem ſtatuens ſibi; ſuſcipe gaudens:
In tua iura ſuum tranſmiſit avunculus orbem.
Non te cognatum ſanctiſſimus ille putavit,
Sed genitum: te iura vocant, te ſuſtinet aula.
Tu decus imperii, lumen, virtuſque Latini:
In te noſtra ſalus, in te ſpes noſtra reſurgit.
Oramus, concede tuis, ſuccede parenti:

Rumpe moras, cape dona Dei, sceptrisque paternis
Utere, & Augustum, quod defuit, accipe nomen.

De renunciatione Iustini summam Imperii renuentis.

IX. *Talibus orabat sacras vir fidus in aures*
Hortans, & rerum dominis cunctantibus instans;
Consensusque sui manifestans vota Senatus
Creverat, orabat dominos, & poplite flexo
Plurima divinis supplex dabat oscula plantis,
Verbaque narrantis tacite firmabat amici.
Ipse autem patris concussus sorte beati
Sceptra recusabat lachrymans, largoque rigabat
*Imbre genas, * fletusque viri vestesque madebant,*
Tantus amor senioris erat. Desistite, dixit;
Duram rem petitis, frustraque instatis amici.
Ergo, superposita caput hoc ornabo corona,
Quando Iustinum tristem decet esse per orbem?
Flere libet: patrem res publica perdit & orbis
Non dominum. Quem non hominem pietate benigna
Continuit, fovit, monuit, nutrivit, amavit,
Et tamen innocuo plures voluere nocere?
Non caret invidia regni locus: ibo paternas
Tristis in exequias, regalia signa recuso.

Forte *pectus*, aut *vultus*.

De precibus a Senatu pro Imperio Iustini rursum oblatis.

X. *Talia dicentis pedibus prostrata, iacensque*
Omnis turba simul, Pius es, miserere, perorat,
Supplicibus vir sancte tuis, succurre periclis,
Omnia mox veniente die periisse videbis,
Si vacuam vulgus sine principe senserit aulam.
Quantumcumque boni moveat dilectio patris,
Non sit amor patriae patrio minor: ipse tenere
Sceptra tuus moriens te iussit avunculus ore.
Aspice, quanta fuit nostrae simul urbis, & orbis
Provida cura seni. Pro te Deus omnia fecit,
Quae fieri voluit. Solium conscende paternum,

Et

Rumpe moras, cape dona Dei, sceptrisque paternis
Utere, & Augustum, quod defuit, accipe nomen.
Talibus orabat sacras vir fidus in aures
Hortans, & rerum Dominis cunctantibus instans;
Consensusque sui manifestans vota Senatus
Creber adorabat Dominos, & poplite flexo
Plurima divinis supplex dabat oscula plantis,
Verbaque narrantis tacite firmabat amici.
Ipse autem patris concussus sorte beati
Sceptra recusabat lacrimans, largoque rigabat
Imbre genas, vultusque viri, vestesque madebant,
Tantus amor senioris erat. Desistite, dixit;
Duram rem petitis, frustraque instatis amici.
Ergo superposita caput hoc ornabo corona,
Quando Iustinum tristem decet esse? Patrem orbis
Flere libet: Patrem res publica perdidit orbis,
Non Dominum. Quem non hominem pietate benigna
Continuit, fovit, monuit, nutrivit, amavit?
Et tamen innocuo plures voluere nocere!
Non caret invidia regni locus: ibo paternas
Tristis in exequias: regalia signa recuso.
Talia dicentis pedibus prostrata, iacensque
Omnis turba simul, pius es, miserere, perorat,
Supplicibus, vir sancte, tuis: succurre periclis.
Omnia mox, veniente die, periisse videbis,
Si vacuam vulgus sine Principe senserit aulam.
Quantumcumque boni moveat dilectio patris,
Non sit amor patriae patrio minor: ipse tenere
Sceptra tuus moriens te iussit avunculus ore.
Aspice, quanta fuit nostrae simul urbis, & orbis
Provida cura seni. Pro te Deus omnia fecit,
Quae fieri voluit. Solium conscende paternum,

Et rege subiectum princeps fortissime mundum.
Aurea nascetur vobis regnantibus aetas,
Nec mutans dominos Romana videbitur aula.
Vocibus his flexus cessit tandem: itur in arcem
Obsequio comitante patrum, gratissima coniunx
Subsequitur, non tunc solito stipata tumultu.
Incedunt media securam nocte per urbem
Fronte parum laeti, quamvis (gaudente Senatu)
Imperium peterent: quanquam omnia tuta viderent;
Divinis animis inerat dolor ille parentis.
Ante pios oculos mitis versatur imago;
*Illa * monet mentem, penitusque in pectore utroque*
Indivisa manens pia numina numine complet.

Forte movet.

Felix auspicium ex gallorum cantu Iustino, Sophiaeque coniicitur.

XI. *Limen ut Augustae sacro pede contigit aulae,*
Omnia gallorum strepuerunt culmina cantu:
Exactam noctem primi sensere volucres,
Et laetum cecinere diem, alarumque dedere
Plausibus assiduis, & acuta voce favorem.

De excubiis, & sollicitudine domus regiae.

XII. *Excubiae primum, quae summa palatia servant.*
Imperium felix dominis intrantibus optant,
Et cunctos aditus armato milite vallant,
Ne quis in Augustam contrarius audeat aulam
Infensum conferre pedem (devotio tanta,
Atque hominum cautela fuit, solersque bonorum
Sollicitudo patrum). Nam quis tentaret obesse,
Cum Deus imperium sancto iam dixerat ore
Iustino, Sophiaeque datum? muroque potenti
Cinxerat, at armis totam caelestibus aulam,
Omnia disponens, munivit providus arcem,
Tiberius, domini semper cui maxima cura
Vtilitatis erat: Namque illum maximus orbis
Communis benefactor alens, & ab ubere matris

Susci-

Et rege subiectum, Princeps fortissime, mundum.
Aurea nascetur vobis regnantibus aetas,
Nec mutans Dominos Romana videbitur aula.
Vocibus his flexus cessit tandem : itur in arcem
Obsequio comitante Patrum; gratissima coniux
Subsequitur, non tunc solito stipata tumultu.
Incedunt media securam nocte per urbem
Fronte parum laeti, quamvis (gaudente Senatu)
Imperium peterent: quamquam omnia tuta viderent.
Divinis animis inerat dolor ille parentis:
Ante pios oculos mitis versatur imago;
Illa movet mentem, penitusque in pectore utroque
Indivisa manens pia numina numine complet.
Limen ut Augustae sacro pede contigit aulae,
Omnia gallorum strepuerunt culmina cantu.
Exactam noctem primi sensere volucres,
Et laetum cecinere diem, alarumque dedere
Plausibus assiduis, & acuta voce favorem.
Excubiae primum, quae summa palatia servant,
Imperium felix Dominis intrantibus optant,
Et cunctos aditus armato milite vallant,
Ne quis in Augustam contrarius audeat aulam
Infensum conferre pedem. Devotio tanta,
Atque hominum cautela fuit, sollersque bonorum
Sollicitudo Patrum; nam quis tentaret obesse,
Cum Deus imperium sancto iam dixerat ore
Iustino, Sophiaeque dari? muroque potenti
Cinxerat, atque armis totam caelestibus aulam?
Omnia disponens, munivit providus arcem,
Tiberius, Domini semper cui maxima cura
Utilitatis erat : namque illum maximus orbis
Communis benefactor alens, & ab ubere matris
Susci-

Suscipiens primis puerum praelegit ab annis,
Utque pater genitum nutrivit, fovit, amavit;
Paullatimque virum summa in fastigia duxit.
*Hinc est * iuvenis tota virtute laborans*

Aut deest *quod*, aut legendum *Hinc etiam*.

Pro rerum dominis animam, vitamque periclis
Non dubitat praebere suam: vigilatque, fidemque
Exhibet, & summum meruit dominantis amorem.
Hic bene suscepti primordia prospera regni
*Discreta ratione * vocans properare, fideles*
Urgebat famulos, & cuncta parare iubebat.

Forte *notans*, aut *volens*, aut *videns*.

Quibus exequiis Iustinianus post mortem fuerit honoratus.

XIII. *Aurato interea corpus sublime feretro*
Impositum turba famulorum flente iacebat,
Et flentum lachrymis iustus dolor ora rigabat,
Arbor uti mediis avibus gratissima campis;

Comparatio.

Annis victa cadens antiquum robur opacis
Servat adhuc foliis, & corpore fusa supino,
Languida per latas expandit brachia terras:
At circum querulae volitantque, sedentque volucres,
Moerentesque dolent sedem cecidisse priorem,
Et quaerenda novis arbor placet altera nidis:
Sic suprema suae servans insignia vitae
*Iustinianus * non mutans morte colorem,*
Sed solito candore nitens; quia vicerit orbem,
Mors veneranda viri, signis monstravit apertis.

Deest hoc loco fortassis *erat*.

Ipse videbatur cunctis plangentibus unus
Effigie gaudere pia, diademate comptus,
Purpureaque in veste iacens requiescere somno,
Credere quod possis, non duro funere corpus.
Haud reor immerito sic laetus, & ore benignus
Ille foret moriens, nisi mens sibi conscia recti
In caelum properans securos linqueret artus,
Et totum imperium firmato haerede locaret.

XIV. *Huc*

Suſcipiens primis puerum praelegit ab annis,
Utque pater genitum nutrivit, fovit, amavit,
Paullatimque virum ſumma in faſtigia duxit.
Hinc etiam iuvenis tota virtute laborans
Pro rerum Dominis animam, vitamque periclis
Non dubitat praebere ſuam: vigilatque, fidemque
Exhibet, & ſummum meruit Dominantis amorem.
Hic bene ſuſcepti primordia proſpera regni
Diſcreta ratione vocans properare, fideles
Urgebat famulos, & cuncta parare iubebat.

Aurato interea corpus ſublime feretro
Impoſitum, turba famulorum flente, iacebat:
Et flentum lacrimis iuſtus dolor ora rigabat.
Arbor uti mediis, avibus gratiſſima, campis
Annis victa cadens antiquum robur opacis
Servat adhuc foliis, & corpore fuſa ſupino
Languida per latas expandit brachia terras:
At circum querulae volitantque, ſedentque volucres,
Moerenteſque dolent ſedem cecidiſſe priorem,
Et quaerenda novis arbor placet altera nidis;
Sic ſuprema ſuae ſervans inſignia vitae
Iuſtinianus erat, non mutans morte colorem,
Sed ſolito candore nitens. Quod vicerit orbem,
Mors veneranda viri ſignis monſtravit apertis.
Ipſe videbatur cunctis plangentibus unus
Effigie gaudere pia, diademate comptus,
Purpureaque in veſte iacens: requieſcere ſomno,
Credere quod poſſis, non duro funere, corpus.
Haud reor immerito ſic laetus, & ore benignus
Ille foret moriens, niſi mens ſibi conſcia recti
In caelum properans ſecuros linqueret artus,
Et tutum imperium firmato herede locaret.

De affectu Iustini erga corpus avunculi.

XIV. *Huc ubi magnanimus sacra cum coniuge venit,*
Chara per exanimum circumdans brachia corpus,
Cum lachrymis Iustinus ait: Lux urbis, & orbis,
Iustiniane pater, dilectam deseris aulam?
Cognatos famulos, & cunctos linquis alumnos?
Contemnis terras? Fesso non prospicis orbi?
*En * Arabes, Francique truces, Gypidesque, Getaeque,*
Totque aliae gentes commotis undique signis
Bella movent: qua vi tantos superabimus hostes,
Cum virtus Romana iacet? Haec patris amore
Verba loquebatur lachrymans: nam pectore toto
Bellorum iam cura fuit; iam signa, ducesque
Dispositi, classes, acies, exercitus, arma
Consilio moderata novo, taciteque parata.
Iustini nutu gentes, & regna tremiscunt:
Omnia terrificat rigidus vigor. Hic pietatem
Ostendit natura suam, iustumque dolorem
Divinis animis nulli evitabilis auxit
Carnis condicio, cunctis mortalibus aequa;
Hic pietas laudanda viri est, semperque canenda.
Dicite, quis hominum lachrymis ita possit amaris
Flere senis mortem? regni successor & haeres
Imperat, & dolet: imperium proferre parenti
Mallet, quam regni solium, quam sceptra tenere.

* *Forte Avares.*

Sophia luctum flentis viri congeminat.

XV. *Nec minus imperii gratum patrem inclyta consors*
Flebat, & humanam sortem pietate dolebat.
Exequiis adicit solito plus dona paternis,
Ireque contractas denso iubet agmine turbas:
Et tulit intextam precioso murice vestem,
Iustinianorum series ubi tota laborum
Necto auro insignita fuit, gemmisque corusca.
Illic Barbaricas flexa cervice phalanges,

Occi-

Huc ubi magnanimus ſacra cum coniuge venit,
Cara per exanimum circumdans brachia corpus,
Cum lacrimis Iuſtinus ait: Lux urbis, & orbis,
Iuſtiniane pater, dilectam deſeris aulam?
Cognatos famulos, & cunctos linquis alumnos?
Contemnis terras? Feſſo non proſpicis orbi?
En Avares, Francique truces, Gepideſque, Getae que,
Totque aliae gentes, commotis undique ſignis,
Bella movent: qua vi tantos ſuperabimus hoſtes,
Cum virtus Romana iacet? Haec patris amore
Verba loquebatur lacrimans: nam pectore toto
Bellorum iam cura fuit; iam ſigna, duceſque
Diſpoſiti, claſſes, acies, exercitus, arma
Conſilio moderata novo, taciteque parata.
Iuſtini nutu gentes, & regna tremiſcunt:
Omnia terrificat rigidus vigor. Hic pietatem
Oſtendit natura ſuam, iuſtumque dolorem
Divinis animis nulli evitabilis auxit
Carnis conditio, cunctis mortalibus aequa;
Hic pietas laudanda viri eſt, ſemperque canenda.
Dicire, quis hominum lacrimis ita poſſit amaris
Flere ſenis mortem? Regni ſucceſſor, & heres
Imperat, & dolet: imperium proferre parenti
Mallet, quam regni ſolium, quam ſceptra tenere.
Nec minus imperii gratum patrem inclita conſors
Flebat, & humanam ſortem pietate dolebat.
Exequiis adicit ſolito plus dona paternis,
Ireque contractas denſo iubet agmine turbas:
Et tulit intextam pretioſo murice veſtem,
Iuſtinianorum ſeries ubi tota laborum
Necto auro inſignita fuit, gemmiſque coruſca.
Illic Barbaricas flexa cervice phalanges,

Occisos reges, subiectasque ordine gentes
Pictor acu tenui multa formaverat arte.
Fecerat & fulvum distare coloribus aurum,
Omnis ut aspiciens ceu corpora vera putaret:
Effigies auro, sanguis depingitur ostro.
Ipsum autem in media victorem pinxerat aula,
Effera Wandalici calcantem colla tyranni;
Plaudentem Libyam, fruges laurumque ferentem.
Addidit antiquam tendentem brachia Romam,
Exerto & nudam gestantem pectore mammam,
Altricem imperii, libertatisque parentem.
Haec ideo fieri vivax Sapientia iussit,
Ornatum ut propriis funus regale triumphis
Augustum in tumulum fatalis duceret hora.

Refert, quod universum vulgus pro Iustini honore fama commoverit.

XVI. *Dum famuli pia iussa parant, aptantque feretrum,*
Vox ingens facta est, plausus, & gaudia surgunt:
Et fragor ex imis altum petit aethera terris;
Almaque discreto placuit concordia vulgo.
Laeta per Augustam pennis plaudentibus urbem
Fama volans somnum populos inopina gravantem
Increpat, impellitque fores, & limina pulsat,
Multiplicatque suas felix praenuncia linguas.
Somnus se veniente fugit, secumque cadentem
Traxit segnitiem, totaque excessit ab urbe.
Imminet illa favens, & crebro pollice pulsat,
Tardantes populos, & surgite, surgite, clamat:
Castigatque moras, & plena palatia narrat
Conventu procerum, sorti senioris adempti
Dilecti numen struerent quo nocte peracta.
Urget, agit, stimulat, pulsat latus, imprimit, instat:
Accelerant, vacuantque domos, vicosque per omnes
Gaudentes currunt, & murmura prima moventur

Non-

Occiſos reges, ſubiectaſque ordine gentes
Pictor acu tenui multa formaverat arte.
Fecerat & fulvum diſtare coloribus aurum:
Omnis ut aſpiciens ea corpora vera putaret,
Effigies auro, ſanguis depingitur oſtro.
Ipſum autem in media victorem pinxerat aula,
Effera Wandalici calcantem colla tyranni;
Plaudentem Libyam, fruges laurumque ferentem.
Addidit antiquam tendentem brachia Romam,
Exerto & nudam geſtantem pectore mammam,
Altricem imperii, libertatiſque parentem.
Haec ideo fieri vivax Sapientia iuſſit,
Ornatum ut propriis funus regale triumphis
Auguſtum in tumulum fatalis duceret hora.
Dum famuli pia iuſſa parant, aptantque feretrum,
Vox ingens facta eſt, plauſus, & gaudia ſurgunt:
Et fragor ex imis altum petit aethera terris;
Almaque diſcreto placuit concordia vulgo.
Laeta per Auguſtam pennis plaudentibus urbem
Fama volans ſomnum populos inopina gravantem
Increpat, impellitque fores, & limina pulſat,
Multiplicatque ſuas felix praenuncia linguas.
Somnus, ea veniente, fugit, ſecumque cadentem
Traxit ſegnitiem, totaque exceſſit ab urbe.
Imminet illa favens, & crebro pollice pulſat
Tardantes populos, & ſurgite, ſurgite, clamat:
Caſtigatque moras, & plena palatia narrat
Conventu procerum, ſorti ſenioris adempti
Delectum numen ſtruerent quo nocte peracta:
Urget, agit, ſtimulat, pulſat latus, imprimit, inſtat.
Accelerant, vacuantque domos, vicoſque per omnes
Gaudentes currunt, & murmura prima moventur

Non-

Nondum clara metu; civemque interrogat omnem
Occurrens civis, rumorque per agmina serpit.

Quid circus, vel eius apparatus significet, mirabiliter differit.

XVII. *Solis honore novi grati spectacula circi*
Antiqui sanxere patres, qui quattuor esse
Solis equos quadam rerum ratione putabant,
Tempora continui signantes quattuor anni:
In quorum specie, signis, numerisque, modisque
Aurigas totidem, totidem posuere colores,
Et fecere duas stadia in contraria partes,
Ut sunt aestivis brumalia frigora flammis.

Haec aliquo modo perturbata videntur.

Nam viridis vernis campus ceu concolor herbis,
Pinguis oliva, comis luxu nemus omne virescit,
Aestatis roseus rubra sic veste refulgens,
Ut nonnulla rubent ardenti poma colore.
Autumni ventus ferrugine dives & ostro
Maturas uvas, maturas signat olivas:
Aequiparans candore nives, hyemisque pruinam,
Albicolor viridi socia coniungitur una.
Ipse ingens circus, plenus ceu circulus anni,
Clauditur in teretem longis anfractibus orbem,
Amplectens geminas aequo discrimine metas,
Et spacium mediae, quo se via pandit, arenae.

Dicit hic, quis primum quadrigas iunxerit.

XVIII. . . . . *referam primas iunxisse quadrigas,*
Et currus armasse novos, Pelopemque secundum
In soceri venisse necem: praestantior alter
Inventus gener est plus sponsae iunctus amore.
Hunc veterum primi ritum non rite colebant,
Esse Deum Solem recta non mente putantes:
Sed factor Solis postquam sub Sole videri
Se voluit, formamque Deus de virgine sumpsit
Humani generis, tunc munere Solis adempto
Principibus delatus honor, munusque Latinis,

Nondum clara metu ; civemque interrogat omnem
Occurrens civis, rumorque per agmina ſerpit.
Solis honore novi grati ſpectacula circi
Antiqui ſanxere patres, qui quattuor eſſe
Solis equos quadam rerum ratione putabant,
Tempora continui ſignantes quattuor anni,
In quorum ſpeciem ſignis, numeriſque, modiſque
Aurigas totidem, totidem poſuere colores:
Nam viridis verni, campus ceu concolor herbis,
Pinguis oliva comis, luxu nemus omne vireſcit:
Ruſſeus aeſtatis, rubra ſic veſte refulgens
Ut nonnulla rubent ardenti poma colore:
Autumni venetus, ferrugine, dives & oſtro
Maturas uvas, maturas ſignat olivas:
Aequiparans candore nives, hiemiſque pruinam,
Albicolor; viridi ſocius coniungitur una,
Et fecere duas ſtudia in contraria partes,
Ut ſunt aeſtivis brumalia frigora flammis;
Ipſe ingens circus, plenus ceu circulus anni,
Clauditur in teretem longis anfractibus orbem,
Amplectens geminas aequo diſcrimine metas,
Et ſpacium mediae, quo ſe via pandit, arenae.
Heniochum haud referam primas iunxiſſe quadrigas,
Et currus armaſſe novos Pelopem, atque per undas
In ſoceri veniſſe necem: praeſtantior alter
Inventus gener eſt plus ſponſae iunctus amore.
Hunc veterum primi ritum non rite colebant,
Eſſe Deum ſolem recta non mente putantes:
Sed factor ſolis poſtquam ſub ſole videri
Se voluit, formamque Deus de virgine ſumpſit
Humani generis, tunc munere Solis adempto
Principibus delatus honor, munuſque Latinis,

Et

A more Iustiniani pro honore Iustini populus incitatur. * Carmen hoc ita legitur in exemplari.

Et iocunda novae Circensia gaudia Romae.
XIX. *Huc omnes populi, pueri, iuvenesque, senesque*
** Dant agmina plausus, vox omnibus una,*

Mens eadem, nomen populis placet omnibus unum.
Ales ut expositos cum phoenix innovat artus
A busto recidiva suo, concentus in unum
Stans avium spectat solem, solisque volucrem
Dum veniat, regemque novum clamore salutant:
Sic decus imperii sanctum, sic Iota resurgens
Exortum est de fine suo, seniumque reponens
Nominis & recti Iustino in principe vivit
Iustinianus apex domini. Sic vulgus amore
Undique conveniens laetarum more volucrum,
Tu vincas Iustine, canunt: ingensque tumultus
Crescit, & Augusta luctus discessit ab aula
Laetitia veniente nova. Vox excitat omnes.
Omnia Iustino praebent elementa favorem.
Omnia congaudent. Omnes clamore vocati
Conveniunt proceres: lux sacra palatia complet.
Ipsum quinetiam . . . gaudere putares
Corpus in Angelica mutatum morte figura.
Signa dedit manifesta Deus, seque ipse probavit
Iustino claram regni posuisse coronam.

CORIP-

Et iucunda Novae circensia gaudia Romae.
Huc omnes populi, pueri, iuvenesque, senesque
. . . . dant agmina plausus
. . . . vox omnibus una,
Mens eadem: Nomen populis placet omnibus unum.
Ales ut expositos cum phoenix innovat artus
A busto rediviva suo, concentus in unum
Stans avium spectat solem, solisque volucrem
Dum veniat, regemque novum clamore salutant:
Sic decus imperii sanctum, sic Iota resurgens
Exortum est de fine suo, seniumque reponens
Nominis & recti Iustino in Principe vivit
Iustinianus apex: Domini sic vulgus amore
Undique conveniens laetarum more volucrum,
Tu vincas, Iustine, canunt: ingensque tumultus
Crescit, & Augusta luctus discessit ab aula
Laetitia veniente nova. Vox excitat omnes.
Omnia Iustino praebent elementa favorem:
Omnia congaudent. Omnes clamore vocati
Conveniunt proceres: lux sacra palatia complet:
Ipsum quinetiam exanimum gaudere putares
Corpus in Angelicam mutatum morte figuram.
Signa dedit manifesta Deus, seque ipse probavit
Iustino claram regni imposuisse coronam.

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER SECUNDUS.

EDITIO RUIZII.

De conventu, & intentione populi pro regno Iustini.

I. *Roscida purpureos aurora ostenderat ortus,*
Imperio sacrata Dei, dominisque iubebat
Sumere concessum caelesti munere regnum.
II. *Ipse autem procerum magnis oratibus actus*
Non primum imperii regalia signa recepit,
Ni sacrata prius supplex oracula poscens
Effusis precibus Christo sua vota dicaret.
Ilicet Angelici pergens in limina templi
Imposuit pia thura focis, cerasque micantes
Obtulit, & supplex lacrimis ita coepit obortis.

Non prius Iustinus, Sophiaque sumpserunt imperium, quam Dominum votis, precibusque exorarent.

Oratio Iustini pro adsumptis honoribus.

Omnipotens princeps, summi pater inclyte verbi,
Lux aeterna Deus, rerum formator, & auctor,
Cuius stelliferum fecit sapientia caelum,
Fundavit terram, vestivit floribus agros,
Arboribus tribuit sua germina, vallibus herbas,
Et caeli liquidos formatrix condidit ignes
Discernens a nocte diem, rutilisque comantem
Ornavit Solem radiis, & cornua Lunae
Paullatim minui, paullatim crescere iussit:
Formavit varias habitu distante figuras,
Produxit pronis animalia caetera membris,
Solum hominem rectum, quem mox ratione replevit,
Vivificans siccum sacro spiramine lutum:
Cuius subtracta costis ex omnibus una
Perfecit facto similem, sociamque dicavit,

Hisque

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER SECUNDUS.

EDITIO EMENDATA.

Roscida purpureos aurora ostenderat ortus,
Imperio sacrata Dei, Dominisque iubebat
Sumere concessum caelesti munere regnum.
Ipse autem procerum magnis oratibus actus
Non primum Imperii regalia signa recepit,
Quin sacrata prius supplex oracula poscens,
Effusis precibus Christo sua vota dicaret.
Ilicet Angelici pergens in limina templi
Imposuit pia thura focis, cerasque micantes
Obtulit, & supplex lacrimis ita coepit obortis.
Omnipotens princeps, summi Pater inclite Verbi,
Lux aeterna Deus, rerum formator, & auctor,
Cuius stelliferum fecit sapientia caelum,
Fundavit terram, vestivit floribus agros,
Arboribus tribuit sua germina, vallibus herbas,
Et caeli liquidos firmatrix condidit igues
Discernens a nocte diem, rutilisque comantem
Ornavit solem radiis, & cornua lunae
Paullatim minui, paullatim crescere iussit:
Formavit varias habitu distante figuras,
Produxit pronis animalia cetera membris,
Solum hominem rectum, quem mox ratione replevit,
Vivificans siccum sacro spiramine limum:
Cuius subtracta costis ex omnibus una
Perfecit facto similem, sociamque dicavit:

Hisque creaturam, claro est quae subdita caelo,
Subiectam fecit divini iussio verbi:
Quas tibi persolvi tanto pro munere grates
Parvus homo, immensi factus factoris imago?
En ego, parva creaturae pars, subditus adsto
Ante oculos excelse tuos, tibi servio soli,
Atque meum submitto caput, cui flectitur uni
Omne genus, quem cuncta pavent, elementa tremiscunt:
Quaeque vident homines, & non quae iussa videri,
Ante oculos sunt clara tuos, famulantur, adorant,
Et laudant factoris opus. Si sceptra tenere
Me Romana iubes, soliumque ascendere patris:
Si tibi complacuit populos mihi credere tantos,
Velle tuum fac posse meum. Tu subiicis hostes,
Colla superborum, furiataque pectora frangis:
Tu reges servire facis: da posse volenti,
Ut faciam placitura tibi. Placuere parenti
Orantis pia verba viri, genitusque precanti
Annuit, & sanctus regnator spiritus inquit:
Vox arcana Dei gestis fit nota peractis,
Non fieret, nisi sancta Dei vox illa iuberet.

Forte *permissa*, aut *quae non iussa*, aut *& numquam iussa*.

II. *Ipsa etiam summi consors castissima regni*
Virginis & matris templum sublime petivit,
Cuius adoratum limen feliciter intrans
Ante pios vultus expansis candida palmis
Constitit, & pronis supplex haec vultibus infit:
Virgo creatoris genitrix sanctissima mundi,
Excelsi regina poli, specialiter una
Vera parens, & virgo manens sine semine patris:
Quam Deus elegit matrem sibi, credula verbum
Concipiens, nostram genuisti foeta salutem.
O pietas miranda Dei, dictuque tremenda,

Deprecatio eiusdem Iustini coniugis, quam coram Christi genitrice effundere poëta decenter enarrat.

Caelo-

Hisque creaturam, claro est quae subdita caelo,
Subiectam fecit divini iussio verbi;
Quas tibi persolvet tanto pro munere grates
Parvus homo, immensi factus factoris imago?
En ego, parva creaturae pars, subditus adsto
Ante oculos, Excelse, tuos, tibi servio soli,
Atque meum submitto caput, cui flectitur uni
Omne genu, quem cuncta pavent, elementa tremiscunt.
Quaeque vident homines, & quae non iusta videri,
Ante oculos sunt clara tuos, famulantur, adorant,
Et laudant factoris opus. Si sceptra tenere
Me Romana iubes, soliumque ascendere patris:
Si tibi complacuit populos mihi credere tantos,
Velle tuum fac posse meum. Tu subiicis hostes,
Colla superborum, furiataque pectora frangis,
Tu reges servire facis; da posse volenti,
Ut faciam placitura tibi. Placuere Parenti
Orantis pia verba viri, Genitusque precanti
Annuit, & Sanctus, REONATO, Spiritus inquit.
Vox arcana Dei gestis fit nota peractis:
Non fieret, nisi sancta Dei vox illa iuberet.
Ipsa etiam summi consors castissima regni
Virginis, & Matris templum sublime petivit,
Cuius adoratum limen feliciter intrans
Ante pios vultus, expansis candida palmis,
Constitit, & pronis supplex haec vultibus infit:
Virgo Creatoris genitrix sanctissima mundi,
Excelsi regina poli, specialiter una
Vera parens, & virgo manens: sine semine patris
Quam Deus elegit matrem sibi: credula Verbum
Concipiens, nostram genuisti foeta salutem.
O pietas miranda Dei, dictuque tremenda!

Caelo-

Caelorum factor dominus Deus, unica patris
Forma Dei, verae sese velamine carnis
Induit, & servi formam de virgine sumpsit.
Quos tibi, quos genito dignos solvemus honores
Pro tantis benedicta bonis? Te gloria matrum,
Auxiliumque imploro tuum: te semper adorem,
Te fatear dominam, servatricemque novarum
Iustini rerum. Nostrum caput inclyta serva:
Tutare imperium, vitam rege, perfice coepta.
Da bene dispositis procedant omnia nostris:
Subde feras gentes: iusto mucrone superbi
Depereant: vestro semper tutamine vivam.
Plurima praeterea verbis clementibus orans
Oblatis ceris altam remeavit in aulam.
It sacrum comitata latus pulcherrima proles,
Luce sua plenam quae possit vincere lunam,
Aequiparans humeris matrem: sic lucida cultu,
Sic niveis formosa genis, similisque parenti.
Igne micant oculi, nomen distabat & aetas;
Non tamen egregiae distabat gratia formae:

Comparatio.

Arboris ut matris quae de radice propago
Nascitur, & celsis caput erigit ardua ramis,
Aequiparatque novis maternae frondibus umbrae:

Forte *propria*.

At mater propriam florentem germine natam
Gaudet habere parem, laetasque adtollit in auras
Felices ramos, & vertice despicit arva.

De apparatu vestium Augustarum.

III. *Iam laetus princeps divalia tecta subibat,*
Amplaque gaudentes implebant atria turbae:
Accelerant fidi, cura est ut cuique, ministri
Obsequiis praebere manus, promuntque feruntque
Augustas vestes, pretiosaque cingula gemmis,
Et capitis diadema sacri. Cultu ipse priore

Exui-

Caelorum factor dominus Deus, unica Patris
Forma Dei, verae ſeſe velamine carnis
Induit, & ſervi formam de virgine ſumpſit!
Quos tibi, quos geniro dignos ſolvemus honores
Pro tantis, benedicta, bonis? Te, gloria matrum,
Auxiliumque imploro tuum: te ſemper adorem,
Te fatear dominam, ſervatricemque novarum
Iuſtini rerum. Noſtrum caput inclita ſerva,
Tutare imperium, vitam rege, perfice coepta.
Da bene diſpoſitis procedant omnia noſtris:
Subde feras gentes: iuſto mucrone ſuperbi
Depereant: veſtro ſemper tutamine vivam.
Plurima praeterea verbis clementibus orans,
Oblatis ceris, altam remeavit in aulam.
It ſacrum comitata latus pulcherrima proles,
Luce ſua plenam quae poſſit vincere lunam,
Aequiparans humeris matrem: ſic lucida cultu,
Sic niveis formoſa genis, ſimiliſque parenti.
Igne micant oculi, nomen diſtabat, & aetas,
Non tamen egregiae diſtabat gratia formae:
Arboris ut matris quae de radice propago
Naſcitur, & celſis caput erigit ardua ramis,
Aequiparata novis maternae frondibus umbrae;
At mater propriam florenti germine natam
Gaudet habere parem, laetaſque adtollit in auras
Felices ramos, & vertice deſpicit arva.
Iam laetus Princeps divalia tecta ſubibat,
Amplaque gaudentes implebant atria turbae:
Accelerant fidi, cura eſt ut cuique, miniſtri
Obſequiis praebere manus, promuntque, feruntque
Auguſtas veſtes, pretioſaque cingula gemmis,
Et capitis diadema ſacri. Cultu ipſe priore

Exui-

Exuitur, tantumque uno vestitus amictu
Constitit, & lumen membris regalibus auxit.
Comparatio.
Haud secus ut nubes, cum se rescindere densam
Coeperit, & caelum monstraverit aethra serenum,
Ardentes radios mittit iubar, omnia viso
Congaudent elementa die, mox erigit herba
Molle caput, vernant segetes, & gramina crescunt,
Ipsaque conspectis gradiuntur lumina terris.
Haec est illa dies, laeti dixere clientes,
Quam pater ille bonus sancto praedixerat ore.
Egreditur, tunicaque pius inducitur artus
Aurata se veste tegens, qua candidus omnis
Enituit, lumenque dedit, fuscasque removit
Aetherea nondum prolata luce tenebras.
Purpureo surae resonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quae tergora fuco,
Qui solet edomitos victor calcare tirannos
Romanus princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis praelata rosis, laudata rubore,
Lectaque pro sacris tactu mollissima plantis.
Augustis solis hoc cultu competit uti,
Sub quorum est pedibus regum cruor: omne profecto
Mysterium certa rerum ratione probatur.
Nobilibus gemmis, & collo lucidus auro
Baltheus effulgens lumbos praecinxit heriles.
Substrictoque sinu vestis divina pependit
Poplite fusa tenus, pretioso candida limbo.
Caesareos humeros ardenti murice texit
Circumfusa chlamys, rutilo quae ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra:
Aurea iuncturas morsu praestrinxit adunco

Fibu-

Exuitur, tantumque uno veſtitus amictu
Conſtitit, & lumen membris regalibus auxit.
Haud ſecus ut, nubes cum ſe reſcindere denſam
Coeperit, & caelum monſtraverit aethra ſerenum,
Ardentes radios mittit iubar: omnia viſum
Congaudent elementa diem, mox erigit herba
Molle caput, vernant ſegetes, & gramina creſcunt,
Ipſaque conſpectis gratantur lumina terris.
Haec eſt illa dies, laeti dixere clientes,
Quam pater ille bonus ſancto praedixerat ore.
Egreditur, tunicaque pios inducitur artus
Aurata ſe veſte tegens, qua candidus omnis
Enituit, lumenque dedit, fuſcaſque removit,
Aetherea nondum prolata luce, tenebras.
Purpureo ſurae reſonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,
Parthica Campano dederant quae vellera fuco,
Sanguineis praelata roſis, laudata rubore,
Lectaque pro ſacris, tactu molliſſima, plantis.
Quia ſolet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus Princeps, & barbara colla domare,
Auguſtis ſolis hoc cultu competit uti,
Sub quorum eſt pedibus regum cruor: omne profecto
Myſterium certa rerum ratione probatur.
Nobilibus gemmis, & cocto lucidus auro
Baltheus effulgens lumbos praecinxit heriles;
Subſtrictoque ſinu veſtis divina pependit
Poplite fuſa tenus, pretioſo candida limbo.
Caeſareos humeros ardenti murice texit
Circumfuſa chlamys, rutilo quae ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra:
Aurea iuncturas morſu praeſtrinxit adunco

Fibula, & a summis gemmae nituere catenis:
Gemmae, quas Getici felix victoria belli
Praebuit, atque favens dominis Ravenna revexit,
Quasque a Wandalica Belisarius attulit aula.
Signa triumphorum, pie Iustiniane, tuorum
Sospite Iustino, mundumque regente, manebunt;
Amborum nomen per saecula cuncta canetur:
Narrabunt populi miracula vestra futuri.
Armati manibus sacrati circulus auri
Impositus collo imperium sublime dicavit:
Quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens;
Augusti, Iustine, locum tibi confero, dixit.
Ast ego, te iubeo, princeps ait, esse tribunum.
Felix Armatus, primus qui verba loquentis
Audiit, & primus solennia dona recepit.

Iuxta priorum ritum Iustinus in regnum adtollitur.

IV. *Quattuor ingentem clypeis sublimius orbem*
Adtollunt lecti iuvenes, manibusque levatus
Ipse ministrorum supra stetit, ut sua rectus
Littera, quae signo stabili non flectitur unquam;
Nominibus sacrata tribus: qui viribus aequis
Imperium rexere suum. Genus omnibus unum,
Sceptrum continuum, tempus iuge, iuncta potestas:
Successu res acta suo est: iam regna duorum
In caelis translata manent, nunc maximus orbis
Communis benefactor adest, cui subdita reges
Colla parant, nomenque tremunt, & numen adorant:
Adstitit in clypeo princeps fortissimus illo
Solis habens specimen: lux altera fulsit ab urbe.
Mirata est pariter geminos consurgere Soles
Una favens eademque dies: mea carmina, numen,
Mensuram transgressa suam mirabere forsan,
Quod dixi geminos pariter consurgere Soles:

Nec

Fibula, & a ſummis gemmae nituere catenis:
Gemmae, quas Getici felix victoria belli
Praebuit, atque favens Dominis Ravenna revexit,
Quaſque a Wandalica Beliſarius attulit aula.
Signa triumphorum, pie Iuſtiniane, tuorum,
Soſpite Iuſtino, mundumque tegente, manebunt;
Amborum nomen per ſaecula cuncta canetur:
Narrabunt populi miracula veſtra futuri.
Armati manibus ſacrati circulus auri
Impoſitus collo imperium ſublime dicavit:
Quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens,
Auguſti, Iuſtine, locum tibi confero, dixit.
Aſt ego, te iubeo, Princeps ait, eſſe tribunum.
Felix Armatus, primus qui verba loquentis,
Audiit, & primus ſolemnia dona recepit.
Quatuor ingentem clypei ſublimius orbem
Adtollunt lecti iuvenes, manibuſque levatus
Ipſe miniſtrorum ſupra ſtetit, ut ſua rectus
Littera, quae ſigno ſtabili non flectitur umquam,
Nominibus ſacrata tribus, qui viribus aequis
Imperium rexere ſuum. Genus omnibus unum,
Sceptrum continuum, tempus iuge, iuncta poteſtas.
Succeſſu res acta ſuo eſt: iam regna duorum
In caelis translata manent, nunc maximus orbis
Communis benefactor adeſt, cui ſubdita reges
Colla parant, nomenque tremunt, & numen adorant.
Adſtitit in clypeo Princeps fortiſſimus illo
Solis habens ſpecimen: lux alta fulſit ab urbe:
Mirata eſt pariter geminos conſurgere ſoles
Una favens eademque dies. Mea carmina, Numen,
Menſuram tranſgreſſa ſuam mirabere forſan,
Quod dixi geminos pariter conſurgere ſoles.

Nec vacuis verbis, nec inanibus acta figuris
Ore feras prolata meo, si dicta rependis.
Mens iusti plus Sole nitet, non mergitur undis,
Non cedit tenebris, non fusca obtexitur umbra:
Lux operum aeterno lucet splendore bonorum.

A Iohanne Pontifice Iustinus Imperio consecratur.

V. *Postquam cuncta videt ritu perfecta priorum*
Pontificum summus, plenaque aetate venustus
Adstantem benedixit eum: caelique potentem
Exorans dominum sacro diademate iussit
Augustum sancire caput, summoque coronam
Imponens apici feliciter . . . . . .
Intonuit patrum subitus fragor, inde clientum

Forte *aether*.

Clamores crescunt, clamoribus adsonat aequor:
Laudibus innumeris regnantum nomina tollunt;
Iustino vitam tercentum vocibus optant:
Augustae totidem Sophiae plebs tota reclamat.
Mille canunt laudes vocum discrimine mille:
Iustinum, Sophiamque pares, duo lumina mundi
Esse ferunt: regnate pares in saecula, dicunt.
Felices annos dominis felicibus orant.
Insonuit vox illa diu, tandemque quievit.

Quibus verbis post acceptum Imperium Iustinus allocutus est Senatum.

VI. *Ipse coronatus solium conscendit avitum,*
Atque crucis faciens signum venerabile sedit;
Erectaque manu, cuncto praesente Senatu,
Ore pio haec orans ait: Super omnia regnans
Regna Deus regnum nobis concessit avitum,
Et patrium diadema dedit, curasque regendi
Imposuit rerum genitor, quas ipse creavit.
Laudamus factoris opus, regemque tremendum
Suscipimus, grates agimus, gratesque fatemur.

Forte *suspicimus*.

Ipsius est quodcumque sumus ratione probante
Et rerum certas . . . .

Pluri-

Nec vacuis verbis, nec inanibus acta figuris
Ore feres prolata meo, si dicta rependis.
Mens iusti plus sole nitet: non mergitur undis,
Non cedit tenebris, non fusca obtexitur umbra;
Lux operum aeterno lucet splendore bonorum.
Postquam cuncta videt ritu perfecta priorum
Pontificum summus, plenaque aetate venustus,
Adstantem benedixit eum: caelique potentem
Exorans Dominum sacro diademate iussit
Augustum sancire caput, summoque coronam
Imponens apici, FELICITER ACCIPE, dixit.
Intonuit Patrum subitus fragor, inde clientum
Clamores crescunt, clamoribus adsonat aether:
Laudibus innumeris Regnantum nomina tollunt;
Iustino vitam ter centum vocibus optant:
Augustae totidem Sophiae plebs tota reclamat.
Mille canunt laudes vocum discrimina mille;
Iustinum, Sophiamque pares, duo lumina mundi
Esse ferunt: regnate pares in saecula, dicunt:
Felices annos Dominis felicibus orant.
Insonuit vox illa diu, tandemque quievit.
Ipse coronatus solium conscendit avitum,
Atque Crucis faciens signum venerabile, sedit;
Erectaque manu, cuncto praesente Senatu,
Orans haec ait ore pio: Super omnia regnans
Regna Deus regnum nobis concessit avitum,
Et patrium diadema dedit, curasque regendi
Imposuit rerum genitor, quas ipse creavit.
Laudamus factoris opus, regemque tremendum
Suspicimus, grates agimus, gratesque fatemur.
Ipsius est quodcumque sumus, ratione probante:
Et rerum certas posuit Deus ipse figuras.

Pluri-

Pluribus ex membris animal componitur unum,
Sed caput est quod membra regit: Deus ergo creator
Componens hominem natus . . . .
Forte *ipsa*. *Omnibus ut membris caput imperet, atque regantur.*
Coniuncta est capiti Sapientia, corporis arcem
Quae retinens oculis speculetur membra serenis:
Et quoscumque videt vigilanti lumine solers
Peste laborantes subiecti corporis artus,
Sanet, & infestos pellat medicamine morbos.
Romanum imperium corpus bene ponitur unum,
Compositum multis, quod fas est dicere, membris,
Nos sumus ergo caput solidati corporis huius.
Huic sacro capiti facta est Sapientia consors,
Quae mihi commissum pariter regat inclyta mundum
Fortassis deest hoc loco *sede*. *. . . sedens una: vos o mihi proxima membra,*
Conscripti Patres, nostri spes maxima regni,
Vos estis pectus, vos brachia verticis huius:
Quorum consiliis, quorumque laboribus usa
Publica res domuit gentes, & regna subegit.
Summa regendarum cura est mihi credita rerum:
At quia subiectum nostrum est disponere mundum,
Nos etiam vobis curas committimus orbis:
Adloquimur fidos, & vos hac voce monemus:
Inprimis Deus est tota virtute colendus,
Semper adorandus, semper metuendus, amandus,
Omnia qui fecit pulchri miracula mundi.
Nos imitatores factoris, & omnia dantis,
In quantum natura valet, contendimus esse:
Utque Deus voluit, propriis caput impero membris.
Iustitiam populis generaliter omnibus aequam,
Et iuris servate modos, disponite plebes,
Ut decet imperii veros disponere patres;

Utque

Pluribus ex membris animal componitur unum,
Sed caput eſt, quod membra regit: Deus ergo creator
Componens hominem naturae foedere iuſſit,
Omnibus ut membris caput imperet, utque regantur.
Coniuncta eſt capiti ſapientia, corporis arcem
Quae retinens oculis ſpeculetur membra ſerenis,
Et quoſcumque videt, vigilanti lumine, ſollers
Peſte laborantes ſubiecti corporis artus
Sanet, & infeſtos pellat medicamine morbos.
Romanum imperium corpus bene ponitur unum
Compoſitum multis, quod fas eſt dicere, membris.
Nos ſumus ergo caput ſolidati corporis huius:
Huic ſacro capiti facta eſt Sapientia conſors,
Quae mihi commiſſum pariter regat inclita mundum
Sede ſedens una: vos o mihi proxima membra,
Conſcripti Patres, noſtri ſpes maxima regni,
Vos eſtis pectus, vos brachia verticis huius:
Quorum conſiliis, quorumque laboribus uſa
Publica res domuit gentes, & regna ſubegit.
Summa regendarum cura eſt mihi credita rerum:
At quia ſubiectum noſtrum eſt diſponere mundum,
Nos etiam vobis curas committimus orbis.
Adloquimur fidos, & vos hac voce monemus.
In primis Deus eſt tota virtute colendus,
Semper adorandus, ſemper metuendus, amandus,
Omnia qui fecit pulchri miracula mundi.
Nos imitatores factoris, & omnia dantis,
In quantum natura valet, contendimus eſſe:
Utque Deus voluit, propriis caput impero membris.
Iuſtitiam populis generaliter omnibus aequam,
Et iuris ſervate modos, diſponite plebes,
Ut decet imperii veros diſponere patres,

Utque pedes proprios, & membra minora fovete.
Non minor est membris cura impendenda minutis:
Obsequium pedibus naturae lege videmus
Admotas praebere manus, oculosque ministros
Cernimus esse pedum, quibus interiora tuemur.
Ante pedes planate vias, ne temnite partem
Magnis officiis, summisque laboribus aptam,
Qua vehitur totum summo cum vertice corpus.
Qui pedibus rectis graditur, mala nulla veretur:
Non timet offensam, nescit via recta ruinam:
Forte quia nec.
Qui nec causa rei cultu est ornanda diurno.
Nullus vile putet, quod novit corporis esse.
Sit censura patrum, sit disciplina per orbem:
Priventur caedes populorum, iurgia cessent,
Nullus laedendi pateat locus, usus iniquae
Cesset avaritiae, subiectis parcite nostris,
Colla superborum confringite, culpa nocentes
Puniat ipsa suos, serventur iura quietis.
Huc aures, totamque viri deflectite mentem,
Quaeque sit ex dictis vestri spes, discite, nostris.
Comparatio.
Agricolae sua rura colunt, cultuque diurno
Implorant fructus, & terram vomere findunt,
Dividiturque bonis gratus labor ille colonis:
Pars scindit glebas, pars sulcis semina mandat,
Pars liquidas deducit aquas, hortosque virentes
Inrigat, ac tractis satiat pomaria rivis:
Novit culta suos tellus ditare colonos.
Sic bene pro meritis donis Respublica ditat,
Terra velut pinguis, cuius spes magna Senatus
Hic floret virtute, fide, gravitate, rigore:
Hanc quicumque colunt, multum mercedis habebunt.
Quod fisci est, nullus rapiat: cognoscite fiscum

Ven-

Utque pedes proprios, & membra minora, fovere,
Non minor eſt membris cura impendenda minutis;
Obſequium pedibus, naturae lege, videmus
Admotas praebere manus, oculoſque miniſtros
Cernimus eſſe pedum, quibus inferiora tuemur.
Ante pedes planate vias: ne temnite partem
Magnis officiis, ſummiſque laboribus aptam,
Qua vehitur totum ſummo cum vertice corpus.
Qui pedibus rectis graditur, mala nulla veretur,
Non timet offenſam: neſcit via recta ruinam.
Quin & cauſſa rei cultu eſt ornanda diurno:
Nullus vile putet, quod novit corporis eſſe.
Sit cenſura Patrum, ſit diſciplina per orbem:
Priventur caedes populorum, iurgia ceſſent,
Nullus laedendi pateat locus, uſus iniquae
Ceſſet avaritiae: ſubiectis parcite noſtris,
Colla ſuperborum confringite, culpa nocentes
Puniat ipſa ſuos, ſerventur iura quietis:
Huc aures, totamque, viri, deflectite mentem,
Quaeque ſit, ex dictis, veſtri ſpes, diſcite noſtris.
Agricolae ſua rura colunt, cultuque diurno
Implorant fructus, & terram vomere ſinduut,
Dividiturque bonis gratus labor ille colonis:
Pars ſcindit glebas, pars ſulcis ſemina mandat,
Pars liquidas deducit aquas, hortoſque virentes
Irrigat, ac tractis ſatiat pomaria rivis.
Novit culta ſuos tellus ditare colonos:
Sic bene promeritos donis Reſpublica ditat,
Terra velut pinguis; cuius ſpes magna Senatus
Hic floret virtute, fide, gravitate, rigore.
Hanc quicumque colunt, multum mercedis habebunt.
Quod ſiſci eſt, nullus rapiat: cognoſcite ſiſcum

Ventris habere locum, per quem omnia membra cibantur.
Venter alit corpus: fuerit si venter inanis,
Omnia deficiunt, tenuantur robore membra,
Et contracta rigent arentibus ossa medullis.
Omnibus sufficiunt sacrati commoda fisci,
Ex quibus est commune bonum; commune levamen
Tutetur fiscus iustorum nemine laeso:
Quae sua sunt capiat, quae sunt privata relinquat.
Iustitiam colimus, iustos veneramur, amamus:
Hanc commendamus, hanc vos retinere iubemus.
Plurima sunt vivo nimium neglecta parente,
Unde tot exhaustus contraxit debita fiscus,
Reddere quae miseris moti pietate paramus.
Quod minus ob senium factum, actumve parentis,
Tempore Iustini correctum gaudeat orbis.
Nulla fuit iam cura senis, iam frigidus omnis
Alterius vitae solo fervebat amore:
In caelum mens omnis erat, iam corporis huius
Immemor hanc mundi faciem transisse putabat.
Et licet exhausti vacuarit commoda fisci,
Illa tamen sancti mecum est benedictio patris,
Quae totum reparare potest, & lapsa novare.
Nec patimur quenquam sacratum laedere fiscum,
Nec laedi quenquam sinimus sub nomine fisci:
Utantur cuncti propriis, ac iure fruantur.
Haec postquam princeps tranquillo protulit ore,
Pronus adoravit laudans pia dicta Senatus,
Et summi clamor pervenit in astra favoris.

Iustinus populum de emendatione operum alloquitur.

VII. *Protinus in magni surgit fastigia circi,*
Cerneret ut laetos populos, plebemque moneret
Eloquii pietate sui. Tunc ordine longo
Incedunt summi proceres, fulgensque Senatus.

Ipse

Venttis habere locũ, per quẽ omnia membra cibantur.
Venter alit corpus : fuerit ſi venter inanis,
Omnia deficiunt, tenuantur robore membra,
Et contráčta rigent arentibus oſſa medullis.
Omnia ſufficiunt ſacrati commoda fiſci,
Ex quibus eſt commune bonum, commune levamen.
Tutetur fiſcus, iuſtorum nemine laeſo;
Quae ſua ſunt, capiat, quae ſunt privata, relinquat.
Iuſtitiam colimus, iuſtos veneramur, amamus:
Hanc commendamus, hanc vos retinere iubemus.
Plurima ſunt vivo nimium negle&a parente,
Unde tot exhauſtus contraxit debita fiſcus,
Reddere quae miſeris moti pietate paramus.
Quod minus ob ſenium, fa&umve, a&umve, parentis,
Tempore Iuſtini corre&um gaudeat orbis.
Nulla fuit iam cura ſeni : iam frigidus, omnis
Alterius vitae ſolo fervebat amore:
In caelum mens omnis erat: iam corporis huius
Immemor hanc mundi faciem tranſiſſe putabat.
Et licet exhauſti vacuarit commoda fiſci,
Illa tamen ſan&i mecum eſt benedi&io patris,
Quae totum reparare poteſt, & lapſa novare.
Nec patimur quemquam ſacratum laedere fiſcum,
Nec laedi quemquam ſinimus ſub nomine fiſci.
Utantur cun&i propriis, ac iure fruantur.
Haec poſtquam Princeps tranquillo protulit ore,
Pronus adoravit laudans pia di&a Senatus,
Et ſummi clamor pervenit in aſtra favoris.
Protinus in magni ſurgit faſtigia circi,
Cerneret ut laetos populos, plebemque moneret
Eloquii pietate ſui. Tunc ordine longo
Incedunt ſummi proceres, fulgenſque Senatus.

Ipſe inter primos vultu praeclarus honoro,
Fratris in obſequium gaudens, Marcellus abibat;
Diſpoſitorque novus ſacrae Baduarius aulae,
Succeſſor ſoceri, factus mox cura palati eſt.
His aetas diſpar, ſed par votum, atque voluntas:
Ambo patricii, dilecti principis ambo
Comparatio. *Fulgebant geminis ſimiles radiantibus aſtris,*
Aſtris, quae caelum flamma meliore perornant,
Solaque prolato poſſunt cum Sole videri
Stellarum fugiente globo, quando omnia pallent
Sydera, & adflatas ortum iubar aſpicit herbas,
Atque operit novus aſtra dies. Praenuncius ante
Signa dedit curſor poſita de more lucerna:
Exoritur laetum iucunda per agmina murmur,
Intentos oculos ad ſedem vulgus herilem
Extulit adſurgens, quoniam plebs laeta videre
Felicem dominum ſummo cupiebat amore.
Egreditur cum luce ſua, frontemque ſerenam
Armavit ſancti faciens ſignacula ligni:
Utque ſalutato tetigit ſubſellia vulgo
Auratum ſcandens ſolium, ſedemque paternam
Conſtructam gemmis, pulchriſque tapetibus altam,
Aſpexit laetus populos, vultuque modeſto
Circumfuſa videns plaudentum millia riſit
Cenſuram ſervans, & plebi gaudia donans.
Ut princeps ſolio ſubnixus ſedit in alto,
Ingens laetitiae ſonuit fragor: aurea plebes
Tempora principibus centenis vocibus optant:
Iuſtino vitam partes utraeque reclamant,
Auguſtae Sophiae votis quam pluribus orant.
Excutiunt plauſus, ſtudiorum gaudia ſurgunt,
Alterniſque ſibi reſpondent agmina dictis.

Emit-

Ipse inter primos vultu praeclarus honoro,
Fratris in obsequium gaudens, Marcellus abibat;
Dispositorque novus sacrae Baduarius aulae,
Successor soceri, factus mox Cura palati.
His aetas dispar, sed par votum, atque voluntas:
Ambo patricii, dilecti Principis ambo,
Fulgebant geminis similes radiantibus astris,
Astris, quae caelum flamma meliore perornant,
Solaque prolato possunt cum sole videri
Stellarum fugiente globo, quando omnia pallent
Sidera, & adflatas ortum iubar aspicit herbas,
Atque operit novus astra dies. Praenuncius ante
Signa dedit cursor. Posita de more lacerna,
Exoritur laetum iucunda per agmina murmur,
Intentos oculos ad sedem vulgus herilem
Extulit adsurgens, quoniam plebs laeta videre
Felicem Dominum summo cupiebat amore.
Egreditur cum luce sua, frontemque serenam
Armavit sancti faciens signacula ligni:
Utque salutato tetigit subsellia vulgo,
Auratum scandens solium, sedemque paternam
Constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam,
Aspexit laetus populos, vultuque modesto,
Circumfusa videns plaudentum millia, risit,
Censuram servans, & plebi gaudia donans.
Ut Princeps solio subnixus sedit in alto,
Ingens laetitiae sonuit fragor: aurea plebes
Tempora Principibus centenis vocibus optant:
Iustino vitam partes utraeque reclamant,
Augustae Sophiae votis quampluribus orant.
Excutiunt plausus, studiorum gaudia surgunt,
Alternisque sibi respondent agmina dictis.

Emit-

Emittunt dextras . . . pariterque remittunt:
Certatim toto vulgus micat undique circo,
Ut veniunt densae manicis albentibus undae:
Disponunt cantus, modulos & cantibus addunt:
Nunc simul erectis, pronis nunc ardua membris
Dant capita: accedunt pariter, pariterque recedunt:
Fertque, refertque globum moles condensa virorum.
Comparatio.
Exaltata putes placidis beneflantibus euris
Ludere coniferae frondosa cacumina sylvae,
Et flexis nutare comis, lentoque vicissim
Vertice foecundos huc, illuc flectere ramos.
Inde dato populi fecere silentia signo,
Cunctaque clamosi tacuere sedilia circi.
Comparatio.
Mollior ut ventis quotiens venit aura remotis,
Fluctivagum pelagus, quod tempestate movetur,
Mansuetis planatur aquis, tunc solis honore
Omnia clara silent tranquillis aequora ripis,
Et clamor magnus populi, strepitusque quievit.
Enarratio Iustini in favorem populi.
VIII. *Divinus princeps Augusta voce perorans*
Haec plebi mandata dedit: bene vivite cives,
Tempus gaudendi est, gaudete, hilaresque manete:
Contulit ista Deus, nullus sua gaudia turbet.
Priventur caedes, studiorum iurgia cessent.
Et iam post duros cunctis promitto labores
Otia sint plebi, nobis vigilantia solers.
Tranquillam faciam securis civibus urbem;
Nos curam vestri gerimus, nos vestra tuemur.
Credite, non patitur sectorum secta meorum
Iniustos saevire diu; componite mores,
A furtis cohibete manus, cessate nocere.
Discite iustitiam, legum praecepta tenete:
Iustitiam quicumque facit, fora nulla timebit:

Omnis

Emittunt dextras pariter, pariterque remittunt:
Certatim toto vulgus micat undique circo,
Ut veniunt denſae manicis albentibus undae.
Diſponunt cantus, & motum cantibus addunt:
Nunc ſimul erectis, pronis nunc ardua membris
Dant capita: accedunt pariter, pariterque recedunt:
Fertque, refertque globum moles condenſa virorum.
Exaltata putes placidis bene flantibus Euris
Ludere coniferae frondoſa cacumina ſilvae,
Et flexis nutare comis, lentoque viciſſim
Vertice fecundos huc, illuc flectere ramos,
Inde dato populi fecere ſilentia ſigno,
Cunctaque clamoſi tacuere ſedilia circi.
Mollior ut ventis quotiens venit aura remotis,
Fluctivagum pelagus, quod tempeſtate movetur,
Manſuetis planatur aquis, tunc ſolis honore
Omnia clara ſilent tranquillis aequora ripis.
Ut clamor magnus populi, ſtrepituſque quievit,
Divinus Princeps Auguſta voce perorans
Haec plebi mandata dedit: Bene vivite, cives,
Tempus gaudendi eſt, gaudete, hilareſque manete:
Contulit iſta Deus, nullus ſua gaudia turbet,
Priventur caedes, ſtudiorum iurgia ceſſent.
Et iam poſt duros, cunctis promitto, labores
Otia ſint plebi, nobis vigilantia ſollers:
Tranquillam faciam ſecuris civibus urbem.
Nos curam veſtri gerimus, nos veſtra tuemur.
Credite, non patitur ſaeclorum ſecta meorum
Iniuſtos ſaevire diu; componite mores,
A furtis cohibete manus, ceſſate nocere.
Diſcite iuſtitiam, legum praecepta tenete:
Iuſtitiam quicumque facit, fora nulla timebit,

Omnis

Omnis erit iudex informidabilis illi.
Corripiet sontes iuris vigor, estote quieti;
Si socium socius, si civem civis amabit,
Non solum optati iubeo spectacula circi,
Praemia sed populis, & maxima dona parabo.
Ditabo plebes opibus, nomenque negatum
Consulibus consul post tempora cuncta novabo,
Gaudeat ut totus Iustini munere mundus.
Dona calendarum properant vicina mearum,
Vos vestris adstate locis, properate, parate,
Promissaque die nostras sperate curules.
Expavit gaudens inopino nomine vulgus
Consulis audito: natus fragor, itque tumultus
Per laetos, ingens fremit undique murmur,
Ingeminantque cavos dulci modulamine plausus.
IX. *Interea lati spoliant subsellia circi;*
Undique plorantum descendit turba virorum,
Et positis totam chartis implevit arenam
Ante ipsam domini sedem, largisque rigantes
Ora viri lachrymis, & terrae corpora dantes
In facies cecidere suas: miserere, perimus,
Insonuit vox magna diu: lege sacra parentis
Syngrapha, de tantis rationem collige chartis:
Iam servis succurre tuis, nos nostra iubenti
Credidimus domino. Vobis quis vestra negaret,
Cum vestrum est, quod mundus habet? Scis, summe regentum,
Publica quid vestro prosint commercia fisco.
Unde tributa tuis succedent annua rebus,
Deficiet si nostra manus? Tibi militat omne,
Quod gerimus: nos, quae tua sunt, privata vocamus.
Vix nobis vitae constant alimenta diurnae
Afflictis, quae longa dies, longoque labore

Sors

Omnis erit iudex informidabilis illi.
Corripiet sontes iuris vigor, este quieti.
Si socium socius, si civem civis amabit,
Non solum optati tribuam spectacula circi,
Praemia sed populis, & maxima dona parabo.
Ditabo plebes opibus, nomenque negatum
Consulibus consul post tempora multa novabo,
Gaudeat ut totus Iustini munere mundus.
Dona calendarum properant vicina mearum,
Vos vestris adstate locis, properate, parate,
Promissaque die nostras sperate curules.
Expavit gaudens inopino nomine vulgus
Consulis audito: natus fragor, itque tumultus
Per laetos ingens, ingens fremit undique murmur:
Ingeminantque cavos dulci modulamine plausus.
Interea lati spoliant subsellia circi;
Undique plorantum descendit turba virorum,
Et positis totam chartis implevit arenam
Ante ipsam Domini sedem, largisque rigantes
Ora viri lacrimis, & terrae corpora dantes
In facies cecidere suas: miserere, perimus,
Insonuit vox magna diu: lege sacra parentis
Syngrapha, de' tantis rationem collige chartis:
Iam servis succurre tuis, nos nostra iubenti
Credidimus Domino. Vobis quis vestra negaret,
Cum vestrum est, quod mundus habet? Scis, summe re-
Publica quid vestro prosint commercia fisco. (gentum,
Unde tributa tuis succedent annua rebus,
Deficiet si nostra manus? Tibi militat omne,
Quod gerimus: nos, quae tua sunt, privata vocamus.
Vix nobis vitae constant alimenta diurnae
Afflictis, quae longa dies, longoque labore

Sors quaerit, parvosque cibos sub nocte reponit.
Flere diu tantis lachrymis non passus acerbis
Condoluit miserans, & se pietate subegit
Legibus ultro suis. Aliena pecunia, dixit,
Reddenda est. Vivus patri qui substitit haeres,
Thesauros fidis privatos ferre ministris
Imperat. Innumerae mox advenere catervae,
Fortia centenis oneratae brachia libris:
Deposuere humeris, turmae glomerantur in unum,
Et totus fuso circus resplenduit auro.
Tunc posita ratione palam, populoque vidente,
Debita persolvit genitoris, cauta recepit.
Gaudia quanta illic, quantus favor! undique laetus
Tollitur in caelum populorum clamor ovantum.
Mirantur proceres, mirantur talia plebes.
Hinc rutili lucent chartis ardentibus ignes:
Hinc radiat fulvum concertans ignibus aurum.
Hinc chartas flammis subigunt, hinc pondere fusos
Exaequant solidos, & lancem pollice pulsant.
Tunc finibus plenis abeunt, quaestuque laborant:
Elatisque oculis pro vita principis orant.
Forte *patre*. *Largior inventus pater est, clementior idem;*
Qua virtute animi mentem calcavit habendi,
Publica privato . . . debita redderet auro,
Sponte sua dominus servis miseratus egenis.
Priscorum hoc uno vicit novus omnia facto
Facta prius princeps (quamvis meliora sequantur)
Hoc primum tamen omen erat, quod nullus avorum
Augustos unquam cecinit fecisse priores.
Hinc aliud pietatis opus tam grande secutum est:
Pro vinctis flentes nuptae venere maritis,
Matres pro genitis (nescit servare pudorem

Rebus

Sors quaerit, parvoſque cibos ſub nocte reponit.
Flere diu tantis lacrimis non paſſus acerbis
Condoluit miſerans, & ſe pietate ſubegit
Legibus ultro ſuis. Aliena pecunia, dixit,
Reddenda eſt. Vivus patri qui ſubſtitit heres
Theſauros fidis privatos ferre miniſtris
Imperat; innumerae mox advenere catervae
Fortia centenis oneratae brachia libris.
Depoſuere humeris, ſummae glomerantur in unum,
Et totus fuſo circus reſplenduit auro.
Tunc poſita ratione palam, populoque vidente,
Debita perſolvit genitoris, cauta recepit.
Gaudia quanta illic, quantus favor! undique laetus
Tollitur in caelum populorum clamor ovantum:
Mirantur proceres, mirantur talia plebes.
Hinc rutili lucent chartis ardentibus ignes:
Hinc radiat fulvum concertans ignibus aurum.
Hinc chartas flammis ſubigunt, hinc pondere fuſos
Exaequant ſolidos, & lancem pollice pulſant.
Tunc finibus plenis abeunt, quaeſtuque laborant:
Elatiſque oculis pro vita Principis orant.
Largior inventus pater eſt, clementior item,
Qui virtute animi mentem calcavit habendi,
Publica privato cum debita redderet auro
Sponte ſua, Dominus ſervis miſeratus egenis.
Priſcorum hoc uno vicit novus omnia facto
Facta prius Princeps. Quamvis meliora ſequantur,
Hoc primum tamen omen erat, quod nullus avorum
Auguſtos umquam cecinit feciſſe priores.
Hinc aliud pietatis opus tam grande ſecutum eſt:
Pro vinctis flentes nuptae venere maritis,
Matres pro genitis. Neſcit ſervare pudorem

Rebus in afflictis ingens dolor) immemor ibat
Turba sui sexus, cultu miserabilis ipso,
Per medios populos. Postquam venere verendam
Caesaris ante caram, cunctae sua pectora durae
Inlidunt terrae: Pius es, potes omnia, clamant:
Cerne pias lachrymas, miserorum vincula solve:
Matribus his natos, his nuptis redde maritos.
Omnibus haec sit laeta dies, tua gaudia princeps
Nullus agat tristis: cunctorum crimina dele,
Gaudeat ut laetus miti te principe mundus,
Has pius aspexit lachrymas, precibusque dolentum
Annuit, & solvi cunctos a crimine iussit
More Dei: Deus est, cui verbo competit uno
Iustificare malos, mediaque a morte levare.
Credite simpliciter, vox haec temeraria non est;
Qui facit hoc, Deus est, Deus est in corde regentum:
Principibus princeps quidquid Deus imperat, hoc est,
Terrarum dominis Christus dedit omnia posse:
Ille est omnipotens, hic omnipotentis imago.
Plurima praeterea solemni munere donans
Dimissis populis arcem remeavit in altam.

Rebus in afflictis ingens dolor; immemor ibat
Turba sui sexus, cultu miserabilis ipso,
Per medios populos. Postquam venere verendam
Caesaris ante caram, cunctae sua pectora durae
Inlidunt terrae: Pius es, potes omnia, clamant:
Cerne pias lacrimas, miserorum vincula solve:
Matribus his natos, his nuptis redde maritos.
Omnibus haec sit laeta dies, tua gaudia Princeps
Nullus agat tristis: cunctorum crimina dele,
Gaudeat ut laetus, miti te Principe, mundus.
Has pius aspexit lacrimas, precibusque dolentum
Annuit, & solvi cunctos a crimine iussit
More Dei: Deus est, cui verbo competit uno
Iustificare malos, mediaque a morte levare.
Credite simpliciter, vox haec temeraria non est;
Qui facit hoc, Deus est: Deus est in corde regentum:
Principibus princeps quidquid Deus imperat, hoc est.
Terrarum Domino Christus dedit omnia posse;
Ille est omnipotens, hic omnipotentis imago.
Plurima praeterea solemni munere donans,
Dimissis populis, arcem remeavit in altam.

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER TERTIUS.

EDITIO RUIZII.

More patrum Iustinus exornat funus decedentis avunculi.

Contigit ut princeps Augustus limina tecti,
Quanquam festa dies sextam consumpserat horam,
Non dulces epulas, non pocula grata petivit,
Ni patris primum sanctum & venerabile corpus
Ornatum exequiis tumulo mandaret opimis.
Ante fores iam ... fuit, passimque per aulam
Porticibus longis stabat cum plebe Senatus,
Interius flentes famuli, vasa aurea mille,
Mille columnarum species, argentea mille,
Quae super impositis implebant atria ceris,
Ordine cuncta suo patrum sic more parata:
*Triste ministerium * laetam feriebat in aulam:*
Alta superpositis radiabant stramina gemmis,
Tempore quas prisco Romana potentia cepit:
Quas viridis Nereus, quas protulit Indica tellus,
Et quas Memphitica Caesar perduxit ab aula:
Quas supplex Cleopatra dedit, cum vincula fratris
Frangeret, & rupto pallens custode veniret.
Ex quibus adversis cernebant fulgura mitti,
Sed lumen non ignis erat; lux undique fulget
Aurea conspicui lustrans laquearia tecti.
Thura Sabaea cremant, flagrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balsama succo.
Centum aliae species, unguentaque mira feruntur
Tempus in aeternum sacrum servantia corpus.

* Forte *laetam*.

Supre-

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER TERTIUS.

EDITIO EMENDATA.

Contigit ut Princeps Augusti limina tecti,
Quamquam festa dies sextam consumpserat horā,
Non dulces epulas, non pocula grata petivit,
Ni patris primum sanctum, & venerabile corpus
Ornatum exsequiis tumulo mandaret opimis.
Ante fores iam turba ruit, passimque per aulam
Porticibus longis stabat cum plebe Senatus.
Interius flentes famuli: vasa aurea mille,
Mille columnarum species, argentea mille,
Quae super impositis implebant atria ceris,
Ordine cuncta suo patrum sic more parata.
Triste ministerium lata fervebat in aula:
Alta superpositis radiabant stramina gemmis,
Tempore quas prisco Romana potentia cepit,
Quas viridis Nereus, quas protulit Indica tellus,
Et quas Memphitica Caesar perduxit ab aula,
Quas supplex Cleopatra dedit, cum vincula fratris
Frangere corrupto pallens custode veniret;
Ex quibus adversis certabant fulgura mitti,
Sed lumen, non ignis erat; lux undique fulget
Aurea conspicui lustrans laquearia tecti.
Thura Sabaea cremant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balsama succo.
Centum aliae species, unguentaque mira feruntur,
Tempus in aeternum sacrum servantia corpus.

Supre-

Forte celebrabat.

*Supremum patri talem * celebravit honorem*
Augusto melior Iustinus Caesare princeps.
Ut prius ingrediens corpus venerabile vidit,
Incubuit lacbrymans, atque oscula frigida carpsit
Divini patris, verbisque dolentibus inquit.
Nos flemus tristes, mentisque ardore dolemus:
Tu pater Angelicas inter sanctissime turmas
Laetus abis, positoque Deum iam corpore cernis;
Et frueris meliore die sub lumine Solis.

Forte nulla salus.

*Nos, cui * nullus ait salve, pater inclyte salve,*
Aeternum pater alme vale. Non plura moratus
Augustus nutu tolli sublime feretrum
Imperat, & tota populus processit ab aula:
Moestaque funereas accendunt agmina ceras:
Omnis in exequias sexus convenit & aetas.
Quis memorare potest tanta miracula pompae?
Hinc laevitarum venerabilis ordo canentum,
Virgineus tonat inde chorus; vox aethera pulsat;
Funduntur lachrymae ritu nivis, imbre madebant
Cunctorum vestes, proprioque in fonte natabant,
Madentes oculi vultusque, sinusque rigabant.
Adtonitae matres resolutis crinibus ibant:
Ante fores aliae, tectis sublimibus illae
Implentes altas turba stipante fenestras,
Quantus Hyperborei volucrum concentus in Istri
Contrahitur ripis, gelidas quas linquere terras
Aspera cogit hyems glacie nivibusque coactis,
Innumerae glomerantur aves, stipantur in unum,
Innectuntque moras, & flumina linquere nolunt.
Transitus ob causam multi pia thura cremabant:
Undique currebat studio plebs moesta videndi.
Omnibus unus amor, iustus dolor omnibus unus

Auge-

Supremum patri talem celebravit honorem
Auguſto melior Iuſtinus Caeſare Princeps.
Ut pius ingrediens corpus venerabile vidit,
Incubuit lacrimans, atque oſcula frigida carpſit.
Divini patris, verbiſque dolentibus inquit:
Nos flemus triſtes, mentiſque ardore dolemus,
Tu, pater, Angelicas inter, ſanctiſſime, turmas
Laetus abis, poſitoque Deum iam corpore cernis,
Et frueris meliore die ſub lumine Solis,
Nox cui nulla ſubit: ſalve, pater inclite, ſalve,
Aeternum, pater alme, vale. Non plura moratus
Auguſtus nutu tolli ſublime feretrum
Imperat, & tota populus proceſſit ab aula:
Maeſtaque funereas accendunt agmina ceras:
Omnis in exſequias ſexus convenit, & aetas.
Quis memorare poteſt tantae miracula pompae?
Hinc Levitarum venerabilis ordo canentum,
Virgineus tonat inde chorus; vox aethera pulſat;
Funduntur lacrimae ritu nivis: imbre madebant
Cunctorum veſtes, proprioque in fonte natabant
Manantes oculi, vultuſque, ſinuſque rigabant.
Adtonitae matres, reſolutis crinibus, ibant:
Ante fores aliae, tectis ſublimibus illae
Implentes altas, turba ſtipante, feneſtras.
Quantus Hyperborei volucrum concentus in Iſtri
Contrahitur ripis, gelidas quas linquere terras
Aſpera cogit hiems: glacie, nivibuſque coactae
Innumerae glomerantur aves, ſtipantur in unum,
Innectuntque moras, & flumina linquere nolunt.
Tranſitus ob cauſſam multi pia thura cremabant:
Undique currebat ſtudio plebs maeſta videndi.
Omnibus unus amor, iuſtus dolor omnibus unus

Augebat lachrymas, & viso funere flebant,
Donec Apostolici subeuntes atria templi
Inclyta sacrato posuissent membra sepulcro,
*Quod * pius ipse sibi puro construxerat auro.*

Forte *prius*.

Post luctum populi pristina laetitia, & iucunditas.

II. *Postquam facta quies, totam plebs laeta per urbem*
Sacra coronatis ornavit moenia tectis:
Pratorum spoliatur honos, nemus omne refertum
Frugibus, & glaucae frondes rapiuntur olivae.
Exornant postes, & arundine limina comunt,
Festaque per cunctos tendunt velamina vicos.
Ludere tunc iuvenes, & laudibus addere laudes
Incipiunt, plaudunt pedibus, mollique reponunt
Crura gradu, mirisque modis nova carmina flectunt:
Iustinum, Sophiamque pios, duo lumina dicunt:
Organa, plectra, lyrae totam insonuere per urbem.
Mille voluptatum species, convivia mille,
Saltatus, risus, discursus, gaudia, plausus:
Augustis vitam laetis clamoribus optant.
Post senium dicunt sese iuvenescere, mundus
Gaudet, & antiquae repetit primordia formae.
Ferrea nunc abeunt, atque aurea saecula surgunt
Temporibus Iustine tuis, spes urbis & orbis,
Romani iubar imperii, decus: addita cunctis
Retro principibus cuius sapientia victrix
Obtinuit patrii fastigia maxima regni.
Ingeminant Sophiae nomen, lumenque secundum
Hanc dicunt, carmenque novum cum plausibus addunt.

Egregii apparatus imperialis convivii referuntur.

III. *Interea laetus sacra cum coniuge princeps*
Coeperat Augustae felicia carpere mensae
Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi
Munera, quae Sarepta ferax, quae Gaza crearat,
Ascalon & laetis dederat quae Graeca colonis:

Quaeve

Augebat lacrimas, & viſo funere flebant;
Donec Apoſtolici ſubeuntes atria templi
Inclita ſacrato poſuiſſent membra ſepulcro,
Quod pius ipſe ſibi puro conſtruxerat auro.
Poſtquam facta quies, totam plebs laeta per urbem
Sacra coronatis ornavit moenia tectis:
Pratorum ſpoliatur honos, n mus omne refertum
Frugibus, & glaucae frondes rapiuntur olivae.
Exornant poſtes, & arundine limina comunt,
Feſtaque per cunctos tendunt velamina vicos.
Ludere tunc iuvenes, & luſibus addere laudes
Incipiunt: plaudunt pedibus, mollique reponunt
Crura gradu, mirifque modis nova carmina flectunt;
Iuſtinum, Sophiamque pios, duo lumina dicunt:
Organa, plectra, lyrae totam inſonue re per urbem.
Mille voluptatum ſpecies, convicia mille,
Saltatus, riſus, diſcurſus, gaudia, plauſus:
Auguſtis vitam laetis clamoribus optant.
Poſt ſenium, dicunt, ſeſe iuveneſcere mundus
Gaudet, & antiquae repetit primordia formae.
Ferrea nunc abeunt, atque aurea ſaecula ſurgunt
Temporibus, Iuſtine, tuis, ſpes urbis & orbis,
Romani iubar imperii, decus addite cunctis
Retro Principibus, cuius ſapientia victrix
Obtinuit patrii faſtigia maxima regni.
Ingeminant Sophiae nomen, lumenque ſecundum
Hanc dicunt, carmenque novum cum plauſibus addunt.
Interea laetus ſacra cum coniuge Princeps
Coeperat Auguſtae felicia carpere menſae
Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi
Munera, quae Sarepta ferax, quae Gaza crearat,
Aſcalon & laetis dederat quae Graeca colonis:

Quaeve antiqua Tyros, quae fertilis Africa mittit:
Quae Meroë, quae Memphis habet, quae candida Cypros;
Quaeque ferunt veteres maturo robore vites,
Quas manibus propriis Ithacus plantavit Ulyxes,
Arce sub Ithalia Laërtia lumina servans,
Nondum Troiani vitans discrimina belli:
Quaeque Methymnaeis expressit cultor ab uvis
Pocula, quae vitreo flagrabant plena Falerno.
Prisca Palaestini miscentur dona Lyaei
Alba colore nivis, blandoque levissima gustu:
Fusca dabant fulvo Risattica vina metallo,
Quae natura parit liquidi non indiga mellis:
Et Gazisaei permiscent munus Iacchi,
Cuncta quis expediet, dominis quae parturit orbis;
Romano quaeque est provincia subdita regno?
Haec magno luxu quanquam cumulata redundent,
Temperie solita parvus cibus ore modesto
Sumitur, & quantum capiat mens sobria potus
Censura servante modum. Cura ipsa regendi
Clementisque animus praesumere parcius escas
Forte *potus.* *Iure facit, * potumque parum sapientia quaerit.*
Aurea purpureis apponunt fercula mensis
*Pondere gemmarum plus * gravia. Pictus ubique*
Iustinianus erat, dominis pictura placebat,
Gaudebantque sui genitoris imagine visa.
Felicis geniti veras ibi credere posses
Sacras effigies, vivasque adstare putares.
Ars & materies animas simul addere possunt,
Addendi vitam nisi tu natura negares.
Ingeniis hominum post mortem vivere famam
Concessum est, clarum servat sua gloria nomen.
Ipse triumphorum per singula vasa suorum

Barbara

Quaeve antiqua Tyros, quae fertilis Africa mittit,
Quae Meroë, quae Memphis habet, quae candida Cypros:
Quaeque ferunt veteres maturo robore vires,
Quas manibus propriis Ithacus plantavit Ulysses,
Pace sub Iliaca Laërtia limina servans,
Nondum Troiani vitans discrimina belli:
Quaeque Methymnaeis expressit cultor ab uvis:
Pocula quae vitreo flagrabant plena Falerno.
Prisca Palaestini miscentur dona Lyaei,
Alba colore nivis, blandoque levissima gustu.
Fusca dabant fulvo chrysattica vina metallo,
Quae natura parit liquidi non indiga mellis:.
Et Garisaei permiscent munus Iacchi.
Cuncta quis expediet, Dominis quae parturit orbis
Romano quaeque est provincia subdita regno?
Haec magno luxu quamquam cumulata redundent,
Temperie solita parvus cibus ore modesto
Sumitur, & quantum capiat mens sobria potus,
Censura servante modum. Cura ipsa regendi,
Clementisque animus praesumere parcius escas
Iure facit, potusque parum sapientia quaerit.
Aurea purpureis apponunt fercula mensis
Pondere gemmarum pondus grave. Pictus ubique
Iustinianus erat; Dominis pictura placebat,
Gaudebantque, sui genitoris imagine visa,
Felices geniti: veras ibi cernere posses
Sacras effigies, vivasque adstare putares.
Ars & materies animas simul addere possent,
Addendi veniam nisi tu, natura, negares.
Ingeniis hominum post mortem vivere famam
Concessum est: clarum servat sua gloria nomen.
Ipse triumphorum per singula vasa suorum

Barba-

Barbarico bistoriam fieri mandaverat auro
Tempore, quo captis iniecit vincla tyrannis
Iustinianus, ovans quarto cum consule princeps
Alta triumphali terret capitolia pompa.
Sacris principibus iucundae fabula mensae
De divo genitore fuit: tum nomen honorum
Inter delicias, & dulcia pocula summis
Laudibus adtollunt, vivumque per ora fatentur:
Sic decessorem regnantum nullus amavit,
Quanquam sceptra patris natus successor haberet:
Ante oculos geniti genitor dulcissimus omni
Tempore semper erit, semperque in corde manebit:

De consummatione convivii.

IV. *Postquam divinae sumpsere novissima coenae*
Pocula, & excelsae siluerunt gaudia mensae,
Contulerat quae prima dies, surrexit ab alto
Laetus uterque thoro, secretaque tecta petivit:
Sed non in segnes solverunt pectora somnos,
Invigilant animi, quibus est pia cura regendi
Tot latos populos, duros domitare tyrannos,
Consiliis uti, causas disponere mundi.
Maxima pro rerum quae disposuere salute
Admiranda magis, quam connumeranda fateri
Humanum decet ingenium. Quis carmine digno
Tot divinarum miracula pandere rerum
Sufficiat? Quibus haec verbis, qua laude reponat?
Diva Augusta favens, sanctum & venerabile nomen,
Immortale bonum, nostrae sapientia linguae,
Auspiciis haec sacro tuis: tua vota canentem
Respice, & oranti clemens solatia praebe.

Exornatur Augusta domus regentis imperium.

V. *Septima gaudentem lux aurea viderat orbem,*
Expellens placido brumalia frigora verno;
Omnia Sol oriens radiis melioribus afflans,

Tran-

Barbarico hiſtoriam fieri mandaverat auro,
Tempore, quo captis iniecit vincla tyrannis
Iuſtinianus, ovans quarto cum conſule Princeps
Alta triumphali tereret Capitolia pompa.
Sacris Principibus iucundae fabula menſae
De divo genitore fuit: tum nomen honorum
Inter delicias, & dulcia pocula ſummis
Laudibus adtollunt, vivumque per ora fatentur.
Sic deceſſorem regnantum nullus amavit,
Quamquam ſceptra patris natus ſucceſſor haberet:
Ante oculos geniti genitor dulciſſimus omni
Tempore ſemper erit, ſemperque in corde manebit.

Poſtquam divinae ſumpſere noviſſima coenae
Pocula, & excelſae ſiluerunt gaudia menſae,
Contulerat quae prima dies, ſurrexit ab alto
Laetus uterque thoro, ſecretaque tecta petivit:
Sed non in ſegnes ſolverunt pectora ſomnos.
Invigilant animi, quibus eſt pia cura regendi
Tot latos populos, duros domitare tyrannos,
Conſiliis uti, cauſſas diſponere mundi.
Maxima, pro rerum quae diſpoſuere ſalute,
Admiranda magis, quam connumeranda, fateri
Humanum decet ingenium. Quis carmine digno
Tot divinarum miracula pandere rerum
Sufficiat? Quibus haec verbis, qua laude reponat?
Diva Auguſta favens, ſanctum, & venerabile nomen,
Immortale bonum, noſtrae Sapientia linguae,
Auſpiciis haec ſacra tuis: tua vota canentem
Reſpice, & oranti clemens ſolatia praebe.

Septima gaudentem lux aurea videat orbem,
Expellens placido brumalia frigora verno;
Omnia ſol oriens radiis melioribus afflans,

Tranquillo gelidas tepefecerat igne pruinas.
Gaudebant elementa simul, mollique calebant
*Temperie, votisque suis nova Roma * fiebat.*
Ornata est Augusta domus, iussuque regentis
Acciti proceres omnes, scholaque palati est
Iussa suis adstare locis: iamque ordine certo
Turba decanorum, cursorum, in rebus agentum;
Cumque palatinis stans candida turba tribunis,
Et protectorum numerus mandante magistro,
Omnis sacrorum vis adfuit officiorum
Ornatu vario, cultuque, habituque, modoque;
Ingens excubitus, divina palatia servans,
Porticibus longis porta condensus ab ipsa
Murorum in morem laevam, dextramque tegebat;
Scuta sub erectis coniungens aurea pilis:
Ense latus cincti, praestricti crura cothurnis
Adstabant celsi pariter, pariterque nitebant
Extantis latis humeris, durisque lacertis.
Coniferae veluti sacra inter flumina quercus,
Per quas blanda fluens rauco sonat unda susurro;
Condensam faciunt frondoso robore sylvam,
Excluduntque diem ramis, intonsaque laetae
Attollunt capita, & vertice sydera pulsant.
Et laeva, dextraque acies adstare videres,
Multaque ancipites splendescere luce bipennes,
Terribiles, aetate pares. Imitatur Olympum
Officiis Augusta domus, sic omnia clara,
Sic numeris bene compta suis, ita luce corusca:
Aurea convexi veluti rutilantia caeli
Sydera mensura, numeris, & pondere cursus
Perficiunt librata suo, stabilique recessu
Firma manent, unumque iubar super omnia fulget:

* Forte *favebat*, aut *fremebat*.

Comparatio.

Comparatio.

Omnia

Tranquillo gelidas tepefecerat igne pruinas;
Gaudebant elementa ſimul, mollique calebant
Temperie, votiſque ſuis nova Roma favebat.
Ornata eſt Auguſta domus, iuſſuque regentis
Acciti proceres omnes, ſcholaque ipſa palati eſt
Iuſſa ſuis adſtare locis: iamque ordine certo
Turba decanorum, curſorum, in rebus agentum,
Cumque palatinis ſtans candida turba tribunis,
Et protectorum numerus. Mandante magiſtro,
Omnis ſacrorum vis adſuit officiorum,
Ornatu vario, cultuque, habituque, modoque.
Ingens excubitus divina palatia ſervans,
Porticibus longis, porta condenſus ab ipſa,
Murorum in morem, laevam, dextramque tegebat,
Scuta ſub erectis coniungens aurea pilis.
Enſe latus cincti, praeſtricti crura cothurnis
Adſtabant celſi pariter, pariterque nitebant
Exſtantes latis humeris, duriſque lacertis.
Coniferae veluti ſacra inter flumina quercus,
Per quas blanda fluens rauco ſonat unda ſuſurro,
Condenſam faciunt frondoſo robore ſilvam,
Excluduntque diem ramis, intonſaque laetae
Attollunt capita, & vertice ſidera pulſant.
Et laeva, dextraque acies adſtare videres,
Multaque ancipites ſplendeſcere luce bipennes,
Terribiles, aetate pares. Imitatur Olympum
Officiis Auguſta domus, ſic omnia clara,
Sic numeris bene compta ſuis, ita luce coruſca:
Aurea convexi veluti rutilantia caeli
Sidera, menſura, numeris, & pondere curſus
Perficiunt librata ſuo, ſtabilique receſſu
Firma manent, unumque iubar ſuper omnia fulget:

Omnia succumbunt, flammis melioribus astra,
Et quo tecta latent regis pascuntur ab igne.
Hac se magnarum Romana potentia rerum
Lege tenens, medias inter super omnia gentes
Regna micat, claro tantum uni subdita caelo.

Pulchritudo palatii Constantinopolitani laudatur.

VI. *Atria praelargis extant altissima tectis,*
Sole metallorum splendentia, mira paratu,
Et facie plus mira loci, cultuque superba.
Nobilitas medios sedes Augusta penates,
Quattuor eximiis circumvallata columnis:
Quas super ex liquido praefulgens cymbius auro
Immodico, similans convexi climata caeli,
Immortale caput, soliumque sedentis obumbrat
Ornatum gemmis auroque, ostroque superbum.
Quattuor in sese nexos curvaverat arcus,
Par laevam dextramque tenens victoria partem
Altius erectis pendebat in aëre pennis,
Laurigeram gestans dextra fulgente coronam.
Mira pavimentis, stratisque tapetibus ampla
Planicies, longoque sedilia compta tenore.
Clara superpositis ornabant atria velis:
Vela tegunt postes: custodes ardua servant
Limina, & indignis intrare volentibus obstant
Condensi numeris, fastu, nutuque tremendi.
Postquam dispositis ornata palatia turmis
Officia explerunt, adytis radiavit ab imis
Inclyta lux, & consistoria tota replevit.
Egreditur princeps magno comitante senatu:
Adfuit obsequio castorum turba virorum;
Illis summa fides, & plena licentia sacris
Deservire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales mensas epulis onerare supernis,

Confer-

Omnia ſuccumbunt flammis melioribus aſtra,
Et, quo tecta latent, regis paſcuntur ab igne.
Hac ſe magnarum Romana potentia rerum
Lege tenens, medias inter ſuper omnia gentes
Regna micat, claro tantum uni ſubdita caelo.
Atria praelargis exſtant altiſſima tectis,
Sole metallorum ſplendentia, mira paratu,
Et facie plus mira loci, cultuque ſuperba.
Nobilitat medios ſedes Auguſta penates,
Quattuor eximiis circumvallata columnis,
Quas ſuper ex liquido praefulgens cymbius auro
Immodico, ſimulans convexi climata caeli,
Immortale caput, ſoliumque ſedentis obumbrans
Ornatum gemmis, auroque, oſtroque ſuperbum,
Quattuor in ſeſe nexos curvaverat arcus.
Par laevam, dextramque tenens victoria partem,
Altius erectis pendebat in aëre pennis,
Laurigeram geſtans dextra fulgente coronam.
Mira pavimentis, ſtratiſque tapetibus ampla
Planicies, longoque ſedilia compta tenore:
Clara ſuperpoſitis ornabant atria velis:
Vela tegunt poſtes: cuſtodes ardua ſervant
Limina, & indignis intrare volentibus obſtant
Condenſi numeris, faſtu, nutuque tremendi.
Poſtquam diſpoſitis ornata palatia turmis
Officia explerunt, adytis radiavit ab imis
Inclita lux, & conſiſtoria tota replevit.
Egreditur Princeps, magno comitante Senatu.
Adfuit obſequio caſtorum turma virorum,
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſervire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,

Conservare domum, sanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, vestesque parare.
Armiger interea, domini vestigia lustrans,
Eminet excelsus super omnia vertice Narses
Agmina, & Augustam cultu praefulgurat aulam
Comptus caesarie, formaque insignis, & ore.
Aureus omnis erat, cultuque, habituque modestus,
Et morum probitate placens, virtute verendus,
Fulmineus, cautus, vigilans noctesque diesque
Pro rerum dominis, & bonora luce coruscus,

Comparatio.

Matutina micans ut caelo stella sereno
Auratis radiis argentea sydera vincit,
Vicinumque diem claro praenunciat igne.

Legatos Avarum sibi Iustinus imperat praesentari.

VII. *Ut laetus princeps solium conscendit in altum,*
Membraque purpurea praecelsus veste locavit,
Legatos Avarum iussos intrare magister
Ante fores primus divinae nunciat aulae,
Orantes sese vestigia sacra videre
Clementis domini: quos voce & mente benignus
Imperat admitti. Miratur Barbara pubes
Ingressus primos, immensaque atria lustrans
Ingentes adstare viros, scuta aurea cernunt:
Pilaque suspiciunt alto splendentia ferro
Aurea, & auratos conos, cristasque rubentes:
Horrescunt lanceas, saevasque instare secures:
Caeteraque egregiae spectant miracula pompae,
Et credunt aliud Romana palatia caelum.
Spectari gaudent, bilaresque intrare videri:

Comparatio.

Non secus Hircanae quoties spectacula tygres
Dat populis nova Roma suis ductore magistro
Non solita feritate fremunt, sed margine toto
Intrantes plenum populorum millia circum

Suspi-

Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.
Armiger interea, Domini veſtigia luſtrans,
Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes
Agmina, & Auguſtam cultu praefulgurat aulam
Comptus caeſarie, formaque inſignis, & ore.
Aureus omnis erat, cultuque, habituque modeſtus,
Et morum probitate placens, virtute verendus,
Fulmineus, cautus, vigilans noctesque, dieſque
Pro rerum Dominis, & honora luce coruſcus;
Matutina micans ut caelo ſtella ſereno
Auratis radiis argentea ſidera vincit,
Vicinumque diem claro praenunciat igne.
Ut laetus Princeps ſolium conſcendit in altum,
Membraque purpurea praecelſus veſte locavit,
Legatos Avarum, iuſſos intrare, Magiſter
Ante fores primus divinae nunciat aulae
Orantes ſeſe veſtigia ſacra videre
Clementis Domini: quos voce, & mente benignus
Imperat admitti. Miratur Barbara pubes
Ingreſſus primos, immenſaque atria luſtrans
Ingentes adſtare viros, ſcuta aurea cernunt:
Pilaque ſuſpiciunt alto ſplendentia ferro
Aurea, & auratos conos, criſtaſque rubentes:
Horreſcunt lanceas, ſaevaſque inſtare ſecures:
Ceteraque egregiae ſpectant miracula pompae,
Et credunt aliud Romana palatia caelum:
Spectari gaudent, hilareſque intrare videri.
Non ſecus Hircanae quoties ſpectacula tigres
Dat populis nova Roma ſuis, ductore magiſtro
Non ſolita feritate fremunt, ſed margine toto
Intrantes plenum populorum millia circum

Suſpi-

Suspiciunt, magnoque metu mitescere discunt,
Deponunt rabiem, gaudent fera vincla subire,
Per medios intrare locos, ipsumque superbae
Quod spectentur amant, caveam, turbasque faventes,
Lustrant, & proni solium regnantis adorant.
Verum ut contracto patuerunt intima velo
Ostia, & aurati micuerunt atria tecti,
Caesareumque caput diademate fulgere sacro
Ter gazis suspexit Avar, ter poplite flexo
Pronus adoravit, terraeque adfixus inhaesit.
Hunc Avares alii simili terrore secuti
In facies cecidere suas, stratosque tapetas
Fronte terunt, longisque implent spaciosa capillis
Atria, & Augustam membris immanibus aulam.
Ut clemens princeps legatos surgere iussit,
Officio stratos iussu monituque iubentis
Erexere viros: Quod poscitis, ore sereno
Clementer regnator ait, memorate, docete,
Et vestri regis quae sit legatio, ferte.
Haec postquam princeps tranquilla voce profatus,
Crudus & asper Avar dictis sic coepit acerbis:
Rex Avarum Cagan, debellans intima mundi,
Famosos stravit magna virtute tyrannos,
Innumeros populos, & fortia regna subegit.
Cuius Threicium potis est exercitus Hebrum
Exhausto siccare lacu, fluviumque bibendo
*Nudare, & nondum * plene satiatus abire.* Al. *potu*.
Quem Persae timuere feri, genibusque minantis
Admovere manus, pacem meruere precando.
** Ni fieret, frustra celsis Babylonia muris*
*Cincta foret, * dominos humeris nunc ferre parata.*
Rupimus Euphratem, gelidos superavimus amnes,

Al. *ne forte excelsis frustra.*
Al. *dominosque Avares nunc patria ferret.*
Al. *didicit dominos patientia ferre.*

Hyber-

Suſpiciunt, magnoque metu miteſcere diſcunt,
Deponunt rabiem, gaudent fera vincla ſubire,
Pet medios intrare locos, ipſumque ſuperbae
Quod ſpectentur amant, caveam, tutbaſque faventes
Luſtrant, & pronae ſolium regnantis adorant.
Verum ut contracto patuerunt intima velo
Oſtia, & autati micuerunt atria tecti;
Caeſareumque caput diademate fulgete ſacto
Targites ſuſpexit Avar, ter poplite flexo
Pronus adoravit, tettaeque adfixus inhaeſit.
Hunc Avares alii ſimili tertore ſecuti
In facies cecidere ſuas, ſtratoſque tapetas
Fronte terunt, longiſque implent ſpacioſa capillis
Atria, & Auguſtam membris immanibus aulam.
Ut clemens Princeps legatos ſurgete iuſſit
Officio ſtratos: iuſſu, monituque iubentis
Surrexere viri: Quod poſcitis, ore ſereno
Clementer Regnator ait, memorate, docete,
Et veſtri Regis quae ſit legatio, ferte.
Haec poſtquam Princeps tranquilla voce profatus,
Crudus, & aſper Avar dictis ſic coepit acerbis.
Rex Avarum Chagan, debellans intima mundi,
Famoſos ſtravit magna virtute tyrannos,
Innumeros populos, & fortia tegna ſubegit.
Cuius Threicium potis eſt exetcitus Hebrum
Exhauſto ſiccare lacu, fluviumque bibendo
Nudare, & nondum plene ſatiatus abire.
Quem Perſae timuere feri, genibuſque minantis
Admovete manus, pacem & metuere precando;
Ni facerent, fruſtra celſis Babylonia muris
Cincta foret, dominos Avares nunc ferre parata.
Rupimus Euphratem, gelidos ſuperavimus amnes
Hiber-

Al. *Hybernos cursus quando refraenat.*

Al. *pontes.*
Al. *& tectos.*

Al. *cum crusta tegebat.*

Al. *Imbrum, vel Ebrum.*

* *Hybernasque nives, cursus qua fraenat aquarum*
Frigus, & omnigenis fit durior unda metallis.
*Vidimus * extensos vitrea testudine * postes,*
Stagna, lacus, fluviosque super, fontesque iacere
In silicis morem, vel stratae marmore terrae:
*Cognatos latices laticum * concreta tegebant.*
Plaustra super solidas stridentia duximus undas:
Illic volventum vestigia nulla rotarum
Area, nec solitos labens dedit orbita sulcos,
Nec fragilis potuit crystalli forma noceri
Prae solido stringente gelu: fremitusque sonorum
Cornipedum liquidos ceu terruit ungula campos.
*Insanum volvens strepitum calcavimus * Imorem.*
Ivimus in fluctus sicco pede, praebuit amplas
Nix spaciosa vias: praeduris gentibus acre
Intulimus bellum, pars altera castra locavit.
Miscuimus pugnas, munitas cepimus urbes,
Firmaque disruptis deiecimus oppida muris.
Nunc ripas Scythici victor rex contigit Istri,
Densaque per latos figens tentoria campos,
Ad tua nos princeps haec splendida moenia misit:
Annua praelargi patris solatia vestri
Sumere tempus adest. Sanctus quae praebuit ille,
Vos etiam praebere decet, si foedera pacis
Intemerata tibi; si mavis pacta manere,
Debita quaerenti transmittite munera regi.
Talia iactantem, nulla commotus in ira
Tranquillus princeps, oculis pietate serenis
Aspexit iuvenem, placidoque haec edidit ore.
Quantum est legatis concessa licentia fandi,
Tantum legatos animo decet esse modesto,
Et vitae probitate graves, quique ordine possint

Scire

Hibernos curſus tum quando refrenat aquarum
Frigus, & omnigenis fit durior unda metallis.
Vidimus & tectos vitrea teſtudine pontes
Stagna, lacus, fluvioſque ſuper, fonteſque iacere,
In ſilicis morem, vel ſtratae marmore terrae,
Cognatos latices laticum cum cruſta tegebat,
Plauſtra ſuper ſolidas ſtridentia duximus undas:
Illic volventum veſtigia nulla rotarum,
Aerea nec ſolitos labens dedit orbita ſulcos,
Nec fragilis potuit cryſtalli forma noceri
Praeſolido ſtringente gelu: fremituſque ſonorus
Cornipedum liquidos ceu terruit ungula campos
Inſanum volvens ſtrepitum. Calcavimus Imaum:
Ivimus in fluctus ſicco pede: praebuit amplas
Nix ſpacioſa vias: praeduris gentibus acre
Intulimus bellum. Pars altera caſtra locavit?
Miſcuimus pugnas, munitas cepimus urbes,
Firmaque diſruptis deiecimus oppida muris.
Nunc ripas Scythici victor Rex contigit Iſtri,
Denſaque per latos figens tentoria campos,
Ad tua nos, Princeps, haec ſplendida moenia miſit.
Annua praelargi patris ſolatia veſtri
Sumere tempus adeſt: ſancte quae praebuit ille,
Vos etiam praebere decet. Si foedera pacis
Intemerata tibi, ſi mavis pacta manere,
Debita quaerenti tranſmittite munera Regi.
Talia iactantem, nulla commotus in ira
Tranquillus Princeps, oculis pietate ſerenis
Aſpexit iuvenem, placidoque haec edidit ore:
Quantum eſt legatis conceſſa licentia fandi,
Tantum legatos animo decet eſſe modeſto,
Et vitae probitate graves: quique ordine poſſint

Scire locis humiles quibus, & quibus ora superbi
Expediant, nostramque petant quod mitiget iram,
Prospiciantque suae poscentes foedera vitae.
Quod tua ventosis inflata superbia verbis
Iactitat, ignavae mentis deformia nudat.
Quid profugos laudas, famaque adtollis inani
Extorrem populum? Quae fortia regna subegit?
Effera gens Avarum proprias defendere terras
Non potuit, sedesque suas fugitiva reliquit.
*Tu velut * ignarus falsis rumoribus audes*

Al. ignaris.

Vana loqui, turpique dolo nova somnia fingis.
Quod tibi nunc visum est vestro adsignare labori,
Militibus nostris ludo solet esse diurno.
Hoc studium dominis, ea sunt sua feria servis:
Sanctum hoc imperium toto sic floruit orbe
Bella gerens, pacemque tuens. Nos more parentum
Pacem diligimus, nunquam fera bella timemus.
Pax est subiectis, pereunt per bella superbi.
Parcimus innocuis, sonti non parcimus ulli.
Res Romana Dei est, terrenis non eget armis,
Iure pio vivit, bellum non ingerit ultro,
Suscipit illatum, vel si servire negabunt
Ingratae gentes; primum tamen admonet hostes
More gubernandi: monitus qui suscipit istos
Vivit, & a nobis meritos expectat honores.
Quisquis amat pacem, tutus sub pace manebit:
Et qui bella volunt, bellorum clade peribunt.
Gens, quaecumque ausa est Romana lacessere signa,
Horruit extinctas inopino fulmine turmas;
Innumeros cecidisse suos, regesque superbos
*Vidit * per nostros humiles, factosque triumphos.*

Al. sub nostris humiles, factosque triumphis.

Ergo signa meis Cagan contraria signis

Ferre

Scire locis humiles quibus, & quibus ora superbi
Expediant: nostramque petant quod mitiget iram,
Prospiciantque suae, poscentes foedera, vitae.
Quod tua ventosis inflata superbia verbis
Iactitat, ignavae mentis deformia nudat.
Quid profugos laudas, famaque adtollis inani
Extorrem populum? Quae fortia regna subegit
Effera gens Avarum? proprias defendere terras
Non potuit, sedesque suas fugitiva reliquit.
Tu velut ignarus, falsis rumoribus audes
Vana loqui, turpique dolo nova somnia fingis?
Quod tibi nunc visum est vestro adsignare labori,
Militibus nostris ludo solet esse diurno:
Hoc studium dominis, ea sunt sua feria servis.
Sanctum hoc imperium toto sic floruit orbe
Bella gerens, pacemque tuens. Nos, more parentum,
Pacem diligimus, numquam fera bella timemus.
Pax est subiectis, pereunt per bella superbi:
Parcimus innocuis, sonti non parcimus ulli.
Res Romana Dei est, terrenis non eget armis:
Iure pio vivit: bellum non ingerit ultro,
Suscipit illatum, vel si servire negabunt
Ingratae gentes, primum tamen admonet hostes
More gubernandi: monitus qui suscipit istos
Vivit, & a nobis meritos exspectat honores.
Quisquis amat pacem, tutus sub pace manebit:
Et qui bella volunt, bellorum clade peribunt.
Gens quaecumque ausa est Romana lacessere signa,
Horruit extinctas inopino fulmine turmas;
Innumeros cecidisse suos, Regesque superbos
Vidit sub nostris humiles, fractosque triumphis.
Ergo signa meis Chagan contraria signis

Al. *campos*. *Ferre parat; lituosque mihi, * campumque minatur*
Gens Avarum, ni pacta damus? Terrore putatis
Id nostrum fecisse patrem, miseratus egenis
Et profugis quod dona dedit? Pietate regendi
Alias *grate*. *Hoc facimus, * gratisque dari provisa iubemus.*
Nostra manus larga est, non prodiga, perdere nescit:
Iure suas dispensat opes, quo continet orbem:
Sponte damus dignis, indignis sponte negamus.
Tu numeros numeris, & vires viribus audes
Exaequare meis? nostris non fidimus armis,
Quanquam ductores, numeri, fortesque tribuni;
Subiecti reges, & gentes rebus abundent,
Quot caelum guttas mittit, quot littus arenas.
Quod superest, unumque meum speciale levamen,
Imperii Deus est virtus & gloria nostri,
A quo certa salus, sceptrum datur, atque potestas:
Qui populos clemens super omnia regna Latinos
Constituit, pacemque suam commendat amari.
Cuius spe fruimur, cuius virtute superbos
Al. *populum*. *Deiicimus, cuius * populos pietate tuemur.*
Qui nostros auget mira virtute triumphos;
Ipsius laudamus opus, solumque timemus
Al. *rerum*. *Hunc unum colimus * regem, dominumque fatemur.*
Fortassis *omnibus*. *Cognoscant Avares, quoniam Deus * omnium hic est.*
Fastus non patimur, gentes servire volentes
Al. *donis, humilesque in honore*. *Suscipimus, donisque humiles & honore levamus.*
Al. *suam mensuret opem*. *Quisque * suas mensuret opes, viresque suorum,*
Cum queis bella gerat; sub qua spe sumpserit arma.
Fortassis *Divinos sibi nec plus*. ** Divino sibimet plus consulat, unde petatur*
Auxilium, poterint si numina vana potentem
Al. *possint*. *Oppugnare Deum; si possunt sponte venire*
Persculpti lapides, surdae, mutaeque figurae,

Monstra-

Ferre parat? lituoſque mihi, campoſque minatur
Gens Avarum, ni pacta damus? Terrore putatis
Id noſtrum feciſſe patrem, miſeratus egenis,
Et profugis quod dona dedit? Pietate regendi
Hoc facimus, gratiſque dari proviſa iubemus.
Noſtra manus larga eſt, non prodiga: perdere neſcit,
Iure ſuas diſpenſat opes, quo continet orbem.
Sponte damus dignis, indignis ſponte negamus.
Tu numeros numeris, & vires viribus audes
Exaequare meis? Noſtris non fidimus armis,
Quamquam ductores, numeri, forteſque tribuni,
Subiecti Reges, & gentes ſubditae abundent,
Quot caelum guttas mittit, quot littus arenas.
Quod ſuper eſt, unumque meum ſpeciale levamen,
Imperii Deus eſt virtus, & gloria noſtri,
A quo certa ſalus, ſceptrum datur, atque poteſtas:
Qui populos clemens ſuper omnia regna Latinos
Conſtituit, pacemque ſuam commendat amari:
Cuius ſpe fruimur, cuius virtute ſuperbos
Deiicimus, cuius populos pietate tuemur:
Qui noſtros auget mira virtute triumphos.
Ipſius laudamus opus, ſolumque timemus:
Hunc unum colimus Regem, Dominumque fatemur.
Cognoſcant Avares, quoniam Deus omnipotens eſt.
Faſtus non patimur, gentes ſervire volentes
Suſcipimus, doniſque humiles, & honore levamus.
Quiſque ſuas menſuret opes, vireſque ſuorum;
Cum queis bella gerat; ſub qua ſpe ſumpſerit arma;
Divinum, ſibimet plus conſulat, unde petatur
Auxilium; poterint ſi numina vana potentem
Oppugnare Deum; ſi poſſint ſponte venire
Perſculpti lapides, ſurdae, mutaeque figurae,

Monſtra-

Monstraque, quae variis extant conflata metallis.
Si caelo tellus bellum movet, arma feretis
Vos armis adversa meis? Si Barbare nescis,
Quid virtus Romana potest, antiqua require,
Quae proavi, patres, & avi potuere Latini?
Quid noster senior potuit pater, inscie disce?
Fortassis quo. *Sub * qua Wandalici ceciderunt strage tyranni,*
Edomitique Getae, pubes Alamannica, Franci,
Totque aliae gentes, famosaque regna per orbem
Ardua sub nostris flectentia colla triumphis
Suscepere iugum, mentes, animosque dedere
Servitio, nobisque manent ex hoste fideles.
Al. Scaldor. *En * Scultor nostra servire paratus in aula*
Legatos nobis, & plurima munera mittit.
Quos contra ingratos defendimus, arma paramus:
Al. Obstamus. ** Optamus dominis, profugis damus ostia servis?*
Legibus hoc nostris non convenit, arguo factum:
Indignis praebemus opem, Caganque timeri
Se putat, & bello mea signa lacescere tentat?
Ite licet; campos, acies & castra parate,
Signorumque duces certos sperate meorum.
Contremuit stupefactus Avar, magnoque timore
Diriguit, siccis vox humida faucibus haesit,
Turbatusque malis Augusta ab sede recessit.
Caetera, consiliis quae princeps providus altis
Disposuit, verbis fateor comprehendere nullus
Sufficit, & pleni tenor est in fine libelli.
Haec dilatata parum non praetereunda relinquo
Quaeque suis aptare locis, rerumque favorem
In quantum potis est devota mente notabo.

CORIP-

Monſtraque, quae variis exſtant conflata metallis.
Si caelo tellus bellum movet, arma feretis
Vos armis adverſa meis. Si, Barbare, neſcis
Quid virtus Romana poteſt, anriqua require,
Quae proavi, patres, & avi potuere Latini.
Quid noſter ſenior poruit pater, inſcie, diſce,
Sub quo Wandalici ceciderunr ſtrage tyranni,
Edomitique Getae, pubes Alamannica, Franci,
Torque aliae gentes: famoſaque regna per orbem
Ardua ſub noſtris flectentia colla rriumphis
Suſcepere iugum, mentes, animoſque dedere
Servitio, nobiſque manenr ex hoſte fideles.
En Sultan noſtra ſervire paratus in aula
Legatos nobis, & plurima munera mittit,
Quos contra ingratos defendimus, arma paramus?
Obſtamus dominis, profugis damus oſtia ſervis?
Legibus hoc noſtris non convenit: arguo factum:
Indigenis praebemus opem. Chaganque timeri
Se putat, & bello mea ſigna laceſcere tentat?
Ite, licet; campos, acies, & caſtra parate,
Signorumque duces certo ſperate meorum.
Contremuit ſtupefactus Avar, magnoque timore
Diriguit, ſiccis vox humida faucibus haeſit,
Turbaruſque malis Auguſta ab ſede receſſit.
Cetera, conſiliis quae princeps providus altis
Diſpoſuit, verbis fateor comprehendere nullus
Sufficit, & pleni tenor eſt in fine libelli.
Haec dilata parum, non praetereunda relinquo;
Quaeque ſuis aptata locis, rerumque favorem,
In quantum potis eſt, devota mente notabo.

CORIP-

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER QUARTUS.

EDITIO RUIZII.

De expectatione, & opere, ubi Iustini munere populi praeparantur.

IAM vicina dies spectandi consulis omnes
Urgebat turmas arcus statione replere,
Et loca, quae populis praefectus deputat urbis,
Consultor legum, libertatisque tuendae
Dispositor, iusti vindex, corrector iniqui
Censuram gravitate regens, multoque rigore
Terribilis, mitique magis pietate tremendus.
Tunc partes munire suas, spaciumque parare
Accelerant: medioque fori, qua divite dextra
Egrediens princeps sacra trabeatus ab aula,
Divitias vulgo solenni munere donans,
More nivis sparsurus erat, nova fabrica surgit.
Turbator tota lignorum venditor urbe
Emptorum numero, studio ruit agmen emendi:
Robora sylvarum tunc plaustra gementia ducunt,
Magnis ponderibus tractu stridente rotarum.
Explicitae moles; nec sufficit arida tantum
Ligni materies; ratibus tunc ire per urbes
Finitimas, ferro virides succidere sylvas.
Rarescunt luci, campi spoliantur opaci,
Arboribus ferrum sedit; gemit undique fessus

Conci-

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
DE LAUDIBUS
IUSTINI AUGUSTI MINORIS
LIBER QUARTUS.

EDITIO EMENDATA.

IAM vicina dies ſpectandi Conſulis omnes
Urgebat turmas arcus ſtatione replere,
Et loca, quae populis Praefectus deputat urbis,
Conſultor legum, libertatiſque tuendae
Diſpoſitor, iuſti vindex, corrector iniqui,
Cenſuram gravitate regens, multoque rigore
Terribilis, mitique magis pietate tremendus.
Tunc partes munire ſuas, ſpaciumque parare
Accelerant: medioque fori, qua divite dextra
Egrediens Princeps ſacra trabeatus ab aula,
Divitias, vulgus ſolemni munere donans,
More nivis ſparſurus erat, nova fabrica ſurgit.
Turbatur tota lignorum venditor urbe
Emptorum numero, ſtudio ruit agmen emendi.
Robora ſilvarum tunc plauſtra gementia ducunt,
Magnis ponderibus tractu ſtridente rotarum.
Explicitae moles; nec ſufficit arida tantum
Ligni materies; ratibus tunc ire per urbes
Finitimas, ferro virides ſuccidere ſilvas.
Rareſcunt luci, campi ſpoliantur opaci,
Arboribus ferrum ſedit; gemit undique feſſus

Concisor nemorum, crebrisque securibus ictus
Congeminant, nidis volucres fugere relictis.
Horrescunt sua lustra ferae, dulcesque latebras
Linquunt; concussae penitus tremuere cavernae,
Immissamque timent tenebrosa cubilia lucem.
Densa per antiquas discurrunt agmina sylvas
Comparatio. *More apum, quas ver tepidum nova condere castra,*
Et munire favos ceris iubet aethere captos,
Densa per herbosos errant examina campos,
Floribus insidunt variis, roremque madentem
Ore legunt, onerantque humeros, cerasque liquentes
Conficiunt, dulcesque lares in pumice figunt,
Incumbunt operi, gratisque laboribus instant.
Protinus omnigeni caeduntur robora ligni
Quaeque suis aptanda locis; durissima costas,
Mollia dant tabulas. Quadrata caesa bipenni
Fraxinus, & crebris cadit ictibus ardua pinus.
Tunc fagi dulces, & succo taxus amaro,
Iliceaeque trabes fortesque, & pallida buxus,
Pulchra magis pallore suo, cecidere securi
Antiquae quercus, & amictae vitibus ulmi,
Cedrus olens, solidum nunquamque natabile robur,
Esculus, alnus, acer, terebinthus, populus, ornus.
In tenues tabulas abies montana secatur:
Iuniperi, tiliaeque leves, & odora cupressus.
Mille secant in frusta trabes, tonat aethere pulsans
Malleus, & tractae strident scabredine serrae,
Curvaque percusso longe sonat ascia ligno.
Tanta nec Inachides secuerunt robora plebes,
Armatas classes ratibus cum mille pararent.
Illa prius laetae spectacula praebuit urbi
Fabrica. Mirantur populi, studioque videndi

Omnis

Conciſor nemorum, crebriſque ſecuribus ictus
Congeminant. Nidis volucres fugere relictis:
Horreſcunt ſua luſtra ferae, dulceſque latebras
Linquunt; concuſſae penitus tremuere cavernae,
Immiſſamque timent tenebroſa cubilia lucem.
Denſa per antiquas diſcurrunt agmina ſilvas
More apium, quas ver tepidum nova condere caſtra,
Et munire favos ceris iubet: aethere in alto,
Denſa per herboſos errant examina campos,
Floribus inſidunt variis, roremque madentem
Ore legunt, onerantque humeros, ceraſque liquentes
Conficiunt, dulceſque lares in pumice figunt,
Incumbunt operi, gratiſque laboribus inſtant.
Protinus omnigeni caeduntur robora ligni
Quaeque ſuis aptanda locis; duriſſima coſtas,
Mollia dant tabulas. Quadrata caeſa bipenni
Fraxinus, & crebris cadit ictibus ardua pinus.
Tunc fagi dulces, & ſucco taxus amaro,
Iliceaeque trabes, fortiſque, & pallida buxus,
Pulchra magis pallore ſuo: cecidere ſecuri
Antiquae quercus, & amictae vitibus ulmi,
Cedrus olens, ſolidum, numquamque natabile robur,
Eſculus, alnus, acer, terebinthus, populus, ornus.
In tenues tabulas abies montana ſecatur,
Iuniperi, tiliaeque leves, & odora cupreſſus.
Mille ſecant in fruſta trabes, tonat aethere pulſans
Malleus, & tractae ſtrident ſcabredine ſerrae,
Curvaque percuſſo longe ſonat aſcia ligno.
Tanta nec Inachides ſecuerunt robora plebes,
Armatas claſſes ratibus cum mille pararent.
Illa prius laetae ſpectacula praebuit urbi
Fabrica. Mirantur populi, ſtudioque videndi

Omnis concurrens sexus veniebat & aetas.
Roboribus flexis teretes curvaverat arcus
Artificum praedocta manus, trabibusque cavatis
Adfigens tabulas pendentes struxerat aedes,
Quattuor informans molem stationibus unam.
Buxea populeis aptans capitella columnis,
Materiaque ipsa bases firmaverat imas.
Omnia roboribus sternunt loca plana politis,
Coniungunt tabulas, & ferri nexibus arctant:
Quae pondus, strepitusque virum, motusque faventis
Ferre queant populi. Cunctorum terga locorum,
Alternumque latus conclusit sectile lignum,
Undique munimen, decus, & tutamina praebens:
Disposuere gradus, quis staret in ordine longo
Divisum in turmas, atque in sua corpora vulgus,
Posset & exertas ad munera tendere palmas,
Liberius spectare oculis, manibusque favere,
Et donis aptare sinus, quae plurima consul
In plebes missurus erat, palmasque capaces
Tendere, quo veniens late pluat aureus imber:
Ut labor artificum perfecta mole quievit,
Atque operis tanti nituit decus, omnia late,
Quae modo lignorum squallebant fragmine, mundant,
Exornantque locos, & festa fronde coronant
Partes quique suas: fixis tabulata virebant
Palmarum ramis, & amicae pacis olivae.
Cuncta triumphalis pendentia culmina laurus
Comit, & amplectens foliis felicibus ambit.
Quos illic ludos, quae feria vulgus habebat?
Ludere nunc alios, alios spectare videres,
Mille voluptatum species. Velamina tendunt,
Ut loca quaeque decent; ut plus mirentur, obumbrant:

Quod

Omnis concurrens ſexus veniebat, & aetas.
Roboribus flexis teretes curvaverat arcus
Artificum praedocta manus, trabibuſque cavatis
Adfigens tabulas pendentes ſtruxerat aedes,
Quattuor informans molem ſtationibus unam,
Buxea populeis aptans capitella columnis,
Mareriaque ipſa baſes firmaverat imas.
Omnia roboribus ſternunt loca plana politis,
Coniungunt tabulas, & ferri nexibus arctant,
Quae pondus, ſtrepituſque virum, motuſque faventis
Ferre queant populi. Cunctorum terga locorum,
Alternumque latus concluſit ſectile lignum,
Undique munimen, decus, & tutamina praebens.
Diſpoſuere gradus, queis ſtaret in ordine longo
Diviſum in turmas, atque in ſua corpora vulgus,
Poſſet & exſertas ad munera tendere palmas,
Liberius ſpectare oculis, manibuſque favere,
Et donis aptare ſinus, quae plurima Conſul
In plebes miſſurus erat, palmaſque capaces
Tendere, quo veniens late pluat aureus imber.
Ut labor artificum, perfecta mole, quievit,
Atque operis tanti nituit decus, omnia late,
Quae modo lignorum ſquallebant fragmine, mundant,
Exornantque locos, & feſta fronde coronant
Partes quique ſuas. Fixis tabulata virebant
Palmarum ramis, & amicae pacis olivae.
Cuncta triumphalis pendentia culmina laurus
Comit, & amplectens foliis felicibus ambit.
Quos illic ludos, quae feria vulgus habebat!
Ludere nunc alios, alios ſpectare videres,
Mille voluptatum ſpecies. Velamina tendunt,
Et loca, quaeque decent, ut plus mirentur, obumbrant.

Quod

Quod vulgo est, vile est: quidquid latet, extat honorum;
Quodque magis tegitur, pretii maioris habetur.
Tunc interclusos nulli transire sub arcus
*Concessum est, cunctis medio via lata * patere.*

* Porte patebat.

De consulatu Iustini, in quo primum Senatores ditati sunt.

II. *Lux octava novo nascentis lumine Christi*
In se volventis vestigia flexerat anni;
More suo currens totum compleverat orbem
Circulus alterius referens de fine dierum
Principium, teretemque rotam novus ordine mensium
Urgebat numerus, totum qua volvitur aevum,
Et finit sine fine dies. Iubar axe sereno
Emicuit, votisque pie sese obtulit orbi,
Laetificans cunctas felici lumine terras.
Clara coruscantem lux hauserat altera lucem,
Cum terris gaudente polo prodibat uterque
Sol radians, & consul ovans, nova Roma nitebat,
Certabantque ipso iucunda palatia caelo.
Dona Kalendarum, quorum est ea cura, parabant
Officia, & turmis implent felicibus aulam.
Convectant rutilum sportisque capacibus aurum,
Adcumulant, onerantque locos, quibus altior ipsa
Sella triumphalis firma statione locata
Iam fuerat, nondum claro tunc consule plena.
Hinc vetus argentum formas, speciesque novatum
In varias, pressum titulis, sculptumque figuris
Excelsis portant humeris, magnisque laborant
Ponderibus, cistaeque graves funduntur in unum:
Utraque materies in magnos surgit acervos.
Aedibus in magnis miro constructa paratu
Extabat sedes, auro gemmisque superba,
Lumen habens sine sole suum: lustratque propinquos
Gemmarum natura locos, rerumque colores

Mu-

Quod vulgo eſt, vile eſt: quidquid latet, exſtat honorū;
Quodque magis tegitur, pretii maioris habetur.
Tunc interclusos nulli tranſire ſub arcus
Conceſſum eſt, cunctis medio via lata patebat.
Lux octava novo naſcentis lumine Chriſti,
In ſe volventis veſtigia flexerat anni;
More ſuo currens totum compleverat orbem
Circulus alterius referens de fine dierum
Principium, teretemque rotam novus ordine menſum
Urgebat numerus, totum qua volvitur aevum,
Et finit ſine fine dies. Iubar axe ſereno
Emicuit, votiſque pie ſeſe obrulit orbi,
Laetificans cunctas felici lumine terras.
Clara coruſcantem lux auxerat altera lucem,
Cum terris, gaudente polo, prodibat uterque
Sol radians, & Conſul ovans; nova Roma nitebat,
Certabantque ipſi iucunda palatia caelo.
Dona Calendarum, quorum eſt ea cura, parabant
Officia, & turmis implent felicibus aulam.
Convectant rutilum ſportiſque capacibus aurum
Adcumulant, onerantque locos, quibus altior ipſa
Sella triumphalis firma ſtatione locata
Iam fuerat, nondum claro tunc Conſule plena.
Hinc vetus argent[illegible] formas, ſpecieſque novatum
In varias, preſſum [illegible]alis, ſculptumque figuris
Excelſis portant humeris, magniſque laborant
Ponderibus, ciſtaeque graves funduntur in unum:
Utraque materies in magnos ſurgit acervos.
Aedibus in magnis miro constructa paratu
Exſtabat ſedes, auro, gemmiſque ſuperba,
Lumen habens ſine ſole ſuum: illuſtrarque propinquos
Gemmarum natura locos, rerumque colores

Mutans, & Phoebi radios fulgentis obumbrans.
Miscentur teretes quadris, viridantibus albae:
Chrysolithi mireque micant, flammasque pyropos
Afflans, & propria depellens luce tenebras.
Hanc prius, in media quam Sol praecederet aula,
Auratis gradibus sacrisque tapetibus altam
Conscendit princeps trabea succinctus avita,
Regalem ditans augusta fronte coronam;
Censuramque piam servans gravitate resedit,
Caesareos augens habitus, ritusque Gabinos:
Cuius id aspiciens radiabat purpura gemmis,
Vincens luce diem, plus maiestate sedentis
Lucidior, meliorque fui: primumque Senatus
Pronus adoravit, vincas Iustine, perorans:
Consule te felix, te principe floreat orbis:
Salve Augustorum numeri non ordine primo,
Sed merito; largitor opum, largitor honorum,
Libertatis apex, mundi caput, unica virtus,
Et rerum manifesta salus, reparator opimi
Nominis. Antiqui redeunt nova saecula fasti,
Augusti primum renovasti Caesaris aevum:
Clarius est, meliusque tuum: tua gaudia tecum:
Hinc vester primus feliciter excipit annus,
Votaque plura tuis celebret nova Roma triumphis.
Inde Senatorum sacro recit[illegible]ur ab albo
Nomina, conscripti patres: qua voce citati
Accedunt hilares, subeuntque altissima sedis
Culmina: praetendunt dextras, & praemia sumunt
Consulis, & mundi domini; donisque superbi
Fulvo plena ferunt argentea vasa metallo.
Qualia foecundi connectant munera campi
Comparatio. *Agricolae, cum prata virent, plenisque canistris*

Lilia

Mutans, & Phoebi radios fulgentis obumbrans.
Miſcentur teretes quadris, viridantibus albae:
Chryſolithi mireque micant, flammaſque pyropos
Afflans, & propria depellens luce tenebras.
Hanc prius in media, quam Sol procederet, aula,
Auratis gradibus, ſacriſque tapetibus altam
Conſcendit Princeps trabea ſuccinctus avita,
Regalem ditans auguſta fronte coronam,
Cenſuramque piam ſervans gravitate reſedit,
Caeſareos augens habitus, cinctuſque Gabinos:
Cuius Hydaſpeis radiabat purpura gemmis
Vincens luce diem, plus maieſtate ſedentis
Lucidior, meliorque fui: primumque Senatus
Pronus adoravit, VINCAS IUSTINE, perorans:
Conſule te felix, te Principe floreat orbis.
Salve Auguſtorum numeri non ordine prime,
Sed meriti; largitor opum, largitor honorum,
Libertatis apex, mundi caput, unica virtus,
Et rerum manifeſta ſalus, reparator opimi
Nominis. Antiquis redeunt nova ſaecula faſtis:
Auguſti primum renovaſti Caeſaris aevum,
Clarius eſt, meliuſque tuum: tua gaudia tecum.
Hinc veſter primus feliciter incipit annus,
Votaque plura tuis celebret nova Roma triumphis.
Inde Senatorum ſacro recitantur ab albo
Nomina. Conſcripti Patres qua voce citati
Accedunt hilares, ſubeuntque altiſſima ſedis
Culmina: praetendunt dextras, & praemia ſumunt
Conſulis, & mundi Domini; doniſque ſuperbi
Fulvo plena ferunt argentea vaſa metallo.
Qualia fecundi convectant munera campi
Agricolae, cum prata virent, pleniſque caniſtris

Lilia cana ferunt, mediumque intermicat aurum
Floris odoriferi: primordia fertilis anni
Ferre domum gaudent, postesque & limina comunt,
Et sua placandis nectant donaria templis.
Tunc oratorum geminae facundia linguae
Egregias cecinit solenni munere laudes
Consulis Augusti: dignis fortuna favorem
Praebuit, & iustis successit gratia dictis.
O fortunati, quibus est ex rebus abundans
Laudum materies: quid non laudabile dicunt,
Qui vitam tanti, qui principis acta reponunt?
Quis fuit ille fragor, tantus favor unde repertus?
Tot laudatorum numerus? Quibus artibus usi,
Et quibus ingeniis? Quanto conamine nisi
Tunc phaleris phaleras, & laudibus addere laudes?
Non potuere tamen sanctae miracula vitae
Ordinibus numerare suis; divina referre
Nec virtus hominum, nec sensus sufficit ullus.
Comparatio. *Fontis Niliaci si quisquam aut hauriat undas,*
Et bibat, aut bibulis rivos inducat arenis,
Ipse quidem satiatur aquis, satiantur & agri;
Sic quos ille rigat, fontes & flumina replet,
Et praebet largas haurire volentibus undas.
Quae circa dominos aptamus vota, probamus;
Dum canimus, colimusque pios, veneramur ovantes:
Quos dum laudamus, laudem de laude meremur,
Et fruimur maiore bono: nam diva propago
Humanae nil laudis eget, sed vota clientum
Pensat, devotosque sibi pietate coronat.
Fertilis hic Augusta manus, felixque videri
Plus voluit, nullumque suo praeferre favori.
Namque illos donis conscriptis patribus aequos

Esse

Lilia cana ferunt, mediumque intermicat aurum
Floris odoriferi : primordia fertilis anni
Ferre domum gaudent, postesque & limina comunt,
Et sua placandis nectunt donaria templis.
Tunc oratorum geminae facundia linguae
Egregias cecinit solemni munere laudes
Consulis Augusti : dignis fortuna favorem
Praebuit, & iustis successit gratia dictis.
O fortunati, quibus est ex rebus abundans
Laudum materies! quid non laudabile dicunt,
Qui vitam, tanti qui Principis acta reponunt!
Quis fuit ille fragor? tantus favor unde repertus?
Quot laudatorum numerus? Quibus artibus usi,
Et quibus ingeniis? Quanto conamine nisi
Tunc phaleris phaleras, & laudibus addere laudes?
Non potuere tamen sanctae miracula vitae
Ordinibus numerare suis; divina referre
Nec virtus hominum, nec sensus sufficit ullus.
Fontis Niliaci si quisquam aut hauriat undas,
Et bibat: aut bibulis rivos inducat arenis;
Ipse quidem satiatur aquis, satiantur & agri,
Sed, quos ille rigat, fontes & flumina replet,
Et praebet largas haurire volentibus undas.
Quum circa Dominos aptamus vota, probamus:
Dum canimus, colimusque pios, veneramur: ovantes
Quos dum laudamus, laudem de laude meremur,
Et fruimur maiore bono : nam diva propago
Humanae nil laudis eget, sed vota clientum
Pensat, devotosque sibi pietate coronat.
Fertilis hic Augusta manus, felixque videri
Plus voluit, nullumque suo praeferre favori;
Namque illos donis Conscriptis Patribus aequos

Esse dedit, cum distet honor: vigilantia noctis
Hoc meruit, charisque favens sapientia musis.
Doctior est princeps, novit quod littera rerum
Pars magna est, magnusque labor scribentibus instet.
Protinus officiis summam tutantibus aulam
Ordinibus propriis, & prisco more notatis,
Per scholas, turmasque vocans, pia praemia gaudens
Praebuit, & fidos opibus ditavit alumnos
Pro meritis, gradibusque suis. Idem inclytus omnes
Nutrierat, vivoque etiam genitore regebat
Natus in imperio, media nutritus in aula
Inter alumnorum numeros, caetusque fideles.
Nomina cunctorum, cunctorum noverat actus:
Omnes mitis amans, omnes pietate paterna
Semper alens, semperque monens, rituque regendi
Continet ipse suos, nutritque, fovetque clientes:

Comparatio.

Providus ut pastor, longo qui tempore tauros,
Lanigerosque greges herbosis pavit in agris,
Omnia, quae posuit, taurorum nomina novit;
Crescere dilectum gaudet pecus, intrat ovile,
Discernit teneros, & in unum congregat agnos
Nomina nota vocans: audita voce sequuntur,
Agnoscunt dominum, pulsantque balatibus auras,
Atque avidi sumunt virides, quas attulit, herbas.

De multitudine populi adventum principis expectantis.

III. *Interea populus totas compleverat aedes,*
Ornatas nexis diversa ex fronde coronis.
** Syrica per cunctas pendebant vela columnas;*
Perque arcus, vicosque omnes adstabat utraque
Parte favens vulgus, palmasque, sinusque parabat.
Consulis adventum summa tardantis in aula
Expectant, pendentque moras, causasque morarum
Inquirunt, oculosque omnes ad regia tollunt

* Forte *Serica*.

Limi-

Eſſe dedit, cum diſtet honor. Vigilantia noſtris
Hoc meruit, cariſque favens Sapientia muſis.
Doctior aſt princeps. Novit, quod littera rerum
Pars magna eſt, magnuſque labor ſcribentibus inſtet.
Protinus officiis ſummam tutantibus aulam,
Ordinibus propriis, & priſco more notatis,
Perque ſcholas, turmaſque vocans, pia praemia gaudens
Praebuit, & fidos opibus ditavit alumnos
Pro meritis, gradibuſque ſuis. Idem inclitus omnes
Nutrierat, vivoque etiam genitore regebat.
Natus in imperio, media nutritus in aula
Inter alumnorum numeros, caetuſque fideles,
Nomina cunctorum, cunctorum noverat actus:
Omnes mitis amans, omnes pietate paterna
Semper alens, ſemperque monens, rituque regendi
Continet ipſe ſuos, nutritque, fovetque clientes.
Providus ut paſtor, longo qui tempore tauros,
Lanigeroſque greges herboſis pavit in agris,
Omnia, quae poſuit taurorum nomina novit;
Creſcere dilectum gaudet pecus, intrat ovile,
Diſcernit teneros, & in unum congregat agnos
Nomina nota vocans: audita voce ſequuntur,
Agnoſcunt dominum, pulſantque balatibus auras,
Atque avidi ſumunt virides, quas attulit, herbas.
Interea populus totas compleverat aedes,
Ornatas nexis diverſa ex fronde coronis.
Serica per cunctas pendebant vela columnas;
Perque arcus, vicoſque omnes adſtabat utraque
Parte favens vulgus, palmaſque, ſinuſque parabat.
Conſulis adventum ſumma tardantis in aula
Exſpectant, penduntque moras, cauſſaſque morarum
Inquirunt, oculoſque omnes ad regia tollunt

Limi-

Limina, processumque Augusti consulis optant.
Comparatio. *Haud secus, ut Libyci terra sitiente coloni*
Forte *suspiciunt*. *Nubila * suscipiunt, moto cum fulgura caelo*
Prima micant, crebroque tonans Notus implicat aethram,
Ruricolum siccos discurrit turba per agros
Spe pluviae, mundantque locos, aditusque viarum
Librant, & cursus omnes moderantur aquarum,
Unde fluant liquidi per prata virentia rivi:
Cogit dura sitis, cumulosque arentis arenae
Obiiciunt, pinguisque soli declivia claudunt.
Postquam opibus fidos consul ditavit alumnos,
Augusto nutu cunctos incedere iussit,
Ut populis pia dona daret: praecepta facessunt,
Tollitur in magnum divalis sella triumphum
Mille ministrorum manibus, gratoque labori
Submittunt humeros, & loris fortibus aptant
Electi iuvenes, aetas quibus omnibus una,
Par habitus, par forma fuit, vestisque rubebat.
Concolor, atque auro lucebant cingula mundo.
Incessit laetus praeclara in veste Senatus,
Pars trabeis, pars compta togis, ut cuique probatus
Ordo locum, cultumque dabat: divina sequuntur
Officia, & primis praeco clamoribus instat
Forte *tectis*. *Omnibus imperitans * sectis praecedere turmis.*
Incedunt densae mixto lictore cohortes:
Hinc armata manus dextram, laevamque tuetur
Caesarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingens excubitus, protectorumque phalanges
Fulgebant rutilo pilis splendentibus auro.
Ipse autem consul sacro diademate fulgens
Ornatus trabea, gemmisque, ostroque nitebat
Forte *patens*. *Ore, humerisque * potens, & sacri luminis instar*

Illius

Limina, proceſſumque Auguſti Conſulis optant.
Haud ſecus, ut Libyci, terra ſiriente, coloni
Nubila ſuſpiciunt, moto cum fulgura caelo
Prima micant, crebroque tonans Notus implicat aethrâ:
Ruricolum ſiccos diſcurrit turba per agros
Spe pluviae, mundantque locos, adituſque viarum
Librant, & curſus omnes moderantur aquarum,
Unde fluant liquidi per prata virentia rivi.
Cogit dura ſiris, cumuloſque arentis arenae
Obiiciunt, pinguiſque ſoli declivia claudunt.
Poſtquam opibus fidos Conſul ditavit alumnos,
Auguſto nutu cunctos incedere iuſſit,
Ut populis pia dona daret. Praecepta faceſſunt:
Tollitur in magnum divalis ſella triumphum
Mille miniſtrorum manibus, gratoque labori
Submittunt humeros, & loris fortibus aptant
Electi iuvenes, aetas quibus omnibus una,
Par habitus, par forma fuit, veſtiſque rubebat
Concolor, atque auro lucebant cingula mundo.
Inceſſit laetus praeclara in veſte Senatus,
Pars trabeis, pars compta togis, ut cuique probatus
Ordo locum, cultumque dabat: divina ſequuntur
Officia, & primis praeco clamoribus inſtat
Omnibus imperitans ſectis procedere turmis.
Incedunt denſae mixto lictore cohortes:
Hinc armata manus dextram, laevamque tuetur
Caeſarei lateris, clypeis pia terga tegebat
Ingens excubitus, protectorumque phalanges
Fulgebant rutilo pilis ſplendentibus auro.
Ipſe autem Conſul ſacro diademate fulgens,
Ornatus trabea, gemmiſque, oſtroque nitebat,
Ore, humeriſque patens, & ſacri luminis inſtar

Illius

Illius aspectus gemmas vincebat, & aurum,
Angelicis oculis exaequans sydera caeli.
Contigit ut sacrae felicia limina portae,
Tramite qua recto mediam via ducit in urbem,
Terruit incessu populos, oculisque refulsit
Comparatio. *Qualis ab Oceani liquidis Sol aureus undis*
Splendentes mittit radios, rutilusque serenum
Fundit ubique diem, mundumque inluminat omnem
Lucis honore suae. Viso tunc consule plebes
Plausibus adsurgunt, & voces vocibus addunt:
Comparatio. *Sic bene, quaesitas ut pullis porrigat escas,*
Mitis hirundo redit, postquam sua tecta videndum
Garrula per patulas fuerit delata fenestras,
Matris in adventum nido consurgit ab omni
Turba loquax, flagitantque cibos, fidaeque parentis
Oribus ora petunt, & apertis faucibus adstant:
Illa sed impendens nidum circumspicit omnem,
Distribuitque pias, ut cunctos nutriat, escas.
S. Sophiae basilicam opere mirifico praedicat instauratam.
IV. *Sanxerat Augustus Sophiae cognomine templum,*
Romanum princeps cum Iustinianus haberet
Imperium, Christoque vovens sua vota dicarat
Mens Augusta, reor, iam non ignara futuri,
Aut magis ignarum recto Deus ordine ducit
Ante futurorum quae sunt arcana bonorum
Auspiciis sacrare piis. Theodora regebat
Tempore, quo sacram fundavit conditor arcem,
Et Sophiae nomen nondum regnantis habere
Arx meruit: sceptri fuerant ea signa futuri.
Ingens mysterium, magna quod mole latebat,
Perfectum patefecit opus: via lucida nostris
Nunc facta est oculis: manifesta luce videmus
Olim promissum caelesti munere regnum

Iusti-

Illius aspectus gemmas vincebat, & aurum,
Angelicis oculis exaequans sidera caeli.
Contigit ut sacrae felicia limina portae,
Tramite qua recto mediam via ducit in urbem,
Terruit incessu populos, oculisque refulsit
Qualis ab Oceani liquidis sol aureus undis
Splendentes mittit radios, rutilusque serenum
Fundit ubique diem, mundumque inluminat omnem
Lucis honore suae. Viso tunc Consule plebes
Plausibus adsurgunt, & voces vocibus addunt.
Sic bene, quaesitas ut pullis porrigat escas,
Mitis hirundo redit: postquam ad sua tecta videnda
Garrula per patulas fuerit delata fenestras;
Matris in adventum nido consurgit ab omni
Turba loquax, flagitantque cibos, fidaeque parentis
Oribus ora petunt, & apertis faucibus adstant:
Illa sed impendens nidum circumspicit omnem,
Distribuitque pias, ut cunctos nutriat, escas.
Sanxerat Augustus Sophiae cognomine templum,
Romanum Princeps cum Iustinianus haberet
Imperium, Christoque volens sua vota dicarat
Mens Augusta, reor, iam non ignara futuri;
Aut magis ignarum recto Deus ordine duxit
Ante futurorum quae sunt arcana bonorum
Auspiciis sacrare piis. Theodora regebat
Tempore, quo sacram fundavit conditor arcem,
Et Sophiae nomen nondum regnantis habere
Arx meruit. Sceptri fuerant ea signa futuri.
Ingens mysterium, magna quod mole latebat,
Perfectum patefecit opus: via lucida nostris
Nunc facta est oculis: manifesta luce videmus
Olim promissum caelesti munere regnum

Iustino Sophiaeque piis, patuitque quod ante
Clausum erat, & nullis velamen visibus obstat.
Rem Sophia dignam certo Sapientia fecit:
Instituit pulchrum, solidavit robore templum,
Coepit, perfecit, donisque ornavit, & auxit:
Iam Salomoniaci sileat descriptio templi,
Cedant cunctorum miracula nota locorum:
Inclyta praeclarum duo sunt imitantia caelum
Consilio fundata Dei, venerabile templum,
Et Sophianarum splendentia tecta novarum.
Principis est haec aula Dei: Deus illud utrumque
Glorificavit opus, sed maiestatis honore
Plus templum terroris habet: namque ibi probatur
Quam sit ubique Deus praesens, simul omnia complens
Internis oculis. Illic pia cernitur esse
Indivisa manens patris genitique potestas:
Spiritus & sanctus substantia creditur una.
Tres sunt personae, subsistunt, nomina fulgent:
Utque pater Deus est, genitus Deus aequus honore,
Spiritus & sanctus pariter Deus. Ex tribus una,
E caelo veniens mundi persona redemptrix,
Humani generis formam de virgine sumpsit.
Sponte sua venit, factorque & conditor orbis
Factus homo est, verusque Deus non destitit esse:
Natus non factus: plenum de lumine lumen:
Una in naturis extans persona duabus
Forte Pneumaque. *Consimilis deitate patris * omnique profecto*
Consimilis: sine peccato peccata relaxans,
Plurima per populum faciens miracula Christus.
Calcavit mortem moriens, vitamque resurgens
Vita dedit cunctis in se credentibus ipse:
In caelum ascendens a dextris sedit honori

Aequae

Iuſtino, Sophiaeque piis, patuitque quod ante
Clauſum erat, & nullis velamen viſibus obſtat.
Rem Sophia dignam certo Sapientia fecit:
Inſtituit pulchrum, ſolidavit robore templum,
Coepit, perfecit, doniſque ornavit, & auxit.
Iam Salomoniaci ſileat deſcriptio templi:
Cedant cunctorum miracula nota locorum.
Inclita praeclarum duo ſunt imitantia caelum,
Conſilio fundata Dei: venerabile templum,
Et Sophianarum ſplendentia tecta novarum,
Principis aula, atque aula Dei; Deus illud utrumque
Glorificavit opus, ſed maieſtatis honore
Plus templum terroris habet: namque inde probatur
Quod ſit ubique Deus praeſens, ſimul omnia complens.
Internis oculis illic pia cernitur eſſe
Indiviſa manens Patris, Genitique poteſtas,
Spiritus & Sancti: ſubſtantia creditur una,
Tres ſunt perſonae: ſubſiſtunt, nomina fulgent:
Utque Pater Deus eſt, Genitus Deus aequus honore,
Spiritus & Sanctus pariter Deus. Ex tribus una
E caelo veniens mundi perſona redemptrix
Humani generis formam de Virgine ſumpſit:
Sponte ſua venit, factorque & conditor orbis
Factus homo eſt, veruſque Deus non deſtitit eſſe;
Natus non factus: plenum de lumine lumen:
Una in naturis exſtans perſona duabus
Conſimilis deitate Patri, omnimodeque profecto
Conſimilis: ſine peccato peccata relaxans,
Plurima per populum faciens miracula Chriſtus;
Calcavit mortem moriens, vitamque reſurgens
Vita dedit cunctis in ſe credentibus: ipſe
In caelum aſcendens a dextris ſedit honoris

Aequaevi patris, iudex venturus in orbem,
Et regnum ſine fine tenens. Hunc mente fideli
Regnator Iuſtinus amans, trabeatus ab aula
Egrediens, templum primus ſublime petivit,
Atque Deo grates ſolita pietate peregit.
Plurima votorum ſacravit dona ſuorum,
Immenſoque pium ditavit munere templum.
Obtulit & ceras, ſed mitis voce petivit,
Corde humilis, dextraque Dei benedictus abivit
Plus exaltatus, plus iuſtificatus in ipſum,
Quod ſe humilem ſtans ante Deum, veramque fatetur;
Quam retinet pietate, fidem; cum diligit ipſe,
Diligitur; cum Chriſtus amat, rex magnus, amatur.
Ipſe regit reges, ipſe & non ſubditur ulli.
Iuſtinus princeps hoc protectore quietus
Imperat, hunc ipſum ſolum ſpe certus adorat.

De Iuſtini in arcem conſcenſu.

V. *Ut pius expletis templorum limina votis*
Liquit, in ingentem vectandus conſulis arcem
Conſcendit gaudens, & ſeptus lumine ſedit.
Ante pedes Domini, faciunt qui iuſſa, clientes
Adſtabant laeti; vultuque & veſte nitebant
Romani populi patres ſine femine facti.
Patricius, ſenio fulgens Calinicus bonoro,
Qui pater imperii meruit iam factus haberi,
Gratior Auguſti ſervans pia gaza ſacelli:
Namque illi moriens mox Iuſtinianus honores
Contulerat, fidaeque prius narraverat auri
Conſilii ſecreta ſui: Vocor, inquit, alumne,
Et properat ſuprema dies, iuſſuque creantis
A regnis in regna vehor. Deus omne Latinum
Iuſtino dedit imperium: tu fide memento
Verborum, quae mando tibi, dum carne relicta

Spiri-

Aequaevi Patris, iudex venturus in orbem,
Et regnum sine fine tenens. Hunc mente fideli
Regnator Iustinus amans, trabeatus ab aula
Egrediens, templum primum sublime petivit,
Atque Deo grates solita pietate peregit,
Plurima votorum sacravit dona suorum,
Immensoque pium ditavit munere templum.
Obtulit & ceras, sed mitis voce petivit
Cor humile, a dextraque Dei benedictus abivit
Plus exaltatus, plus iustificatus in ipso,
Quod se humilem, stans ante Deum, veramque fatetur,
Quam retinet pietate, fidem. Cum diligit ipse,
Diligitur: cum Christus amat Rex magnus, amatur;
Ipse regit Reges, ipse & non subditur ulli.
Iustinus Princeps hoc protectore quietus
Imperat, hunc ipsum solum spe certus adorat.
Ut pius expletis templorum limina votis
Liquit, in ingentem spectandi Consulis arcem
Conscendit gaudens, & septus lumine sedit.
Ante pedes Domini, faciunt qui iussa, clientes
Astabant laeti; vultuque & veste nitebant
Romani populi Patres sine semine facti.
Patricius, senio fulgens Calinicus honoro,
Qui pater imperii meruit iam factus haberi,
Gratior Augusti servans pia gaza sacelli:
Namque illi moriens mox Iustinianus honores
Contulerat, fidaeque prius narraverat auri
Consilii secreta sui. Vocor, inquit, alumne,
Et properat suprema dies, iussuque creantis
A regnis in regna vehor. Deus omne Latinum
Iustino dedit imperium: tu, fide, memento
Verborum, quae mando tibi. Quum carne relicta
Spiri-

Spiritus ascendens claram penetraverit arcem.
In medium procerum Iustini ad limina perge:
*Invitato virum * videlicet ille subire*
Sorte mea tristis veniet, consentiet isthinc
Ne dubitare velis, nullus contemnere possit
*Terribilis praecepta Dei: cognoscet * amans*
Quos fidos habui mihi, qui nocuere nocebit.
Ipsum etiam facto simili tentare parabunt,
Ut pereant, iustasque suo dent sanguine terras.
Sed pietas Augusta malos castigat alumnos
Consilii bonitate sui, dum perdere non vult
S . . . . sibi quidquid erat, sic punit iniquas
** Carneveras animas, ut mortis poena . . .*
Non maneat, breviusque luant, cruciant . . .
*Praeteritur * abti satis est aeterna tremiscant*
Supplicia, inflictas timeant in saecula poenas:
Ultio commissum lenit scelus illa profecto.
Paucorum multis prosunt exempla malorum:
Quorum post mortem nostrae monumenta perhorrent,
Et damnant leges. Erit unius utile multis
Exitium, cessantque doli, dum poena timetur.
Legislatores statuit Deus ipse per orbem.
Haec animo retinens syncera mente fidelis
Paruit, & domino meruit dilectus haberi.
Nec non ensipotens membrorum robore constans,
Aspectu mentis, non a gravitate benignus,
Adstabat Narses, sedemque ornabat herilem
Splendida signa gerens, qualis pretiosus achates,
Aut medius fulvo Parius lapis enitet auro
Artificis formante manu; sic luce coruscus,
Sic animo placidus, mitis, sic gratior ore,
Terga tegens domini claris fulgebat in armis.

Forte *cognoscet, amabit.*

Forte *carne feras*, aut *carnivoras.*

Forte *praeteritura pati.*

Adfuit

Spiritus aſcendens claram penetraverit arcem,
In medio procerum Iuſtini ad limina perge,
Invitato virum, nolit licet ille ſubire.
Sorte mea triſtis renuet, conſentiet iſthinc.
Ne dubitare velis, nullus contemnere poſſit
Terribilis praecepta Dei. Cognoſcet amantes,
Quos fidos habui mihi, qui nocuere, nocere
Ipſi etiam, facto ſimili, tentare parabunt,
Ut pereant, iuſtaſque ſuo dent ſanguine poenas.
Sed pietas Auguſta malos caſtigat alumnos
Conſilii bonitate ſui, dum perdere non vult
Subiectum ſibi quidquid erit; ſic punit iniquos
Carnificis manibus, ut mortis poena recedat,
Non maneat, breviuſque luant. Cruciantia corpus
Praeteritura pati ſatis eſto: aeterna tremiſcant
Supplicia, inflictas timeant in ſaecula poenas.
Ultio commiſſum lenit ſcelus. Illa profecto
Paucorum multis proſunt exempla malorum,
Quorum poſt mortèm noſtrae monumenta perhorrent,
Et damnant leges. Erit unius utile multis
Exitium, ceſſantque doli, dum poena timetur,
Legislatores ſtatuit Deus ipſe per orbem.
Haec animo retinens ſincera mente, fidelis
Paruit, & Domino meruit dilectus haberi.
Nec non enſipotens, membrorum rōbore conſtans,
Aſpectu mitis, necnon gravitate benignus,
Adſtabat Narſes, ſedemque ornabat herilem
Splendida ſigna gerens; qualis pretioſus achates,
Aut medius fulvo Pyrous lapis enitet auro
Artificis formante manu; ſic luce coruſcus,
Sic animo placidus, miti ſic gratior ore,
Terga tegens domini claris fulgebat in armis.

Adfuit & sacrae domino gratissimus aulae
Tiberius, curasque omnes implebat & . . .
Implens offici . . . .
Obsequiis instare suis tranquillus al . . . .
378. . . . .

Adfuit & ſacrae Domino gratiſſimus aulae
Tiberius, curaſque omnes implebat & actus
Implens offici . . . .
Obſequiis inſtare ſuis tranquillus alumnos.
378. . . . .

MICHAELIS RUIZII

ASSAGRII CELTIBERI

IN LIBROS QUATUOR

CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS

SCHOLIA ET OBSERVATIONES.

EA librarii fuit, candidiſſime Lector, vel negligentia, vel ignorantia in deſcribendo Corippo, niſi iam ex antiquiori exemplari identidem depravato imitationem fecerit, ut in manuſcripto noſtro aliquot carmina omiſſa, perverſave fuerint, non pauca mutila, pleraque depravatiſſime legantur. Quibus malis etſi a nobis ſumma cura, & labore deſudatum eſt, ut ſalutare aliquod remedium inveniremus, fieri id quidem multis in locis minime potuit. Mendae itaque nullius difficultatis, & periculi, partim ex ipſa carminum, orationiſve ſtructura, partim ex ſententiae conformatae ratione, facile emendari potuerunt: aut ſaltem ad marginem ex coniectura emendatae ſcrupulum a nobis iniectum lectori ſignificarunt. Quae vero mala nullum, aut non ſine maxima difficultate, remedium ſibi poſtulare videbantur, ea nos omnino intacta reliquimus, alienam potius circa ipſa curationem requirentes, quam ut, ubi ſalutis remedium vix ullum, aut dubium eſt, noſtram temere (ut plerique arroganter ſimul, & impudenter id faciunt) nobis plus nimio confidentes adhiberemus. Placuit

euit itaque in gratiam omnium, maxime vero eorum hominum, qui minutiſſima quaeque in antiquis ſcriptoribus ad ſuperſtitionem uſque rimantur, vitiata Corippi loca, aut miſere confracta, ſed quibus a nobis curatio aliqua adhibita eſt, ad finem ipſius operis cum noſtra ſententia, emendationevé reiicere: periculoſiſſima vero non alio modo intra ipſum Corippi contextum repraeſentare, quam ut plane in noſtro unico manuſcripto exemplari leguntur. Quod ſi quandoque, iuvantibus bene ſuperis, exemplar alicubi alterum reperiretur, non dubitamus, quin inde Corippi editio tum integra, tum emendatior multo in lucem publicam dari poſſet: ſed cum hactenus in univerſa Europa, ne de ſolo quidem nomine, Corippus cognitus ulli antiquariorum hominum fuerit, vix umquam, aut nulla potius ſpes ipſum integrum, nedum emendatiſſimum, inveniendi nobis effulgere poteſt.

Iam quod primum omnium Lectori animadvertendum circa Corippi opus venit, eſt perturbatus index capitum ſimul cum numeris, qui ſtatim in fronte ipſius operis oſtenditur. Verumtamen hoc loci in eo tota difficultas vertitur, quod numeri primi quatuor, indicantes quatuor capita praefationis Corippi ad Iuſtinum Caeſarem, implicati fuerint cum iis numeris, qui capita etiam primi libri ipſius poëmatis indicant: quorum ibi & numeri, & capita duo priora ſine dubio abſunt, ut facile videre eſt ex numero III. ſubſequenti ad ipſum indicem, ex duobuſque rurſus capitibus Praelocutionis, & Invo-

cationis poëtae ad marginem operis annotatis, etiamsi numeris ex adverso carentibus. Quod etsi mihi plus quam certissimum sit, nihil tamen alicubi addere, nihil omnino invertere, aut immutare animus est: quin potius omnia, utut sunt, ita intacta iudicio diligentissimi Lectoris relinquere.

IN PRAEFATIONEM

AD IUSTINUM CAESAREM.

Vers. 2. SUB *pedibus dedit esse tuis*]. *Sub sedibus* legebatur in exemplari manuscripto contra carminis rationem. Sed & alibi Corippus in hoc opere eadem quasi loquendi forma usus est, ut statim lib. I. sub num. V:

Regnaque sub vestris veniant fortissima plantis.

& lib. II. sub num. III:

Sub quorum est pedibus Regum cruor.

4. *Illa colubrimodis Avarum gens dura capillis.*] De Avaribus inter alias Barbaras gentes etiamsi multa mentio fiat in hoc Corippi poëmate, non tamen qui, aut unde sint, longa diffusaque narratione dicam: tum quod ego non me Corippi plenum Scholiastem modo agere profitear, tum vero quod inter alios auctores Evagrius lib. V. Eccles. Hist. Abaros (ita enim, ut plerique alii, declinat, & scribit) ex gente Scytharum, qui Hamaxobii, quique agros ultra Caucasum iacentes accolunt, oriundos esse narrat. Fuere vero Avares anno imperii Iustini quarto in Thraciis devicti per Tiberium excubitorum Comitem, qui de

de ipsis amplissimam victoriam Constantinopolim reportavit, ut Victor Episcopus Tunnensis in Africa, eius aetatis scriptor, testatur in Chronicis ad Eusebium, aliosque secum auctores adiectis. Id adhuc hoc loco, ubi primum nomen ipsorum Avarum occurrit, significabo, semper in nostro manuscripto exemplari per v, litteram consonantem, non autem per b, legi, sicuti apud plerosque auctores videre est.

10. *Quae totiens victos numeret per proelia Francos.*] Ita reposuimus, cum legeretur, *qui totiens victor*; ita ut *quae* ad gentem Avarum victorias Romanas numerantem referatur. Ceterum in nostro exemplari, quod, ut alibi ad opus Dracontii poetae de Fabrica mundi, & ad carmina simul D. Eugenii Episcopi Toletani diffuse praefati sumus, non ex coniecturis, sed fide plane certissima constat ante septingentos, & eo amplius annos fuisse descriptum, semper *totiens*, & *quotiens* adverbia cum n littera, & non *toties*, nec *quoties* leguntur. Quae rursus carmina ad finem usque huius numeri subsequuntur, mihi perturbatissime legi videntur.

12. *Longobardorum populos, Gepidumque feroces.*] Hoc loco tantum *Gepides* ita in nostro manuscripto Codice legitur, cum alias *Gypides* semper legatur. Ceterum mutua strages inter Longobardos, & Gepidas, non ea quae iam sub Imperatore Iustiniano prius facta est, cuiusque meminit Procopius Caesariensis lib. III. de bello Gothorum, intelligenda videtur, sed quae postea anno sexto imperii Iustini contigit: ubi Gepides cum

cum Cuniemundo ipsorum Rege a Longobardis funditus sunt deleti, regiique thesauri ad Iustinum Constantinopolim perducti, ut auctor est Victor Tunnensis.

21. *Mater consilii placidis Vigilantia vestris*

22. *Semper inest oculis.*] Vigilantia, mater Iustini minoris, soror quidem fuit Iustiniani Imperatoris, non autem filia, quemadmodum falso id annotatum est saepius quam uno loco ab Onuphrio Panvinio, viro alioqui diligentissimo. Quod etsi liquido constat ex Corippo, qui ipsum Iustinianum avunculum aliquoties Iustini nominat, verum ut & hoc, & nomen patris Iustini, quod ab eodem Onuphrio Panvinio memoriae proditum non est, manifesto omnibus innotescat, libuit hic apponere ea, quae de Iustino apud Victorem Tunnensem iam nobis superius adductum, nec adhuc in lucem editum, in ipsius Chronico scriptae reperiuntur: quae haec sunt: *Iustinus iunior, Vigilantiae sororis Iustiniani Augusti filius, patre Dulcissimo natus, cum tranquillitate populi maxima Imperii sumit sceptra. Huius coniux Sophia Theodorae Augustae nepos adseritur.*

25. *Fraena regendorum retines firmissima regum.*] *Retines* repositum est a nobis pro *retinens.*

30. *Ille etiam Solis qui se subiactat amicum.*] Persarum Regem, Imperatoremve, acerrimum perpetuo Constantinopolitanis Imperatoribus inimicum, intelligere puto, quod ea gens Solem adoraret, ipsique sacrificaret, ut docet Procopius lib.I. & II. de bello Persico.

33. *Urgetur terrore tuo: properatque superbum.*

bum.] Legebatur in exemplari manuſcripto *urguetur terre tuo* : ſed pro *terre*, *terrore* omnino reponendum eſt. Atque hoc loco, ut alias ſemper, *urgeo* verbum cum u, littera liquida invenitur *urgueo*, quod animadvertendum lectori viſum eſt.

35. *Quid Libycas gentes, & Syrtica proelia dicam*?] *Syrtica proelia* hoc loco intelligere Corippum arbitror ea, quae apud Syrtes, loca Africae arenoſa omnino, & ſiticuloſa, commiſſa ſunt : nam praeter ea bella, quae per Iuſtiniani duces in ea provincia geſta fuerant, aliquoties etiam a Iuſtini ducibus pugnatum eſt, nec ſatis feliciter, in eadem, ubi Theodorus praefectus, Amabilis, & Theoctiſtus magiſtri militum interfecti a Mauris fuere : quemadmodum ex Victore Tunnenſi facile conſtat.

IN PANEGYRICUM ANASTASII.

Verſ. 23. HOC *mihi da de fonte bibam tu pabula praebens*.] Pro *pabula*, aliquis ſciolus in manuſcripto Codice ex littera ſatis quidem antiqua *pocula* repoſuerat ſupra : at nobis ita, ut fuit carmen hoc, magis retinere placuit, quod ex proxime conſequenti facile confirmari poteſt. Neque tamen carmina haec aliqua difficultate carent, nata hoc loco, & aliis pleriſque huius poëtae, ex quadam orationis perturbatae, abruptaeque ſimul brevitate, ut quae in Africanis ſcriptoribus paſſim conſpicitur.

IN

IN CORIPPI LIBRUM PRIMUM

SCHOLIA ET OBSERVATIONES.

Verſ.8. VOS *Divae date verba, & quae Vigilantia mater.*] *Et quae* pro *atque*, quod in manuſcripto legebatur, repoſuimus tum ratione carminis ipſius, tum etiam ſententiae.

14. *Urget amans Dominus.*] Et ſi poſt praelocutionem, & invocationem poëtae ingreſſus huius operis, neſcio quid in ſe extraneum, planeque novum habere videatur, mihique ipſi ſaepius ſuſpicionem ideo iniecerit, ne hoc loco aliqui verſus anteriores fortaſſis deeſſent, nulla tamen omnino huiuſce rei veſtigia in manuſcripto exemplari apparent, quin imo omnia ibidem ſuperiora cum ſubſequentibus continenter cohaerent. Porro hic ſub nomine *Domini*, niſi iam ad Anaſtaſium in proximo verſu referendum ſit, ipſum Iuſtinum Caeſarem, ut alias paſſim in hoc poëmate, aut aliquem fortaſſis alium, qui & ita vocaretur, intelligere Corippum arbitror inter ipſius carminis exhortatores.

17. *Et Thomas Libycae nutantis deſtina terrae.* Cum nullibi me legiſſe meminiſſem *deſtina*, animus erat *dextera*, pro *deſtina* reponere in hoc carmine, quod omnino vitioſum eſſe crederem. Interim vero admonitus a Iohanne Baptiſta Perezio, viro & litteris & humanitate candidiſſimo, apud D. Braulionem in vita D. Iſidori *deſtinam* legi, ita ſcilicet: *Quem Deus poſt tot defectus Hiſpania noviſſimis temporibus ſuſcitans, credo ad reſtauran-*

ſtauranda antiquorum monumenta, *ne uſquequaque ruſticitate veteraſceremus*, *quaſi quamdam appoſuit deſtinam*, mutare plane ſententiam ſum coactus. Placuit itaque *deſtina*, uti erat in manuſcripto Codice, retineri: quod nomen ex utroque loco & D. Braulionis, & ipſius Corippi, ſi diligenter inter ſe conferantur, quid ſignificet non difficile elici, atque colligi poteſt.

52. *Atque regendarum curas nunc ſuſcipe rerum.*] *Curas* nos repoſuimus pro *ſudores*, quod minus congrueret & rationi carminis, atque ſententiae: niſi alicui potius *nunc* expungendum videatur. Quin & Corippus hoc loquendi modo utitur inferius lib.2. ſub num.VI.

69. *Limina quaſſabat ductis munita cathenis.*] Cum ad finem huius verſus imperfecte *cae* tantum legeretur in manuſcripto, nos *cathenis* ex coniectura ſuperaddidimus.

102. *Et facie miranda loci.*] In manuſcripto erat, *& facie mira loci.*

120. *Cur triſtes Iuſtinus ait? Pater inclytus orbis.*] *Pater* hoc loco pro *par* repoſitum.

137. *Ordine pro rerum vocitatus cura palati.*] Iuſtinus enim, ut conſtat ex Iohanne Zonara, apud avunculum Iuſtinianum ſummam curae palatii dignitatem, quam Curopalatem, ex Latino factum nomen, Graeci vocant, obtinebat. Cui poſtea Caeſari iam de more appellato Baduarius eius gener in eadem dignitate ſucceſſit, ut manifeſto patet inferius lib.II. ſub num.VII.

138. *Diſpoſitu nam Caeſar erat.*] *Diſpotu* legebatur vitioſe in manuſcripto Codice.

154. *Talibus orabat sacras vir fidus in aures.*] *Orabat* hic pro *ornabat* restitutum.

210. *Iustino Sophiaeque datum? muroque potenti.*] *Datum* pro *dare* repositum necessario est in hoc versu. Ceterum aliquot ipsi anteriores, & posteriores mihi non satis inter se congruere videntur, carereve difficultate nec minima.

213. *Tiberius, Domini semper cui maxima cura Utilitatis erat.*] Tiberius, de quo etiam Corippus ad finem libri IV. sub num. V. adoptatus a Iustino, & Comes excubitorum palatii fuit, & tandem, in vita adhuc ipsius Iustini, Caesar, & post mortem Imperator appellatus: quemadmodum haec omnia constant ex Iohan. Zonara, & Abbate Biclarensi.

252. *Cognatos, famulos, & cunctos linquis alumnos.*] *Cunctos* pro *tantos* in hoc versu non iniuria fortasse reposuimus: nisi iam Corippi saeculo, quo Latina lingua in barbariem praecipitabatur (uti & eodem nomine quantitatis ex frequenti sacrae Scripturae usu, & auctoritate hodie Hispani, Itali, Gallique vulgari nostro sermone abutimur) aliquid concedendum fuerit.

283. *Omnis ut aspiciens ceu corpora vera putaret.*] Carmen hoc ita perverse, & falso, ni fallor ego, legebatur: *Ut omnis aspiciens ea corpora vera putaret.* Ceterum Iustiniani Imperatoris labores, & triumphi, de quibus hoc loco Corippus, & lib. II. sub num. II., & itidem lib. III. sub numeris III., & VII. agit, profuse, & eleganter inter multos alios auctores, descripti sunt per

per Procopium Caesariensem, ut qui rebus a Iustiniano gestis ipse plerumque in Persia, Italia, & Africa interfuerit, comes, & consiliarius ipsi Belisario, duci omnium suae aetatis praestantissimo, & felicissimo.

288. *Addidit antiquam tendentem brachia Romam.*] *Romam antiquam* appellat Corippus eam Italiae urbem, quae iam totius fere orbis regina, & domina esse desierat: quemadmodum & paullo inferius hoc eodem lib.I. sub num.XVIII., & rursus lib.III. sub num.V., atque alibi saepius in hoc opere, Byzantium, Constantinopolisve in Thracia, ob translatum in eam Romanum Imperium *nova Roma* per oppositionem ab eodem Corippo nuncupatur.

307. *Conventu procerum forti senioris adempti.*] *Sorti*, pro *forte* hoc loco restitutum est, ratione carminis.

324. *Aestatis roseus rubra sic veste refulgens.*] In manuscripto Codice perverse legebatur: *Roseus aestatis rubra sic veste refulgens*. Sed & omnia sub hoc numero mihi admodum perturbata videntur, quod & ad ipsius Corippi marginem lectori significavimus. Praeterea in penultimo versu *metas* pro *moetas* reposuimus.

334. ... *Referam primas iunxisse quadrigas.*] Libentius *referunt*, quam *referam*, in hoc versu legerem. Ceterum primus inventor quadrigarum, cuius nomen deest, Ciceroni lib.III. de natura Deorum Minerva videtur esse, Virgilio III. etiam Georg., necnon & Plinio Erichthonius, Eusebio in Chronico Arogilus, aut Proclytus,

Q 2 nam

nam utroque modo legitur in exemplaribus manuſcriptis, ut in aliis Iſidori etiam Chronici Procyclus, & Prociolus. Quin & Raviſius Textor in Officina ſua Tregillum facit, & nominat; tanta utique eſt unius nominis varietas ob ignorantiam, ſomnolentiamve librariorum.

IN CORIPPI LIBRUM SECUNDUM

SCHOLIA ET OBSERVATIONES.

Verſ. 4. *Ipſe autem procerum magnis oratibus actus.*] In Codice manuſcripto *orantibus auctus* legebatur: & alicui fortaſſis *hortatibus* potius, quam *oratibus*, reſtituendum placeret.

43. *Orantis pia verba viri, genituſque precanti*. In manuſcripto legebatur *genitoque precantis*.

72. *It ſacrum comitata latus pulcherrima proles*.] Nomen huius filiae Iuſtini, & Sophiae nullibi monumentorum, quod ego quidem legerim, exſtat: ſed quam uxorem fuiſſe Baduarii exiſtimaverim, de quo paullo inferius ſub num. VII.

80. *Aequiparatque novis maternae frondibus umbrae*.] Ita debere reſtitui verſum hunc mihi viſum eſt, cum legeretur: *Aequiperat novis materna frondibus umbra*. Sed & verbum *aequiparare*, quod admodum Corippo frequens eſt, ſemper in exemplari noſtro manuſcripto *aequiperare* legitur.

93. *Coeperit, & caelum monſtraverit aethra ſerenum*.] Pro *aethere*, repoſitum eſt *aethra*: ut in proxime duobus ſubſequentibus verſibus *viſo*, *& die* pro *viſu*, *& diem*.

97. *Ipſa-*

97. *Ipsaque conspectis gradiuntur lumina terris.*] *Gradiuntur* est restitutum, pro *gradantur*: nisi aliquis malit *gratantur* reponere, quod mihi minime placet.

106. *Parthica Campano dederant quae tergora fuco.*] In manuscripto *fugo* legebatur: nec tamen memini apud aliquem me legisse, qui sit Campanus fucus. Septem porro versus huic proxime subsequentes optime sunt integritati suae restituti, cum a librario fuissent perversissime descripti.

133. *Augusti, Iustine, locum tibi confero, dixit.*] Sciolus aliquis *Augustum* in manuscripto emendaverat, at nobis magis veterem lectionem *Augusti*, uti erat, placuit retineri.

138. *Adtollunt lecti iuvenes, manibusque levatus.*] *Lecti*, pro *leti* restitutum, quod tribus versibus inferius non ausi sumus facere in *qui*, cum alioqui pronomen hoc ad *nomina* referendum videatur. Neque vero huius rei abstinuimus sine caussa, legitimaque ratione, ut lectori diligenti discutiendum relinquimus.

139. *Ut sua rectus littera.*] Intelligit Iota litteram, quae figura inter omnes alias rectissima est. Plautus longam litteram vocat. Appellat vero *suam*, quod Iustini nomen ab ea scilicet incipiat: *sacratamque tribus nominibus*, propter Iustinum primum, Iustinianum, & Iustinum Caesarem secundum, aut minorem, cui ita Corippus toto hoc opere pro viribus adulatur, quique sibi invicem alter alteri in Imperio Romano successere.

151. *Una*

151. *Una favens eademque dies : mea carmina , numen .*] In manuscripto *nomen* legebatur perperam : nec aliud quam *numen* in vocandi casu reponi potest.

160. *Iohannes Pontifex* , qui ad Corippi poëmatis marginem dicitur consecrasse Iustinum, fuit sine dubio Iohannes ille Scholasticus , qui postremis vitae annis Iustiniani , Eutychio Patriarcha Constantinopolitano ab ipso Imperatore in Amasiam relegato , ex Apocrisiario Antiocheno ipsi Eutychio in Patriarchatu Constantinopolitano successit. Ex Iohanne Zonara.

178. *Ore pio haec orans ait .*] *Haec* repositum est pro *sic* in hoc versu , ut sibi constaret: nisi iam mavis hoc modo legere : *Ore pio orans sic ait .*

180. *Et patrium diadema dedit , curasque regendi .*] *Regendi* restituimus pro *regenti* : ut statim inferius *probante* pro *probate* in versu : *Ipsius est quodcumque sumus , ratione probante .*

252. *Omnia deficiunt , temuantur robore membra .*] *Robore* pro *ab ore* , quod perperam legebatur in exemplari manuscripto , reposuimus .

255. *Ex quibus est commune bonum , commune levamen .*] Hoc loco , ut & inferius lib. III. sub num. VII. *levamen* restitutum est pro *libamen* , quod contra carminis , & sententiae rationem erat .

283. *Fratris in obsequium gaudens Marcellus abibat ; Dispositorque novus sacrae Baduarius aulae .*] De Marcello Iustini fratre nullibi mentionem factam invenio . *Baduarius* vero , aut *Badoarius* , nam utroque modo in exemplaribus manuscriptis

ptis legitur, gener fuit Iustini Caesaris, qui anno ipsius imperii decimo missus in Italiam contra Longobardos ibi proelio victus est, nec multo post etiam mortuus: ut ait in Chronico Iohannes Abbas Biclarensis.

317. *Disponunt cantus, modulos, & cantibus addunt.*] Carmen hoc ita emendatum est, cum non bene in manuscripto Codice legeretur: *Disponunt cantus, & modum cantibus addunt.* Quo loco nobis audendum aliquid profecto fuit, ut versus ipsa ratio constaret.

346. *Omnis erit iudex informidabilis illi.*] *Illi* potius, quam *ille*, ut in manuscripto est, legendum nobis videtur.

351. ... *Nomenque negatum Consulibus consul post tempora cuncta novabo.*] Hoc ideo a Corippo dictum est, quod post Basilii Iunioris Consulatum per XXV. annos Oriens sine Consulibus fuerit, usque ad primum scilicet annum Iustini Iunioris, qui factus Imperator Consulis nomen usurpavit, & ita post eum subsequentes Imperatores: ut ex Marcellini fastis Graecis, & Masseiorum, diligentissime probat Onuphrius Panvinius.

354. *Dona Calendarum properant vicina mearum.*] Iustinianus enim Imperator obierat Constantinopoli Idibus Novembribus anno Christi DLXV. unde iam novus annus, seu Calendae Ianuariae instabant: quibus mos erat apud antiquos, & varios ludos exercere, auspicia novi anni capere, dona, & strenas accipere mutuo & dare, sed praesertim conferri ab Imperatoribus,

bus, ut inferius libro IV. ſub num.V., & tandem eodem etiam die iniri Conſulatum.

402. *Sponte ſua Dominus ſervis miſeratus egenis.*] Nos hoc loco libenter emendaviſſemus, *ſervos miſeratus egenos*, niſi Corippus ita ſemper loqueretur, ut lib. III. ſub num. VII., & ultimo.

406. *Auguſtos unquam cecinit feciſſe priores.*] Carmen hoc ita correctum a nobis eſt, cum in manuſcripto corrupte admodum legeretur: *Auguſtus nunquam cecinit feciſſet priore.*

413. *Caeſaris ante caram, cunctae ſua pectora durae.*] *Cara* nomen, quo uſus hoc loci Corippus eſt, quoque nos Hiſpani, ut & Itali, & Galli, omnes vulgaribus noſtris linguis, pro uniuſcuiuſque idiomate non uno modo, hodie utimur, Graecum proculdubio eſt, καρὴ ſcilicet Aeolibus, κάρα autem Doribus. Quod etſi proprie Graecis *caput* ſignificet, aliquoties autem pro tota ipſa facie, plenoque oris vultu uſurpatum invenitur, quemadmodum ab Henrico Stephano apud Euripidem eſt obſervatum. Neque vero nomen hoc ab alio, qui Latine ſcripſerit, quam hic a Corippo, Graeciſſante nimirum, ita dictum invenio.

IN CORIPPI LIBRUM TERTIUM

SCHOLIA ET OBSERVATIONES.

Verſ. 3. NON *dulces epulas, non pocula grata petivit.*] *Grata* repoſuimus pro *rata*, quod in manuſcripto Codice legebatur.

14. *Tempore quas priſco Romana potentia cepit.*] In manuſcripto *humana*, & non *Romana* fuit.

52. *Aſpe-*

52. *Aspera cogit hyems glacie, nivibusque coactis.*] *Coactis*, pro *coactae* repositum est.

72. *Organa, plectra, lyra & totam insonuere per urbem.*] Carmen hoc ita quidem est restitutum, cum perverse legeretur in manuscripto: *Organa, plectrum, lyra & totam insonuere per urbem.* Sed & in proxime duobus subsequentibus *convivia* pro *convicia*, & *discursus* pro *discussus* emendavimus.

94. *Arce sub Ibalia Laërtia flumina servans.*] Carmen hoc ita corruptissime legitur in Codice manuscripto: *Parces ubi balia lacertia lumina servans*: quod nos nec emendare omnino potuimus, neque emendatum ab aliquo, & ad marginem adscriptum, placuit, ita scilicet: *Arce sub Acilia Lernaeia flumina servans.* Quin & aliquot versus subsequentes mihi suspicione non carent, sed quos animus non est emendare, nisi insigniores dumtaxat mendas in his nostris Observationibus indicare.

100. *Fusca dabant fulvo Risattica vina metallo.*] In manuscripto est: *Fusca dabant fulvoris attica vina metallo.* Quod nec stare ullo modo potest, nec emendatum, quemadmodum ad marginem fuerat, satis nobis placuit, sic enim est: *Attica fusca dabant fulgenti vina metallo.* Sed & huic proximum carmen vitiose legi existimarem, *naturamque* ibi pro aliquo loci alio nomine, ignorantia ipsius librarii suppositum fuisse, nisi iam subsequentia *liquidi non indiga mellis*, non ad *naturam*, sed potius ad superiora, *vina* scilicet, referenda sint, quae ita dulcia forent, ut melle ad id nequaquam indigerent.

112. *Pondere gemmarum plus gravia.*] Ita quidem legitur hoc carmen in Codice manuscripto, sed quod propter primam syllabam brevem nominis *gravia* constare minime possit. Quod si *grandia* pro *gravia* reponatur, non satis commode sententiae congruere videtur: nec aliud quidem occurrit remedium, quo versus hic sanari, & suae integritati restitui possit.

115. *Felicis geniti veras ibi credere posses*
Sacras effigies, vivasque adstare putares.] Duo hi versus ita depravate legebantur in manuscripto exemplari:

Felices goniti veras ibi credere posses
Sacras & figies, vivasque adstare putares.

124. *Iustinianus ovans quarto cum Consule Princeps.*] Nam quarto Consulatu Iustiniani, qui fuit annus eiusdem imperii, & principatus septimus, natalis autem Domini nostri Iesu Christi DXXXIV. Carthago de Vandalis recepta, & Africa Romano Imperio redacta est per Belisarium, qui Gilimerem Vandalorum Regem captivum Constantinopolim in triumphum adduxit. Auctores Iohan. Zonaras, Comes Marcellinus, & alii.

151. *Septima gaudentes lux aurea viderat orbem.*] Dies scilicet decimus nonus Novembris, quo anni tempore iam dies, utpote ad brumam ipsam propiores, solent esse frigidissimi, potissimum vero Constantinopoli, & toto eo Thraciae tractu, ubi instanti hyeme perpetuis nivibus, & altissima glacie omnia rigere conspiciuntur.

177. *Et laeva, dextraque acies adstare videres.*] In manuscripto ita perverse fuit: *Laevaque,*

que, *dextraque acies adstare videres*: quemadmodum altero versu inferius *terribilis*, quod nos in *terribiles* mutavimus.

209. *Condensi numeris*, *fastu*, *nutuque tremendi*.] Legebatur in manuscripto: *Condensi in humeris*. Et alicui fortassis magis placeret *condensi innumeri* corrigi, quod mihi non arridet.

211. *Officia explerunt*, *adytis radiavit ab imis*.] *Adytis* reposuimus pro *atitis*, quod in manuscripto erat: quo modo etiam Virgil. lib. V. Aeneid. locutus est:

Dixerat haec: adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, septena volumina traxit, &c.

nisi iam alicui *atriis* potius reponendum videretur.

230. *Vicinumque diem claro praenunciat igne*.] In manuscripto fuit, *pronunciat ignem*.

240. *Pilaque suspiciunt alto splendentia ferro*.] Pro *suspiciunt* legebatur in manuscripto *suscipiunt*: quod & in aliis locis Corippi a nobis emendatum etiam fuit.

241. *Aurea*, & *auratos conos*, *cristasque rubentes*.] Diu, multumque profecto me dubium tenuit huius carminis emendatio, quod depravatissime ita in nostro exemplari manuscripto legeretur: *Aurea*, & *auratas crines*, *criptasque rubentes*: verum ex illo Virgiliano III. Aeneid. *Et conum insignis galeae*, *cristasque comantes*: atque altero in IX. *Ipsum illum clypeum*, *cristasque rubentes*, facile nobis tandem indubiae, certissimaeque coniecturae lux quaedam effulsit.

R 2 253. *Quod*

253. *Quod ſpectentur amant, caveam, turbaſque faventes Luſtrant.*] *Caveam* hic pro *caveant*, quod perperam legebatur, repoſuimus adiuti Virgilii carmine lib. v. Aeneid. *Hic totum caveae conceſſum ingentis*: quod proculdubio Corippus hoc loco imitatus eſt.

272. *Famoſos ſtravit magna virtute tyrannos.*] In Codice manuſcripto fuit: *Famoſos intravit magna*. Ceterum pleraeque variae lectiones ad marginem ipſius Corippi poëmatis a nobis appoſitae ad finem uſque huius tertii libri conſpiciuntur, ex antiquiſſimo quodam volumine Ovetenſis Eccleſiae collectae ſunt, ubi duae hae orationes legati Regis Avarum, & Iuſtini Imperatoris cum aliis variis operibus continentur.

289. *Illic volventum veſtigia nulla rotarum Area.*] *Illic* pro *illis*, & *area* pro *aurea*, quae in manuſcripto legebantur, ſunt reſtituta. Quatuor carmina, quae his ordine ſuccedunt, perturbatiſſima ſunt: atque ideo ea de verbo ad verbum repraeſentanda fore duximus.

300. *Nunc ripas Scythici victor Rex contigit Iſtri.*] Repoſitum eſt *Iſtri* loco *aſtri*, quod legebatur in manuſcripto.

307. *Debita quaerenti tranſmittite munera Regi.*] Mirum lectori non ſit, quod Corippus hoc loco pluraliter loquatur, cum ſuperiori verſu ſingulari numero uſus fuerit: nam & paullo ſuperius: *vos etiam ſervare decet*, dixerat. Neque a Barbaro legato ita exacta loquendi ratio fortaſſis petenda erat, quod Corippus de induſtria quidem, & artificioſe hoc loco expreſſit.

314. *Sci-*

314. *Scire locis humiles quibus, & quibus ora superbi.* Carmen hoc in vetusto Codice ita depravatum legebatur: *Scire locos humiles quibus equibus ora superbis.*

IN CORIPPI LIBRUM QUARTUM

SCHOLIA ET OBSERVATIONES.

Verf.7. T*Erribilis, mitique magis pietate tremendus.*] *Miti* pro *mitis* in hoc versu reponendum censuimus.

9. *Accelerant: medioque fori, qua divite dextra*
Egrediens Princeps sacra trabeatus ab aula.]
Hos versus ita emendavimus, cum in vetusto Codice hoc modo perperam legerentur:

Accelerant mediumque fori qua divite dextra
Egrediens Princeps sacrata beatus ab aula.

50. *Tanta nec Inachides secuerunt robora plebes.*] In manuscripto exemplari: *Tanta nec in acies secuerunt*, legebatur. Nos ex coniectura *Inachides* reposuimus, quo nomine Argivi ipsi significantur, qui eam classem ingentem mille navium contra Troiam comparaverunt.

65. *Alternumque latus conclusit sectile lignum.*] *Latus* pro *latos* hoc loco reposuimus.

82. *Quos illic ludos, quae feria vulgus habebat.*] Novò quodam, & inusitato plane modo Corippus hoc loco usus est nomine *feria* in neutro genere pro solenni festaque cessatione populi ab omni òpere cum laetitia publica.

86. *Quod vulgo est vile est: quidquid latet extat honorum.*] *Honorum* pro *honorat* emendatum

tum a nobis eſt : quo etiam nomine Corippus frequenter in hoc poëmate utitur.

89. *Conceſſum eſt, cunctis medio via lata patere.*] In manuſcripto *violata* pro *via lata* depravate legebatur.

100. *Cum terris gaudente polo prodibat uterque.*] Ita correximus hoc carmen, cum in pervetuſto Codice legeretur : *Cum terris gaudenti populo prodibat uterque.* Quae caſtigatio etſi nobis omnino non ſatisfaciat, melior quidem ad praeſens non occurrit.

122. *Hanc prius, in media quam Sol praecederet aula.*] *Hanc*, ita ut ad *ſedem*, de qua proxime Corippus dixit, referatur, pro *haec* repoſuimus in hoc verſu : ubi fortaſſis melius *procederet*, & *in mediam aulam* accuſandi caſus etiam legeretur.

127. *Caeſareos augens habitus, ritusque Gabinos.*] Videtur hoc loco Corippus imitatus Lucanum lib.I. ubi ait : *Turba minor ritu ſequitur ſuccincta Gabino.* Qui autem fuerit cinctus Gabinus, oſtendit Servius in illud Virgilii lib. VII. Aeneid. *Ipſe Quirinali trabea, cinctuque Gabino*: & Iſidorus lib. XIX. Etymol. cap. XXIV.

173. *Quae circa dominos aptamus, vota probamus.*] Cum in manuſcripto *habemus vota* legeretur contra carminis, necnon & ſententiae rationem, nos *aptamus* repoſuimus : quo fere loquendi modo Corippus ſtatim in principio huius operis uſus eſt, cum dixit :

. . . . *Tamen utile ſervis*
Eſſe reor mentem dominis aptare fidelem.

190. *Pro meritis, gradibuſque ſuis.*] *Pro* repoſitum

positum est loco *prae* : ut paullo etiam inferius *herbosis pavit in agris*, pro *herbosos pavit in agros* : quod ita in vetusto Codice mendose legebatur.

257. *Mitis hirundo redit postquam sua tecta videndum*.] Ita quidem legitur in manuscripto, sed quod *videndum* in hoc versu, etiam si congrue fortassis, suspicione tamen aliqua apud me non careat.

262. *Illa sed impendens nidum circumspicit omnem*.] *Sed* hoc loco pro *&* reposuimus : qui lapsus describenti librario facile contingere potuit.

288. *Principis est haec aula Dei*.] Quae iam inde ad finem usque huius libri IV. sequuntur, nescio quonam malo fato, ita sunt plerisque locis perturbata, non paucis mutila, ut consultius nobis fuerit omnia fere, ut melius fieri potuit, Lectori repraesentare, quam dum eadem incredibili animi nostri contentione emendare studemus, fortassis corruptiora adhuc multo reddere; quemadmodum aliquibus plus nimio suo ingenio confidentibus accidisse in alienis laboribus compertum est. Sed tamen nec omnino abstinere potuimus, quin pari diligentia, qua in superioribus sumus usi, aliqua minus difficilia castigaremus : reliquis, quae omnino curationem nullam admittunt, asteriscis suprapositis, quasi apicibus, insignitis.

321. *Quam retinet pietate fidem : cum diligit ipse*
Diligitur : cum Christus amat, Rex magnus amatur.] In manuscripto Codice *quam* pro *cum*

cum bis , & *amator* pro *amatur* mendose , nisi iudicio nostro fallimur , legebatur .

Atque haec quidem a nobis in Corippum observata pro nostro captu ; cum multo plura observari potuissent ab aliis , qui & ingenio , & diligentia plus valent , tum ad poëmatis lectionem emendatiorem reddendam , tum vero ad historiam Iustini II. Caesaris ex multis auctoribus Graecis & Latinis magis illustrandam , quorum neutrum munus est susceptum a nobis , quibus tantum in animo fuit Corippum ipsum ita in lucem dare , ut nostra opera ab omnibus studiosis legeretur , & sine multis difficultatibus etiam intelligi posset .

THO-

THOMAE DEMPSTERI
A MURESK IC.
CONIECTURAE ET COMMENTARIUS
CUM CASTIGATIONIBUS
IN CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI
QUATUOR LIBROS
DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS.

NATALIBUS CLARISSIMO ADOLESCENTI
D. GASPAR DE LA TUILLERIE

Thomas Dempsterus a Muresk Scotus I. ST. P.

MULTA sunt, Nobiliss. Iuvenis, quae citra solem lucent. Lampyrides, quas Tullius Nitedulas vocat, in tenebris igniculi videntur, at ubi purior dies illuxit, decedit fulgor, & ascititium fucatumque nitorem veri luminis perfectio discutit: ita haec qualiacumque in Corippum, dum meliora compareant, petentibus amicis emittere decrevi, utinam meliori eruditionis solidae face brevi obruenda: nam *ut Polygnotus, aut Aglaophon delineavi tantum difficilia*. Plin. lib. 35. c. 2. Parrhasii sunt, aut Apelles, a quibus summa manus sperari debeat. Errores detexi aetatis, operarumque inscitias, veritatis vix umbram consecutus, quod cur mireris? cum a triginta retro annis nemo luculento & dignissimo lucubrationibus poëtae, manum admovere in tot doctis sit ausus. Primus Michaël Ruizius Assagrius blattis tineisque depugnantem e latebris & situ extraxit, & lacunis faede interpolatum, corruptum, iniuria vetustatis arrosum, sordibusque squallentem in lucem dedit, neque ex illo quisquam in Europa, quod sciam, ullam aliam membranam vidit, ut plane pro afflicto ac pene conclamato in fano Aesculapii sit pernoctandum, quo tandem sanitati restituto, non unus deberetur gallus, non unum sacro

 parie-

Quintil. lib. 3. c. 6. parieti anathema, *non triginta praemia, ut tyrannicidae olim Thrasybulo*, verum, ut ipse ait:

Aeternam famam, laudemque & nomen habebunt,

Corippus lib. 1. vers. 88. quibus tantum felicitatis seu sors, seu industria dederit? Interea tu meas curas boni consule, conceptas, ut nosti, & expressas una dierum hebdomade, in privata domestici studii umbra, quas volui *Ciminium* Liv. 1 Dec. l. 9. *saltum transmittere, etiam sine criticorum senatus consulto*, & in apertos Famae campos descendere, tamquam exploratrices aliarum, quas habeo in eadem castra brevi educendas. Exigua haec esse scio, sed rudes meo modulo metior, nec mihi propositum eruditis quicquam scribere, quorum vocem audire aveo, sed iuventutem poëtices & politioris literaturae studiosam promovere: quo ut nihil aliud profecerim, certe *habes* Fulgent. Praefat. in L. 2. Mythol. *arenam nostri studii, ubi tui exerceas palaestram ingenii*. Tuo haec inscripta nomini, quo sponte properantem horrarer, ut meram perringas, & instar hieronicae, in beata Iurisprudentiae arce requiescas, avi patrisque inhaerens vestigiis (ne ulteriorem familiae tuae claritudinem tibi ostendam) quem utrumque magnae res actae, solida virtus, ac principum favor erigit, illum Praefat. ad Epiced. in patrem. etiam scriptorum aeternitas commendat. Ego vero, ut verba Ausonii usurpem, *non ut laudes exigo, sed ut ames postulo*. Vale. Lutetiae Prid. Calend. Quintiles M. DC. X.

DE CORIPPO CONIECTURA NON OBSCURA EX SCRIPTIS IPSIUS.

Explorata de Corippo tradere velle, in tam alto antiquitatis silentio, non minus difficile & arduum, quam frivolum & non profuturum: *quod qui tentant oportet* Sen. l. 9. controv. Praefat. *necessaria deserant, dum speciosa sectantur*: idemque esse iudico, atque de nutrice Hecubae, de Sirenum nominibus, de ordine Iliados, & Odysseae cum Appione altercari: cum ante triginta annos nec huius, nec alterius quidem Corippi nomen umquam in Europa lectum, auditum, quod sciam. Epigraphe igitur praefert nomen GRAMMATICI, quo olim significabant non pulve-

pulvere scholastico sordidos, aut *syllabarum minutias aucupantes*, sed *illustres viros*, *doctos*, *atque eruditionis genere excellentes*, ut est apud Ausonium; ut recte ab Aurelio Cassiodoro dicatur *Grammaticorum schola gloriosa mater facundiae*. Sequitur deinde in titulo, AFRICANI, quod & ipse fateri videtur, dum nomine Africae agit gratias Anastasio Quaestori, ob fidelem Africanis navatam operam v.37:

. . . . *miseri specialiter Afri*
In te oculos atque ora ferunt, agit Africa grates.

Senex hoc opus scripsit, nam in Paneg. Anastasii v.48:

. . . . *fessae miserere senectae;*

& in Praefatione v.37:

. . . . . . *senio dextram pie porrige fesso.*

Minus locupletem ei fuisse rem familiarem suspicor ex iis, quae lego in Praefatione v.41:

Vince meae saevam fortunae deprecor iram.

Nescio an ex lite, nam in Paneg. Anast. v.44:

Hi sacri monstrant apices, lege summe magister,
Et causam defende meam.

Officium certe aut in aula Palatina, aut in provincia videtur gessisse, sed quale id sit, non exprimit, Paneg. Anast. v.47:

Quaestor Anastasi, sub cuius nomine gesto
Principis officium.

Descripsit res a Iustiniano Augusto in Africa gestas ductu Belisarii, sic enim Praefat. v.35:

Quid Libycas gentes, & Syrtica praelia dicam
Iam libris completa meis?

Dedicavit hoc opus Sophiae Augustae Iustini Minoris uxori: nam haec apud eum lego lib,III. v.147:

Diva, Augusta favens, sanctum & venerabile nomen,
Immortale bonum, nostrae sapientia linguae,
Auspiciis haec sacro tuis: tua vota canentem
Respice, & oranti clemens solatia praebe.

Scriptum nihilominus rogatu Anastasii non obscure insinuat, dum canit lib.I. v.15:

Urget amans dominus, carmenque impellit adire
Quaestor Anastasius.

LECTORI MEO S.

Non me latet culpaturum te forsitan suppletas a me lacunas : ac primum par utrique nostrum votum esse suspicor, restitutum pristino cultui Corippum aliquando videre, quod cum fieri non possit per Ms. quid vetat ingenio & probabili coniectura id tentari? Reprehensum hoc olim, inquies, in Grammaticis nonnullis, qui temere Virgilianae purpurae burrum suum admiscere sunt ausi. At ego non conatus, sed inscitiam taxatam contendo; & ne omnes prosequar ineprias, quale illud prodigiosae additionis nugamentum? Dixit Maro in persona Andromaches ad Aeneam:

Lib.3. Aeneid. v.339. *Quid puer Ascanius, superatne, & vescitur aura?*
Quem tibi iam Troia . . . . . .

Sciolus quidam impudentissime supplevit:

. . . . . *peperit fumante Creusa.*

2. Aen. v.724. cum tamen in eodem opere, Troia fumante *sequatur patrem non passibus aequis*. Sed mihi certum ab antiquitate patrocinium : nam Lucretio Caro, amatorio, ut fertur, medicamine primum in insaniam verso, ac mox extincto, M. Cicero opus *de rerum natura*, quod etiamnum hodie exstat, *perpolivit*, *atque emendavit*. Dices recensuisse tantum, & a librarii negligentia vindicasse. Imo *ad obelum & unguem revocavit*, neque illi idcirco censoria nota inusta. Idem nostro aevo praestitit in Nonno Panopolitano Franciscus Nansius, cuius Cent.2. epist 60. industriam laudatissimus commendat Lipsius : ut sileam criticam severitatem Leogarae Syracusani, Aristarchi, Isidor. l.1. c 20. Eustath. Zenodoti Ephesii, & aliorum, qui Homeri, cererorumque scripta corrigebant, emaculabant, immutabantque. Quis nescit Homericum opus ad libitum quorumdam contextum? Hos ego sequi utinam tam potuissem, quam cupiebam! Vale.

IN

IN PRAEFATIONEM

COMMENTARIUS ET CONIECTURAE.

Verſ. 1. DEus. Ita hanc lacunam coniectura, ut ceteras expleo:

. . . *ſubiectus paret mundus*

Nam lib. I. v. 184.

Et rege ſubiectum, princeps fortiſſime, mundum.

lib. II. v. 206.

. . . *ſubiectum noſtrum eſt diſponere mundum.*

2. *Pedibus*. Paul. Diacon. lib. XVI. *Ecce Deus qui benefecit mihi* (Iuſtino) *hunc habitum dedit tibi*. Frequens locutio poëtis, Virgilio Ecloga V., & aliis, cum ſubeſſe unum alteri volunt. Infra lib. I.

Regnaque ſub veſtris venient fortiſſima plantis.

Vel quia πόδες μόνους οἰκέτας σημαίνουσι, inquit Artemidorus lib. I. cap. 50. *pedes ſolos domeſticos ſignificant*: (Male interpres verterat *ſervos*; ſi domeſticos diſplicuiſſet verti, famulos ex Feſto potuiſſet) vel quia in triumphali pompa victi ſub victorum pedibus effigiabantur. Achm. Oneirocrit. c. 114. ſi quis pedes ferreos ſibi factos videre viſus fuerit, εἰ μὲν ἔστι βασιλεὺς μακροζωήσει καὶ καταπατήσει τοὺς ἐχθρούς, *ſi rex fuerit, longam vitam producet, & conculcabit hoſtes*; & certe hoc ſimulacrum triumphatorum. Ovid. lib. IV. Triſt. Eleg. II.

Et ducis invicti ſub pede moeſta ſedet.

Claudian. de IV. Conſul. Honorii.

Colla triumphati proculcet Honorius Iſtri.

Aurel. Prudent. lib. I. in Symmachum:

Colla tyrannorum media calcemus in urbe.

Alii

Alii passim. Infra lib.I. v.286.

... Vandalici calcantem colla tyranni.

lib. II. v.107.

Qui solet edomitos victor calcare tyrannos.

Atque ita in equestribus statuis domitae gentes equorum subiectae pedibus. Stat. lib.I. Silv.1. de Domitiano Aug.

Aenea captivi crinem tegit ungula Rheni.

4. *Colubrimodis*. Diacon. lib.XVI. *Avares habebant retrorsum comas prolixas valde, atque perplexas*. Facit hic locus, ut putem Avares Germaniae esse gentem (dicam tamen infra fuse lib.III. num.7.) Germanis enim familiare crines calamistrare, & in cirrum torquere, ad pulchritudinem, ut puto, formaeque decorem conciliandum. Martial. spectac. epigr.III.

Crinibus in nodum tortis venere Sycambri.

Sed qui post magnum Marcilium dicat? Iuven. Satyr. XIII.

Caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
Caesariem, & madido torquentem cornua cirro?

Neque vero libenter Ramiresio assentiar, qui, licet probabili coniectura ex eodem Iuvenale, in Satyra IV. legit, *tortisque Sicambris*, cum antea esset, *torvisque Sicambris*, vult enim Satyrographus difficilem vinci & bellicosum esse populum: quod bene *torvus*, exprimit, a terrore, aut ferocia sumpto nomine. Fest. lib. XVIII. Pacuvius Armorum iudicio:

. . . . cum recordor
Eius ferocem, ac torvam confidentiam;

ut omittam Martem *torvum* vocari ab Horatio lib.I.

lib. I. Ode 28., & aprum leoni congredientem a Claudiano epigrammatis, & Propertio lib. II. eleg.3. Torvos itaque superasse laudi cedit, tortos, seu calamistratos, dedecori. Effeminati illi. Sen. Praefat. ad lib.I. Controvers. *Capillum frangere, & ad blanditias muliebres vocem extenuare, mollitie corporis cum feminis certare nostrorum adolescentium specimen est*. Sed satis velitatus. *Colubrimodi* sunt cincinnati in formam colubri agentis se in spiras. Stat. lib. VI., Thebaid., & alii passim:

Anguicomam monstri effigiem.

5. *Terribilis visu*. Ortos ex Hunnis Avares innuit hic locus, nam deformes admodum Hunni, ut hic *visu terribiles*. Ammian. lib. XXXI: *Ab ipsis nascendi primitiis, infantum ferro sulcantur altius genae; ut pilorum vigor tempestivus emergens corrugatis cicatricibus bebetetur, senescunt imberbes absque ulla venustate*. Et post: *Deformes & pandi, ut bipedes existimes bestias, vel quales in commarginandis pontibus effigiati stipites dolantur incompte*. Iornand. de reb. Get: *Species eis pavenda nigredine, velut quaedam (si dici fas est) deformis offa non facies, habensque magis puncta quam lumina*. Cassiod. lib. I. epist. 4. *facies illas* (Attilae Hunnorum regis) *terribiles & minaces despexit*. Claudian. lib. II. in Ruffin. *turpibus Hunnis praestabit famulos*. Et lib.I. in eumdem:

Est genus extremos Scythiae vergentis in ortus
Trans gelidum Tanaim, quo non deformius ullum
Arctos alit, tristes habitus, obscaenaque visu
Corpora &c.

Corri-

Corrigendus idem lib.I. de laud. Stilich., sic enim hactenus : *Non vaga Hunnorum feritas*. Vetus Codex meus Venetus, *Hunorum* : in editione mea Flexiensi censueram legendum, *non vaga te Hunnorum feritas*, deinde *Thunorum* legi posse credidi, nam *Thuni* Thraciae populi, Danubii accolae, Solin. Polyhist. c. 16. at Ms. Bongarsianus diserte, *Chunorum feritas*, quae lectio optima, ex historicis, Ptolemaeo, Ausonio epigr. 5. Idyll. 8., Sidonio Apollinare carm. 5., carm. 7., carm. 23. lib. VIII. epist. 9., & aliis.

7. *Defusis*. Promissis, supplices enim capillos demittebant. Heliodor. lib. VII. Aethiop. τὴν δὲ ἱερὰν κόμην ἄδετον ὥσαν καθῆκε. *Sacram vero comam non religatam demisit*. Praesertim nuper devicti. Ovid. lib. IV. Trist. Eleg. 2., quo sensu dictam a Propertio lib. IV. Eleg. 12. *Africam tonsam* viri magni contendunt. De origine ritus, usu, & varietate dixi ad illud Claudiani de IV. Honor. Consulatu:

... *Flavam sparsere Sicambri — Caesariem*.

Quod si rex in somnis vidit defluxisse sibi pilos, νίκας κατ' ἐχθρῶν καὶ χαρὰν ἐλπίζεται, inquit Achmes Oneirocrit. cap. 41. *Victorias contra hostes, & gaudium speret*. Lege Artemidorum lib. I. cap. 20.

10. *Franci*. Regnante Theodosio Hispano res magnae cum Francis gestae a comite Stilichone. Exciti illi e Maeotidis confinio, ac primum ad Maenum in Germania consederunt, postea traiecto Rheno Gallias occuparunt: quibus ducibus, quo successu, quid a Romanis iis concessum principibus, quoties dimicatum? Histori-ci,

ci, & ex iis abunde, ut spero, dicam ad illud Claudiani lib.I. in Eutropium:

Ante pedes humili Franco.

Et lib.I. de laud. Stilichonis:

Gallica Francorum montes armenta pererrant.

Meminit infra lib. I. vers.254., lib.III. ad finem v.385.

12. *Longobardorum*. Amica haec gens Romanis dum in Pannonia degeret, Iustiniano principe: Anno vero Dominicae Incarnationis DLXVIII. Cal. April. egressa Pannoniis, coepit praedari in Italia. Paul. Diacon. lib.XVI. Scio alios aliter supputare.

Ibid. *Gepidum*. Occidentalis Scythiae incolae, ex Gothorum prosapia trahentes originem, convicio gravi sic cognominati, nam *Gepanta* tardum pigrumque denotat idiomate Gothico. Iornand. de reb. Get., sed audiendus Diaconus lib. XIV: *Gothi, Hypogothi, Gepides, & Vandali, nomen tantum & nihil aliud mutantes, sub Arcadio, & Honorio Danubium transeuntes, locati sunt in terra Romanorum, & Gepides, ex quibus divisi sunt postmodum Longobardi, & Avares, villas, quae sunt circa Singidonem, habitavere*; atque haec quidem sub Theodosio Iuniore Arcadii filio gesta sunt, Sigebertus in Chron. Sidon. Apollin. Carm. 7:

... Pugnacem Rugum comitante Gelono
Gepida trux sequitur.

Bellum hic signatum ex eodem Diacono petendum lib.XVI., nam Alboinus Longobardorum rex Turisendum Gepidarum regem proelio supera-

vit, strenua Alboini filii sui adiutus opera. Legebatur autem in antiquo Codice, *Gypidumque*, male, ut puto, contra etymologiam, quam dixi, & receptum usum scriptorum, idemque mendum tollendum infra ex lib.I. v.254.

15. *Fortuna*. Ita creditum olim. Nabarzanes apud Q. Curtium lib.V: *Novis initiis, & ominibus opus est, auspicia, & imperium alii trade*. Ammian. lib. XVI: *Quicquid per omnem terrae ambitum agebatur, felicibus auspiciis eius assignantes*. Auspicium ergo aliis, huic fortuna est. Flor. lib.IV. cap.6: *Stabat pro partibus invicta fortuna, & ultoris, & qui vindicabatur*. Mamertin. Paneg. Maximiani: *Vestrae fortunae, vestrae felicitatis est, Imperator, quod iam milites vestri ad Oceanum pervenere victoria*. Dux licet absens bellum conficit. Svet. in Augusto cap.21., Horat. lib.IV. Od.14., Ovid. l.I. de Arte:

Auspiciis, animisque patris puer arma movebis,
Et vinces animis, auspiciisque patris.

Claudian. saepe de Bello Gildon:

Illius auspiciis immensa per aequora miles
Non plaustris Arctove regor.

De 3. Hon. consul:

.. *Pugnastis uterque — Tu fatis, genitorque manu.*

De 4. Hon. consul:

... *Civile secundis — Conficis auspiciis bellum.*

Sidon. Apollin. carm.5:

... *Certatum est iure magistri — Augusti fato.*

18. *Victique*. Ita expleri potest lacuna:

Victores victique sacra famulantur in aula

Corippo ipso authore, qui lib. I. v. 27. *secreta sacrae*

sacrae aulae, & v.48. *dominum sacrae aulae* dixit. Ut & v.134:

Te dominum sacrae quis non praedixerit aulae.

Et lib.IV. v.10., & alibi:

Egreditur princeps sacra trabeatus ab aula.

Ut videri possit hoc epitheti affectasse; & recte, nam & *sacrum imperium*, & *sacra maiestas* apud IC. saepe, & *sacras opes* pro Imperatorio fisco lego apud Claudianum de Consulatu Theodori. Vel certe legi potest, *alta famulantur in aula*, idque ipso authore nostro duce, qui lib.II. v.71. *altam remeavit in aulam*. Scio magnum purpuratorum principum lumen Caesarem Baronium tom. VII. suppleviſſe *una*, quod ferri potest.

Ibid. *Famulantur*. Ritus nulli quod sciam, observatus, hic latet: nam fercula triumphalia in solenni epulo per captivos inferebantur. Sidon. Apollin. carm. 22:

Succedit captiva cohors, quae fercula gazis
Fert onerata suis.

Nam quod in ferculo triumphali essent subactorum hostium expressae effigies, notissimum est, ex L. Annaeo Seneca de vita beata c.25. *In alienum imponar ferculum, exornaturus victoris superbi ac feri pompam*. Sveton. in Caesare c.37. Alter Sen. Herc. Oetaeo act. 1. choro:

Non Pompae veniet nobile ferculum.

30. *Solis*. Insolentes Persarum reges humani fastigii modum excedentes in litteris ad exteros suis, epistolisque formalibus, ut loquitur Svetonius, *participes se siderum, fratres solis ac lunae* profitebantur: Sic Sapor Constantio scribit.

 Ammian.

Ammian. lib. XVII. Sidon. Apollin. lib. VIII. epist. 9:

Qui cognata licet sibi astra fingens
Phoebaea tumeat propinquitate.

Et carm. 23:

Qui supra satrapas sedet tyrannus,
Ructans semideum propinquitates.

Docte eruditissimus Savaro. Addendus elegans locus Lucani lib. VIII., ubi Medi pro Persis sumendi, nota enim est ab his ad illos imperii devolutio:

O utinam non tanta mihi fiducia saevis
Esset in Arsacidis, fatis nimis aemula nostris
Fata movent Medos, multumque in gente deorum est.

31. *Suspiciens*. Ita restitui, cum antea esset *suscipiens*. Idem mendum aliquoties infra, ut admonebo: correxi ex Ovidio lib.I. Trist. eleg.3. de luna:

Hanc ego suspiciens, & ab hac capitolia cernens.

Virgilio lib. IX. Aeneid:

Suspiciens altam lunam.

Certe in votis concipiendis mos solemnis ad caelos erigere vultus, ac si deos adhibere testes factorum vellent. Dixi, ut spero, fuse de hoc ritu ad illud Claudian. lib. I I. in Ruff:

. . . Tandem indignatus ad astra
Extollit palmas.

Ibid. *Minuentis*. Infra lib. I I. num. I. v. 19:

. . . . . . Et cornua lunae
Paulatim minui, paulatim crescere iussit.

Sedul. lib.I. de idolorum cultoribus:

Quam crescere cernunt, & minui.

35. *Syr-*

35. *Syrtica*. Bellum in Africa contra Vandalos susceptum a Iustiniano, & ductu Belisarii confectum innuit; notum quippe, domita Africa, & Gelimere Carthagine superato, Belisarium Byzantium revocatum, rebus Africanis Salamoni Praetori commissis. Zonar. tom.III., Paul. Diacon. lib.XVI., Procop. de bello Vandalico lib.II. Summa autem victoriae fuit in monte Papua difficillimo accessu, quem Pharas obsedit iussu Belisarii. Consule sanctionem ipsius Iustiniani lib. I. C. de Offic. Praefect. Praet. Afric., & novell. 35., & Coripp. lib. II. num.4. v.125.

IN PANEGYRICUM ANASTASII

COMMENTARIUS.

Titulus in veteri Codice hoc modo concipiebatur: *Item panegyricum in laudem Anastasii Quaestoris, & Magistri*; male omnino, *panegyricus* dici debuit. Scio Isidorum etymol. lib.VI. c.8. *panegyricum* in neutro dixisse, pro *lasciviosó, & licentioso genere dicendi in laudibus regum*; atque ita concipitur in Codice manuscripto Claudiani, *Panegyricum de consulatu Theodori*; quem communicavit mihi pridem de litteris optime meritus D. Iacobus Bongarsius ad Germaniae Principes legatus; vicit tamen usus apud melioris notae auctores, ut *panegyricus* diceretur. Claudian., Sidon. Apollin., Plinius, Ennodius Ticinensis, Mamertinus. Auson. carm. 1:

Sive panegyricos placeat contendere libros.

Tul-

Tullius ante hos de clar. Orator. *Tales suasiones, qualem Isocrates fecit panegyricum*. Translatio a conventu pompaque publica. Heliodor. lib. 7: Ἵππόν τε Ἀρμένιον τὸν εἰς πομπὰς καὶ πανηγύρεις τῷ σατράπῃ φατνιζόμενον. *Equum Armenium, qui ad pompas & panegyres ipsi satrapae alebatur*. De epigraphe ergo nullum dubium.

Sed quis hic *Anastasius*? forte ille qui magno apud Iustinianum, nec minori apud Iustinum honore, ab eodem tamen septimo sui imperii anno in exsilium actus, extorris viginti quatuor annis egit. Caussae relegationis, *quód sacrae rei thesauros profuderit inutiliter, & petenti Iustino pecuniam dare noluerit, cum designatus esset Episcopus*. Evag. lib. v. c. 6. Nihil statuo.

Vers. 1. *Silvam*. Imitatus est Caelium Sedulium civem meum, qui in sua invocatione:

. . . . *Silvamque patentem*
Ingrediens, aliquos nitor contingere ramos.

8. *Satrorum*. Veterum superstitionem insignem in arbores lucosque nemo est qui ignoret. Cornel. Tacit. lib. XIV. Annal: *excisi luci saevis superstitionibus sacri*. Magnum consule Lipsium, quem non exscribo. L. Apul. lib. I. Apolog: *Nullum in villa eius delubrum situm, nullus locus, aut lucus consecratus*. Receptum hunc a Gallis ritum loquuntur Druydes, a Germanis auctor Tacitus de moribus eorum, ab Indis Q. Curtius lib. VIII: *Deos putant quicquid colere coeperunt, arbores maxime, quas violare nefas*. De Romanis quis quaeret exempla? multa mihi dicta ad illud Claudiani lib. I. de laud. Stilic:

. . . *Lu-*

. . . . *Lucosque vetusta*
Religione truces, & robora numinis instar.

Addo hic tantum, in fontibus altitudinem, in lucis opacitatem, terrorem in animis agrestium produxisse; ex quo primum quidem consternatio, mox reverentia & cultus ortus. Praeter Senecam, Servium, ac Statium, Aurel. Prudent. l.I. in Symmac:

Quos penes omne sacrum est, quicquid formido tremendum
Suxserit.

Valer. Flac. Argonaut. lib. III:

Utque metum numenque loco, sacramque quietem
Addidit.

Sil. Ital. lib. I. corrigendus levi manu:

. . . *Prisco inde favore* . . . leg. *pavore*
Arbor numen habet.

Claudian. lib. III. de raptu:

Inde timor, numenque loco.

18. *Arbor*. Homines arboribus comparari solemne. Praeter Aristotelem, & poëtas passim. Infra lib.I. n.13. v.229. Quintil. lib.X. c.1: *Ennium sicut sacros vetustate lucos adoremus, in quibus grandia & antiqua robora iam non tantam habent speciem, quantam religionem*. Lucan. lib.I. Pompeium quercui comparat, *quae licet*

Tot circum silvae firmo se robore tollunt,
Sola tamen colitur.

22. *Umbra*. Delicatum receptaculum. Metaphora a viatoribus ducta. Cornel. Tacit. 14. Annal: *Ego quid aliud adhibere potui, quam studia, ut sic dixerim* (Seneca) *in umbra educata*. Ammian. l.XVI: *Adolescens, primaevus ut Erichtheus*

in secessu Minervae, ex Academiae quietis umbraculis, non e militari tabernaculo in pulverem Martium tractus. Petron. Arbiter in Satyrico, *nondum umbraticus doctor ingenia deleverat*: adi interpretes. Iuven. sat. 7:

Sed genus ignavum, quod tecto gaudet & umbra.

Et eodem loci post:

Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab umbra.

Cultissime Papinius lib.v. sil. 2:

Tu quamquam non ante forum legesque severas
Passus, sed tacita studiorum occultus in umbra.

27. *Leges*. Quaestoris sacri palatii officium leges condere auctoritate principis. Apud Suidam Tribonianus Macedoniani filius, Iustiniani Quaestor, pecuniae avidus ius vendit, & legum dies alios tollit, alios scribit, pro cuiusque necessitate accepto pretio. Cassiodor. lib.I. epist.13: *Puritati nostrae paruit (veridicus quaestor lateri Caesaris adhaerens) & ad pietatem iussionum innocentiam suam praebuit*. Lib.X. epist.6: *Facias generalitatis votum, iuridicorum sequendo iudicium, totum te legibus, totum responsis trade prudentium*. Lib.IX. epist.24: *Quaestorem reperit, conscientia praeditum, & legum eruditione maturum, in dictationibus amoenum, ad iustitiam rigidum, a cupiditatibus alienum*. Idem auctor corrigendus lib.VIII. epist.13. *Vos leges dicetis, dum nos iura condimus*; reponendum censeo cum docto Furnerio, *vox legum diceris*. Dixi multa ad Panegyr. de Consulat. Manlii Theodori apud Claudianum:

. . . . . *Nec dignius umquam*
Maiestas meminit sese Romana loquutam.

Leges

Leges autem, & *iura* coniungit, ut Cassiodorus proxime citatus. Infra lib.I. num.1. v.17:

Compositor morum, iuris legumque sacerdos.

Ante utrumque Iuven. sat.3. *iuris nodos, & legum aenigmata*, dixit. Horat. lib.1. sat.1.

32. *Gemino. Magisterii, & Quaesturae*, nam illa duo officia frequenter coniungebantur. Cassiodor. lib.I. epist.13. Rutil. Numatian. lib.I. Itiner:

Officiis regerem cum regia iura magister.

Est & titulus C. Theodosiano lib.VI. tit.9.

46. *Fonti*. Arbori e fonte bibenti confert Anastasium. Memini autem legere Aristomeni datum oraculum; *cum Edae fluminis aquam hircus potasset, captum iri Hiram montem: & ob id prohibitum, ne hirci inde biberent*, at caprificus erat iuxta flumen, cuius folia inclinata in fluentum vergebant, Messeniis autem caprificus dicitur τράγος, ea igitur ex aqua bibente, mons captus est. Suidas in voce τράγος. Corrigendus Statius, eadem ille siquidem habet lib.I. sil.4., quae hic noster:

. . . . *Nec conscia detur*
Pyrene, largus potius mihi gurges inhaustus
Qui rapitur de fonte tuo.

Nec est cur laboret vir doctus Bernartius, cum in Codice Argentoratensi, qui penes me est, ita legatur, meo iudicio recte. Fidem faciunt eiusdem lectionis editiones Venetae, & Florentinae:

. . . *Largos potus mihi gurges, in haustus*
Qui rapitur de fonte tuo.

IN LIBRUM PRIMUM CORIPPI

COMMENTARIUS ET CONIECTURAE.

ARGUMENTUM OPERIS HISTORICUM.

IUſtinus Minor, qui & ſecundus, Dulciſſimi filius (lib. III. num. 3.) Iuſtiniani Auguſti ex ſorore Vigilantia nepos, ab avunculo vivo in aula educatus (infra lib. IV. num. 2. in fine) & Palatinis officiis impoſitus, dictus eſt inde Curopalates. Paul. Diacon. lib. XVI. in fine Iuſtiniani. Duxit in uxorem Sophiam Theodorae Auguſtae neptem, quam conſortem Imperii coronatam adſcivit, ab Urbe condita MCCCXVIII., a Partu ſalutifero DLVIII. placet enim Diaconi ſupputatio, a qua recedunt viri maximi, & Iuſtini inaugurationem ponunt in anno ſalutis DLXVI. Initio principatus pius, edictum propoſuit Catholicis ſub avunculo vehementer, naſcentibus haereſibus, turbatis: liberalis, & in ſacros ordines profuſus. Poſtea non caruit ſuſpicione haereſeos Pelagianae aſſertae, ut nonnullis viſum, tamen caret probato auctore: certe pecuniae ſupra modum appetens (Evagr. lib. V. cap. 1.) ut iuſſerit arcas ferreas fieri, in quibus ereptas omnibus ordinibus opes conderet: periit podagra undecimo Imperii anno, vel ut aliis viſum, decimo ſexto. Cetera ſuis locis:

Mycillus.

Ingenio, & pietate minor, non tempore tantum
Hic fuit, aſt ingens cultor avaritiae.
Regna ſub hoc Longi coeperunt Itala Bardi,
Ipſe pedum morbo, mentis egenus obit.

Ve-

Velius.

Asserit hic Pelagi sectam Iustinus, avarus,
Ut pedibus, captus mente quoque occubuit.

Sed ad Corippum redeo, apud quem lib.I. Iustinianus obit, & a Callinico Iustinus eum obiisse admonetur, qui in aulam tendit, ubi preces audit Senatus Imperium deferentis, sed tamen ad demortui laudes prius maestus convertitur, nec minus Sophia luctum ingeminat; tum circus describitur. Lib.II. supplicatio decreta exsequialis, & deliberatio Iustini de assumendo Imperio: ornatur, & scuto elevatur, quod inaugurationis formula: oratio ad Senatum suadens pietatem, aequitatemque: favet laeto assensu plebs. Lib. III. Iustiniano pompa funebris adornatur, laetitia publica populi, & ad convivium apparatus: palatium Constantinopolitanum describitur: audiuntur Legati Avarum, & bellum iis indicitur. Lib. IV. exspectatio muneris edendi, dona & sparsio missilium Senatui indulta, Basilica D. Sophiae, & excursus in laudes Trinitatis: denique in arcem conscenditur, & proceres comitantur principem. Finis vero desideratur.

Vers. 2. *Non ambitione potitum*. Legendum censeo, *non ambitione petitum*, claro sensu.

5. *Servis*. Liberi homines & ingenui Caesarum servi dicti, aut etiam privatorum procerum (Martialis passim, & alii) adeoque gentes, & populi: hinc Caractacus 18. Scotorum rex ad Claudium Augustum apud Tacitum lib. XII. Annal: *Si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes servitutem accipiant*. Supra in Praefatione:

. . . . . *Si qua est fiducia servis.*

lib. I I. num. 10. v. 402:

Sponte sua dominus servos miseratus egenos.

lib. III. num. ult. v. 370:

Gentes servire volentes — Suscipimus.

Claudian. lib. I. in Ruff:

. . . . *Populi servire coacti.*

10. *Cunctis*. Imitatur Lucanum lib. I. ad Neronem:

Tu satis ad vires Romana in carmina dandas.

Vide locum, & confer cum isto.

12. *Porrige*. Pii principis gesta descripturus, invocat Deiparam Virginem, recepto more in primo nascentis Ecclesiae exortu a fidelibus, *qui Dei amicos honorantes* (Euseb. de praeparat. Evangel. lib. XIII. c. 7.) *ad monumenta eorum accedebant, votaque iis faciebant, tamquam viris sanctis, quorum intercessione apud Deum non parum iuvari profitebantur*. Et Theodosius Aug. *cum sacerdotibus, & populo* (Rufinus lib. I I. c. 33.) *omnium loca orationum, ante Martyrum, & Apostolorum thecas cilicio prostratus, auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poscebat*. D. Hieron. Epitaphio Paulae in fine. Aurel. prudent. hymno de D. Cassiano:

Audit, crede, preces Martyr prosperrimus omnes,
Ratasque reddit quas videt probabiles.

Vide lib. I I. n. 3. infra.

Ibid. *Sanctam mihi porrige dextram*. Formula vulgata. Aurel. Cassiodor. lib. IV. epist. 36: *Necesse fuit civica vastatione deiectis porrigere dextram salutarem*. Ovid. lib. IV. de Ponto eleg. 5:

Ad te mansuetas porriget ille manus.

18. *Desti-*

18. *Destina*. Hic est ille *Thomas agens in rebus* a Iustino seniore ad inquirendum contra haereticos missus: liquet ex Quint. Synod. act. 7. Deinde *exquaestor sacri palatii* sub Iustiniano, unus fuit e Decemviris Codici compilando, ex Constitutione de nov. Cod. fac., & fortasse idem est, cuius meminit Christodorus poëta Thebanus Copita lib. v. Antholog., nam epigraphe talis est epigr. 128. εἰς Ἀναστάσιον Θωμᾶ πατρικίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου. *In Anastasium Thomae patricii, & iudicis curriculi*. Fuit ergo, ut apparet, hic Anastasius (cui erecta in circo Constantinopoli statua) libertus Thomae huius. Agathius Scholast: Θωμᾶν παμβασιλῆος ἀμεμφέα κηδεμονῆα ἄνθεσαν. *Thomam summi Imperatoris irreprehensibilem procuratorem posuerunt*. Fuerunt qui hîc non, *destina*, sed *dextera* legere volebant, sed nihil mutandum. D. Braulio toties a tam multis citatus in vita D. Isidori, cuius locum vide apud Assagrium. *Destina* est firmus nexus, nam pro vinculis in aedificio sumit Vitruvius *destinas* lib. v. cap. ult., & *destinare* est colligare apud D. Augustinum citatum a Iacobo Cuiacio lib. XXI. observat. c. 28. *Captus destinatusque Romam mittebatur*, inquit Sidonius Apollinaris lib. I. epist. 7., sed propius est, ut assentiar amicissimo Marcilio meo, atque omnium qui vivunt doctissimo, qui me admonuit hunc locum esse expressum ex illo Arnobii lib. II: *Non post Theutin Aegyptium, aut post Atlantem, ut quidam ferunt, gestatorem, baiulum, tibicinem illum ac destinam caeli*. Scio eleganter posse retineri priorem lectionem, *nutantis dextera terrae*; quia poten-

potentissimi, fidissimique principum virorum clientes, *dexterae* dicuntur apud Senecam lib.v., ut puto, de Benefic., quia illa melior, utiliorque corporis humani pars. Mart. lib.xi. epigr.70:

Lydia dicebar domino fidissima dextra.

Papin. lib.v. Silv.1:

... Vidi omni te pridem in flore nitentem,
Vidi alte propius, propiusque accedere dextrae;

ut e contra direptores census *sinistrae*. Valer. Catull. epig.45:

Porci & Socration duae sinistrae
Pisonis,

quia sinistra apta furtis. Ovid. lib.xiii. fab.1. *nataeque ad furta sinistrae*. Plaut. Persa act.2. sc.2. Catull. ep.12.&29.v.16., qui locus eget correctione:

Quid est? an haec sinistra liberalitas.

Sic Codices Lugdunenses, Parisienses, & alii, adeoque etiam Basileensis Tuscanellae editio. Achill. Statius legit *quid est? abit*. Ioseph. Scalig. *alit*, al. *alius*, aut, *quid est*, *ai*; sed verissime Alciatus parerg. lib.11. c.7:

Quid est aliud? sinistra liberalitas.

22. *Meritis & nomine Magnus*. Marcellin. Comes Chronico Indict. 10: *Hypatius Pompeius, & Probus, genere consobrini, Divi Anastasii nepotes*. Et innominatus Chronographus, *Pompeium* consulem facit Avieno collega, sub Anastasio principe. Ex quibus certum est etiam hoc aevo illustre fuisse Pompeiorum stemma, cuius familiae gentilitium cognomentum fuit, *Magnus*. Sveton. Calig. c.35: *Vetera familiarum insignia nobilissimo cuique ademit, Torquato torquem, Cincinnato*

nato crinem, *Cn. Pompeio stirpis antiquae Magni cognomen*. Scio eruditissimum Savaronem, Magnum hunc vocare gentilem Magni Felicis, ad quem est carmen 9. Sidonii, sed Pompeiae gentis cognomen hoc non legi.

23. *Rationibus*. Sumptus annui reipubl. olim a Consule posita in foro hasta, componebantur. Ovid. lib. IV. de Ponto eleg. 5. Mutato statu, id ipsorum Caesarum erat munus, hinc imperium depositurus Augustus, *rationarium* reddit. Sveton. c. 28. Postea cura ea ad procuratores Caesaris devoluta. Ael. Lamprid. in Alexandro: *Rectores provinciis dare*, *vel praepositos facere*, *vel procuratores*, *id est*, *rationales ordinare*. Ὑπεύθυνοι, quasi reddendis rationibus obnoxii dicuntur, ut loquar cum Imperatore l. IV. C. de Cler. & Episcop. Hos Constantinus instituit, & negotiis fiscalibus praeesse voluit, seu criminis illa, seu rei pecuniariae. Martian. IC. lib. VIII. C. ad leg. Iul. maiest. Iul. Capitol. in Maximino. Sunt ergo rationales principum, qui privatam substantiam gubernant. Cassiodor. lib. VI. epist. 8. *& rationes Belgicas procurare*. Plin. lib. VII. c. 16. fine. Iuven. sat. 6. *gravis est rationibus*; & vet. Scholiast. ad illud ibidem: *Longi relegit transversa diurni*. Auson. parental. carm. 24:

Scrinia praefecti meritus, *rationibus inde*
Praepositus Libyeis.

Nomen novum, res antiquissima, ut dixi. Marmor vetus:

D. M.

D. M

ABASCANTIO . AVG. LIB. AEDITVO . AEDIS . NEPTVNI . QVAE . EST . IN . CIRCO . FLAMINIO . FLAVIVS . ASCANTVS . ET . PALLANS . CAES. N. SER. ADIVTOR . A . RATIONIBVS . PATRI . PIISSIMO . FEC.

Forte hic Pallas est, de quo Satyrici, Historici, & Plinius Iunior non citra indignationem lib.VIII. epist.6. Erant & *rationales privatorum*, quos cum *secretariis* confundit Saresberiensis Policrat. lib.III. c.12., de quibus hoc tantum nota, rationes tum ab iis redditas, si domini tabulas delevissent, & subscripsissent. Scaevola IC. lib.XL. ff. de statu lib. Omittam Apuleium Apolog. 2.

25. *Petri*. Vir eloquens, & rebus versatissimus, ad Theodatum a Iustiniano legatus, anno a Partu salutifero, ut quibusdam placet, DXXXVI. Procop. belli Gothici lib.I. Nec dubium quin idem sit, cuius meminit Cassiodorus lib.X. epist. 19., & ep.24. Antholog. lib. IV. c.1. ep.7., & alibi saepe.

26. *Theodorus*. Ita restitui, cum antea esset *Theodolus*, qui tamen nusquam, quod sciam, legitur in historicis huius aevi; at *Theodorum* cognomento *silentiarum decurionem palatii* invenio, & XXVII. anno Iustiniani ab eodem ad quintam Synodum cum libello missum. Res ergo, & aetas mihi persuadent.

27. *Secreta*. Hic Demetrius forte ille, qui a Iustiniano ad Iohannem Papam legatus, & Palatinae aulae secretarius, sive λογοθέτης, aut quaestor. Quis post magnum Marcilium dicat? quem consule ad Titum Svetonii. Adi & Saresber. lib.III.

lib.II. c.12. Curopolat. πρωγασηκεῖτης πρῶτος τῶ̃ν κριτῶν λέγεται, *primus a secretis primus iudicum appellatur*, tractum nomen *a secretis*, id est *quilibet secessus reconditus*. Phaed.1I. fab.49. & fab.82. vel *intima conclavia*, ubi de rebus maximis, remotis arbitris, deliberabatur, Zenon. Aug. lib.XIII. c. de testib., & *secretaria iudicia* apud IC. passim, & *iudices secretarii* lib.III. c. ubi senat., & clariss. civil., vel crim. conv., & l. ult. c. de offic. divers. iudic. Eleganter a Constantino dictum, *non sit venale iudicis velum, non ingressus redempti, non infame licitationibus secretarium*. Lib.I. c. Theodos. de offic. rect. provinc. alii notarunt.

Ibid. *Aulae*. Lacuna hic fuerat unius folii, ad quam explendam Erichtho manes Corippi excitet, aut quaelibet Thessala.

35. *Purpureas*. Pulchras. Maro 1. Aeneid. *lumenque iuventae Purpureum*. Servius citat Horatium lib.IV. od.1. *purpureis ales coloribus*, & apud eumdem lib. 1I. od. 5. *autumnus purpureo varius colore*. Insignis pulchritudo puellaris purpurae collatus. Stat. lib.1I. Silv.1. *purpureo fusus corpore candor*; quia inter pannos purpura spectatissima, ex Homero, & aliis dixi ad Claudiani illud lib.I. de raptu:

. . . *Niveos infecit purpura vultus*.

41. *Amabilis*. Iungat princeps terrorem amori, hic disciplinam, is mutuum a civibus amorem creat. Ovid. lib.VII. Metamorph. de Medea:

. . . *Ipsum timor auget amorem*.

Claudian. de 4. Hon. Consulatu:

. . . *Mixto reverentia fidit amori*.

Et de nuptiis Honorii, & Mariae:

. . . *Diligimus pariter, pariterque timemus,*
Ipse metus, te noster amat.

Denique lib. II. de laud. Stilich., ubi plura:

Quanto frenet metuendus amore.

49. *Lacrimas*. In Homero vituperavit Plato, quod heroës flentes aliquando inducat, ille enim ducem, principemque exigit, qui sit ἀπάθης, sine *affectuum stimulis*, quod placuisse video Stoicis apud Senecam saepe; at longe id ab humanitatis legibus remotum, nam ut lib. I. Aeneid. Maro:

Sunt lacrimae rerum, & mentem mortalia tangunt.

Alexander visis quatuor militibus Graecorum foede mutilatis flevit, Curt. lib. V., & poenitentia suorum lib. X., & in funere Clyti lib. VIII., & Iulius Caesar. Sveton. c. 33., & Titus Augustus Paullus Diacon. lib. IX., & Aeneas. Virgil. lib. V:

Et consanguineo lacrimas commendat Arestae.

Et Iulius lib. IX. Aeneid:

Sic ait illacrimans.

Claudian. lib. II. in Ruffin., ubi varie discernit super hac re:

Galeasque solutis — Humectant lacrimis.

52. *Curas*. In priore editione admonuit Assagius in manuscripto fuisse, *sudores suscipe rerum*; quod tolerari posset, ex Horatio lib. I. od. 15. *sudor* enim *difficilis labor*. Stat. lib. VII. Thebaid. *sudata sub Haemo praelia*. Claudian. de III. Hon. Consulatu:

. . . *Quem merui te non sudante triumphum.*

sic enim recte in manuscripto meo Codice legitur,

tur, quo utor beneficio & dono maximi Bongarſii; quam lectionem admittit editio Plantiniana poſterior, licet in editione priori Delrii ſit, *ſuadente*, quod recipit Gryphii Codex, & Venetus ante centum & quadraginta annos excuſus. Neque tamen diſplicet, *curas nunc*. Infra lib. II. num. 6:

Et patrium diadema dedit, curaſque regendi
Impoſuit rerum genitor.

lib. III. num. 4., & alibi:

Invigilant animi, quibus eſt pia cura regendi.

Claudian. de III. Conſul. Honorii, *patrium orbem curis aequalibus regere*, dixit. Idem l. II. in Ruffin:

Non pudet Auſonias curas, & iura regentem.

Sic enim legit doctiſſimus Furnerius, & in Pariſina ſic excuſum, licet manuſcriptus meus Codex, & Venetus antiquiſſimus, *currus* habeant, recto etiam ſenſu, nam Praefecti Praetorio curru vehebantur, ut ibi multis oſtendi.

57. *Omina*. Sic repoſui: ante erat *omnia*, idemque mendum in innumeris erat poëtis. Franc. Modius obſervat. Valer. Flac. lib. VII. Argon:

Sola fui, triſtes thalamos, infeſtaque cerno
Omnia, lege *omina*.

Corruptus & Claudian. de VI. Honor. Conſulatu in principio, *certius omina ſurgunt*, ſic enim & Venetus Codex, & Gryphii, & manuſcriptus meus; & lib. II. de raptu:

Omnia perpetuo genitalia foedere ſancit:

lege *omina*, ut ipſe explicat lib. II. in Ruffinum *thalamis proprium genialibus omen*, & de laudib. Serenae, quem librum Codex meus manu exaratus,

ratus, non Claudiano, sed Gyraldo cuidam tribuit, ibi ergo:

Omina non audet genitrix tam magna fateri.

Omen nuptiale, res trita, & obvia. Stat. lib.I. Sil.2:

. . . *Etiam socialia praesto — Omina.*

60. *Prae*. Recte, *per se*, lege, id est nullo impellente, Iuven. sat.10. Horat. lib.III. od.4:

Vis consilii expers mole ruit sua.

61. *Ensis*. Prisca rep. in suppliciis capitalibus non ensis, sed securis, sub Imperatoribus gladius introductus, critici omnes nostri aevi. Claudian. de bello Gildon:

Tertia iam cervix solito mucrone rotetur.

Et de IV. Honor. Consulatu:

. . . *Gladiis submittunt colla paratis.*

Et post eodem Panegyrico:

. . . *Non imminet ensis.*

Et lib.I. in Ruffin., ubi multa mihi dicta ex IC., & aliis:

. . . *Pro saevior ense — Parcendi rabies.*

69. *Catenis*. Limina aedium Imperialium cancellis claudebantur, nota res. Sidon. Apollin. lib.I. epist.2. *inclusa velis* (limina), *exclusa cancellis* interpres doctissimus: quo refero illud Iuliani Principis εἰς κάγκελον οἰκίας, in cancellos domus:

Ἢν κλείσῃς μ' ἀνέῳγα, καὶ ἢν οἴξῃς κλείσεις μὲ,
Τοῖος ἐών, τηρεῖν σὸν δόμον οὐ δύναμαι.

Si claudas me, aperiat: & si aperias, claudat;
Talis cum sim custodire tuam domum non possim.

Sed de catenis, quibus ostia muniebantur, non memini me quicquam legisse, nisi forte ianitores catenatos hoc loco intelligamus. Sveton. de clar.

de clar. rhet. c.3. *dicitur ſerviſſe*, *atque oſtiarius veteri more in caterva fuiſſe*. Budaeus lib.IV. c.3., & critici ad Petron. Claudian. 3. de raptu, *domus excubiis incuſtodita remotis*. Tibull. lib.I. eleg.6., Ovid. lib.I. Amor. eleg.6., Caſſiodor. lib.XI. ep.40., Afranius apud Nonium:

Titinnire impedimenta ianitoris audio,

Ibid. De ianitoribus catenatis expoſui, ſed perperam: nam ſerae antiquorum penſiles erant tranſmiſſis catenis, quas poſti inſerebant, ut dum ianuae eſſent aperiendae, e catenis, quibus inhaerebant, ſerae eximerentur, longe alio ritu quam iam fiat, nam ſerae priſcorum exemptiles, noſtrae fixae. Turneb. lib.XIX. c. 7. Ovid:

Tota patet dempta ianua noſtra ſera.

Et lib. I. Faſtor:

Et iam contigerant portam, Saturnia cuius
Dempſerat appoſitas invidioſa ſeras.

Idem lib.I. Amor. eleg.6. Non. in *patibulum*. Petron. Satyr: *Dum loquimur*, *ſera ſua ſponte delapſa cecidit*, *recluſaeque ſubito fores*. Et ad illam conſuetudinem alluſit, ut puto, Propert. lib. IV. eleg. 12:

Et iaceat tacita lapſa catena ſera.

70. *Cuſtos*. Sen. lib. In ſap. non cad. iniur. c.14: *Sapiens non accedet ad fores*, *quas durus ianitor obſidet*. Virgil. lib.XI. Aeneid:

. . . *Fiduſque ad limina cuſtos*.

Non in atrio ille, ſed in veſtibulo. Iul. Pollux lib.I. c.8. Ovid. I. Faſtor:

Utque ſedens veſter primi prope limina tecti
Ianitor egreſſus introituſque videt.

Dicam

Dicam infra. Locus eſt elegans de importuno ianitore apud Heliodorum Aethiopic. lib. VIII., ubi Bagoas Euphratem καταλαβὼν ἐπὶ τῆς εὐνῆς, ἀφύπνισέ τε καὶ θορυβούμενον, καὶ τίς οὗτος βοῶντα κατεσίγαζε, Βαγώας, ἐγὼ λέγων, *cum deprehendiſſet in lecto, excitavit de ſomno, & tumultuantem, & quis eſt? clamantem, compeſcuit Bagoas, ego ſum, dicens.*

76. *Surge.* Deerat hic verbum, nam ſic legebatur, *ſurge Calinicus ait*: ſupplevi addendo, *agedum.*

78. *Felix.* Callinicus idem ſonat, ac ſi dicas *pulchram victoriam*, atque inde, inquit poëta, *auſpicium* Iuſtino *felix*; eſt enim Callinicus, hymnus victoriae, ut apud Latinos, *Io paean*, *Io triumphe*, Athen. Dipnoſophiſt. lib. XIV. c. 12., idque praeſertim in honorem Herculis. Iul. Pollux lib. IV. c. 14. Euripid. in Hercule furente, ut obſervat doctiſſimus Muretus var. lect. lib. III. c. 11:

Τὸν Καλλίνικον μετὰ θεῶν ἐκώμασεν.

Callinicum cum diis egit; & milites Iuſtinianum Καλλίνικον vocarunt, Procop. belli Perſ. lib. II. Sumebantur ante auguria in ſucceſſione regnorum a nominibus. Victor in Theodoſio; vide & Svetonium Auguſto c. 96. Non deſunt viri, qui putent hunc Callinicum eumdem eſſe cum *Calonino*, quem Nanium principem appellat Diaconus lib. XVI. in Iuſtiniano. Adamus Abrenethens collega, & civis meus ſuaviſſimus, olimque periculorum particeps, iam Medicinae doctor, & praepoſitus Gymnaſio Monſpelienſuum, cenſebat, cum nulla eſſet, aut rara apud Hiſtoricos mentio Callinici, eum-

eumdem esse cum *Calogenito* apud Cassiodorum lib. x. epist.8., & certe mire omnia conveniunt. At ego invenio apud Leontium scholasticum epigramma de imagine Callinici cubicularii:

Κάλλει μὲν νικᾷς κραδίης τόσον ὅσσον ὀπωπῆς,
Τῆς γὰρ ἐπωνυμίης ἄξια πάντα φέρεις.
Decore vincis cordis tantum, quantum frontis,
Nam cognomento omnia digna fers.

Meminit noster infra num.8., & lib.IV. n.5:

. . . *Senio fulgens Calinicus bonoro.*

84. *Minister*. Assentior legentibus apud Svetonium Aug. c.2. *avus eius municipalibus ministeriis*, (olim magisteriis) *contentus*. Valer. lib. VII. c 3. tit.9. Apul. lib.IX: *Immissis itaque lictoribus, ceterisque publicis ministeriis angulatim cuncta perlustrare iubent*; & lib.X: *Donec iussu magistratuum ministeria publica annulum ferreum conferunt*. Sen. Octav. dixi infra:

Malus est minister regii imperii, metus.

95. *Aurati*. Luxuria insana bracteis aureis aedium fastigia integebat. Propert. lib. III. eleg. I:

Quod non Taenariis domus est mihi fulta columnis,
Nec camera auratas inter eburna trabes.

Petron. Arbiter in civili:

Aedificant auro, sedesque ad sidera mittunt.

97. Nulla erat huc usque numerorum discretio, argumento liquido multa intercidisse.

98. *Aperto*. Sic lib.II. num.3. *divalia tecta subibat*. Interior quaedam aedificiorum pars subdivalis erat, sed cave cum *atrio* confundas, aut cum *impluvio*, cum M. Varro 4. de ling. Lat. distinguat.

stinguat. Adde quod *atrium* (Gell. lib. XVI. c.5.) prima domus pars, *impluvium* vero, aut subdivalis ille locus in meditullio aedium. Claro Maro. 6. Aeneid:

Aedibus in mediis, nudoque sub aetheris axe
Ingens ara fuit.

Fest. *Genus aedificii ante aedem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia descendit.* Quod intellige ratione porticuum, tres enim porticus extrinsecus ei adhaerebant, inter quas impluvium. Isidor. lib.XV. c.3., ut omittam in atrio fieri ignem solitum, unde *fumosas imagines* interpretatur recte Britannicus ad sat.8. Iuven. sordidas fumo, igne in atrio extincto. Quis autem vidit ignem sub dio quotidie fieri, nisi ut leones terreantur? Quid quod in atrio *expressi cera maiorum vultus*, ut loquitur Plinius, quos liberi, & aperti caeli iniuriae exponere, quam ridiculum! Auson. in Mosella:

I nunc, & phrygiis sola consere laevia crustis
Tendens marmoreum laqueata per atria campum.

L. Apul. lib.V. Metamorph: *Summa laquearia citro & ebore curiose cavata subeunt aureae columnae.* Neque dicas alas tectas per laqueata atria intelligi, nam praeterquam quod nullum adfertur exemplum, M. Cicero stat contra, de Praetura urbana: *Considerat templum, videt undique tectum pulcherrime laqueatum.* Plura disquisivi ad illud Claudiani lib.1I. in Ruffin:

. . . *Purpureis effulta columnis — Atria.*

Adde & velis tegi solita atria in laetitia. Infra lib. III. num.6.

108. *Re-*

108. *Refluas*. Virgil. 4. Georg. v. 262. *Refluentibus undis*, at dictio elegans, *refluus*; usurpat Claudianus lib. I. in Ruffin. *refluis Incertius undis*, sic enim legitur in editionibus Plantiniana, & Gryphiana, ex membranis Pulmanni, licet Codex meus exaratus calamo, Venetus, & Delrii *flavis* legant; at sine controversia est de 3. Hon. Consul:

Tethyos alternae refluas calcavit arenas.

Et numero sequenti infra, *refluus amnis*.

111. *Gemini*. Expressum a Claudiano lib. I. de raptu:

. . . *Geminoque facis commercia mundo*.

123. *Premens digito*. Indicem, sive δεικτικὸν intelligit, quem digitum silentium imperantes ori admovebant veteres, idemque dicitur a nonnullis, *salutaris*, quod rem saluti maxime conducibilem, silentium denotaret. Lilius Giraldus dialog. 2.; quo sensu Iuven. sat. 1:

Cum veniet contra, digito compesce labellum.

Praesides taciturnitatis Dii, apud Aegyptios Harpocrates, apud Romanos Angerona, *simulacra ore obsignato habebant*. Plin. lib. III. c. 5., & ex eo Solinus Polyhistor. c. 1. Ovid. lib. X. Metam:

Quique premit vocem, digitoque silentia suadet.

Auson. epist. 25. ad Paullinum:

Aut tua Sigalion Aegyptius oscula signet.

Mos indicendi silentii optime ab Apuleio exprimitur lib. I. Miles: *Digitum pollici proximum ori admovens, & in stuporem attonitus, tace, tace, inquit*. Simpliciter dixit Martian. Capella lib. 1 I. de nupt. physiol., & Mercurii: *Digito salutari silentium commonebat*. Vide Iulium Pollucem lib. 1 I. c. 4. n. 32.

Y Ibid.

Ibid. *Dextra*. Imitatus eſt Lucanum lib. I. Pharſaliae, ubi Caeſar . . . . *tumultum*

Compoſuit vultu, dextraque ſilentia fecit.

Ex eodem Perſ. ſat.4:

Fert animus calidae feciſſe ſilentia turbae
Maieſtate manus.

Ael. Spartian. in Iuliano Aug: *Manu eos ſemper placare cuperet*. Locus eſt elegans apud Heliodorum Aethiopicon lib. X: Καὶ οὔτε κηρύκων σιγὴν ἐπιταττόντων ἐπαΐοντας, οὔτε τὸ βούλημα τοῦ ταράχου προδήλως ἐκφαίνοντας, τὴν χεῖρα προτείνας, καὶ κατασείων, πρὸς ἡσυχίαν τὸ κλυδώνιον τοῦ δήμου κατέστελλε. *Et neque praecones ſilentium audientes imperantes, manu protenſa ſilentium denuncians, commotionem vulgi in tranquillitatem compoſuit*. Auguſtus *vultu manuque indecoras adulationes repreſſit*. Sveton. c.53. Iuppiter apud Ovid. lib.I. Metamorph:

. . . *Voce manuque — Murmura compreſſit*.

Stat. lib.I. Thebaid: *Veniam donec pater ipſe ſedendi*
Tranquilla iubet eſſe manu.

Dixi ad illud de bello Gildon. apud Claudian:

. . . *Sacrum dextra ſedare tumultum*.

Adde principibus ſtatuas equeſtres, pedeſtreſque, ſed maxime equeſtres, dextra protenſa erigi ſolitas, ad imperium ſignandum, ut olim Romae memini videre. Serv. ad illud 8. Aeneid:

Et nos & tua dexter adi pede ſacra ſecundo.

De Domitiani equeſtri ſtatua Papin. lib. I. Sil.1:

Dextra vetat pugnas.

124. *Aggere*. Agger eſt moles aquae obiecta ad prohibendum fluviorum mariſve egreſſum; ex IC., & aliis docuit eruditiſſimus Savaro ad Sidonium

donium ſuum lib.I. ep.5., & ad carm.2. Adde Caſſiodorum lib.IX. epiſt.6., & poëtas, Claudianum de 6. Hon. Conſul:

Excipiunt arcus, operoſaque ſemita ductis
Molibus.

Ovid. lib. III. de Arte:

Nec quia caeruleae mole fugantur aquae.

Lucan. lib.II: — *ſed molibus undas,*
Obſtruit, & latum deiectis rupibus aequor.

Valer. Flacc. Argonaut. 1:

. . . *Longo moles non pervia ponto.*

137. *Cura*. Iuſtinianus dedit palatii curam nepoti Iuſtino, qui ideo *Curopalates* dictus. Diacon. lib.XVI. Cedrenus, & alii. At eo ſummum adepto imperium, Baduarius gener, vel Biduarius, ut dicam, id muneris ſortitus. Infra lib.II. n.7:

Diſpoſitorque novus ſacrae Baduarius aulae,
Succeſſor ſoceri, vocitatus cura palatii.

Id officii diu ante haec tempora. Sidon. Apollin. carm.23. Savaro ibi:

Intra aulam ſoceri mei expetitus,
Curam cum moderatus es palatii.

Huius munus erat, ut *aurea virga decoratus, inter obſequia numeroſa, ante pedes regios primus incederet*. Caſſiodor. lib.VII. epiſt.5., & apud illum *cura palatii*, ut hic; ego vero, cum & carminis lex non obſtet, & vocabulum hoc aevi, quo iſta ſcribebantur, ſit uſitatiſſimum, putavi legendum:

. . . *Vocitatus Curopalates.*

Et ſane quem Zonaras *κουροπαλάτην* tom.III. in Iuſtino, in Leone Iſauro, & in Stauratio appellat, *curam palatii* vocat Ammianus lib.XXXI., ut certum

ſit idem eſſe. Notat maximus Briſſonius, & monuit me vir acerrimi iudicii, & multiſciae in graecis, latiniſque lectionis, Fr. Sizaeus Santo, *curam palatii* nominari ab Honorio Aug. l. VII. C. de comit. & trib. ſcholar. l. XII.

141. *Te ſine*. Formula frequens notata Savaroni maximo ad Sidonii ſui carmen 7. Adde Q. Curtium lib VII: *Multa ſine rege proſpere, rex ſine illo* (Parmenione) *nihil magnae rei greſſerat*. Maecen. Cilni:

. . . . . . Nihil ſine illo,
Laetum mens mea iam putabat eſſe.

Valer. Flacc. lib. VIII:

. . . Tetigiſſent littora patris — Te ſine.

Claudian. de 3. Hon. Conſulatu:

. . . Quid enim per praelia geſſi — Te ſine?

144. *Petivit*. Imitatus eſt Theodoſium Auguſtum ibidem loci, moriturum:

Me vero quoniam caeleſtis regia poſcit,
Tu curis ſuccede meis.

149. *Lumen*. Pro principatu, aut qualibet eminentia. Gudelina Theodorae Auguſtae, *quia vos abunde fulgetis* (Caſſiodor. lib. X. epiſt. 21.) *nobis libenter de proprio ſplendore impertiamini, cum damnum non eſt lumini alteri de ſua claritate largiri*. Infra lib. III. num. 2. *lumenque ſecundum . . . Hanc dicunt*. Claudian. in Praefat. ad Conſul. Manlii in Codice Veneto antiquiſſimo:

Lumina Romani, maieſtatemque Senatus.

At in Ms. meo, Plantin., Gryphian., Collin., & aliis omnibus, *culmina* habetur. Auctor conſolationis ad Liviam:

Non

Non eadem vulgusque decent, & lumina rerum.
Stat. lib.V. Sil.2.

Obscurum proavis, nec priscae lucis egentem.
Thaeetetus vetus poëta:

Τῦτον Ἰυλιανὸν νομικῆς φάος εἶπον ἰδῦσαι
Ρώμη, καὶ Βερόη.

Hunc Iulianum legum scientiae lumen dixere videntes
Roma, & Beroë.

154. *Orabat*. In antiquo Codice erat, *ornabat*, male; nam preces Senatus ad eum delatas significat. Imitatus Statium lib.IV. Sil.2:

... Precibusque Senatus — Permittes hunc saepe diem.

159. *Verbaque narrantis tacite firmabat amici.* Apud Graecos ἱςορεῖν est *narrare*, & historiam vocavit Theophilus πεζὸν λόγον *pedestrem orationem*. Adi Horat. lib.II. od.12. Marcilium in Comment. ad lib.IV. Institut. Imperial. tit. 4. §. 1. *Narrantis* igitur, id est loquentis. Ovid. 1. epist. heroid:

Narrantis coniux pendet ab ore viri.

162. *Pectus*. Sic reposui, cum instar monstri legeretur *fletusque*; quod si non placet *pectus lacrimis madere*, lege *vultus*; lib.IX. Aeneid:

... Vultum lacrimis, atque ora rigabat.

172. *Regalia*. In comitatu funebri nec annulos, nec purpuram, nec ulla omnino insignia publica gestabant. Tacit. lib. III. Annal. in funere Germanici: *Collucentes per campum Martium faces, Magistratus sine insignibus, miles cum armis*; atque hoc est *publicum funus*, nempe cum publicus est omnium luctus. Flor. epitom. lib.CXIX., & Livius ipse

ipse 3. dec. lib.x. in fine. Egregie, nec minus docte disputat M. Vertran. Maurus. Auctor consolationis ad Liviam:

Luctus ut in Druso publicus ille fuit.

Explicat postea eum luctum:

Iura silent, maestaeque tacent sine vindice leges:
Conspicitur toto purpura nulla foro.

173. *Prostrata*. Allabi genibus, pedes amplecti miserorum esse, tritum est. Tibull. lib. I. eleg. 9. Numero superiore, *dabat oscula plantis*. Massiliensium hic mos, Caesar. lib. II. de bello Gallico: & Persarum, Curt. lib. IV. de Darii matre, & uxore: & Graecorum, Ovid. epist. 3:

Et iacet ante tuos Graecia maesta pedes.

Poenitentiae indicium id. Plin. Iunior lib. IX. epist. 21. Denique salutantes Principes osculabantur pedes. Iul. Capitolin. Maximin: *Dii prohibeant, ut pedibus meis ferat osculum quisquam ingenuorum*. Mart. lib.x. epigr. 72:

Pictorum sola basia te regum.

Apud Romanos, qui in gratiam rediissent, pedes osculabantur. Sen. lib. II. de benefic. c. 12. Usitatissimum hoc Byzantii: nam Imperator Constantinopolitanus habebat calceos εἰς τὸ περιπάτους, καὶ τὰς προσκυνήσεις, inquit Curopalates, id est, *ad ambulationem, & adorationem*.

181. *Urbis*. Infra hoc libro num. 14., & lib. III. num. 2. *spes urbis & orbis*. Imitatus Ovidium 1. Fastor:

Romanae spatium est urbis & orbis idem.

Et lib. I. de Arte:

... Ingens orbis in urbe fuit.

Clau-

Claudian. lib. II. de laud. Stilich. in principio: *qualibus orbem moribus frenet*, ſic enim legitur in Ms. Bongarſiano, & Veneto Codice vetuſtiſs., in aliis Plantin., Gryph., Delrii, *urbem* pari ſenſu.

185. *Regnantibus*. Non exſcribo mythologos de aetatum differentiis differentes; notum enim eſt, bonorum principum imperia aurea cenſeri, malorum ferrea. Infra lib. III. num. 2. Claudian. lib. II. de laud. Stilic. in fine:

En cui diſtulimus melioris ſaecla metalli.

Sen. Apocolocynt. de Nerone:

Aurea formoſo deſcendunt ſaecula filo.

Hi quidem de bonis Principibus; de malis, Tiberio, innominatus Poëta apud Svetonium c. 59:

Aurea Saturni mutaſti ſaecula, Caeſar,
Incolumi nam te, ferrea ſemper erunt.

Domitiano, Iuvenal. Sat. 13:

Nunc aetas agitur, peioraque ſaecula ferri
Temporibus.

Quae diſtinctio metallorum naturam exprimit. Artemidor. lib. I. c. 52: Τὸ δὲ εἰς σίδηρον μεταβάλλειν συμφορὰς ἀτλήτους σημαίνει, σιδηρέους γὰρ λέγομεν τοὺς πολλὰ κακὰ ὑπομένοντας. *In ferrum permutari, calamitates intolerabiles deſignat, ferreos enim vocamus, qui multa mala tolerant.* Adi Heſiodum, & Ovidium 1. Metam.

195. *Movet*. Sic iuſſi excudi, cum antea eſſet, *monet*.

198. *Gallorum*. *Nocturnarum horarum vocaliſſima avis gallus*. Suid. in ἀυφόρη. Achmes Oneirocrit. c. 294., Artemidor. lib. II. c. 47., Tull. Orat. pro L. Murena: *Te gallorum, illum buccinarum*

rum cantus exsuscitat. M. Varro περὶ ἐγκωμίων: *Ille ales, qui suscitabat harum Musarum scriptores, an hic quia* (legere malim *qui*) *gregem rabularum*. *Avis lucis* Martiali est lib. XIV. epigr. ult., *excubitor* Virgilio in Moreto: & tempus illud *gallicinium*, Isidor. lib. V. c. 30. Licet ad sensum vulgarem hic cantus gallorum accommodari possit, tamen puto alludi ad augurium, quod optimum ab hac ave desumi constat, & videtur id velle, *acuta voce favorem*. Sic Themistocli in Xerxem ducenti certa victoria denunciata, Tull. lib. II. de Divinat.: & Baeotiis in Lacedaemonios tendentibus, Plin. lib. X. c. 21. Est & aliud genus aruspicinae ex gallis desumptae, Saresber. Policrat. lib. I. c. 13. ex Svetonio Tiber. c. 14.; & non omittam infortunatissima auspicia a gallinae cantu duci, Terent. Phormione act. 4. sc. 4., ubi Geta prodigia nuptias impedientia recenset. Risum movet mihi Donatus:

Anguis per impluvium decidit de tegulis,
Gallina cecinit.

Ad quem ritum L. Apul. lib. IX. Milesiar: *Gallina per mediam cursitans aream clamore genuino, velut ovum parere gestiens, personabat*, & statim pernicies familiae secuta est. Clemens Alexandrin., Stromat. lib. VII.

202. *Excubiae primum*. Publica urbis custodia nocturna arcendo incendio olim excubiae (ἡμεροβίγλιον Curopal.) dicta, Paullus IC. lib. I. ff. de offic. Praef. Virgil. 9. Aeneid. *vigilum excubiis obsidere portas*. Imago eius rei in Svetonii Augusto c. 23., Artemid. lib. III. c. 62., at mali Principes ministerio militum tyrannidem usurpantes,

tes, suos satellites hoc nomine vocarunt, unde Cassiodoro lib. XI. epist. 19. *tyrannorum excubiae*. Claudian. de IV. Hon. Consul:

Non sic excubiae, nec circumstantia pila,
Quam tutatur amor.

Foribus Principum praefixae illae, ut privatorum ianitores. Idem lib. II. de laud. Stilich:

... Quae vestibulo foribusque potentum
Excubat.

Dixi ad illud lib. III. de raptu:

Ut domus excubiis incustodita remotis.

Propert. lib. IV. eleg. 1. Infra lib. III. num. 4:

Ingens excubitus divina palatia servans.

Adde excubias nocturnas in sacris Graecis solemnes, cuius rei auctor Anacharsis apud Herodotum Melpomene, & Romanis, Valer. lib. I. c. 2. tit. 1., quo sensu accipio illud Valerii Flacci lib. III. Argonaut:

Linquit & undantes mensas, infectaque pernox
Sacra Medon.

203. *Intrantibus*. Expressum ex illo Claudiani lib. II. de raptu:

Dominis intrantibus ingens — Assurgit Phlegethon.

204. *Vallant*. Callidum hoc Liviae consilium. Tacit. lib. I. Annal: *Acribus custodiis domum, & vias sepserat, laetique interdum nuntii vulgabantur, donec provisis, quae tempus monebat, simul excessisse Augustum, & rerum potiri Neronem eadem fama tulit.*

210. *Datum*. Sic legi potest, vel *dari*, quod melius, nam in membrana erat, *dare*.

211. *Atque*. Reposui sic, cum, *at*, antea esset; neque sane video, cur queratur Assagrius tamquam

de turbato verſuum horum ordine, cum mihi, ut diſtinxi, ſenſus ſit manifeſtus, & legitima cohaeſio.

212. *Arcem*. Exprimit officium, nam Iuſtinus Tiberium Thracem excubitorum comitem fecit, & nomine Caeſaris extulit, ſibique heredem deſtinavit, Suidas. Id factum IX. anno imperii Iuſtini, Paul. Diac. lib.XVI.: alii contendunt, anno XIII. Cauſſa communicati cum eo imperii, quod Iuſtinus in gravem morbum incidiſſet, Evagr. lib.V. c.11., & Hormiſda Perſarum rex Arimardanem ducem Romanam regionem praedari iuſſiſſet. Vide infra lib.IV. num. ult. Regnavit autem Tiberius ſolus annis VI., menſibus decem, diebus octo, vel, ut alii volunt, annis VII., aut annis tantum IV. Vide hiſtoricos.

219. *Iuvenis*. Legebatur, *hic eſt iuvenis*, ſed legendum, *Hinc eſt quod iuvenis*, aut *Hinc etiam iuvenis*.

224. *Vocans*. Non placet, & forte eſt, ut poſſit legi, *notans*, *volens*, *videns*.

226. *Feretro*. Sandapilis olim efferebantur damnati. Mart. lib. VIII. epigr. 75., lib.X. ep. 5. Sveton. Domitiano c. 17. *corpus populari ſandapila per veſpillones exportatum*. Fulgent. ad Chalcid. *Loculum* vocat, *non in quo nobilium corpora, ſed in quo plebeiorum, & damnatorum cadavera portabantur*. Feretrum, principum, civiumque quod ſupra capita feratur. Iſidor. lib.XX. c.11., Lucan. lib.VIII:

Ut Romana ſuum geſtent pia colla parentem.

Stat. lib. II. Sil.1. *puerile feretrum produxi*. Et 6. Thebaid: *Puerile feretrum — Texitur*.

237. *Compoſitum*. Verbum ſolemne funeri. 2.Aeneid.

2. Aeneid. *positum corpus*. De collocatione hac cadaverum, lumen sume a duplici eruditionis sole, Iusto Lipsio Elect. lib. I. c. 6., Theodoro Marcilio ad Pers. sat. 3. *compositus lecto*.

242. *Purpurea*. Tegi solita cadavera notum, Virgil. lib. IX. Aeneid: *Vulnera lavi — Veste tegens*. At Imperatores, ut vivi erant ornati, ita mortui eumdem habitum servabant. Paullo ante, *servans insignia vitae*. Purpuram cadaveris ornamentum fuisse Stat. lib. II. Sil. I. ostendit:

... Purpureo tristis rogus aggere crevit.

Etiam heroicis temporibus, apud Homerum XXIV. Iliad. Troades

Πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν.

Purpureis peplis obtegentes mollibus.

Stat. 6. Thebaid: *Tyrioque attollitur ostro molle supercilium*. Claudian. lib. II. in Ruffin., ubi multa mihi dicta:

Et qui Sidonio velari credidit ostro.

Sic omnes Codices: at in Ms. meo: *Qui se Sidonio velandum credidit ostro*. Flac. lib. III:

Collocat Aesonides, celsoque reponit in ostro.

Purpura una cum cadavere comburebatur. Valer. lib. V. c. 5. tit. ult: *Pretiosa veste opertum rogo imposuit*. T. Liv. 4. dec. lib. IV: *Purpura viri utantur, nec ut vivi tantum habeant insigne, sed ut cum eo crementur mortui*. Adi Svetonium Iulio c. 84., & Propert. lib. IV. eleg. 7. Stat. VI. Thebaid:

... Crepitant gemmae, atque immane liquescit
Argentum, & pictis exsudat vestibus aurum.

252. *Cunctos*. In antiquo Codice, *tantos*. Assagrius *cunctos* vult, nam *tantos* dixisse barbarum:

rum: sed non video, cur debeat a recepta lectione recedi, maxime cum latinum sit *tantos linquis alumnos*; & Corippus eamdem formulam usurpet lib. II. num. 2: *populos mihi credere tantos*.

254. *Avares*. *Arabes* erat excusum antea, nullo sensu; neque enim ullum Arabiae a Iustino indictum bellum, sed *Avares* superatos ostendam lib. III.

Ibid. *Gepides*. Male antea & hic & in Praefatione, *Gypides*, legebatur. Vide quae mihi ad illum locum sunt dicta.

272. *Consors*. Sophia uxor Iustini, Theodorae Aug. neptis. Haec & latino vocabulo Sapientia a Corippo saepe appellatur lib. I. n. 1., & 15., lib. IV. n. 4. coronata haec una cum marito, & inaugurata, ideo consors Imperii lib. II. num. 2:

Ipsa etiam summi custos Sapientia regni.

Imitatus Claud. lib. III. de laud. Stil:

Consors imperii virgo.

Et num. 8:

Huic sacro capiti facta est Sapientia consors.

Vel simpliciter *consors* est *uxor*; Iul. Firmic. lib. III. c. 8. *Sed hi mulieres stupratas sortientur uxorem*. L. Apul. lib. IX. *pessimam sortitus coniugem*. Cassiod. lib. VIII. epist. 9: *Iunctus Amalo generi nobilissima tibi facta consortia*; & apud Plautum in prologo Casinae, comoedia Clerumeni, seu Sortientes vocatur, quod in ea Chalinus servus, & Olympio villicus sortiuntur, cuius futura sit uxor. Helena Paridi apud Ovidium in epist:

Sed fine, quam tribuit sortem Fortuna, tueri.

Sen. Octavia, si modo ille auctor, act. 2:

Sortita fratris, more Iunonis, thorum.

Ne

Ne quis putet tantum poëticas, aut abusivas loquendi formulas, sciat tiro sic loqui IC. Ulpian. lib.II. de officio Consulis, *huiusmodi conditionis uxorem sortiturus sit*. Idem, *Senatorum filiae* (lib.VIII. ff. de Senat.) *quae viros clarissimos sortitae sunt*. Sed quis ille sit in manu conveniendi modus, fateor me nescire, agerem gratias exponenti. Illud Svetonii Tiber. c.35. *uxorem pridie sortitione ductam, postridie repudiasset*.

277. *Iustinianorum series ubi tota laborum*. Trabeam consularem describit, in qua maiorum effigies acu pictae, Auson. Gratiar. act: *Palmatam tibi misi, in qua divus parens Constantius intextus est, haec plane, haec est picta, ut dicitur, vestis non magis auro suo, quam tuis verbis*. Et post: *Constantius in argumento vestis intexitur, Gratianus in muneris honore sentitur*. Claudian. lib.II. de laud. Stil:

. . . . Gremioque rigentia profert
Dona, graves auro trabeas, insigne Minervae
Spirat opus, rutilis hic pingitur aula columnis,
Et sacri Mariae partus Lucina dolores
Solatur.

Omnia mire huc quadrant. Vide locum. Auro igitur intexto historica rerum series exprimebatur, ad modum picturae; inde vestis ea *toga picta* vocata. T. Liv. 1. Dec. lib.X: *Cui deorum hominumve indignum videri potest, quos vos sella curuli, toga praetexta, tunica palmata, & toga picta, & corona triumphali honoratis, pontificalia ornamenta adiicere?* Fest. lib.XIV. in *picta*. Ovid. lib. II. Ponto el. I:

Claraque sumpturum pictas insignia vestes.

Auson.

Auson. Edyll. IV. protrept. ad nepotem:

Ut trabeam, pictamque togam, mea praemia, Consul
Induerer.

Lucan. lib. IX. Civilium:

... *Pictasque togas, velamina summo*
Ter conspecta Iovi.

Turnebus putat lib.V. c.9. idem esse tunicam palmatam, & togam pictam: quod non admitto. Florus lib.I. c.5. utramque vestem inter ornamenta triumphalia, ut distinctam ponit, & Verrius apud Plinium lib.XXXIII. c.3. Iul. Capitol. Gordianis: *Palmatam tunicam, & togam pictam primus Romanorum privatus suam habuit*. T. Liv. III. Dec. lib.X: *Masinissam aurea corona, aurea patera, sella curuli & scipione eburneo, toga picta, & tunica palmata donat*. Si plura cupis, lege Macrobium lib.I. Saturnal. c.9., Flav. Vopiscum Aureliano, Martialem lib.VII. epigr.1., Sidonium carm.5., & alios. *Clavata* haec eadem, sive clavis erat distincta aureis, argenteisque, Festus loco citato, & lib. III. in *Clavata*. Ulpian. IC. lib.XXIII. ff. de auro, & argento legatis. Iuvenal. sat.X:

... *Offendere tot caligatos*
Millia clavorum.

Qui locus hactenus criticis inanimadversus, insigniter restitui potest ope manuscripti antiquissimi, in quo clare sic concipiebatur:

... *Offendere tot caligas, tot*
Millia clavorum.

Recte procul dubio; prior lectio phrasi graeca, placuit magis claro viro Iohan. Cordano IC., & sodali mihi unice dilecto.

278. *Auro.*

278. *Auro*. Legebatur ante, *necto auro*, nullo sensu. Puto legi posset *nexo auro*, id est *intexto*, aurum enim admisceri solitum imperatoriis trabeis multis ostendi ad illud Claudian., quae non hic exscribenda:

. . . . *Graves auro trabeas*.

281. *Acu*. Notum ex Plinio, Isidoro, & aliis, *Phrygiones*, dictos *omnes* qui acu pingerent, quod prima eius rei illis debeatur inventio. Titinnius Barbato:

Phrygio fui primo, beneque id opus scivi,
Reliqui acus, aciasque hero, atque haerae nostrae.

Valer. Flac. Argonaut. lib. I:

Illic servati genitoris conscia sacra
Pressit acu.

Lucan. lib. X:

Quod Niloтis acus compressum pectine Serum
Solvit.

287. *Fruges*. Alimenta urbi Romae ex Africa convecta. Ael. Spart. in Pescen: *Ne Africam occuparet, & fame populum Romanum perurgeret; & videbatur id facere posse per Libyam, Aegyptumque vicinas Africae*. Prudent. lib. II. in Symmach:

Respice num Libyci desistat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad ostia Tibris
Mittere triticeos in pastum plebis acervos.

Egregia I. Lips. ad 12. Annal. Claudian. de laud. Serenae:

... Phariae segetes, & Punica messis
Castrorum devota cibo.

Discussa tum aliis, tum mihi, ut spero, ad illud de bello Gildon.

Sta-

Stabat certa salus, Memphis si forte negasset;
Pensabam Pharium Getulis messibus annum.

Ibid. Pinxerat, inquit, Africam suppeditantem annonam, & victoriam, superato Gelimere, offerentem: idem enim laurum ferre, atque triumphari. Viris magnis placuit haec sententia, sunt tamen Graeculi quidam, & anseres strepentes inter olores, qui solo contradicendi studio, paginas in contrarium suffarciant. At veritas hisce testimoniis convincitur, Taciti Annal. 2. *adsequi nomen imperatorium, & deportare lauream posset*, id est triumphare, ut maximus Lipsius interpretatur, ex Plinio, Seneca, Obsequente, & Pacato. Adde praeter Ovidium lib. IV. Trist. eleg. 2., Martialem lib. II. epig. 2., Stat. lib. IV. Sil. 1:

... Nondum gremio Iovis Indica laurus,
Nondum Arabes Seresque rogant.

M. Lucan. lib. VIII:

... Aut sacras poscunt Capitolia laurus.

Sil. Italic. lib. XV. Punicor:

. . . . Dabit ille coronam
In gremio Iovis excisis deponere Poenis.

Itaque India tentanda Domitiano, oriens Pompeio, Africa a Scipione domita nomen triumphi non meruere. At Svetonius Nerone c. 13. ait: *Eum ob adventum Teridatis in urbem, Imperatorem salutatum, lauream in Capitolium latam: & nemo sanus eum triumphasse dixerit propterea*: Non igitur sanus ipse Tranquillus, qui ibidem subdit: *Eum curuli apud rostra sedisse triumphantis habitu*. Certe ergo, ut triumphus non fuerit; triumphum vide-

videri volebat Nero. Dixi multa ad illud Claudiani de bello Gildon:

Auctoremque sui praevenit laurea belli.

288. *Brachia*. Statuam Romae, qualis poni solebat, describit; erat enim clypeo, hasta, & galea insignis, & aperto, discinctoque sinu, *quasi mater liberos vocans ad alimenta praebenda*. Cassiodor. lib.II. epist.1. Sidon. Apollin. carm.2:

Sederat exerto bellatrix pectore Roma.

Plura egregius Savaro.

298. *Pennis*. Famae datas a poëtis alas notius est, quam ut explicari debeat, tamen apponam illustrium quaedam loca auctorum. Ammian. Marcellin. lib.XVIII. *Credimus (neque enim dubium est) per aërios tramites Famam praepetem volitare*. Omitto Virgil. IV. Aeneid., Claud. de bello Getico:

Famaque nigrantes succincta pavoribus alas.

Lib. II. de laud. Stilich:

... *Fama loquacibus alis — pervolat Oceanum*.

Et de Manlii Consul:

... *Celeri iam fama volatu*.

Valer. Flac. lib. V:

Fama per extremos quin iam volat improba manes.

Papin. lib.V. Thebaid:

Fama recens geminos alis complexa tumultus.

Et lib. II:

... *Totis perfundit moenia pennis*.

Sil. Ital. lib. VI:

Interea pavidas perfusa cruoribus alas,
Vera ac ficta simul spargebat Fama per urbem.

Mart. lib.X. epigr.3:

Quos Rumor alba gemmeus vehit penna.

Id datum celeritati admirandae, quae interdum contingit in rebus denunciandis. Ovid. lib. VI. Fastor:

Rumor, ut est velox, agitatis pervolat alis.

Sed quid tam multis, inquies, opus, in re tam facili, & omnibus obvia? Ego volui delectum tironem facere, dum eminentiores videret eamdem rem dicere; interea corrige Lucilium, cuius versus apud Nonium foede corruptus:

. . . . *Sicubi ad aures*
Fama tuam pugnam claram allatam dicasset.

Sic indubie legendum:

. . . . *Sicubi ad aures*
Fama tuam pugnam clarans alata dicasset.

306. *Moras*. Imitatus est Virgil. IV. Aeneid:

Castigantque moras, opere omnis semita fervet.

313. *Serpit*. Ex Virgilio hoc expressum etiam lib. XII. Aeneid:

... *Serpitque per agmina murmur.*

314. Nescio, cur hic debeat describi Circus, & Circenses celebrari lib. II. Suspicor turbatum opus, nec suo loco singula esse, sed tamen nihil mutare volui, contra fidem Codicis, quem sequebar.

316. *Equos*. Suidas, ἀςέρων τε θρίπποις, *stellarum quadriga*. Id est currus solis; & sol Pindaro Olym. od.7. ἀρχὸς ἵππων, *dux equorum*. Claudian. lib.I. de laud. Stilich: *Tunc & solis equos*. Sed qui sint, vix constat. Homerus facit tres, nisi falsus Codex Hygini, quorum nomina, *Abrax*, *Aslo*, *Therbeeo*. Eumelus Corinthius duos mares statuit, *Eoum*, quasi matutinum, *Aethiopem*, quasi flammeum,

meum, qui coquat fruges: duas feminas, *Brotem*, quae tonitrua procreat, *Steropem*, quae fulgura. Hygin. in fab. c.183. Aliis numerantur totidem, sed dispari nomine, pari effectu: *Erythreus*, quasi rubens, quod sol matutinus rubicundo sit lumine, *Actaeon*, quasi splendens, *Lampos*, quod fulgeat, ubi ad umbilicum diei contrarium ascenderit circulum, *Philogeus*, quod terram amet, Fulgent. lib. I. c. 11. Notissimi sunt versus Ovidiani lib. II. Metamorph:

Interea volucres Pyrous, Eous, & Aethon
Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras
Implevere suis.

317. *Quatuor*. Quadriga soli sacra, ob quadripartitas temporum differentias, vel quadruplicem diei horarum effectum, Fulgent. loco laudato. Et quia Circenses imago solis, quatuor equis in iis certatum, res nota. Serv. ad III. Georg:

Quadriiugos agitabo ad flumina currus.

319. *Colores*. Cassiodor. lib. III. epist. 51: *Colores in vicem temporum quadrifariam funduntur, prasinus virenti verno, venetus nubilae hiemi, roseus aestati flammeae, albus pruinoso autumno dicatus est: sic factum, ut naturae mysteria* (non ministeria) *spectaculorum composita imaginatione luderentur*. Solin. c. 47: *Quidam equi cantibus tibiarum, quidam saltationibus, quidam facibus accensis, quidam colorum varietate ad cursum provocantur*. Christodor. Theban: Χρώμασι καὶ πέπλοις συμμετέβαλλε τύχας. *Coloribus, & pannis commutavit fortunam*. Sidon. Apollin. carm. 23.

 (ut

(ut omittam inſcriptiones infinitas. Mart. lib.x. epigr. 48:)

. . . . . . *Micant colores*

Albus, vel venetus, virens, rubenſque.

Ovid. lib. III. Amor. el. 2:

Et volat admiſſis diſcolor agmen equis.

Atque haec quidem prima inſtitutio, nam ſub Domitiano pannus aureus, & purpureus additi. Svet. c. 7.

320. *Studia*. Male ante *ſtadia*. Lib.II. num.8. *Studiorum gaudia ſurgunt*. Num.9. *Studiorum iurgia ceſſent*. Sponſiones in Circo, ideo favor in hanc, aut illam factionem pronus. Plin. lib.IX. epiſt.6: *Favent panno, pannum amant, & ſic in ipſo curſu, medioque certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium, favorque tranſibit*. Ovid. lib. I. de Arte:

. . . *Quiſquis erit, cui favet illa, fave.*

Lib. III. Amor. eleg.2:

Favimus ignavo.

Sil. Ital. lib.XVI. Punic:

Hic ſtudio furit acris equi, furit ille magiſtri.

Virgil. lib.V. Aeneid:

. . . *Studiiſque faventum — Conſonat omne nemus.*

Claudian. de VI. Honor. Conſul:

. . . *Flagrat ſtudiis concordia vulgi.*

Antiqua inſcriptio, Anticheti aurigae monimentum:

Faviſti vivo forſitan ipſe mihi.

Et Fuſci aurigae vetus item marmor:

Factionis venetae Fuſco ſacravimus aram

De noſtro, certe ſtudioſi, & bene amantes.

326. *Fer-*

326. *Ferrugine dives & ostro*. Virgil. lib. IX. Aeneid. *ferrugine clarus Ibera*. Servius vult esse *purpuram Hispanicam*; ex eo Isidor. lib. XIX. c. 28. Nonius ex Virgilio, & Plauto *colorem ferreum*. Papin. lib. I. Theb:

Ferrugineam frontem discriminat anguis.

Prudent. Psychomachia, pugna luxuriae, & sobrietatis:

Ferrugineo vernantes flore coronas.

Claudian. lib. II. de raptu:

Tum ferrugineo lacrimas detersit amictu.

330. *Circulus*. Vel a *circuitu*, Cassiodor. loco citato: vel a *Circe* venefica, quae prima patri suo soli ludicrum hoc certamen excogitavit. Isidor. lib. XVIII. c. 28. Nonius vult omnem ambitum, & gyrum esse circum; denique Varrò lib. IV. de ling. lat., quod circum spectaculis aedificaretur. Claud. de VI. Consul. Hon:

Connexum gradibus veneratur purpura vulgus.

Sive quod circum metas pompa fereretur, hoc est imagines deorum, ut alibi ostensum.

332. *Geminas metas*. Non putem, nam unde dimittebantur quadrigae, carcer: quo tendebant, meta dicebatur, de qua re pleni sunt libri, qui consulantur.

334. *Referam*. Lacuna hic erat asteriscis notata, supplevi sic:

Cecropidem referam.

Ratio manifesta est, nam Cecrops primus Atheniensium rex, cui Cranaus successit, qui ab Amphyctione regno vi expulsus, quartus deinde rex Erichthonius. Pausan. Attic. Hic Vulcano, & Mi-

& Minerva genitus, seu verius in terram effuso a Vulcano semine. Eurip. Ione. Iulian. princeps μήτηρ νόσφι τόκων, νύμφη νόσφι γάμων. *Mater sine liberis, sponsa sine nuptiis*. Educatus clam a Minerva in cista, pedes habuit serpentinos, ut retulit Hyginus Astron. poët. in *Auriga*; ut non putem male legi hic posse:

Anguipedem referam.

Ut prima lectio regem fuisse significet, altera educationis admoneat. Ille vero, *ad pedum deformitatem velandam, primus quadrigam invenit*. Plin. lib. VII. c. 56., & ex eo Isidor. lib. XVIII. c. 34., Virgil. lib. III. Georg:

Primus Erichthonius currus, & quattuor ausus
Iungere equos.

335. *Pelopem*. Pleni sunt fabulosissimi Graecorum Commentarii. Adde non Pelopem secundum iunxisse equos, sed in honorem Pelopis Herculem. Stat. lib. VI. Thebaid:

Hunc pius Alcides Pelopi certavit honorem.

341. *Virgine*. Sacrae litterae, doctores, poëtae Christiani, Claudian. epigr., qui versus meliores sunt, quam ut ab alio componi potuerint, frustraque Damaso, aut Claudiano Mamerco tribuuntur:

Virginei tumuere sinus, innuptaque mater
Arcano stupuit compleri viscera partu,
Auctorem paritura suum.

Et epigr. sequenti, quod abest a meo manuscripto, sed tamen eius est:

Virgineos habitare sinus, & corporis arcti
Iussit inire vias.

344. *Cir-*

344. *Circensia*. Non tantum Romae circus, ſed & novae Romae, quae Byzantium, ſeu Conſtantinopolis dicta. Diacon. lib. XVI: *Venit Conſtantinopolim, & ingreſſus eſt hippodromum*. Ammian. Marcellin. lib. XIV: *Ingreſſus* (Gallus Imperator) *Conſtantinopolim, tamquam de rebus proſperis, & ſecuris, editis equeſtribus ludis, capiti Coracis aurigae impoſuit coronam, ut victoris*. Libro XXII. num. 4: *Mamertino ludos edente circenſes, manumittendis ex more inductis, per admiſſionum proximum ipſe lege agi dixerat*. Huius circi forma, ſitus, obeliſci deſcribuntur ab Honuphrio Panvinio de Circenſibus c. 27. Vide Anthologiam lib. IV. c. 4. epigr. 2., c. 5. epigr. 54., & in limine lib. V. Alibi etiam invenio circos, ut Mediolani. Auſon. urbi. 4:

Amplificata loci ſpecies, populique voluptas
Circus, & incluſi moles cuneata theatri.

346. *Dant*. Sic in excuſo legitur, ſed depravatiſſime:

Dant agmina plauſus, vox omnibus una.

Reponendum:

Agmina dant plauſus alacres, vox omnibus una.

Imitatus eſt Martialem Spectac. epig. 3:

Vox diverſa ſonat, populorum eſt vox tamen una.

350. *Buſto*. Plin. lib. X. c. 2: *Prodidit Manilius ſeneſcentem caſia, ſurculiſque thuris conſtruere nidum, replere odoribus, & ſuper emori, ex oſſibus deinde e medullis eius naſci primum ceu vermiculum, inde fieri pullum*. Artemidor. lib. IV. c. 49. Oneiroc: Καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ποιησάμενος ἐκ κασίας τε καὶ σμύρνης πυρὰν ἀποθνήσκει. *Et ipſa ſibi faciens ex caſia, & myr-*

& myrrha rogum, emoritur. Fest. Avien. descript. orbis:

Ales amica Deo largum congessit amomum.

Sidon. Apollin. carm.9:

Indo cinnamon ex rogo petitum,
Quo Phoenix iuvenescit occidendo.

Veranc sit illa vulgi sententia, disserui multis ad illud Claud. in Phoenice:

Et cumulum texens pretiosa fronde Sabaeum
Componit, bustumque sibi.

361. *Elementa*. Multa etiam de famulatu elementorum principibus, ad illud de III. Honorii Consul. . . . . *Cui militat aether*:

Et coniurati veniunt ad classica venti.

Stat. lib.IV. Sil.1. Ianus ad Domitianum:

Ipsa meae tepeant tibi sidera brumae.

364. *Gaudere*. Hic lacuna erat, supplevi hoc pacto, manifesta ratione;

Ipsum quinetiam functi gaudere putares.

IN LIBRUM SECUNDUM CORIPPI

COMMENTARIUS ET CONIECTURAE.

Vers.2. D*ominus*. Sic vocati Imperatores, quamquam primo nomen illud invisum reiecerit post Augustum Tiberius, & Domitianus modo delatum cupidissime exceperit, modo recusaverit. Papin. lib.I. Sil. ult:

Et dulci dominum favore clamant:
Hoc solum vetuit licere Caesar.

Multa ad Symmachi epistolas observat loca vir eruditus Fr. Iuretus. Claudian. saepe, unum locum

cum referam, qui eget correctione, in Praefat. ad lib. I I. in Eutrop:

Indomitos vanas luget abisse minas.

Reponendum, *in dominos*, ut intelligatur Arcadius, ex fide Codicis mei manuscripti castigatissimi, & Veneti antiquissimi. Porro Corippus semper domini appellationem pro Imperatore usurpat. Paneg. Anast. num. 2. lib. I. num. 10. n. 12., lib. I I. num. 7., lib. III. num. 7., lib. IV. num. 2. Sic *domnus* apud Cassiodorum, & *δόμνα* apud Oppianum limine Cynegeticon pro Augusta.

4. *Oratibus*. Antea iam dixit lib. I. num. 9:

Sceptra recusabat lacrimans.

Svet. Tiber. c. 24: *Principatum quamvis neque occupare confestim, neque agere dubitasset, & statione militum, hoc est ut & specie dominationis assumpta, diu tamen recusavit impudentissimo animo*; eademque calliditas Tacito lib. I. Annal: *Fessus clamore omnium, exspectatione singulorum flexit paullatim, non ut fateretur suscipi a se imperium, sed ut negare, & rogari desineret*. De Augusto Ovid:

. . . . *Qui saepe rogatus*
Frena recusati coeperit imperii.

De Stilichone lib. III. *de laud. ipsius* Claudian:

. . . . *Ultro se purpura supplex*
Obtulit, & meruit toties regnare rogatus.

Legebatur in antiquo Codice, *magnis hortantibus auctus*, pro quo legi posset *magnis oratibus actus*, ut explicatum, aut, quod vicinius est, *hortatibus*.

9. *Ceras*. Isidor. lib. VII. c. 12: *Ceroferarii dicuntur, a deportandis cereis*: quando evangelium legendum est, aut sacrificium offerendum, tunc

 enim

enim luminaria accenduntur, *non ad fugandas tenebras dum sol eodem tempore rutilet, sed ad signum laetitiae demonstrandae*. Antiquissimus ergo cereorum usus in divinis sacrificiis. Infra num.2:

Oblatis ceris altam remeavit in aulam.

Lib. IV. num.4:

Obtulit & ceras, sed mitis voce petivit.

14. *Vestivit*. Q. Curt. lib. V: *Gignendaeque herbae non alius aptior, quicquid alluit, floribus vestiens*. Plin. lib. VIII. epist.8: *Ripae fraxino multa, multa populo vestiuntur*. Lib. II. epist.17: *Hortum morus, & ficus frequens vestit*. Claudian. de bello Getico:

Protinus, umbrosa vestit qua littus oliva
Larius.

Congessi multa ad illud lib.I. de raptu:

Vestit iter comitata seges.

Adde innominatum poëtam, apud Cicer:

Segetes largiri fruges, florere omnia,
Fontes scatere, herbis prata convestirier.

Malim *convestier*.

18. *Radiis*. Manifesta imitatione a Sedulio concivi meo desumptum, ille enim in invocatione:

Qui solem radiis, & lunam cornibus imples,
Inque diem, ac noctem lucem metiris utramque.

22. *Rectum*. Sen. de vita beata c.32: *Nec erexit* (Deus) *tantummodo hominem, sed etiam ut ab ortu sidera in occasum labentia prosequi posset, & vultum suum circumferre cum toto, sublime fecit illi caput*. Notissimi illi ex 1. Metamorph. versus:

Os homini sublime dedit, caelumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Sil.

Sil. Italic. lib.xv:

Nonne vides, hominum ut celsos ad sidera vultus
Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora?
Cum pecudes, volucrumque genus, &c.

33. *Genus*. Mendum indubie, lege, *gemu*.

34. *Non quae*. Male sic legitur: sic melius, *& quae non*: aut sic, *& numquam iussa*: denique sic, *& non permissa videri*. Elige tu lector.

39. *Posse*. Imitatur Lucanum lib. I:

Iussa sequi tam velle mihi, quam posse necesse est.

43. *Genitus*. Concipiebatur in veteri exemplari, *genitoque*, sed male, meo iudicio, nam Trinitatem precibus Iustini annuisse vult, bene ergo *Parens*, *Genitus*, *& Spiritus Sanctus*, ob Pelagianam haeresim, quae contra maiestatem Sacrosanctae Trinitatis commenta impia tunc excogitarat.

48. *Matris*. Sophia Augusta orat B. Mariam Virginem Deiparam, *quae omnes naturae cursus in Domino nostro Iesu Christo complevit* (verba D. Fulgentii) *ut omnibus ad se confugientibus feminis subveniret*. Nec mirere templum ei Byzantii structum, cum totam urbem eius protectioni, auspiciisque consecrarit Constantinus Augustus. Zonar. tom.III. Annal., & illo aevo Apostolis dicatas Ecclesias prodat Euseb. lib. IV. cap. 59., & Martyribus D. Augustin. lib.I. Civit. Dei c.1.

72. *Proles*. Quae sit haec non comperi, nam nulli Iustino liberi, nisi uxor Biduarii infra: nullus Imperii heres. Forte proles aliqua adoptiva.

73. *Plenam*. Imitatur Claudian. Epithal. Hon., & Mar:

Haec modo crescenti, plenae par altera lunae.

Bb 2 78. *Ma-*

78. *Matris*. In arboribus mares esse, & feminas passim apud Plinium est legere, & viri docti notarunt ex Luciano, & Philostrato; quod vero, *veluti mulieres, ad partus certos habeant dies*, est ex Varrone *Rei Rust.* lib. I. c.44. Bene ergo *matrem* dixit Virgil. lib. II. Georg:

. . . . . . Veluti Parnassia laurus
Parva sub ingenti matris se protegit umbra.

Ex quo Claudian. in epithal. Hon., & Mariae:

. . . Ceu forte minor sub matre virenti — Laurus.

80. *Novis*. Turbate legebatur, *Aequiparet novis*, contra sensum, & carminis leges.

88. Habuit hunc versum ante oculos e Claudiano lib. II. de raptu:

Parthica. quae tantis variantur cingula gemmis
Regales iunctura sinus.

Inter ornamenta regia, sive Imperii insignia erat *baltheus*, quem alii vocant *cingulum militare*, quod infra hic eleganter describitur:

Nobilibus gemmis, & cocto lucidus auro
Baltheus.

Et lib. IV. num.3:

Auro lucebant cingula mundo.

Aurum hoc, & geminae in baltheo militari *bullae* dictae Virgilio ad finem lib. XII. Aeneid. Duplex eius usus, ad ornatum, tutelamque, Pers. sat.4: *Lato baltheus auro protegit*. Valer. Flacc. ad finem lib. V. Argonaut: *Quem baltheus asper subligat*. Hinc *aurati, & constellati* dicuntur Pollioni in Gallienis, & Papinio initio VI. Thebaid. *cinctus sonantes*. Sen. Herc. fur. act.2. choro:

Aurato religans ilia baltheo.

No-

Notum ex IC. militaria privilegia per cingulum notari, exauctorationem per cinguli ademptionem. Claudian. lib. I I. in Eutrop:

Militiam nullam, nec prima superbus
Cingula dignari.

Idem in satisfactione ad Hadrianum Praefectum Praetorio:

Eripe calcatis non prospera cingula Musis.

Id est detrahe mihi cingulum, & ius militandi ignominiosa missione exauctorato. Adde in cingulo gestatos enses, Iohan. Saresberiens. lib. VI. c. 13. *honorem gladii in militari cingulo frustra portat.* Sidon. Apollin. carm. 2:

. . . . . . *Bullis hostilibus asper*
Applicat a laeva surgentem baltheus ensem.

93. *Aethra*. Erat in vetusto Codice *aethere*, mendum librarii.

94. *Viso*. Hoc quoque corruptum erat, & *visu* legebatur: pari inscitia, *diem*; & illud depravatum, bene restitutum *die* pro *diem*.

97. *Gradiuntur*. Viderat Assagrius in manuscripto exemplari, *gradantur*, ille restituit, *gradiuntur*, nullo, ut puto, sensu; quis enim umquam audivit *gradum in luminibus*? reponi posset, *gratantur*, nisi idem esset *gratari*, *ac gradari*; veteres quippe usurpabant *d*, pro *t*, quod ab erudito viro Iohanne Meursio observatum video: ut e contra *t*, in *d* mutatur, Ios. Scal. ad Festum.

104. *Surae*. Antiqua calceamenta suras usque pertingebant, res nota satis, sed tamen citabo nobi-

nobilissimos auctores. Virgil. lib.I. Aeneid., unde haec sumpta videntur:

Purpureoque alte suras vincire cothurno.

Calphurnius Flaccus ecloga 1:

Purpureo stabis suras evincta cothurno.

Livius Andronicus, qui primus, teste Cicerone, fabulam Romae exhibuit, apud Terentianum Maurum:

Et iam purpureo suras include cothurno,
Pressaque iam gravida crepitent tibi terga pharetra,
Dirige odorisequos ad certa cubilia canes.

Horat. lib.I. sat. 6:

... *Nigris medium impediit crus pellibus.*

Sidon. Apoll. in carm.2:

. . . . *Concurrentibus ansis*
Vinclorum pandas texunt per crura catenas.

105. *Vinclis*. Subere sublevatis cothurnis, ansae quaedam per crus tendebantur, ut firmius haererent, Sidon. Idem lib.VIII. epist.11:

. . . . *Atque vinculorum*
Concurrentibus ansulis, reflexa
Ad crus per cameram catena surgat.

Ovid. lib.III. Metamorph:

Vincla duae pedibus demunt.

Manil. lib.IV:

Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla.

Fest. lib.I: *Amenta, quibus vinciuntur solearum lora.* Scholiastes vetus Iuvenalis ad Sat.5: *Calcearii cum festinant, & ansas caligarum praetereunt nonnullas.* Tibull. lib.I. eleg.5., 6., & 8., Ovid. lib.I. Fastor: *Vincula scindebant pedes*, & lib.III. Fastor: *Vincula plantae*, & lib.V. Fastor: *Pedes nulla habent vincula*,

ut

ut ansae, vincula, & lora eadem sint. De magico sacri ritu Flac. lib. III. Argonaut. ex IV. Aeneidos Maronianae:

Ducit & ad fluvios, & vincula solvere monstrat
Prima pedum.

Denique Petronius Satyr: *Atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calceamentorum resolvit, ac trahit.*

111. *Solis*. Principum calcei distinguebantur ab aliis pretio, & colore, nomine, & forte materia, nam hic *mollissima tergora*. De pretio certum, nam in Caesarum soleis gemmae sculptae optimorum artificum manibus; de Carino notat Fl. Vopiscus, de Heliogabalo Iul. Capitolinus, de Diocletiano Eutropius, de Caligula, qui primus, ut puto, id gestaminis inter Romanos usurpavit, Plinius, & Svetonius loquuntur. Color muliebrium calceorum albus, Apul. lib. VII. Milesf., ut & venalium servorum, Plinio, Iuvenale, aliis: Senatorum nigri, Horat. supra, Iuven. sat. 7:

Appositam nigrae lunam subtexit alutae.

Augustorum calceamenta Byzantii purpurea, proprie *campagi* dicebantur. Iul. Capitol. Maxim. Iun: *Calceamentum eius, id est campagum regium quidam posuerunt*. Trebell. Pollio Gallien. *Caligas gemmatas annexuit, cum campagos reticulos appellaret*. Idem valent Zancae, seu *Tzancae*, ut ex Cod. Theodos. notat Iac. Cuiac. lib. XXI. c. 28. observat. Curopal. Tzaggia vocat, in quibus lapilli, & margaritae, & alio loco τζάγκαν usurpat, dictionem esse Turcicam vult Iunius, atque his soli Imperatores utebantur.

117. Fu-

117. *Fusa*. Imitatur Claudian. lib.II. de raptu:
Crispatur gemino vestis Gortynia cinctu,
Poplite fusa tenus.

120. Dixi supra, positas principibus pedestres, & clypeatas, equestresque statuas exserta dextera, ad auctoritatem, & imperium significandum. Ritus principium a familia Cethegorum, quibus familiare sic incedere. Lucanus lib.II:
... *Exsertique manus vesana Cethegi*.
Sil. Italic. lib. VIII:
Ipse humero exsertus gentili more parentum.

122. *Fibula*. Fibulas gemmis distinctas gestabant principes, & exemplum apud Vopiscum in Carino. Aurelianus (refert idem) *concessit militibus fibularum aurearum usum*: & verius ornant, quam vestiunt, Plin. lib.XXXIII. c.1., Mart., Iuven., Virgil. passim. Ulpian. IC. libro XLIV. ad Sabinum exstat Constitutio Leonis Aug: *Fibulis in chlamydibus his quoque utantur* (privati), *quae solae auro, & arte pretiosae sunt*.

124. *Ravenna*. Principum aula Ravennae erat, tum quia magna illa, & populosa urbs illo saeculo, tum quod praesidiis navalibus apta. Vide Cassiod. lib.x. epist.15., Savaro ad Sidonium Apollinarem. Primam producit, cum alii corripiant. Mart. lib.III. epigr. 56., & alibi saepe, Claudian. de VI. Hon. Consul:
... *Antiquae muros egressa Ravennae*.
Sed nomina propria pro lubitu corripiuntur, producunturve. Serv. ad illud X. Aeneid:
... *Nova gaudia Cydon*.

125. *Belisarius*. Omnium ducum hic maximus, quos

quos aetas illa tulit. In nummo inscripto: *Belisarius Romanorum decus*, Cedren. Nam Iustiniani auspiciis in Africa Vandalos vi domuit, in Oriente Persas, in Italia Gothos, sed ingratus Princeps, eruit benemerito duci oculos, qui in tuguriolo prope urbem, quod reliquum erat vitae stipem emendicando transegit, cuius has accepi voces, *date obolum Belisario, quem fortuna fefellit*. Alii sic, *quem invidia, non culpa coecavit*. Haec Crinitus, Pontanus, Volaterranus, alii, sed contra Andr. Alciat. parerg. lib. IV. c. 24.

133. *Augusti*. In veteri Codice exaratum fuerat, *Augustum*: reposuerat Assagrius, *Augusti*, prior tamen lectio melior. Ael. Lamprid. Severo: *Augustus primus est huius imperii auctor, in eius nomen* (sic legit Faber Semestr. lib. I. c. 14. cum antea *omnes* legeretur) *veluti quadam adoptione, iure hereditario succedimus*; de qua re abunde, ut spero, dictum ad illud de VI. Consul. Hon:

... *Et in nomen Romanis rebus adoptans*.

Confirmatur haec lectio lib. I. num. 8:

... *Cape dona Dei, sceptrisque paternis*
Utere, & Augustum, quod defuit, accipe nomen.

Porro haec solemnia sunt consecrationis verba: *Ego tibi confero Imperium*; respondebat Imperator: *Ego te Tribunum constituo*.

135. *Armatus*. Tribuni dum crearentur pugione donabantur, Praefecti gladio ad potestatem in facinorosos animadvertendi significandam, Turn. lib. XII. c. 6., Mart. lib. XIV. epigr. 32:

Militiae decus hoc, & grati nomen honoris
Arma tribunitium cingere docta latus.

Inaugurato Imperatore hi donabantur armis. Sidon. Apoll. carm.5., idque coram Senatu, evaginatis:

. . . . *Cui, teste Senatu,*

Ipse etiam strictum commiserat Ulpius ensem.

Papin. lib.v. Sil. 2:

Cuique sacer primum tradit Germanicus ensem.

Vetus lapis:

PVBLIO . MAECIO . MEMMIO . FVRIO . BALBVRIO . CAECILIANO . PLACIDO . C. V. PRAEFECTO . ANNONAE . VRBIS . SACRAE . CVM . IVRE . GLADII .

137. *Clypeo*. Antiqua, & frequens consuetudo, nuper creatum Imperatorem scuto impositum humeris erigere, & elevare, ut vulgus militum conspicue videre posset. Nicet. Choniat. de Alexio Emmanuelis filio, Zonar. in Iustiniano. Ammian. Marcell. libro XX: *Impositus* (Iulianus a Gallicanis militibus) *scuto pedestri, & sublatius eminens, populo silente Augustus renuntiatus, iubebatur diadema proferre*. Exemplum apud Nicephorum lib.IV. principio. Corrigendus Cassiodor. lib.x. epist.31: *Indicamus parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios, more maiorum, scuto* (non ut legitur in vulgatis Codicibus, *scutorum*) *supposito, regalem nobis contulisse, Deo praestante, dignitatem*. Tacit. lib.IV. Hist: *Impositus scuto more gentis* (Caninefatum), *& sustinentium humeris vibratus, dux eligitur*.

138. *Lecti*. Sunt candidati Caesaris, quibus cura elevandi novum Imperatorem, humerisque gestandi, qui mos non alio eget interprete, quam Claudiano, cuius hi sunt e VI. Consulatu Honorii versus, praeter inscriptiones ab Honuphrio Panvinio citatas:

Atque

Atque inter niveas alte veherere cohortes,
Subnixisque simul pubes electa lacertis,
Sidereum gestaret onus.

Infra lib. IV. num. 3: *Electi iuvenes*. Animadversum aliis, sed non ideo mihi omittendum, qui Corippum in manus tironum dare constitui. Iul. Capitol. Gordian: *Propere ventum ad oppidum Tysdrum, inventusque senex venerabilis, post iurisdictionem iacens in lectulo, qui circumfusus purpura humi se abiecit, ac retrectans, elevatus, & Imperatorem se appellare passus est*. Idem Maximo, & Balbino: *Inter haec Gordianus Caesar sublatus a militibus Imperator est appellatus*. Claudian. de IV. Honor. Consul.

At mox cum solita miles te voce levasset.

Corrige, me duce, *solito miles te more*, nam elevare Principem voce, est fausto clamore tantum prosequi, quod ritum solemnem non penitus explicat. Curopalates: Νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκυταρίου καθεσθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος. *Novus Imperator scuto insidens in altum extollitur*.

140. *Littera*. Ab elementis primis nominum augures captabant imperiorum omina; nam oraculum cum Valenti successurum praedixit, cuius nomen & θ, ε, ο, & δ inciperet, unde Theodorus elatus regnum affectavit, sed *sceleſtae cupidinis supplicia persolvit*, ut loquitur P. Victor in Theodosio: & vetus illud Carthagine dictum, *Gamma persequebatur Beta, nunc Beta Gamma*, id est, Gensericus Bonifacium, nunc Belisarius Gelimerem. Paul. Diacon. lib. XVI. Littera ergo hic significata est I, nam tres continua serie Impe-

ratores sunt Iustinus, Iustinianus, & Iustinus hic noster. Pulchre lib.I. num.19:

Sic decus imperii sanctum, sic Iota resurgens,
Exortum de fine suo, seniumque reponens
Nominis.

143. *Iuge*. Similis numerus in invoc. Sedulii:
Semper principium, sceptrum iuge, gloria consors.

160. *Summus*. Iohannes Pontifex cognomento Scholasticus in epigraphe numeris praefixa inveniebatur, sed contradicit historia; nam consecratum Iustinum ab Eutychio Patriarcha constat ex Diacono, & aliis, nisi memoria lapsum dicamus, nam Eutychio in Patriarchatu successit. Zonar.

163. *Sancire*. Non est latinum, quare censeo legendum, *vincire*, aperto sensu. Claudian. de nupt. Hon., & Mar:

Quod gener est invicte tuus, vincire corona.

164. *Feliciter*. Deerat reliquum huius versus, ego supplevi sic: *Imponens apici, feliciter, insonat omnes*; aut: *hoc domino, inquit. Feliciter*, autem, recepta formula dictum, Svet. Domit. c.13: *Acclamari epulari die in amphitheatro libenter audiit: domino, & dominae feliciter*. Iuven. sat. 2:

Signatae tabulae; dictum: feliciter.

Dixi, *omnes*, ut omnium ordinum in creando Imperatore consensus signaretur, nam facto SC. clamabatur, *omnes*. Fl. Vopisc. Tacito: *Facta concione a Metio Nicomacho Senatore, clamatum clare, omnes, omnes*. Idem in Probo: *Decerno igitur P.C. vobis omnibus concinentibus nomen Caesareum, nomen*

men Augustum; *post haec acclamatum*: *omnes*, *omnes*. Lamprid. Commodo: *Omnes censemus unco trahendum*. Aut certe sic, *feliciter hoc domino*, *inquit*, ex Svet. supra.

166. *Aequor*. In vetusto Codice, *aequor*, erat, aliis placuit *aether* restitui nulla necessitate, cum constet ex situ Constantinopolis posse, *aequor* legi. Supra lib.I. num.7:

... Pars prospicit una — Immensum pelagus.

170. *Discrimine*, perperam legebatur: repone, *discrimina*. Auctor elegiae de Philomela, e quo hic locus depromptus:

Tu Philomela potes vocum discrimina mille.

licet antiqua lectio ferri potest.

176. *Crucis*. Antiqua fidelium consuetudo, signo venerandae, & salutiferae se crucis munire. Lactant. lib.IV. c.26: *Signum sanguinis*, *id est crucis*, *quae sanguinem fudit*, *in sua fronte conscripserunt*. D. Hieron. epitaph. Paullae: *Cum os*, *stomachumque signaret*, *& matris dolorem*, *crucis niteretur impressione lenire*. Infinita sunt apud Scriptores ecclesiasticos exempla virtutis Sanctae Crucis, D. August.in. Civit. Dei lib.XXII. c.8., Iohan. Saresber. Policrat. lib. II. c.1. Id ex institutione Apostolica factum auctor est Tertullianus lib. de Corona militis. Aurel. Prudent. Cathemer. hymno ante somnum:

Frontem, *locumque cordis*
Crucis figura signet.

Alcimus Avitus lib.V:

Sic nos, *Christe*, *tuum salvet super omnia signum*
Frontibus impressum.

In-

Infra hoc libro num.8:

Egreditur cum luce sua, frontemque serenam
Armavit, sancti faciens signacula ligni.

Sed de eius cultu dixi ad lib.1I. in Ruffin: *Veneranda salutat — Vexilla.*

178. *Orans*. Sic in manuscripto Codice: *Ore pio haec orans sic ait*, male: lege, *haec orans dixit.*

180. *Regendi*. Sic repositum, cum antea esset, *regenti.*

183. *Suscipimus*. Idem mendum irrepserat in Praefationem num. 3. *suscipiens cornua lunae*, utrobique lege, *suspicimus.*

184. *Probante*. Male in manuscripto, *probate.*

185. *Certas*. Lacuna hic erat, implessem hoc modo:

Et rerum certas animo moderante figuras.

Vel ex se ipso ... *Habitu distante figuras*; aut, *Moderatur mente figuras*, nisi putassem sensum imperfectum, & aliquid deesse. Utinam mihi contingeret quilibet Codex e situ antiquitatis erutus, cuius opera fidenter auctorem integritati suae restituerem.

189. *Imperet*. Sic in impresso libro lectum, *caput imperet, atque regantur*; in margine tamen notatum, *ipsa reganti*, quare censeo sic legendum, interpungendumque:

Omnibus ut membris caput imperet, ipsa regenti
Coniuncta est capiti sapientia.

190. *Arcem*. Quibusdam placuit caput dignitatem habere, cui alia membra parere debeant, Plato in Timaeo. Ob id illustres quidam philosophi animae sedem in illo posuerunt, Hierophilus,

philus, Straton, alii, referente Plutarcho, ut quod in urbibus arx munita, id in humano corpore anima, unde in omnes partes genitalis vigor exeat. Claudian. de IV. Hon. Consul:

Hanc (mentem) *summa capitis fundavit in arce,*
Mandatricem operum, prospecturamque labori.

200. *Sedens*. Hic etiam tineae dictionem arroserant; ego putavi reponendum, *Sede sedens una*. Iul. Hygin. Astron. poëtic: *Cassiopea sedens in seliquastro collocata est, cuius sedilis & ipsius Cassiopeiae pedes positi sunt in ipsa circuli circunductione, qui arcticus vocatur*, ubi sedere in seliquastro idem est atque in sede, nam *seliquastrum* sedile est Festo, & M. Varroni lib. IV. de ling. lat.

206. *Disponere*. Vetus illa reip. forma, omnia Senatus auctoritate agi, huius auspiciis bella geri, foedera iniri. Svet. Tiber. c.30., Salustius Crispus monet Liviam apud Cornel. Tacitum lib. I. Ann: *Ne Tiberius potentiam dominandi resolveret, cuncta ad Senatum vocando*. Saresber. lib. V. cap. 9: *Patres Conscripti appellati, qui alios sapientia, aetate, & affectu paterno praecedebant, penes istos consiliorum erat auctoritas, & omnium publice gerendorum*. Quid poëtas citem? Lucan. lib. V. unde haec sunt sumpta:

Cunctaque iussuri primum hoc decernite Patres.

Et lib. I:

Consulibus fugiens mandat decreta Senatus.

Claudian. lib. I. de laud. Stilich., & alibi saepe, ut ostendi:

Neglectum Stilicho tot iam per saecula morem
Rettulit, ut ducibus mandarent praelia Patres.

218. *Pe-*

218. *Pedes*. Totum hunc locum habes eleganter discussum apud Iohan. Saresber. Policrat. lib.VI. c.20: *Pedes, qui humiliora exercent officia, quorum obsequio reipublicae membra per terram gradiuntur*. Porro pedum nomine servi intelligendi. Art. lib. I. c.50.

228. *Nec*. *Qui nec*, bene *quin nec*.

230. *Censura*. Conferatur haec institutio reipublicae, cum principe, quem Theodosius format apud Claudianum de IV. Hon. Consul. multa enim inde mutuata.

243. *Rivis*. Imitatus est Horatium lib.I. od.7: *Mobilibus pomaria rivis*.

250. *Ventris habere locum*. Fiscum imperatorium comparat ventri humano, (ut Menenius apud Halicarnass. lib.VI. ad finem, Senatum ventri eidem, ἔοικέ πως ἀνθρωπείῳ σώματι πόλις, *similis videtur humano corpori civitas*, &c. quem locum debeo eruditissimo viro, & amicissimo Iohanni Cordano IC.), quia ut inde derivatur alimentum in omnes corporis partes, quo singula membra vegetentur, ita regum opes subsidio esse debent civibus inopia laborantibus. Traianus Augustus dicebat, *fiscum lieni similem, quod eo crescente artus reliqui tabescerent*. Aurel. Victor in Iuliano, notat Corasius. Claudian. de IV. Hon. Cons:

Non tua privatis crescunt aeraria damnis.

Ubi aerarium, quod totius est civitatis posuit pro fisco, qui veluti privatum Caesaris est patrimonium. Alciat. emblem. 146:

Humani quod splen est corporis, in populi re
Hoc Caesar fiscum dixerit esse suum.

Fisco

Fisco aucto, reliqui tabescunt corporis artus,
Fisco aucto, arguitur civica pauperies.

Adi ad Commentaria eruditissimi senis Claudii Minois.

251. *Alit*. Menenius apud T. Livium 1. dec. lib. II: *Ventris haud segne ministerium, nec magis ali quam alere, reddentem in omnes partes corporis hunc, quo vivimus, vigemusque divisum pariter in venas maturum confecto cibo sanguinem*. Ὑπογάστριον, inquit Artemidor. lib. I. c. 45., τὴν τοῦ σώματος ὕπαρξιν σημαίνειν νομιστέον. *Imus venter corporis substantiam significare existimandum est*. Paria invenies apud Achmetem Oneirocrit. c. 78., & 79.

252. *Robore*. Bene repositum, pro *arbore*.

255. *Levamen*. Sic Assagrius voluit excudi, cum in exemplari reperisset, *libamen*: ego puto legendum, *litamen*.

263. *Factum*. Lectum, *ob senium factum, actumve*, addendum, *est*, ut possit carminis ratio constare.

281. Consules iureiurando adacti nihil se, quod non esset e publico bono acturos, fasces sumebant pro rostris. Plin. Iunior. in panegyr. Traiani: *In rostris simili religione legibus te subiecisti, iurasti in legem attendentibus diis*. Et post pauca: *Toties procedere in rostra, hic suscipere, hic deponere magistratus quam dignum te fuit?* Inde in forum, ac mox in Capitolium Senatu praeeunte ibatur. Claudian. paneg. de Conf. Olybrii, & Probini:

Unanimes fratres iunctos praeeunte Senatu
Ire forum.

Et de VI. Hon. Consul. *desuetaque cingit*. Infra lib. IV. num. 3:

Regius auratis fora fascibus Ulpia lictor.
Incessit laetus praeclara in veste Senatus.

Quorum quidem nonnulla animadversa sunt a viris doctis, omnia a nullo, quod sciam. Itaque sacris peractis Senatus ducebat domum Consules. Ovid. lib. IV. de Ponto eleg. 4:

Inde domum repetes toto comitante Senatu,
Officium populi vix capiente domo.

283. *Marcellus*. Non est is, qui cum Albanio insidias Iustiniano Imperatori est molitus, & coniuratione detecta, gladio incumbens, inconsultae temeritatis poenas a se morte exegit, ut narrat Diaconus, sed alius, cuius mentio nulla apud historicos eius saeculi, quod sciam, & tamen eum Iustini fratrem facit Corippus.

284. *Baduarius*. Gener Iustini fuit *Baduarius*, *Badoarius*, vel aliis *Biduarius*, quem octavo imperii anno pugnis caesum a cubiculariis Senatui exhibuit, cuius rei indignitate (erat enim Comes imperialium stabulorum) mota Sophia flexit Iustinum ad poenitentiam; qui in stabulo commissa supplicibus verbis deprecatus est, Biduariumque convivio adhibuit. Haec Diaconus: sunt qui referunt biennio post haec in expeditionem contra Langobardos missum, acie victum vitam finiisse. Vide lib. I.

292. *Aspicit*. Papin. lib. IX. Thebaid:

... Et adflatas ortum iubar inficit herbas.

294. Lucernam signum Circensium vult fuisse, idque ex more recepto, quod mihi fateor nusquam

nusquam lectum, quod sciam. Nam *lineam* a Praetore extensam indicendorum ludorum notam patet, ut & *mappam*. De linea Martial. lib. VIII. epigr. 78:

Omnis habet sua dona dies, nec linea dives
Cessat, & in populos multa rapina cadit.

Huc trahunt illud Ovidii lib. I. de Arte:

Et bene te cogit, si nolit, linea iungi.

Et lib. III. Amor. eleg. 2:

Quid frustra refugis? cogit nos linea iungi.

Servius ad lib. V. Aeneid. v. 316: *Regulam aut signum de creta factum exponit*. Alii: *Longum sedendi ordinem, non signum commissionis*. Rodigin. lib. V. c. 14. De mappa quis post tot doctos dicat? tu tiro adi ad Novellam Iustiniani 105. Turnebum lib. XVIII. c. 33. dictionem punicae esse originis, ideoque serius in urbem invectam disces ex Quintiliano lib. I. c. 5. mos sub Nerone introductus, Cassiodor. lib. III. ep. 51. Mittebatur mappa haec a Praetore, Septim. Tertullian. lib. de spectac. c. 16., Martial. lib. XII. epigr. 29:

Praetor cretatam cum vellet mittere mappam,
Praetori mappam surripit Hermogenes.

Iuvenal. sat. 11:

Interea Megalesiacae spectacula mappae.

Nec tantum a Praetore mittebatur mappa, sed interdum etiam a Dictatore T. Liv. 1. dec. l. VIII: *Praetore gravi morbo detento, Dictator in Megalesiacis ludis mappam misit*. Et a Liberto, Sveton. in Nerone c. 22: *Aliquo Liberto mittente mappam, unde Magistratus solent*. Denique a Consule, Cedrenus, vetus scholiastes Iuvenalis ad illud sat. 10:

In tunica Iovis.

Mappam, inquit, mittentem in circo Consulem describit poëta, nam tunicam Iovis togam palmatam dixit. Eius usus non tantum ad signandas munerum commissiones, sed etiam ad feras incitandas, & ad iram provocandas, Sen. lib. III. de ira c. 39: *Ursos, leonesque mappa proritat*. Certum itaque illud, mappam sive a Praetore, seu a Dictatore, vel Consule, aut denique ab aliquo e famulitio mitteretur, signum fuisse ludorum Romae, ut & lucernam Byzantii, sed testem adhuc quaero.

296. *Herilem*. Infra lib. 4. in fin. diu nulla in spectaculis discretio, sed promiscue vulgus cum Senatu, iisdem gradibus sedens spectabat. Discreti postea ab optimatibus plebei, & data ordinibus sua dignitas, P. Scipionis Africani maioris Consulatu secundo, septimo anno post secundum bellum Punicum, Tull. Corneliana. Valer. Max. lib. II. c. 1. *Sedes* porro *herilis*, locus est soli Caesari concessus, *Podium* appellat Svetonius in Nerone c. 12., Ael. Spartian. in Severo. Iuven. sat. 2., ut taceam Vitruvium:

Omnibus ad podium spectantibus.

301. *Salutato*. Turpissimum adulandi genus, principes viros se ad plebeiae multitudinis venerationem dimittere: & vix scio, an ante Neronem a quoquam principum factitatum: is enim *flexus genu* (Tacit. lib. XVI. Annal.) *& caetum illum manu veneratus, sententias opperiebatur ficto pavore*. Claudian. de VI. Hon. Consul:

. . . . . *Quantamque rependit*
Maiestas alterna vicem cum regia, circi
Connexum gradibus veneratur purpura vulgus.

Quod

Quod quidam ibi ex Svetonii Claudio c. 12. adfert, *Spectacula edentes voce ac manu veneratus est*, ad magiſtratus non ad plebem ſpectat, ideoque male eo trahitur.

310. *Partes*. Studiorum factiones oppoſitae, de quibus dixi ad lib.I. num.17:

Studia in contraria partes.

Infra lib.IV. num.1:

Tum partes munire ſuas.

314. *Dextras*. Hic lacuna erat, ſic lege mecum:

Emittunt dextras pariter, pariterque remittunt.

Nam hic infra eodem pacto:

... Accedunt pariter, pariterque recedunt.

lib. III. num.5:

Aſtabant celſi pariter, pariterque nitebant.

Ex Claudian. Epithal. Hon., & Mar:

... Diligimus pariter, pariterque timemus.

317. *Modulos*. Sic excuſum bene, cum in exemplari eſſet:

Diſponunt cantus, & modum cantibus addunt.

326. *Clamoſi*. Imitatur Auſonium in epitaphio equi admirabilis:

Phoſphore clamoſi pannoſa per aequora circi.

Mart. ante utrumque lib.x. epigr.53:

. . . . . *Clamoſi gloria circi.*

Iuven. ſat.10: *Clamoſo inſiſtere circo.*

336. *Caedes*. Videtur prohibere gladiaturam, ſublatam iam quidem antea multis conſtitutionibus, a Claudio. Svet. c.21. a Nerone, Tacit. lib.XIII. Annal. a Nerva, Zonar. tom.II. Annal., quod *miſerum eſſet humanis carnibus alvos fera-*

rum

rum expleri (verba Salviani Massiliensis lib. VI.) *& cum circumstantium laetitia comedi homines*, sed regnante Honorio, cum putaretur clades immi-nere reip. ob neglectas religiones, revocata cruenta gladiatorum commissio, quod dolet lib. II. in Symmachum Prudentius:

Tu mortes miserorum hominum prohibeto litari,
Nullus in urbe cadat, cuius sit poena voluptas.

Denique Constantinus Aug. lata lege gladiatorum crudeles conflictus penitus sustulit lib. XI. C. de glad. penit. toll.

347. *Este*. In impresso Codice, *estote*, sed male, non enim patitur lex carminis.

359. *Undique*. Sic in exemplari erat male.

Per laetos, ingens fremit undique murmur.

360. *Cavos*. Hunc locum laudavit Iul. Bulengerus, vir maximus non minus in sacris quam humanioribus litteris. Is ergo lib. I. de theatro c. 51. adducit e Claudiano de VI. Honor. Consul. hos versus:

Consensuque cavae sublatus in aethera vallis
Plebis adoratae reboat fragor.

Et sic vult legi:

Consensu caveae sublatus in aethera clamor.

Sed pace tanti viri liceat mihi auctorem meum asserere: non ea est poëtae mens (ut omittam Ms. meum, & omnes excusos contradicere) qui vult, magnos populi plausus oppositae vallis obiectu reddi maiores, id autem bene per vallem significatum. Plin. lib. II. c. 44., & lib. XXXVI. c. 15., deinde ipse reclamat Claudianus, cuius haec sunt e lib. II. de laud. Stilich:

... *Quo-*

... Quoties vallis tibi Martia ducet
Nomen Aventino, Pallantaeoque recessu.

Et est e Lucano lib. IV:

Cava regni vires in valle retentat.

Denique Circo Romano propinqua vallis, docuit me Ovid. lib. II. Fastor:

Quaque iacent valles maxime Circe tuae.

Ut sileam apud Claudianum de Circensibus agi, in Circo autem nullae caveae, illo aevo, sed in amphitheatro. Cassiodor. lib. IV. epist. 51.

368. *Syngrapha*. Exhausit fiscum ante obitum Iustinianus, & multo aeri alieno se obstrinxit, dum esset supra modum avarus. Suid. in ἀείναος, & historici, vide argumentum operis. Supra hoc lib. n. 7:

Plurima sunt vivo nimium neglecta parente,
Unde tot exhaustus contraxit debita fiscus.

Porro syngraphum, ceu χειρόγραφον, privata cautio manu alicuius scripta, debiti index, Ascon. Paedian. in III. Verr., & ipse Cicer. lib. I. in Academic., an in commentariolis, & chirographis, & libellis acta Caesaris firma erunt? Auson. Consulatu: *Debere te dicis, cui? quando? quo nomine? lege syngrapham, nomina creditorem*. Eleganter transtulit. Symmach. lib. IV. epist. 64: *Fides amicitiae syngrapham non requirit*. Vide Sveton. in Augusto c. 64. Hinc Ulpian. IC. lib. XLI. ad Sabinum, *inanis* chirographi meminit. Iuven. sat. 16:

. Vana supervacui, curans chirographa ligni.

Quam satyram frustra sunt, qui eripiant Iuvenali auctori suo, nam eius esse docet auctoritate sua Servius ad illud II. Aeneid:

... Omnes uno ordine habetis Achivos.

372. *Fisco.*

372. *Fisco*. De fisco multa supra num.7. ille principis, ut aerarium reip. Plin. Iun. paneg. Traian: *Non eadem severitate fiscum, qua aerarium cohibes, immo tanto maiore, quanto plus tibi licere de tuo, quam de publico credis*. Post eum Ael. Spartian. in Hadriano: *Damnatorum bona in fiscum privatum redigi vetuit, omni summa in aerario publico recepta*. Bene ille apud Diaconum lib. XI: *Quidam improbas exactiones detestans dicebat fiscum esse lienem, quod eo crescente, reliqui artus tabescant*. Crescebat autem ex *addictione bonorum proscriptorum*. Cassiod. lib. IV. c.32. de aviditate Domitiani, Iuvenal. sat.2:

Quicquid conspicuum, pulchrumque ex aequore toto
Res fisci est ubicumque natat.

Tamen apud auctores bonos confunduntur. Locus elegans apud Symmachum lib. X. epist. 54: *Fiscus bonorum principum non sacerdotum damnis, sed hostium spoliis augeatur*. Dixit ad Consul. Manlii Claudianus: *Abductoque hominum cumulant aeraria censu*.

376. *Diurnae*. In singulos dies frumentum suppeditabatur plebi, dum annona incipiebat deficere, nulli quod sciam observatum. Claudian. de bello Gildon. Roma fame laborans:

. . . . *Gaudetque diurnos*
Ut famulae praebere cibos.

Alias in menses fiebat frumentatio, ut observant docti.

382. *Est*. Liberalis in principio principatus fuit Iustinus, nam omnia debita a Iustiniano contracta creditoribus exsolvit, statim atque adeptus

adeptus est imperium. Supra. num.7. hoc libro:

Unde tot exhaustus contraxit debita fiscus,

Reddere quae miseris moti pietate paramus.

Nec vero omiserim nobile factum Sophiae Augustae, quae tertio Iustini anno, accersitis pecuniarum venditoribus, & notariis, deferri *cautiones debitorum, & breves*, iussit, & praebuit eas debitoribus, & reddidit dominis Paul. Diacon.; nisi forte, quod historici in tertium annum Iustini, hic in principio ponit, & quod illi Sophiae, hic ipsi Iustino adscribit, quod non est omnino alienum.

385. *Libris*. Calendaria vocant libros, in quibus accepti expensique continetur ratio. Sen. lib. I. de benef. c.2: *Nemo beneficia in calendario scribit, nec avarus exactor ad horam, & diem debitorem appellat*. Lib. VII. num. 10: *Quid foenus, & calendarium, & usura, nisi humanae cupiditatis extra naturam quaesita nomina?* Epist.88: *Quia magnus liber calendarii evolvitur*. Qui locus mire huc convenit; aliis notatum, sed non ideo silendum. Tertullian. lib. de habitu muliebri in fine: *Graciles aurium cutes calendarium expendunt*. Scaevola IC. lib. VI. digestorum: *Instrumenta calendarii, & nummos reliquit*. Ratio., quod calendis feneratores, & collybistae exigerent foenora, ponerentque pecunias. Ovidius lib.1I. de remed. Amor., Martial., & Horatii interpretes ad Epod. od. 2. At vero liber, in quo expensi diurni, acceptique ratio descripta, ephemeris. Prop. lib. III. eleg.22:

Me miserum, hic aliquis rationem scribit avari

Et ponit duras inter ephemeridas.

 Ovid.

Ovid. lib.I. Amor. el. 12:

Inter ephemeridas melius, tabulasque iacerent,
In quibus elapsas fleret avarus opes.

389. *Cauta*. Saresber. lib. III. c.12. Policrat: *Rerum privatarum participationem, & calculi cautiones*. Est autem *cautum*, syngrapha, qua debitor se pecuniam creditori exsolvisse ostendit, a Constantino Aug., & Cassiodoro. Lib.XII. ep.8. *apocha*, a Diocletiano, & Maximiano Augg. pecuniae solutae professio, denique a Iustiniano *securitas* vocatur lib. XVII. C. *si certum petatur*. Lucillius poëta: Φαῖδρος ἔγραφε, λαβὼν εἰκονικὴν ἀποχήν. *Phaedrus scripsit, sumens imaginariam apocham*.

396. *Lancem*. Ad antiquum ritum respicit, nam olim non munerabatur, sed pendebatur pecunia, Fest. lib.XIV: *Pendere poenas, solvere significat, eo quod aere gravi uterentur Romani, penso eo, non numerato debitum solvebant*. Plin. lib.XXXIII. c.1: *Non amplius quam mille pondo auri*, Plut. in Camillo. Flor. lib.I. c.13: *Mille pondo auri recessum suum venditantes, idque ipsum per insolentiam, cum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, superbe victis increparent*. Sil. Italic. lib.I:

Hic galeae Senonum, pensatique improbus auri
Arbiter ensis inest.

Et lib.IV:

Pensantes aurum Celtas umbone ferebat.

Ad lancem ergo, & stateram exigebantur pecuniae debitae, multa ad illud lib.I. in Eutrop. Claudian:

... In geminas nutat provincia lances.

Priscian. lib.VI., Horat. lib.II. epist.2: *Quod quis libra*

libra mercatus, *& aere est*. Sulpitvia in Satyra: *Tectina Galli fugere relicta*. Eadem locutio apud Iuvenalem sat.6: *Lance beata Dacicus*, *& scripto radiat Germanicus auro*. Qui plura cupis vide doctissimum Hotmanum de pondere pecuniarum disserentem lib.IV. Antiquitatum Rom.

397. *Sinibus*. Sen. lib.1I. ben. c.16: *Est tamen aliquis minor*, *quam ut in sinum eius condenda sit civitas*; quod modestiae, & gravitatis est. L. Apul. lib.VIII. Asin: *Stipes aereas*, *imo vero & argenteas*, *multis certatim offerentibus*, *sinu recepere patulo*. Laxus igitur erat togae sinus, quo expanso dona condebantur. Rutil. Numat. Itiner. lib. I:

Impleat Augustos barbara praeda sinus.

Stat. lib.I. Silv. ult:

Desunt qui rapiant, *sinusque pleni*
Gaudent dum nova lucra comparantur.

Mart. lib.VIII. epigr.78:

Nunc implere sinus securos gaudet.

Lib.IV. num.1. infra:

Et donis aptare sinus.

Et num.3: ... *Palmasque*, *sinusque parabat*.

399. *Pater*. Existimo legendum, *patre*, ut velit eum praeferre Iustiniano munificentia. Erat enim ille avarus. Evagrius, alii, & dixi supra.

400. *Habendi*. Mens habendi, avaritiae votum, eleganter.

401. *Debita*. Hic erat lacuna, explevi, *privato cum debita*.

402. *Servis*. Loquendi formula affectata Corippo, inquit Assagrius, at nec usus latinitatis

 id

id fert, nec ſcriptura negat reſtitui, facile enim fuit librario vel imperito, vel feſtinanti, *ſervis*, pro *ſervos* ſcribere. Itaque ſic lege, *ſervos miſeratus egenos*, & illum locum lib. III. num. 7. ſic interpunge, & corrige mecum:

. . . . . . *Servis miſeratus, egenis*
Et profugis quod dona dedit.

409. *Pudorem*. Imitatus eſt Claudian. de III. Hon. Conſul:

Quanti tum iuvenes, quantae ſprevere pudorem,
Spectandi ſtudio matres.

413. *Caram*. Mos Latinorum ſcriptorum dictiones graecas in ſuum idioma transferre, latiniſque elementis ſcribere, ex Plinio notat Muretus *probata*, & ex Cicerone, & Virgilio *Acta* lib.I. c.3. Ex hoc genere eſt *Cara*, nam κάρα apud Dores eſt caput ut κάρη Aeolibus, pro toto vultu uſurpatum. Henr. Stephan. ad Euripid.

415. *Vincula*. Pene erat, ut hunc locum, de manumiſſione interpretatus fuiſſem; ſolemne enim poſt munera prima novorum Conſulum ſervos manumittere, quod fuſiſſime a me dictum ad illud Claudiani de IV. Hon. Conſul:

. . . . . . *Deductum vindice morem*
Lex celebrat, famuluſque iugo laxatus herili
Ducitur . . . .

Quod huc quadrare non poteſt, nam & nuptae maritos, & matres natos ab eo petunt. Cum inter ſervos non matrimonia, ſed conſortia eſſent, deinde additur, *a crimine ſolvit*. Suſpicor ergo ſolitos Imperatores, cum principatum inirent, captivos & carceribus libertos dimiſiſſe, prae-

praesertim quos reatus criminis detinebat. Sidon. Apollin. carm. 2. in fine:

Captivos vincture novos, absolve vetustos.

425. *Deus*. Prisca adulatio, & foeda sub Imperatoribus nata, eos deos vocare, divinisque afficere honoribus, quos vix invenies (de primis loquor) qui reiecerit, illud in Domitiano impium, *quod epistolam formalem dictans incoeperit, dominus, & deus noster sic fieri iubet*. Svet. c. 13. Mart. omnibus pene paginis lib. IX. epig. 95., lib. VIII. epigr. 2., lib. V. epigr. 8:

Edictum domini deique nostri.

Quod false carpit Iuvenalis sat. 4:

... *Cum laudatur diis aequa potestas.*

Dissimili tempore Claudian. ad Honor. Aug. praefat. de III. Consul:

Audet magna suo mittere Roma deo.

Sen. de tranquill. c. 14: *Tumulus, in quo Caesari deo nostro fiebat quotidianum sacrum*. Simili modo Horat. lib. IV. od. 15. de Augusto:

Et signa nostro restituit Iovi.

Aras enim, templa, flamines habebant Imperatores mortui, notum omnibus.

IN LIBRUM TERTIUM CORIPPI

COMMENTARIUS ET CONIECTURAE.

Vers. 1. A*Ugusti*. Sic curavi excudendum, cum in omnibus hactenus impressis haberetur, *Augustus*: male, nam Virgil. VII. Aeneid:

... *Augusta ad moenia regis*, &

Tectum augustum ingens, centum sublime columnis.

Ser-

Servius docet: *Augustum locum esse augurio consecratum, in quo poterat haberi Senatus*. Svet. Aug. c.7. Vetus Poëta apud Tacitum, ut puto, de German. morib:

Auguriis patrum, & prisca formidine sacrum.

Sil. Ital. lib. I:

Concilium vocat Augustum, castaque beatos
Paupertate patres.

Dixi ad Consul. VI. Hon. Claudian:

Collecti trabeatus adit delubra Senatus.

3. *Grata*. Antea, *rata*, erat male.

6. *Fuit*. Lacuna hic erat, supplevi: *Ante foras iam pompa fuit*. Tacito lib.III. Annal: *Fuerunt qui publici funeris pompam requirerent*. At correctio est ex Claudian. epithal. Hon., & Mar:

Ante fores iam pompa sonat, pilentaque sacram
Praeradiant ductura nurum.

7. *Longis*. Hoc ex Virgil. II. Aen: *Porticibus longis fugit*.

10. *Ceris*. Cereis imaginibus. Plin. lib.XXXV. c. 2: *Aliter apud maiores in atriis erant, expressi cera vultus singulis disponebantur armariis, ut essent imagines, quae comitarentur gentilitia funera, semperque defuncto aliquo, totus aderat, familiae eius qui umquam fuerat populus*. Quid attinet exscribere Senecam, Iuvenalem, Ovidium, & alios a vulgo criticorum citatos in hanc rem? Hoc tantum addo, quod necessarium huic loco, diligenter asservatas ab atriensibus imagines, & velis intectas ad comitatum funebrem productas, praeter Plinium citatum, Tacitus lib.III. Annal. in funere Germanici: *Circumfusas lectulo Claudiorum, Iulio-*

Iuliorumque imagines. Stat. lib.vi. Thebaid., quem auctorem animus mihi olim illustrare, neque enim ullus magis mihi arridet, & habeo, quae non sunt luce indigna forte:

Arma etiam & veterum exuvias circumdat avorum,
Gloria mixta malis.

Cadaver deinde rogo imponebatur, urebaturque cum lectulo, imagines ad atria deferebantur.

12. *Latam*. Sic restitui, cum *laetam* esset antea male.

13. *Stamina*. Purpurea stragula. Sic ego restitui, cum in priori editione, *stramina*, legeretur, quod quam sit absurdum in principis funere, quis non videt? Adi ad lib.I. num.13.

14. *Romana*. *Humana* antea fuerat lectum male. Virgil. lib.viii. Aeneid:

Romana potentia caelo — Aequavit.

15. *Nereus*. Confer. totum hunc de gemmis locum, cum Claudiano de iv. Conf. Hon:

Et variis spirat Nereia baca figuris, &c.

Non *bacca*, ut antea in omnibus excusis legebatur, ibi docui fuse, ex aliis scriptoribus. Licet Ms. meus contradicat, & Venetus antiquiss.

Ibid. *Indica*. Plin. lib.xxxvii. c.13: *Gemmiferi amnes sunt Acesinus, & Ganges, terrarum autem omnium maxime India*. Nobilissimae autem gemmae, quas Indica regio fert *Adamas*, *Lychnites*, *Beryllus*, *Chrysoberyllis*, *Chrysoprasos*, *Hyacinthus*. Solin. c.55. Priscian. in perieg:

Haec eadem gemmis nimium decoratur honestis.

Claud. supra:

... *Asperat Indus — Velamenta lapis*.

Adde

Adde & in tentoriis militaribus gemmas. Claudian. lib. I. de laud. Stilich:

Hic gemmata niger tentoria fixerat Indus.

17. *Cleopatra*. Nota hiſtoria ex Plutarcho in Antonio. Ingens apparatus gemmarum eſt ex Lucano lib.x. petendus:

Plena maris rubri ſpoliis, colloque comiſque
Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.

Nobilis illa ſponſio de duobus unionibus, quorum unum exſorpſit pretio centies ſeſtertium, alterum etiam aceto maceratum conſumptura, niſi Plancus iudex obſtitiſſet. Saresber. lib. VIII. c. 7., Macrobius Satur. lib. III. c. 17. fine, & ille ex Plinio lib.IX. c.35., ut non omittam diſſentire ab iis Catullum epigr.27:

Ducenties comeſſet aut tricenties.

18. *Et rupto*. Super hiſtoria variatum. Caeſar lib. III. civilium c.19. bello expulſam a Ptolemaeo fratre ſcribit, conſentiente Plutarcho in Caeſare, qui addit a Photino regia eiectam. Sunt quibus placeat non modo a regno fugatam, ſed & in carcerem detruſam, inde corruptis cuſtodibus evaſiſſe. Lucan. lib.x. unde haec petiit Corippus:

... Cum ſe parva Cleopatra biremi
Corrupto cuſtode Phari laxarae catenas.

Qui plura cupis, lege Sidonium carm.5., Sveton. in Iul. c.35., Strab. lib.XII., Saresber. lib. III. c.10., Paul. Oroſ. lib.VI. c.14., & poëtas paſſim. Et de cuſtodia egregie multa Lipſius ad lib. III.Annal.Tacit.

19. *Fulgura*. Deſignat, ut puto *ceraunion* gemmamque ſpecies eſt Iaſpidis, Plin. lib.XXXVII. c.9: *Fulgorem inquit, ſiderum rapiens*, bene ad hunc

hunc locum, sic dicta quod cum fulminibus cadat, ut & Brontia, fulgur enim est fulmen, Suid. in κεραυνὸς. Isidor. lib.XVI. c.13. duo ponit cerauniorum genera, unum quem *Carmania* mittit, crystallini similem, si sub dio ponatur, fulgorem (Plinium, ut solet transcribit) rapit sidereum, alterum Hispania, in Lusitanis littoribus gigni; inde lux Claudiano lib. de laud. Serenae, quem librum Ms. meus Giraldo cuidam attribuit:

. . . . . . Pyreneisque sub antris
Ignea fulmineis legere ceraunia nymphae.

Lib. III. num.7. infra, de corona gemmis distincta:

Caesareumque caput diademate fulgure sacro.

27. *Melior*. Ovid. lib.XV. Met. fab. ult. *vinci gaudet ab illo*. Symm. lib.IV. epist.20: *Eloquentissimus iuvenis, ut fando comperi, proximis facundiae calcibus urget parentem. O te beatum, amice, si vinceris*, non ut in vulgatis *viceris*, quae enim gloria filium a patre superari? at magna e contra. Plin. lib. IV. ep. 15: *Asinius Bassus iuvenis (nescio an dicam quod me pater & sentire, & dicere cupit, adolescentis verecundia vetat) ipso patre melior*. Paul. Diacon. lib.IX: *Incredibile est quantum, quem imitabatur patrem* (Vespasianum) *anteierit*. Nemesian. Cyneget:

Nec taceam primum, quae nuper bella sub arcto
Felici Carine manu confeceris, ipso
Pene prior genitore deo.

Sid. Apoll. lib.VII. ep.9., Claud. de IV.Hon. Consul. ad Teodosium Aug., ubi multa:

Aspice, completur votum, iam natus adaequat
Te meritis, & quod magis est optabile, vincit.

 29. *Fri-*

29. *Frigida*. Quia aliud genus osculorum, dum moriturus ultimam agebat animam, Serv. ad IV. Aeneid. verſ. 685. Ovid:

Non ſuper incubui, non oſcula frigida carpſi.

Stat. lib.XII. Thebaid:

... *Ignem miſerae poſt ultima quaerunt — oſcula*.

Putabant tali officio aut obeuntis retineri poſſe animam vel in ſuum pectus transfundi. Tull.VII. in Verrem actione: *Matres extremo amplexu liberorum excluſae, nihil aliud orabant, niſi ut filiorum extremum ſpiritum excipere ſibi liceret*. Auctor conſolat. ad Liv:

Non animam appoſito fugientem excepit hiatu.

Ovid. lib. III. de Arte in Cephali fabula:

Excipitur miſeri ſpiritus ore viri.

35. *Nulla*: Miſerrime hic verſus truncabatur, ſic in exemplari, quo ſum uſus, conceptus:

Nos, cui nullus, ait ſalve, pater.

Reſtitui hoc pacto:

Nos queis nulla ſalus ſine te.

36. *Vale*. Clariſs. Briſſonius, & alii, formulares in funeribus notarunt eſſe has voces. *Salve*, *vale*, Artemid. lib.I. c.85., lib.XI. Aeneid. verſ.97., Donat. Grammat. in Andriam act.4. ſc.2., Serv. ad lib. III. Aeneid:

. . . . *Supremum voce ciemus*.

39. *Ceras*. Faces funebres tam frequenter nominant auctores, ut nefas ſit de ea re quidquam dicere. Quod cereae fuerint, non legi, niſi hic, nam Seneca clare docet, *pueros ad cereos*, *viros*, *ſive adultos ad faces efferri ſolitos*. Lipſius obſervat, tu vide Senec. epiſt. 123. de brevit. vitae c. ult. de tranquill. animi c.11. Hinc conſtat antiquum

tiquum fuisse in Ecclesia ritum, quem hodie etiamnum servant, comitari funera accensis facibus, distinctis ordinibus ecclesiasticis, praecinente Sacerdotum choro, puerisque phonascis. Theologos non exscribo.

52. *Cogit*. Solin. c.16: *Manifestum est in septentrionalem plagam hieme grues frequentissimas convolare*. Tull. lib.II. de nat. deor: *Grues calidiora loca petentes, maria transmittunt*. Homer. lib. III. Iliad:

... Χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον
Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων.
... *Frigus effugerunt & ingentem imbrem,*
Cum clangore volant ad oceani fluenta.

Sed propius ad mentem nostri poëtae Virgil. lib.VI. Aeneid:

Quam multae glomerantur aves, ubi frigidus annus,
Trans pontum fugat, & terris immittit apricis.

Apud Homerum, grues fugiunt imbrem, apud Maronem, hiems fugat grues, ut hic cogit. Homero tamen concors Sen. Oedipo act.3:

... *Gelidi Strymonis fugiens minas*
Permutat hiemes ales.

Et Lucan. lib.VII:

... *Quae Nilo mutare soletis — Threicias hiemes.*

Passim talia apud poëtas, & multa notata a me ad Claudian. de bello Gildon:

Ingenti clangore grues aestiva relinquunt
Thracia, cum tepido permutant Strymona Nilo.

Hoc tantum addo, volatu per disciplinam observato effingere in aëre quasdam litterarum notas, Solin., & Claudian. supra, Cassiodor. lib. VIII. epist.12:

epist.12: *Litteras ex gruum volatu collegisse Mercurius fertur*. Iul. Hygin. fab. c.277., Lucan. 5:

. . . . *Primoque volatu*
Effingunt varias casu monstrante figuras.

Ibid. *Coactae*. *Coactis*, fuerat in editione, cum vidisset in manuscripto, *coactae*, bene, & aperto sensu, si sic legatur:

Aspera cogit hiems glacie, nivibusque, coactae
Innumerae glomerantur aves.

Ut sit hiems aspera glacie, & coactae aves glomerentur.

61. *Pius*. *Prius*, puto melius, id est antequam obiret, nam monimenta sibi vivi struebant. Svet. in Augusto c.100., Sen. de brevit. vitae c. ult: *Disponunt etiam quae ultra vitam sunt, moles sepulcrorum*.

63. *Coronatis*. In publica, privataque laetitia velabant fores coronis, & postes sertis. Iuven. sat.6:

. . . . *Necte coronam*
Postibus, & densos per limina tende corymbos.

Id ramis protensis fiebat. Idem sat. eadem:

Ornatas paullo ante fores, pendentia linquit
Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.

Claudian. lib.II. de raptu, ubi plura:

Pars aulaea tenent, alii praetexere ramis
Limina.

Et in epigr. de magnete:

. . . *Festa frondentia myrto — Limina cinguntur*.

64. *Honos*. Hemistichium hoc ex Claudiano est lib.II. de raptu; *lyrae* bene sic restitutum, antea pessime legebatur.

Orga-

Organa, plectrum, lyra, & totam insonuere per urbem.

73. *Convicia*. In manuscripto Codice legerat Assagrius, *convicia*, expunxerat, reponens, *convivia*, sed pessime, nam optime huic loco convicia quadrant. Quintilian. lib.I. c.3: *Gaudemus si quid dixerint (pueri ingenui) licentius, verba ne Alexandrinis permittenda delitiis oscula, ac risu excipimus*. Stat. lib.v. Sil. ult:

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
Delitias, doctumve sui convicia Nili
Infantem, linguaque simul, salibusque protervum.

Convicia igitur puto esse *sales compositos, & verba meditatam lasciviam sonantia*, quae interesse conviviis Romanis solita quis nescit? ex Syria quippe, & Aegypto pueri, e Gadibus puellae accitae, *quae molliores supra naturam, canora dulcedine, & saltationis lubrico* (Macrob. lib.II. c.1.) *exercerent philosophantes*. Dixi abunde, ut spero ad Claudian. ad illud lib.II. de laud. Stilic:

Non pueri lasciva sonant.

74. *Discursus*. Prius *discussus*, male.

77. *Formae*. Imitatur Claudian. l.II. in Ruffin:

Rursus ad humanae revocat primordia formae.

87. *Epulas*. Hoc e Papinio expressum lib.II. Thebaid:

Postquam regales epulas, & gaudia vulgi
Bisseni clausere dies.

88. *Sarepta*. Plin. lib.v. c.19., Sidon. Apollin. carm.17: *Quaeque Sarepteno palmite missa bibas*, male *Serapteno*, legebatur.

Ibid. *Gaza*. Strabo. lib.XI., sed nihil de vino, aut

aut viribus, nec Curt. lib.IV., at est Isidori lib.XX. c.3., Cassiod. lib.XII. epist.12.

89. *Ascalon*. Oppidum Syriae. Mela lib. I. c.11. nihil de vite.

90. *Africa*. Plin. lib.XIV. c.1: *Stat provinciarum aliquarum per se vitis sine pedamento, artus suos in se colligens, & brevitate crassitudinem pascens: vetant hoc alibi venti, ut in Africa*.

91. *Cypros*. Plin. lib.XIV. c.7.

94. *Ibalia*. Corrige *Oebalia*, claro sensu.

95. *Vitans*. Simulavit Ulysses insaniam, ne ad bellum Troianum iret. Iul. Hyg. c.95., Ovid. lib.XIII. Metamorph:

. . . . . . Detrectavitque furore
Militiam ficto.

Sed quas ille suis manibus plantarit vites, non legi quod sciam, nisi nobilissimum, Homero celebratum vinum Maroneum accipiamus. Athen. lib. I. c.30., Plin. lib.XIV. c.5. Papin:

Maronaeo foedatus lumina Baccho.

96. *Quaeque*. Expungendum, *que*, Virgil. lib.II. Georg:

Quae Methymnaeo carpit de palmite Lesbos.

Sil. lib. VII:

Methymna ferax Latiis cessura falernis.

Modius ep.31. legit *ferox*, & *lacubus*. Horat. lib.II. sat.8., Mart. lib.VIII. epigr.51., Callimach. epig.20.

97. *Falerno*. Error insignis, nam neque hoc aevi vinum Falernum in usu, quod multis antea saeculis iam defecerat, nec verisimile ex Italia tanto tractu comportatum Byzantium vinum, notum enim in Gaurano prope Neapolim monte Faler-

Falernum gigni. Praeter geographos Sil. Ital. lib.VII. plene fabulam de Falerno narrat, atque illi quidem primum decus, primumque pretium. 2. Georg:

Nec cellis ideo contende falernis.

M. Varro rei ruſt. lib.I. c.2: *Quod far conferatur Campano, quod triticum Appulo, quod vinum Falerno, quod oleum Venafro*. Mart. lib.V. epigr.65., Ovid. lib.IV. de Ponto eleg.2., & alii paſſim, & mentio eius apud Labeonem IC. lib.XVII. ff. de ann. legat., ſed tamen quia non convenit in hunc locum, cenſui legendum, *lyaeo*.

99. *Alba*. Quaedam enim vina alba, quaedam nigra, quaedam flava, Athen. lib.I. c.30.

100. *Riſattica*. Quod hoc genus vini, ego fateor me ignorare. Nam nec Plinius, qui Italica, & tranſmarina vina ſigillatim numerat, nec Virgilius, nec Macrob. lib. III. Saturn. c. ult.; qui ſuſceperant recenſionem vitium ex profeſſo, atque utinam mihi, aut tempus, aut libri ad manum eſſent, ſed ſpero futurum, ut aliquis magnus in doctorum choro, a me relicta ſit explicaturus. Et certe fieri non poteſt, ut non ſit mendum: viderat in manuſcripto Codice Aſſagrius:

Fuſca dabant fulvoris Attica vina metallo.

Et ſic putavit legendum, non male:

Attica fuſca dabant fulgenti vina metallo.

Claro ſenſu, ſed nimia tranſpoſitione verborum, & ut apparet, alienum a ſcriptura auctoris: ego putem ſic poſſe legi:

Fuſca dabant fulvo ſimul Attica vina metallo.

108. *Cen-*

108. *Cenſura*. Cenſorum erat munus conviviorum luxuriam reprimere, notum quippe eſt toties ſublata ſplendida convivia legibus, *Orchia*, *Fannia*, *Didia*, *Licinia*, & *Cornelia*, aliiſque in morum utilem diſciplinam latis. Gell. lib.II. c.24., Macrob. lib. II. c.13., alii.

111. *Fercula*. Numerus Auſonianus epigr.8:

Fercula gemmatis cum poneret horrida vaſis.

112. *Grandia*. Legebatur prius *plus gravia*, contra carminis rationem, ſignificat autem *Chryſendeta*, id eſt *gemmas auro inſertas*, ut notat Turnebus, Tull. VI. Verr., Plinius ſaepe, Mart. lib.XI. epigr. 12:

Te potare decet gemma.

Duplex eorum uſus, aut enim in poculis gemmae celatae, aut in lancibus. De poculis alii docuerunt, adde Virgilium II. Georg:

Ut gemma bibat, & Sarrano dormiat oſtro.

De paropſidibus Mart. lib.II. epigr.43:

Innumeri tibi flava tegunt Chryſendeta mulli.

Et lib.XIV. epigr.97., qui locus appoſitus eſt:

Grandia ne viola parvo chryſendeta mullo.

119. *Poſt mortem*. Plin: *Cuius magnitudini ne illud quidem obſtat, quod noſtro ſaeculo natus ſit*. Ovid. lib. IV. de Ponto eleg.16: *Fama maior poſt cineres*. Mart. lib.V. epigr.10: *Poſt fata venit gloria*. Invidia viventium gloriae detrahit, mors nomen conciliat. Horat. lib.II. epiſt.1:

Miraturque nihil niſi quod Libitina ſacravit.

122. Et hoc Virgilianum eſt II. Aeneid:

Barbarico poſtes auro, ſpoliiſque ſuperbi.

Id eſt *Aſiatico*, *Phrygio*, ut interpretantur viri docti,

docti, Horat. lib.1I. od.4. *barbarae turmae*, pro Troianis. Ovid. lib. VI. Metamorph. fab. 1. de Arachne textrice:

Stamina barbarica suspendit candida tela.

Scio apud Festum lib. 1I. opponi *barbaros solis Graecis*, quod dixit etiam Plutarch. in Coriol., Diomed. Grammaticus apud Gyraldum dial. 4., supra in praefat. num.4. *barbara regna*, & lib.I. num.1. *barbara bella*, & num.15. *barbaricas phalanges*.

124. *Quarto*. Belisarius quarto Iustiniani Consulatu, qui in septimum annum imperii ipsius incidit, Gilimere strato, recepta Carthagine, Africam Vandalis adeptam restituit Romanae ditioni. Iohan. Zonar. tom. III. Annal. Chronolog., alii aliter, sat scio.

125. *Terret*. Pessime, sic restitui *tereret*, aperto sensu, nam triumphantes curru Capitolium ascendebant. Caesar de Gallis triumphans *ascendit* (Svet. c.37.) *Capitolium ad lumina*. Lucan. lib.VIII:

... *Nec ter Capitolia curru — Invectus.*

lib.IX. idem: ... *Quam ter Capitolia curru - Scandere.* Sidon. Apollin. carm.5:

Et regum aspicient Capitolia fulva catenas.

Apollon. Collatinus de excidio Hierosoliym. lib.1I:

. . . . . *Capitolia scandes*
Victor, & Augustum nomen, sedemque tenebis.

Claudian. de VI. Hon. Consul., & alibi saepe:

Iamque parabantur pompae simulacra futurae
Tarpeio spectanda Iovi.

136. *Alto*. Virgil. lib.1I. Aeneid:

... *Toro pater Aeneas sic orsus ab alto.*

137. Describit conclave imperatorium, Papinio II. Thebaid. *concilii penetrale*, infra num.6. *Sanctumque intrare cubile*; purpureis aulaeis ornabatur, & ob id Graecis πορφύρα, Latinis *purpura* dicebatur. Claudian. de III. Hon. Consul:

Excepit Tyrio venerabile pignus in ostro.

Et de IV. Hon. Consul:

Patrio felix adolescis in ostro.

Et de nuptiis Honorii, & Mariae:

Natus in ostro — Parvus Honoriades.

Ex quibus patet Augustas puerperas in illo enixas. Hic etiam genialis Caesarum lectus, hic cum coniugibus cubabant. Idem de bello Gildon:

Tyrio qua fusus Honorius ostro
Carpebat teneros Maria cum coniuge somnos.

145. *Miracula*. Sic vocat frequenter res splendidas, magnificeque paratas lib.II. num.4:

Narrabunt populi miracula vestra futuri.

Supra hoc lib. num.2:

Quis numerare potest tantae miracula pompae?

Infra num.7:

Ceteraque egregiae spectant miracula pompae.

Quae ut multa alia desumpta a Claudiano de IV. Consul. Hon:

... Quos habitus, quantae miracula pompae — Vidimus.

Et de Consulatu Manlii, & alibi:

. . . . *Miracula plebi colligite.*

Iulian. Θαῦμα φέρων πάντεσσιν. *Miraculum attulit omnibus*; in Anthologia.

147. *Sanctum*. Hoc ex Ovidio lib. I. Trist. eleg.7., aliter legit Saresberiensis:

Illud

Illud amicitiae sanctum, & venerabile nomen.

156. *Favebat*. Non patitur lex versus *fiebat*, legi, quare aut reponendum, *fremebat*, aut melius *favebat*, formula notissima.

158. *Schola*. Quod Propertius vocat *gymnasium*, id scriptores Iuridici *scholam*. Cassiodor. lib.v. epist.23: *Schola martia mittat examina, pugnaturus ludo, qui se exercere consuevit in otio*. Hinc undecim scholas militum numerat Iustinianus lib. XXXIV. C. *de locat*. Scholae autem Palatinae fit mentio a Iustino Aug. lib.XIII. C. de Iudiciis: *Duarum librarum auri poena afficere, per scholam Palatinam exigenda*. Suspicor tamen subesse mendum, ut lib.IV. num.2: *Per scholas, turmasque vocans*. Sed saepe leges carminis violat.

160. *Decanorum*. Non sunt hic decani illi, quos pontificum ius agnoscit, sed qui humandis cadaveribus praeerant, quos Latini quidem *Libitinarios*, Graeci νεκροθάπτας vocant, de quibus est tit.27. lib.XII. Cod. & Constitutio Theodosii, & Valentiniani Augg. l.9. C. de sacros. Eccles.

Ibid. *Cursorum*. Hi sunt forte, quos Latini scriptores vocant *viatores*, qui magistratibus ad officia praesto erant, nam numerata officia hic aulae Constantinopolitanae differunt ab occidentalibus, nomine omnia, quaedam re ipsa.

Ibid. *Agentum*. Schola agentium in rebus significatur. Thomas Patricius agens in rebus, V. Synod. act.7. Frequens mentio in iure, lib.XII. Cod. tit. 20., & l. 3. C. de offic. militarium Iudicum. Ammian. lib.XVI: *At Imperator, rapere, inquit, sciunt agentes in rebus, non accipere.*

Gg 2 169. *La-*

169. *Latus*. Magna inter doctos dissensio, de modo gestandi gladios suos, nam Homer. lib. I I. Iliad:

Ἀμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον.
Circum humeros iecit gladium argenteis clavis distinctum.

Concors Virgilius lib. VIII. Aeneid:

Tum lateri, atque humeris Tegeaeum subligat ensem.

& lib. IX. Aeneid:

... *Humero simul exsuit ensem — Auratum*.

Tamen existimo Romanos ad latus, ut nunc fit, enses gestasse, non a collo, aut humero suspensos, ut heroico aevo. De statua equestri Domitiani principis Papin. lib. I. Sil. 1:

It tergo demissa chlamys, latus ense quieto
Securum.

Dixit maximus Lipsius, & ego post illum, multa in utramque partem ad illud Claudian. lib. II. de laudib. Stilichon:

Gestatosque patri scapulis radiantibus enses.

Licet alii malint legere, *capulis*, contra fidem Ms. mei, & Veneti antiquiss.

171. *Extantis*. Lege, *extantes*.

176. *Capita*. Hic versus male affectus, licet ex Virgilio lib. IX. Aeneid:

Consurgunt geminae quercus, intonsaque caelo
Attollunt capita, & sublimi vertice nutant.

179. *Pares*. Locus hic, ausim iurare, corruptus est, & transpositus, ego tamen mederi non possum, nisi ad arboris referamus aetatem.

202. *Pennis*. Victoriam depingebant virginis alatae habitu, quare ab Horatio lib. I. epist. 18., & Clau-

& Claudiano III. Consul. Honor. *velox* dicitur. Lampr. Severo: *Pater eadem nocte in somnis vidit alis se Romanae Victoriae, quae est in Senatu, ad caelum vehi*. Trimatius ab Hygino reprehensus, quod lib. II. Iliados, ut refert Gellius lib. VI. c. 6. dixisset:

Dum dat vincenti praepes Victoria palmam.

Ex quo Auson. Edill. 8:

Hoc mihi praepetibus Victoria nuntiet alis.

Ad celeritatem eventuum significandam talis ei pictura adscripta; & sic in Curia stabat Romae, ut ex relatione Q. Symmachi discimus. Sic in aedibus privatis: disco ex L. Apuleio Miles. lib. II: *Atria longe pulcherrima, columnis quadrifariam per singulos angulos stantibus, attollebant statuas Palmaris Deae. Facies quaqua pinnis explicitis sine gressu pilae volubilis, instabile vestigium plantis roscidis decitantes, nec ut maneant, inhaerent, & iam volare creduntur*. Quas ille pinnas explicitas, Ovid. lib. III. Amor. eleg. 2. sparsas vocat:

Prima loco fertur sparsis Victoria pennis.

Apud poëtas dicitur dubiis pennis inter utramque partem volare. Apollon. Collat. lib. III. excid. Hierosolym:

Romanae plausit volitans Victoria classi.

Pindar. Pyth. od. 9:

Πολλὰ δὲ πρόσθεν πτερὰ δέξατο νίκας.

Multas vero antea alas accepit victoriae.

Habitus autem illi, & color candidus. Sil. Ital. l. XV:

... *Niveis Victoria concolor alis.*

Elegans est Pompei epigramma:

Ῥώμη παμβασίλεια τεὸν κλέος ὔποτ' ὀλεῖται
Νίκη γὰρ σὲ φυγεῖν ἄπτερος ὐ δύναται.

Roma

Roma omnium Regina, tua gloria numquam interibit,
Victoria enim te fugere sine alis non potest.

Multa dixi ad VI. Consul. Honor. Adfuit, inquit, Victoria,

. . . . . *Quae divite penna*
Patricii reverenda fovet sacraria caetus.

Lib. III. de laudib. Stilich:

... *Cum totis exsurgens ardua pennis*
Ipsa duci sacras Victoria panderet aedes.

Illud vero non omiserim olim globo insidentem depingi sine alis solitam, alasque ipsius statuae addidisse patrem Bubali, & Athenidis. Sunt qui ad Pergamenum Carystium hoc referant, alii ad Aglaophontem pictorem. Scholiast. Aristoph. *in Avibus*, ad haec:

Αὐτίκα νίκη πέταται πτερύγοιν χρυσαῖν.
Statim Victoria volavit aureis alis.

204. Pavimenta a Graecis ad Romanos fluxerunt, Isidor. lib.XIV. c.8; dicta, quod *paviantur*, id est caedantur, Idem lib. XIX. c. 10. *Depavire* enim est *caedere*, Festus. Lucret. lib.XII:

Bibulam pavit aequor arenam.

Conficiebantur ex marmore Numidico insigni artificio polito, M. Varro apud Festum lib. XIV.; aut ex testis fractis, & calce addita, Plin. lib.XXXV. c.12. Elaborabantur arte, picturae ratione. Idem lib. XXXVI. c.25: Καλοῖτο δ' ἂν τὸ μὲν ὑπὸ τοὺς πόδας ἔδαφος, τὸ δ' ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ὄροφος, inquit Pollux lib.I. c.8: *Vocatur, quod sub pedibus est, pavimentum, quod supra caput, fastigium.* Lege Senecam lib.II. controvers. 1. Criticos ad Nonium in *vermiculatus*, Svetonium Iulio c.46. Interpretes Horatianos ad lib.II.

lib. I. od. 4., denique Lucilium a Plinio loco nominato citatum, & Tullio in orat. perf., & lib. III. de orat:

Quam lepide lexeis compostae, ut tesserulae omnes,
Arte, pavimento, atque emblemate vermiculato.

207. *Vela*. Non sunt domorum ornamenta privatarum, quae nunc tapetes appellamus, sed Principum cubiculorum velamenta. Sidon. Apollin. lib. I. epist. 2. Theodorici regis: *Limina inclusa velis, exclusa cancellis*. Alii observarunt. Dum vero volebat Princeps admittere clientes ad salutandum, velo dimoto prodibat, aut illi subibant. Ael. Lamprid. Severo: *Salutaretur quasi unus de Senatoribus patente velo, admissionalibus remotis, aut solis iis, qui ministri ad fores fuerant, cum antea salutare Principem non liceret, quod eos videre non poterat*. Infra num. 7:

Verum ut contracto patuerunt intima velo
Ostia, & aurati micuerunt atria tecti.

Ibid. *Custodes*. Ὁ προκαθήμενος τῦ βεστιαρίυ, *procubitor vestibuli*, Curopalates. Virgil. lib. IX. Aeneid: *Fidusque ad limina custos*. Aut ministri ad fores, ut ait Lampridius, aut admissionales. Vide Senec. lib. VI. de benef. c. 33. & 34. Hinc officium admissionis, Sveton. Vespas. c. 14. Num. seq. *Imperat admitti*.

209. *Condensi*. Sic antea concipiebatur: *Condensi numeris fastu*; & Assagrius viderat in manuscripto, *Condensi in numeris*: ego lego, *Condensati humeris*.

211. *Adytis*. Bene sic restitutum, cum antea legeretur, *atitis*.

212. Am-

212. Ammian. lib.XV: *Consistorium est, in quo legatos, & quoscunque se adeuntes Princeps admittit, & audit, & de caussis cognoscit, inquirentibus, & dispicientibus Consistorianis*. Suidas συνέδριον exponit. Inde *Comites Consistoriani* Honorio, & Arcadio Augg. lib. I. C. de Comit. Consist., & *consistorium imperatorium ingredi*, lib. ult. C. de diversi. Iudic. offic. Auson. in gratiar. act: *In illa sede, ut ex more loquimur, consistorii, ut ego sentio, sacrarii tui*. *Consistoria antiqua*, Cassiodor. lib. V. epist. 41: *Donator gloriosus aulici consistorii*, idem lib. VI. form.6. Est praeterea consistorium locus cubiculariorum, Sidon. Apollin. lib. II. epist.2.

217. *Epulis*. Comites domesticos describit; quorum mentio passim in iure. Valentinian., & Martian. Augg. l. 10. C. de metatis: *Comites domesticorum, & protectorum, & sacrarum largitionum, & rerum privatarum*. Et schola domesticorum, l. 3. C. de Senat. Et est formula apud Cassiodorum lib. VIII. epist.12. Suidas, alii.

218. *Sanctum*. Praepositum sacri cubiculi notat, sive eum, qui gynaeciae praeerat, Ammian. IC. passim l. 6. tit. 8. Cod. Theodos., & Cassiodorus; & ad illud Claudiani lib. I. in Eutrop. multa dixi, ex Heliodoro, & aliis:

Aurum, vestes, arcana tueri
Mens infida vetat.

221. *Narses*. Eunuchus hic primum Cubicularius, deinde Exarchus Italiae sub Iustiniano factus, ut narrat Paul. Diacon. lib. IV. Infra num. ult:

Adstabat Narses, sedemque ornabat herilem.

Vetus

Vetus inſcriptio digniſſima hic inſeri:

IMPERANTE . DN̄ . PIISSIMO . AC . TRIVMPHALI . IVSTINIANO . PP. AVG. ANNO . XXXVIII. NARSES . VIR . GLORIOSISSIMVS . EX . PRAEPOSITO . SACRI . PALATII . EX . COS̄. ATQVE . PATRICIVS . POST . VICTORIAM . GOTHICAM . IPSIS . ET . EORVM . REGIBVS . CELERITATE . MIRABILI . CONFLICTV . PVBLICO . SVPERATIS . ATQVE . PROSTRATIS . LIBERTATE . VRBIS . ROMAE . AC . TOTIVS . ITALIAE . RESTITVTA . PONTEM . VIAE . SALARIAE . VSQVE . AD . AQVAM . A . NEFANDISSIMO . TOTILA . TYRANNO . DESTRVCTVM . PVRGATO . FLVMINIS . ALVEO . IN . MELIOREM . STATVM . QVAM . QVONDAM . FVERAT . REFORMAVIT .

Ab altera parte pontis, hi verſus ſunt:

Quam bene curbàti directa eſt ſemita pontis,
Atque interruptum continuatur iter.
Calcamus rapidas ſubiecti gurgitis undas,
Et libet iratae cernere murmur aquae.
Ite igitur faciles per gaudia veſtra Quirites,
Et Narſen reſonans plauſus ubique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum flectere mentes,
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

230. *Igne*. In manuſcripto erat Codice, *ignem*, quare legi poteſt:

Vicinoque die, clarum denuntiat ignem.

231. *Conſcendit*. Sic innumeris locis hiſtorici, & poëtae eius aevi, ut notetur ſuggeſtum Imperatoris altum ſupra ceteram multitudinem. Claud. lib. I. in Ruff: *Scandat ſublime tribunal*; & lib. I. in Eutrop: *Scandit ſublime tribunal*; lib. I. de laud. Stilich: *Conſcendentemque tribunal... Proſequar*. Sidon. Apollin. carm. 7: *Petimus, conſcende tribunal*. Supra

 lib. I.

lib.I. num.10: *Solium conscende paternum*; lib. II. num.2: *Soliumque ascendere patris*; & num.7:

Ipse coronatus solium conscendit avitum.

238. *Immensaque*. Indubie error librarii culpa admissus. Sic lege:

Ingressus primos, atque immensa atria.

240. *Splendentia*. Bene antea, *miratur pubes*, dictum, nam apud Livium: *Volsci sensere ante oculos* (1. dec. lib.II.) *micare gladios, turbati vertunt terga*. Heliodor. lib.IX: Ἀργυροῖς τὲ καὶ ἐπιχρύσοις τοῖς ὅπλοις τὸ πεδίον καταστράπτων. *Argenteis, & aureis armis campum quasi fulgore illustrans*. M. Varrò: Περὶ τύχης. *Tela dextra vibrant, russatia emicant, atque insignibus Martis torques aureus, & scuta caelata Hibero argento gravi crebra fulgent*. Accius epinausimache:

A classe ad urbem tendunt, neque quisquam potest
Fulgentium armûm ardorem armatus obtui.

Hesiod. Clypeo:

Τεύχεσι λαμπομένους σέλας ὥς πυρὸς αἰθομένοιο.
Armis fulgentes velut fulgor ignis ardentis.

Neque quicquam frequentius in descriptione exercituum hoc armorum, hastarum, clypeorumque nitore. Claudian. lib.II. in Ruff. de exercitu Stilichonis:

Implet Thessaliam ferri nitor.

& post:

Hic ultrix acies ornatu fulgida ferri.

Et de III. Honor. Consul:

. . . . *Perstringit ahaena*
Lux oculos, nudique leges mavortia ferrì
Ingeminat splendore diem.

Lucan.

Lucan. lib. I I:

Ardentesque acies percussis sole corusco
Conspexit telis.

Lib. IV. infra num. 3:

Fulgebant rutilo pilis splendentibus auro.

241. *Cristasque*. In manuscripto, ut ait Assagrius, *criptasque*. Bene restitutum, *cristasque*. Maximus Lipsius in militia Romana. Claudian. de IV. Honor. Consul:

... *Rutilus cristis, & casside maior.*

242. *Lanceas*. Mendum est, sed cui ego medelam adhibere non possum: forte est synaeresis, quae raro hoc modo contingit.

253. *Caveam*. Turbata haec omnia antea, & sic concepta, *amant caneant*.

Ibid. *Turbatque*. Recte correctum, *caveam turbasque*, manifesto sensu, nam cavea locus feras spectaculo destinatas asservandi. Stat. lib II. Sil. 5:

... *Stat cardine aperto — Infelix cavea.*

lib. I. sil. ult. (omitto libros de ea re compositos:)

Ecce autem caveas subit per omnes.

254. Mos hic receptus in spectaculis ludicris, ut bestiae introductae in arenam cernuae procumberent, & Principes adorarent. Doctissimus mortalium Marcilius ad librum spectaculorum Martial. ep. 17:

Quod pius, & supplex elephas te, Caesar, adorat.

259. *Adfixus*. Solebant legati, praesertim cum quippiam impetrare vellent, in terram cernui se abiicere: docet T. Tivius I. Dec. lib. IX: *Eo anno a frequentibus Samnitium populis de foedere renovando cum legati Senatum humi strati movissent,*

Hh 2 *reiecti*

reiecti ad populum haudquaquam tam efficaces habuere preces. Saguntini apud Silium lib.I:

Affigunt proni squallentia corpora terrae.

Nec barbarorum is ad Romanos euntium mos, sed Romanorum etiam ad alios. Diac. lib. XVI: *Introductus legatus Romanorum, cum adoravisset* (Archetam regem Aethiopum) *iussus est erigi*. Sed haec lapsis temporibus.

262. *Capillis*. T. Liv. 1. Dec. lib. III: *Stant passim matres crinibus templa verrentes, veniam irarum caelestium, finemque pestis exposcunt*. Arnob. lib.I: *Deorum ante ora prostrati limina ipsa contererent osculis*. Lucan. lib.II:

Hae lacrimis sparsere deos, hae corpora duro
Affixere solo, lacerasque in limine sacro
Attonitae fudere comas.

Stat. lib.V. Sil.I:

Illacrimat, signatque fores, & pectore tergit
Limina,

sic enim lego ex Codice Argentoratensi: in aliis legebatur male, *pectore terget lumina*. Idem lib.IX:

... *Gelidas verrentem crinibus aras*.

Sil. Ital. lib.VI. v. 560:

Ast aliae, laceris canentes crinibus, alta
Verrunt tecta Deum.

Claudian. de laud. Serenae, ubi plura:

... *Supplice crine — Verris humum*.

271. *Avarum*. Avares, seu ut alii malunt, *Abares*, (Suidas Anthol. lib.4. c.4. epig.15: Ἀβάρων στρατὸς, *Abarum exercitus*; male Hunnorum vertit Brodaeus). Populi sunt e Scytharum genere, quos Hamaxobios Plinius, Ptolemaeus, alii vo-

vocant. Ita ſentit Evagrius hiſtor. Eccleſiaſt. lib.v. c.2. Alii Gothos, Hypogothos, Gepides, & Vandalos eoſdem eſſe populos, ex Gepidum deinde genere, Langobardos, & Avares diviſos, qui ſub Theodoſio Iuniore Danubium tranſeuntes in Pannonia conſedere. Paul. Diacon. lib.xiv. Idem tamen in Heraclio lib.xviii. Hunnos facit. Hi trigeſimo primo anno imperii Iuſtiniani Byzantium ingreſſi ſunt, hoc eſt ſeptennio ante mortem ipſius: quarto deinde anno Iuſtini per Tiberium, qui poſtea imperavit, in Thracia victi, & triumphati: ix. anno vicerunt Romanos, Evagr. lib. v. c. 10. Supra in Praefat:

Illa colubrimodis Avarum gens dura capillis.

lib.I. num.14:

En Avares, Francique truces, Gepideſque, Getaeque.

Eos autem, ut profugos, & extorres ſedibus, inſectatur infra Iuſtinus:

Effera gens Avarum proprias defendere terras
Non potuit, ſedeſque ſuas fugitiva reliquit.

Ibid. *Cagan*. Non memini me legere quis hic Cagan, niſi quod Corippus regem nominet Avarum. Infra:

... Signa meis Cagan contraria ſignis
Ferre parat?

Et iterum: ... *Caganque timeri — Se putat?*

Ibid. Nulla huius, quod ſciam, apud Latinos mentio, frequens apud Graecos, qui tamen *Chaganum* non Caganum appellant: indicavit mihi vir in omni litteraturae politioris genere verſatiſſimus Franc. Sizaeus Santo. Photius Biblioth. in excerptis hiſtoriarum Theophylacti Simocattae lib.I.

lib.I: *Missi legati Romanorum Elpidius, & Commentiolus ad Abarorum Chaganum, qui, quod liberius apud Barbaros loquutus esset Commentiolus, contumeliose excepti fuerunt. Vertente anno rursus Elpidius ad Chaganum in legationem profectus, viginti se millia quotannis additurum pollicetur.* Menander Protector in histor. pag.95. insignem de eo refert historiam: Κατυυθαδήσατο γὰρ Ῥωμαίων ὁ παρὰ τοῖς Οὔννοις λεγόμενος Χαγάνος. Φήμη δέ τις αὐτὸν, &c.; quem locum vertit idem Franc. Sizacus: *Insolescebat enim adversus Romanos ille, qui apud Hunnos vocatur Chaganus; fama autem quaedam ad ipsum pervenerat antequam pacem rumperet, animalia quaedam corporis mole conspicienda Romae ali, quocirca Mauricium Imperatorem rogavit, ut eorum aspectu sibi frui liceret; Imperator autem eius cupiditati statim morem gerens, maximam, quae apud se aleretur, belluam ad Chaganum misit, qua visa Indica bellua elephante, confestim theatrum dimisit, & eam ad Imperatorem remitti iussit, sive obstupefactus, sive aspernatus id quod ceteris erat miraculo, mihi non constat, neque enim siluissem.* Photius Abarorum, Menander Hunnorum regem facit; quia ut toties dixi, Abari, seu Avares ab Hunnis oriundi; unde tolles mendum ex Adone Viennense Chronico, aetate VI. ann. salut. DCCCLXVI: *Avarum, id est Chunorum regnum*, lege *Hunnorum*.

275. *Siccare*. Alludit ad numerosum Persarum exercitum, qui duce Xerxe Graeciam invasit, a quo siccati amnes Scamander, Onochomus in Thessalia, Simois in Phrygia, Chydorus in Boeotia, Lysus in Thracia, Herodot. lib. VII.; Diodor.

Diodor. Sicul. lib.XI. epotos quidem fluvios ait, ſed non nominat. Iuven. ſat.10:

... Epotaque flumina Medo — Prandente.

Sidon. Apollin. carm.9:

Atque hinc fluminibus ſatis profundis
Confeſtim ebibitis, adhuc ſitiſſe.

Auſon. *Urbibus*. Burdegala:

Hunc cuperes rex Mede tuis coniungere caſtris,
Flumina conſumpto cum defecere meatu.

Claudian. lib.1I. in Ruff:

Narratur rapuiſſe vagos exercitus amnes.

& lib.I. de laudib. Stilich:

Arebant tantis epoti millibus amnes.

276. *Plene*. Legi poſſet bene, meo iudicio, *potu.*

278. *Manus*. Ex Claudiano lib.I. de raptu:

... Genibuſque ſuas cum ſupplice fletu
Admovere manus.

Ritus notiſſimus. Sveton. Tiber. c.20., & 24., Claudio c.44., T.Liv. 3. Dec. lib.X: *Si genua, ſi victricem attingere manum dexteram, precor quaeſoque hanc veniam ſupplici des*. Valer. lib.III. c.8. de Ephilate, lib.V. c.1. de L. Paullo, alii paſſim. Virgil. lib.X. Aeneid:

Et genua amplexus affatur talia ſupplex.

Homer. lib.I. Iliad. v.407., & lib.VI:

Ἔπειτα λαβὼν ἐλίσσετο γούνων.

Deinde amplexus genua ſupplex oravit.

Hinc veteribus exiſtimatum ſedem miſericordiae genibus ineſſe, quod Plinio viſum lib.XI. c.45., Plaut. Trucul. ſc. *Egone tibi*:

. . . . . Per tua obſecro
Genua, ut tu iſtud inſipienter factum, ſapienter feras.

279. *Fie-*

279. *Fieret*. Legi posset, & puto melius, *ni faceret*. I. Aeneid: *Ni faciat maria ac terras*.

Ibid. *Frustra*. Diversa erat in margine lectio, sic:

Ne forte excelsis frustra.

Ibid. *Babylonia*. Quam aliis *Babylon*, isti *Babylonia*, & Cassiod. lib.VII. epist.15.

280. *Cincta*. Priscian. in periegesi:

Ad partes Austri Babylon, quam moenibus olim
Mirandis posuit, firmisque Semiramis urbem..

Fest. Avien. descript. orb. terrae:

Hanc prisca Semiramis urbem — Vallavit muris.

Hygin. fab. 233., Mart. lib.IX. epigr.77., Propert. lib. III. eleg.10., Q. Curt. lib.V., & dicam ad Claudianum lib.II. in Eutrop:

... *Centum portis Babylona superbam*.

Et de Consul. Olyb., & Probini:

Nostra Semiramiae timeant insignia turres.

Ibid. *Humeris*. Aliter in margine legebatur sic:

... *Dominosque Avares nunc patria ferret*;

vel hoc pacto:

... *Didicit dominos patientia ferre*.

282. *Nives*. In eodem Codice, diversitas lectionis haec erat:

Hibernos cursus quando refrenat.

284. *Extensos*. Aliter etiam hic versus legebatur:

Vidimus & tectos vitrea testudine pontes.

287. *Concreta*. Melius indubie, *cum crusta*.

290. *Area*. In manuscripto, *aurea*.

291. *Crystalli*. Poll. lib.II. c.4. κρυσταλλοειδὴς pro oculi parte, Ms. κρύσταλλος semper Eustathio placet, & Polluci lib. V. c. 18. contra etymologiam,

giam, & usum, nam in Ms. meo Claudiano crystallus semper, & alibi. Solin. c.20: *Putant glaciem coire, & in crystallum corporari, sed frustra; dat Europa, dat & Asia, sed pretiosissimum Scythia edit*. Plin. lib. XXXVII. c. 2: *Contraria huic caussa crystallum facit, gelu vehementiore concreto, non alibi certe reperitur, quam ubi maxime hibernae nives rigent, glaciemque esse certum est*. Aristot. apud A. Gellium lib. XIX. c.5., & favet huic sententiae Sen. lib. III. nat. quaest. c.25. Indubie haec pars ex formula SC. est maior. Stat. lib. I. Sil.2:

Raraque longaevis nivibus crystalla gelari.

Fest. Avien. descript. orbis:

Hic dites venae niveum gignunt crystallum.

Priscian. perieg:

Illius fluvii rigidas prope frigore ripas
Invenies lapidem crystalli.

Sidon. Apollin. carm. 11., & Claudianus epigrammatis videantur, Martialis, & alii.

294. *Hebrum*. *Imbrum*, aut, quod carminis ratio non capit, *Imonem*, legebatur: restitui *Hebrum*, quia supra, *Hebrum siccare lacu* dixerat.

Ibid. In priore editione fuerat *calcavimus Imorem*, reposueram *Hebrum*, claro sensu; at iam distinguo sic, & lego:

Cornipedum liquidos seu terruit ungula campos,
Insanum volvens strepitum, calcavimus Immon.

Immos enim campus est apud Cedrenum; aut certe, *calcavimus Imbron*, *aut Imbrum*. Plin. lib. IV. c.12: *Samothrace ab Imbro 32., a Lemno 22. mill. passuum*. Pompon. Mela lib. II. c.7: *In Aegeo mari prope Thraciam Samothrace, Thasos, Imbros*. Est

ergo insula, & urbs, Strabo lib.x; quam Pelasgi condidere ex Anticlide, Idem lib.v. Apud Theophrastum *Umbros* legitur, *Imbrus* Stephan. de urbibus, Hom. Iliad. lib.xiv. v.281., & lib.xiii. v.33., & lib.xxiv. v.78., Dionys. Perieg. v.524:

Ἴμβρος Θρηικίητε Σάμος Κορυβάντιον ἄστυ.

Imbros Thraciaque Samos Corybantica civitas.

Meminit & Val. Flacc. Setin. Argonaut. lib.1I:

... Iam quas praeviderat arces

Navita condebat, proraeque accesserat Imbros.

Priscian. perieg:

Fertilis atque Thasos, simul Imbros.

300. *Istri*. In manuscripto erat, *astri*.

307. *Transmittite*. Malim, *transmittito*.

311. *Legatis*. Sacrosanctum erat legati munus, ut quae vellent oratores missi, dicere possent, neque eos violare iure gentium licebat, ut a IC. definitum est. Stat. lib.1I. Thebaid:

... Sanctum populis per saecula nomen

Legatum insidiis, tacitoque invadere ferro - Parat...

314. *Locis*. In antiquo Codice, *locos*, male.

323. *Ignarus*. In margine, *ignaris*, melius, meo iudicio.

326. *Ludo*. Formula loquendi usu receptissima. Sidon. Apollin. carm.5: *Clypeosque rotare : ludus*, doctissimus interpres. Ovid. lib.iv. de Ponto el. 8:

Quodque aliis opus est, hoc tibi lusus erit.

Flacc. Argonaut. lib.11I:

Ludus & ille deo.

Horat. lib.1I. sat.2:

Ludus erat culpa potare magistra.

Fest.

Fest. Avien. descript. orbis:

Inque procellosos lembum convertere fluctus
Ludum habet.

Claudian. lib.I. inRuffin: *Fratresque necare — Ludus.* De III. Honor. Consul: *Ludus erat pharetras hosti ereptas tractare.* Lib. de laud. Serenae: *Tibi pagina vatum ludus erant.*

342. *Fulmine.* Ex historia petitum: nam Hannibal urbem obsidens, foeda fuit abactus tempestate, inde poëtae finxerunt deos armatos in tutelam urbis stetisse. Aurel. Prudent. lib. II. in Symmachum:

Hannibalem Iovis imperio, Martisque repulsum,
Cum super e celso pugnarent numina saxo.

Idem Hannibal apud suos. Sil. Ital. lib.XVII:

. . . . *Fulmina contra*
Et nimbos, tonitrusque, ac summi numinis iras
Cum starem.

Iuppiter ad Romam. Sidon. Apollin. carm. 7:

Cum castra tuis iam proxima muris
Starent, Collina fulmen pro turre cucurrit.

Claudian. de bello Getico:

... Iactata procul dicuntur in hostem
Fulmina, divinique volant pro moenibus ignes.

344. *Nostros.* Aliter in margine: *Sub nostris humiles, fractosque triumphis*, melius ut puto.

350. *Gratis.* Aliter, *grati*, sed prior lectio melior.

354. *Numeros.* Militares copias dictas posteriori aevo numeros notat Lipsius de militia Rom. lib.IV. c.2. ex Lampridio in Macrino, Svet. Vespas. c. 6., Ulpian. l. 2. ff. de his qui not. infam.,

Menander IC: *Voluntario milite numeri ſupplentur*, l. IV. ff. de re milit., Plin. lib.x. epiſt.38. Corrige Tacitum in Agric: *Tranſacta aeſtas*, *ſparſi per provinciam muneri*, leg. *numeri*. Unde Tribunatus numerorum l. ult. C. de teſt. milit., Sozomen. lib.I: *Romanorum cohortes*, *quae nunc numeri dicuntur*. Suidas: Σπεῖραι πλῆθος στρατευμάτων φάλαγγες, νούμεροι. Hinc putat vir cultiſſimus Philippus Rubenius in Electis ſuis lib.1I. c.33. legendum ſic Claudianum lib. de bello Gildonico, reclamante Ms. meo, & Codicibus hactenus excuſis:

Aſt ego quae terras numeris, pontumque ſubegi.

Nam alibi idem: *Regnorum tractat numeros*.

Legebatur, *humeris*. Sed dabit veniam vir clariſſimus, ſi ab eo diſcedam. Humeri ergo ibi ſunt Senatores, & optimates, quorum conſiliis ſuperatus orbis, caput Imperatores, pedes agricolae, manus legionarii, ut a Sareſberienſi eleganter dictum. Dixi multis ibi. Hic ſupra:

Dominos humeris iam ferre parata.

Iuſtinus ad Senatum ſupra lib.1I. num.7:

Vos eſtis pectus, vos brachia verticis huius,
Quorum conſiliis, quorumque laboribus uſa
Publica res domuit gentes.

365. *Populos*. In margine, *populum*, pari ſenſu.

368. *Regem*. *Rerum*, aliter.

369. *Omnium*. *Omnibus* legi debuit.

371. *Doniſque*. Aliter: *Donis*, *humileſque in honore*.

372. *Suas*. Aliter: *Quiſque ſuam menſuret opem.*

373. *Spe*.

373. *Spe*. Lucanum imitatur lib.VII:

Haec est illa dies, cuius spe movimus arma.

374. *Divino*. Error procul dubio, puto restituendum:

Divinos sibi nec plus consulat.

384. *Qua*. Expunge, & lege, *sub quo*.

385. *Alamannica*. Germani prisci nomen amiserunt, & Gothis, Hunnis, Alanis, & Vandalis Europam depopulantibus in *Alamannorum* nomen transierunt, ex Arnobio, Salviano, Sidonio Apollinare, & aliis, ad Claudian. lib. I. de laud. Stilich:

... Iungique tuis Alemania signis.

Et de IV. Hon. Consul:

Imploratque tuum supplex Alemania nomen.

Et puto primum esse Ammianum Marcellinum, qui hoc nominis usurpet.

390. *Scultor*. *Scaldor*, sed quis sit is quaeratur.

393. *Optamus*. *Obstamus*, puto melius.

IN LIBRUM QUARTUM CORIPPI

COMMENTARIUS ET CONIECTURAE.

Vers.4. LEgum. Praefectus urbis iudiciis praeerat. Cassiodor. lib.IV. epist.41., lib.I. epist.31: *Moverit se a Praefecto urbis legibus audiendum, ut pro facti qualitate discussam excipiat promulgatam iure sententiam*. Iuven. sat.4. de Pegaso:

Interpres legum sanctissimus.

Papin. lib.I. Sil.4. de Rutilio Gallico:

... Legesque ubicumque togatae,
Quae tua longinquis implorant iura querelis.

10. *Tra-*

10. *Trabeatus*. Vestis Consulum *trabea*. Claudian. lib.I. in Ruffin:

Post trabeas exsul.

Et Imperatorum. Idem de VI. Hon. Consul., ubi multa dixi:

Collecti trabeatus adit delubra Senatus.

12. *Sparsurus*. Alludit ad Senecam lib.II. de benef. c.16: *Ut congiaria tua urbes sint, quas quanto maioris animi fuit non capere, quam spargere?* Stat. lib.I. Sil. ult:

Dives sparsio quos agit tumultus.

Martial. lib.VIII. epigr.78. Dixi ad Claudian. de VI. Honor. Consul:

Ditandas ad dona tribus.

15. *Missilia*. Vocat Pomponius IC. l. 8. ff. de contrah. empt., & Caius IC. l.9. ff. de acq. rer. dom.

22. *Concisor*. Infra hic: *Caeduntur robora ligni*. Ulpian. l.53. ff. de leg. 3: *Sed utrum ita demum, si concisum sit* (lignum), *&* *an si non sit?* Cassiodor. lib. V. epist. 18: *Artificibus abscindendi ligna sit permissa licentia*. Et epist.20: *Ligna silvestria iubemus caedi*. Stat. lib.I. Sil.1: *Caesis decrevit frondibus Ida*. Ovid. epist. Paridis ad Helenam:

Troiae caeduntur phrygia pineta securi.

Petron. Arbiter. Satyr:

. . . . Caesi vertices
Idae trahuntur, scissaque in molem cadunt
Robora.

Claudian. lib.I. in Eutrop:

Caedere ligna culinae.

Sed in tironum gratiam adscribam locum ex Ennio

nio lib. VI. Annalium, ut appareat, quam ſtudioſe eum poſteriores poëtae ſequantur:

Incedunt arbuſta per alta, ſecuribu' caedunt,
Percellunt magnas quercus, exciditur ilex,
Fraxinu' frangitur, atque abies conſternitur alta.
Pinus proceras pervertunt: omne ſonabat
Arbuſtum fremitu ſilvai frondoſai.

Deſignantur ergo *lignarii*, ſic enim vocat Palladius Rutilius lib. I. rei ruſt. c. 6. Iſidorus interpretatur *ligni opifices*, lib. XIX. c. 19: *Sive illi tigna dolent, ſive aedificent*, ut loquitur Paullus IC. l. CCXXXV. ff. de verbor. ſignificat. Proprie tamen hoc loco deſignantur, ut puto: Ξυλίνων ὑλῶν οἱ ἐργάται, ὑλοτόμοι, καὶ δρυτόμοι, καὶ ὑλαγωγοί, ut inquit Iul. Pollux Onom. lib. VII. c. 25: *Lignearum materiarum operarii, ligniſecae, calones, & ligni vectores*. Ligna itaque in triplicem uſum, aut in lignario aſſervata ad uſum ignis quotidiani, Martial. lib. XIII. epigr. 15. aut ad ſacrificia allata (noti apud Graecos lignarii, qui ligna aris imponerent adolendis ſacris, Pauſan. lib. prior. Eliacor.) aut denique ſtruendae ſcenae, & pegmati parabantur. Dixi, ut ſpero, abunde ad Claudian. de Conſul. Manlii Theodori:

Mobile ponderibus deſcendat pegma reductis.

Quo admoneor, ut alium ex eodem locum emendem, nam ibidem, nullo ſenſu legitur, *puer augmentatus in artem emicet*. Ms. meus clare, *puer auctoratus*, quod antea vir magnus ſola coniectura docuerat. Sen. Apocolocynt: *Eum dedi larvis, & proximo munere inter nos, & auctoratus ferulis vapulare placet*. Et epiſt. 37: *Eadem honeſtiſſimi illius, & hu-*

& huius turpissimi auctoramenti verba sunt uri, virgis, ferroque necari. Sveton. in Tiber. c.7: *Rudiariis quibusdam revocatis auctoramento centum millium*. Plin. lib. XXXVI. c.15: *Gladiatorum spectacula edebat* (C. Curio) *ipsum magis auctoratum populum Romanum circumferens*. Tull. lib.I. de offic: *Est in illis ipsa merces auctoramentum servitutis*. Plin. lib.XIV. c.1: *Ut vindemiator auctoratus rogum, ac tumulum excipiat*. Apul. lib.II. Miles: *Hic auctoratus*, inquit, *ad custodiam mariti tui fidenter accessit*. Lib.IX: *Exsecrando metallo pudicitiam suam protinus auctorata est*. Et lib.I. Apolog: *Ob mercedem, & auctoramenta impudentiae deprehensa haberi*. Vide viros doctos in Petronium. Huc refert Muretus illud Horat. lib. II. sat.7:

Quid refert uri, virgis, ferroque necari
Auctoratus eas.

28. *Apium*. *Apum* erat in priori editione male.

38. *Fraxinus*. Qui vis naturas arborum hic expressas legere, adi Virgilium lib. II. Georg. lib.VI. & XI. Aeneid., Claudianum lib.II. de raptu, Statium lib.VI. Thebaid., Silium Italicum lib. X. in funere Paulli Aemilii, quorum collatione tiro proficies.

48. *Serrae*. Serra a *stridore*, Isidor. lib. XIX. c.19. Usum Daedalus excogitavit, Plin. lib. VII. c.56. ducto exemplo a trissagine herba, Idem lib.XXIV. c.15. Aut Talus Daedali sororis filius, Diodor. Sicul. lib.V. Denique sunt qui ad Perdicem referant inventionem, Iul. Hygin. fab. c.274. Ovid. lib.VIII. Metam. fab.3:

Ille

Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum, ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes, & ferrae repperit uſum.

Interpretes Virgilii ad illud 1. Georg:

Tum ferri rigor, atque argutae lamina ſerrae.

Uſus eius in ſuppliciis. Sveton. in Calig. c.27., & in ſecandis veſtibus. Martial. lib.XIV. epig.143:

Et pingues tunicas ſerra ſecare poteſt.

51. *Mille*. Tot enim naves duxit Agamemnon. Praeter hiſtoricos & Homerum, Sen. Agamemn. act.3. ſc.1:

Aurata primas prora ſignavit vias,
Aperitque curſus, mille quos ſecant rates.

Virgil. lib.II. Aeneid:

Non anni domuere decem, non mille carinae.

Statiana Thetis lib. I. Achilleid:

... Video iam mille carinis — Ionium, Aegaeumque premi.

68. *Turmas*. Diviſum a plebe Senatum in ſpectaculis, equitique ſuum ordinem conceſſum monui ſupra; nunc autem quod plebi ſecundum turmas, hoc eſt tribus, diſtincta fuerint ſedilia, non legi, nec puto verum. Non loquor de campo, aut ſeptis, in quibus certum eſt populum in tribus diviſum, ut facilius ſuffragia ferri poſſent, at in ludis non eadem ratio.

69. *Palmas*. Aviditas rapiendi congiaria exprimitur. Ammian. lib.XVI: *Non, ut moris eſt, expanſa chlamyde, ſed cavata manu ſuſcepit, at Imperator, rapere, inquit, non accipere ſciunt agentes in rebus*. Notat Caſſelius vir eruditus. Sveton. in Auguſto c.91: *Stipem quotannis die certo emendi-*

cabat a populo cavam manum asses porrigentibus praebens. Avarus ille pastor apud Virgilium ecl.1. queritur *manum numquam redire domum gravem aere*. Tibul. lib.1I. el.4:

Illa cava pretium flagitat usque manu.

Infra hic num.2:

Praetendunt dextras, & praemia sumunt.

Et num.3. *Palmasque* ad rapiendum, *sinusque* ad recondendum, *parabat*. Habeo multa dicta ad Claudian. lib.II. in Ruffin:

Dextera quinetiam ludo concessa vagatur
Aera petens.

73. *Imber*. *Nimbus sparsionis*. Martial. lib.VIII. epig.78., Stat. lib.I. Sil. ult:

Dum nostri Iovis hi ferantur imbres.

82. *Seria*. Formula recepta. Plin. lib.II. ep.13: *Cum hoc seria, cum hoc iocos miscui*. Idem lib.IV. ep.17: *Nihil a me ille secretum, non ioculare, non serium, non triste, non laetum*. Cassiodor. lib.VIII. ep.10., Claudian. lib.1I. de laud. Stilich:

Seria quisque iocis nulla formidine miscet.

Male meo iudicio legebatur *feria*, coutra carminis, & grammaticae regulas.

86. *Honorum*. Vetus Codex *honorat*.

88. *Arcus*. Supra, *arcus replere*. In victoriae monimentum arcus triumphales erigebantur, & certe XIV. arcus, ex P. Victorio, & aliis historicis, in urbe enumerat Honuphrius. Infra hoc libro num.3:

Perque arcus vicosque omnes.

Martialis (quem cognomento Coquum vocat Iohan. Saresber. lib. VIII. c. 13. citans nomine Coqui

Coqui epigramma (quod eſt 56. lib. IV.) lib. VIII. epigr. 64:

Stat ſacer edomitis hoſtibus arcus ovans.

Svcton. in Domit. c. 13. A nominibus triumphantium dicti illi, Claudian. de VI. Hon. Conſul:

Nominis arcum — Iam molita tui.

Depingebantur in his captivi. Vetus ſcholiaſt. Iuvenal. ad illud ſat. 10:

... Summo triſtis captivus in arcu.

Et ſpoliis hoſtilibus exuviiſque ornabantur. Claudian. lib. III. de laudib. Stilichonis:

Indutoſque arcus ſpoliis.

Et de VI. Conſul. Hon:

Spoliiſque micantes — Innumeros arcus.

89. *Patebat*. In antiquo Codice erat, *patere* male, ut opinor.

100. *Gaudente*. Male olim legebatur, *gaudente populo*.

102. Repone pro *ipſo*, *ipſi*, ut lex grammaticae conſtet. Supra lib. III. num. 5:

... Imitatur olympum — Officiis Auguſta domus.

Et num. 7:

Et credant aliud Romana palatia caelum.

Forte reſpexit ad illud Claudiani lib. III. de laud. Stilich:

, ... Quae luce metalli
Aemula vicinis faſtigia conſerit aſtris,
Et ſeptem ſcopulis zonas imitatur Olympi.

Quamquam Corippus de officiis, Claudianus de aedificiis agat.

103. *Dona*. Caſſiodor. lib. VI. epiſt. 7: *Calendis Ianuariis affatim dona largimur, & laetitia publi-*

 ca

ca militia tua est. Q. Symmach. lib.x. epist. 20: *Calendas anni auspices, quibus mensium recursus aperitur, impertiendis strenis dicavit antiquitas*. Sed non tantum clientes patronis offerebant, sed cives universi Augustis (docet Svetonius in Augusto c.57. Martialis passim) & hi civibus. Auson. epist.2:

Augustae sanctum munus habere manus.

Supra lib.II. num.9:

Dona Calendarum properant vicina mearum.

105. *Sportis*. Sportula congiarium pauperiorum, nam sportis pecunia distribuenda imponebatur. Martial. lib.I. epigr.81., lib. III. epig.50., lib.VIII. epig.50., & omnibus pene paginis, Iuvenal. sat. 1., 3., & 10.; Plaut. Curcul., & Menaechm. Vide interpretes Tranquilli in Domit. c.7. Dividebantur sportulae ad sonum tubae convocatis clientibus. Iuven. sat.1:

... Iubet a praecone vocari
Omnes Troiugenas.

Triplex usus, aut in publicis solemnitatibus, puta in ludis, aut Consulatu, aut inauguratione Principum. Claudian. de VI. Hon. Consul.

. . . . . . *Praelarga vocavit*
Ditandas ad dona tribus.

Aut in nuptiis, Symmach. lib.IV. epist.14: *Honor sportulae suscipiendae culmini tuo & more, & amore solvendus est*; & epist. 55., lib. IX. epist. 91., & 102. Ammian. lib.XIV: *Cum intervallata temporibus convivia longa, & noxia coeperint apparari, vel distributio solemnium sportularum anxia deliberatione tractatur*. Vide supra num.1. hoc libro:

Et donis aptare sinus.

Scio

Scio nomine sportulae pecunias illas intelligi, quae iudicibus, aut exsecutoribus litium dantur, cuius mentio in Iure passim; omitto historicos. Leo, & Anthemius Augg. lib. XXXIII. §.1. C. de Episc., & Cler. l. ult. C. de re milit. lib. XII. idemque Graecis πρυτανεῖα vocatur, ut docet Suidas, & ex eo Cael. Rodig. lib. XII. c.21., & lib. XXVII. c.24. Ea deponebatur a reo, & accusatore multae nomine, quae, si victus esset, ad remp. redibat, decima eius parte iudicibus numerata.

110. *Figuris*. Prima pecunia, ut sonat nomen, & grammatici docent, pecudum impressa effigie signabatur, deinde Deorum vultibus. Plin., & Ovidius 1. Fastor. Ultimo Imperatores suo nomine, gestisque numismata percutiebant. Cassiod. lib. VII. epist.32: *Monetae debet integritas quaeri, ubi & vultus noster imprimitur, & generalis utilitas invenitur*. Lib. VI. epist.7: *Ut imago Principum subiectos videretur pascere per commercium*. Locus est insignis Claudiani lib. I I. in Ruffin. de statim denuntiando Caesare Ruffino:

Inscribi propriis aurum fatale figuris.

Ibid. Dixi vultu Imperatorio signari solitos nummos; at apud Graecos alia ratio, imo & Romanos prima republica. Aristoteles certe lib. VI. polit. χαρακτῆρα vocat nummi, ut hic *titulos figurasque*; & figurae nomine intelligi debent effigies auctoris, nomen, inscriptio, & signum, seu nota victoriam aliquam designans; effigies autem, ut dixi, vultus erat Impp. Rom., qui monetam cudi iubebant statim atque imperium adepti essent. Treb. Pollio in Trebelliano lib. I. C. de vet. num. potest.,

poteſt., Cedren. de Niceph. Phoca, Ammian. lib.XXVI: *Aureos ſcilicet nummos in vultum novi principis, aliaque ad illecebras aptantes*. Caſſiod. lib.VI. form.7. Neque vero auctoritas pecuniae a ſolo pondere, ſed a vultu Imperatorio, qui ſi abfuiſſet, uſus interdicebatur, l. 102. ff. de ſolut., l. 24. ff. de pign. act. Nec tantum Romae id, ſed in provinciis; quare ut mirum illud refert Procopius lib. III. de bello Goth: *Quod Franci, non ut alii populi, Romani Imperatoris imagine, ſed ſua impreſſa nummos ſignent*. Lege Cornelia ob id cautum, ne quis privatus pecuniam cuderet, Ulpian. IC. l. 9. ff. ad l. Corn. de falſ., & viris doctis memini notatum ex Paullo ſent. 5. tit.25., quo forte illud Perſii refer ſat.5:

Et veri ſpeciem dignoſcere calles,
Ne qua ſub aerato mendoſum tinniat auro.

Aurum Perſius, noſter *argentum* hic. Pollio in Victoria Tyranna: *Cuſi ſunt eius nummi aerei, aurei, & argentei*. Prima itaque moneta aerea erat, ſucceſſit argentea, aureaque; Grammatici, Macrob. lib.I., Saturn. c.7., Ovid. 1. Faſtor:

Aera dabant olim, melius nunc omen in auro eſt.

Triplex materies pecuniae ex Pomponio l. 2. §. *deinde* ff. de orig. Iur. colligitur. Tull. lib. III. de leg: *Minores magiſtratus aes: argentum, aurum, publice ſignanto*. L. 1. ff. ad leg. Iul. pecul. Liquet ergo nec ferreos nummos fuiſſe ullos, nec ſtanneos, nec plumbeos; licet de ultimis Martial. lib.I. epigr.100:

Conſtemus tibi plumbea ſelibra.

Et lib.X. epigr.74:

Cen-

Centum merebor plumbeos die toto.

M. Plaut. Casin. a sc. *Omnibus.*:

Cui homini hodie peculi nummus non est, nisi plumbeus.

Non ut legit maximus Hotmanus, *non est, nisi plumbeus*, vult enim ei vilem aliquem nummum superesse, qualis est plumbeus, nihil praeterea. Idem in Mostell. sc. *Illi Bucidae*:

Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos
Nummos.

Et in Trinum. sc. *Huic ego*:

. . . . . *Eine aurum crederem?*
Cui si capitis res siet, nummum numquam credam plumbeum.

116. *Lumen*. Ammian. lib.XVI: *Insidebat aureo solus ipse carpento, fulgenti claritudine lapidum variorum*. Supra lib. III. num.1. vide:

Sed lumen non ignis erat.

123. *Tapetibus*. Tapetes in usu heroicis temporibus, Homerus passim; & iam a Romanis recepti, Ulpian. IC. lib.XII. ff. de Instr. leg: *Voluptatis gratia sunt specularia, & vela*. Iuven. sat. 9. citatus a Saresber. lib.III. c.12., & alii:

Vela tegant rimas, iunge ostia.

Idem sat.6:

Pendentia linquit — Vela domus.

127. *Gabinos*. Res nota: a Romulo Reges, & Consules togam cingebant, ut in laevum humerum laciniae pars reiiceretur. Claudian. de III. Honor. Consul: *Cinctusque imitata Gabinos*.
Et de IV. Honor. Consul:

More Gabina — Discolor incedat legio.

De

De VI. Honor. Consul: *Habituque Gabino*. Serv. ad VII. Aeneid., Isidor. lib.XIX. c.24. alii:

131. *Adoravit*. Foedus adulandi ritus. Tacitus, Svetonius, alii. Lib.II. num.7. infra (modus adorandi apud Heliodorum lib.IX.) in fine;

Pronus adoravit, laudans pia dicta Senatus.

136. *Opimi*. Nomen opimum est Consulatus; reparavit autem Consulatum Iustinus, quia post Basilium Iuniorem usque ad eum nulli Byzantii Consules. Itaque Orientale imperium sine Consulatu XXV. annis, ut probat eleganter Honuphrius in Fastis. Supra lib.II. num.9:

. . . . *Nomenque negatum*
Consulibus, Consul post tempora cuncta novabo.

141. *Nova*. Notius est quam ut dici debeat, Constantinopolim in Romae nomen migrasse, ita tamen ut nova Roma diceretur, lib.IV. C. de oper. public. Notat Savaro ad Sidon. suum, carm.2:

Orbis Roma tui.

Claudian. lib.II. in Ruffin:

Urbs etiam magnae quae dicitur aemula Romae.

Et de bello Gildon. Roma loquitur:

Cum subiit par Roma mihi, divisaque sumpsit
Aequales aurora togas.

Supra lib.I. num. 15., & 18. fin., lib.III. num.5. principio, & hoc numero, *nova Roma nitebat*. Antholog. lib. IV: c.4. epigr.16: Βυζαττίας Ρώμη, & c.2. epig.7. vocatur.

142. *Albo*. Λεύκωμα τῶν βουλευόντων, Dioni lib.LV. *Album Senatorum* Tacito lib.IV. Annal. Lips. ibi. Erat tabula albis lineis notata, in qua Senatorum nomina secundum ordinem scribebantur:

tur : passim in iure, & apud historicos. Sedul. lib. I. in fine:

. . . . *Alboque beati*
Ordinis extremus conscribi in saecula civis.

148. *Connectant*. Sic antea excudebatur, ego certissima coniectura reposui, *convectant*, nam supra hoc numero:

Convectant rutilum sportisque capacibus aurum.

Et lib.I. num.7:

Omnia vectantes gemini commercia mundi.

Virgil. IV. Aeneid: *Praedamque per herbas . . . Convectant*. Et lib.VII., & IX: *Convectare iuvat praedas*. Papin. lib.I. Thebaid:

. . . *Quid si Tyriae, Phrygiaeve sub unum*
Convectentur opes.

Desinant critici turbare, quorum quidam legunt, *connectantur*, alii *convertantur*, nonnulli denique *converrantur*, ut respexerit ad illud Horatii lib.I. od.1:

Quicquid de Libycis verritur areis.

151. *Primordia fertilis anni*. Confer hunc locum cum Claudiani libro II. de raptu. Primordia autem sunt primitiae, quae diis offerebantur, Cassiod. hist. trip. lib.VI. c.29. Exemplum habes in Eumeo Homerico lib.XIV. Odyss., & in Diana succensente Oenaeo, quod agri primitias sibi non dedicasset, IX. Iliad. Apollini autem debebantur, Pausan. lib.X., Plin. lib.XVIII. c.2.: qui ritus solemnis Hyperboreis, Solin. c.26. Ovid. de Nuce:

Tunc domini memores sertis ornare solebant
Agricolae, fructu proveniente, deos.

Ibid. *Fertilis anni* dixit ex Tibullo lib. IV. ad Messalam:

... Oriente die duce fertilis anni.

153. *Donaria*. Non placet Servii mens ad lib. III. Georg. v.534. volentis donaria esse locum, in quo donaria asservantur, nam Imperator definit, quae *ad ministerium Dei dedicata sunt*, §.8. Instit. de rer. divis., & Theophilus vertit δῶρα. Cassiod. lib.IX. epist.15. adeatur. Cebes ἀναθήματα in tabula sua vocat. Erant ergo munera diis oblata, & templis affixa. Infra num.4: *Donisque ornavit, & auxit*. Lib.IX. Aeneid. v.407. Horat. lib.I. od.5: *Casus effinxit in auro*, VI. Aeneid., & diserte Tibull. lib.I. eleg.3:

Nunc, Dea, nunc succurre mihi, nam posse mederi
Fixa docet templis multa tabella tuis.

Addo, Ducum defunctorum arma Diis appensa. Parthenopeus moriens apud Papinium lib. IX. Thebaid. fine, iubet *sua arma suspendi Dianae*.

154. *Oratorum*. Invectus mos sub Augustis, quoties inirent Consulatum adesse panegyristes, *ut quando tutum non esset silentium*, ut ait Plinius, *fictae laudes extorquerentur*. Notat Savaro.

160. *Reponunt*. A re ferraria ducta vox. Sen. epist.82: *Ergo nec quod debet creditori suo reponere quisquam scit alius, quam sapiens*. Opposita sunt inter se auditorem esse, & reponere, Horat. lib.I. epist.1. *scriptorum auditor*; & de Arte poëtica, *reponis Achillem*. Sen. Rhetor lib.IX. controv.2: *Initio, contumeliae caussa, a deridentibus discipuli latro-*

latronis auditores vocabantur, *deinde in usu verbum esse coepit*, *& promiscue poni pro discipulo auditor*. Iuven. sat.1:

Semper ego auditor tantum? numquamne reponam?

Martial. Coquus lib.XII. epigr.18:

Et totum mihi nunc repono, quicquid
Terdenos vigilaveram per annos.

Supra lib.III. num.4:

... Quibus haec verbis, qua laude reponat?

186. *Officiis*. Ministri aulae Constantinopolitanae sic vocantur, de quibus est liber Georgii Codini, quem alii Curopalatem volunt dici. Supra lib.III. num.6., & 7. post principium, lib.IV. num.2., & alibi saepe. Rutil. lib.I. Itin., & alii passim.

Officiis regerem cum regia iura minister.

188. *Per scholas, turmasque vocans*. Aliquoties haec dictio apud Corippum corrupta, sive inscitia linguae Graecae, seu licentia poëtis usurpata, sive denique operarum incuria. At facile hic posset sic legi:

Perque scholas turmasque vocans.

Supra lib.III. num.5.

Acciti proceres omnes, scholaque palati est.

Tu si videtur, repone, & sic lege:

Acciti proceres omnes, scholaque alta palati.

Auson. profess. carm.17., & 19. protrept. ad Nepotem eidill. 32: *Graio schola nomine dicta est*. Martial. lib.I. epig. 36., lib.II. epig.64., lib. III. epig.20., & alii passim. Vide notata ad lib. III.

 num.5.,

num.5., & adde locum Claudiani de VI. Honor. Consul:

Hic & belligeros exercuit area lusus.

204. *Pulsantque balatibus auras.* Error indubie, librarii an Corippi? sed facilis restitutio, sic enim lege:

... Pulsant balatibus auras.

208. *Syrica.* Sic legebatur. Assagrius censuit reponendum *serica*, quod mihi non placet; itaque retinui antiquam lectionem. Locus est elegans apud Salvianum Massil. de Iudic. & provident. lib.IV: *Ut de alio hominum genere non dicam, consideremus solas negotiatorum, & Syricorum omnium turbas, qui maiorem ferme civitatum universarum partem occupaverunt*; ita quos Latini *Syros*, posterius aevum *Syricos* dixit, indeque *Syrica* pro *Syriaca*.

216. *Suspiciunt.* Erat antea *suscipiunt.*

234. *Togis.* Togam omnium ordinum, omnis sexus Romae fuisse gestamen, quis nescit? addo tantum Constantinopolim etiam translatam, Claudian. de bello Gildon:

Cum subito par Roma mihi, divisaque sumpsit
Aequales aurora togas.

Rara de toga invenies apud Suidam in τήβεννος.

240. *Tegebat.* Formula recepta. Curt. lib.VIII. *Vivunt, stant in acie, te clypeis suis protegunt.* Lib.IX. ipse Alexander: *Me periculis obtulerim, qui saepe aciem clypeo texi.* Turpil. Demiurgo:

Quia non minus res hominem, quam scutum tegit.

Vetus

Vetus Comicus apud Carisium lib. IV. forte Pacuvius:

Vidi tegentem clypeo classem Doricam.

Claudian. de bello Get:

... *Patrem clypeis defendite Tibrim.*

Et de bello Gildon:

Clypeis tectos, galeisque micantes.

De laud. Stilich. lib. III. *Protegis hanc clypeo.* Infra hic num. 5: *Terga tegens Domini.*

241. *Protectorum.* Hinc protegentes armis latera Principis stipatores dicti protectores l. 9. C. Theod. de protect., & domest., l. 6. C. de advoc. diverf. iudic., Cassiod. lib. XI. epist. 31. Multa super hac re communicavit mecum amicissimus Marcilius, quae nihil necesse hic inseri. Mentio l. 10. C. de metatis; & alibi. Lib. III. num. 4:

Et protectorum numerus mandante magistro.

258. *Garrula.* Ob loquacitatem illius avis ingratam, insuavemque. Homer. lib. XXI. Odyss. Sic exemplum illustre eius rei apud Plutarchum lib. de vindictae divinae tarditate, de Besso quodam parricida. Minos ad Alciati embl. 70., Auson. Ephem: *Strepit lectis vigilax hirundo.* Martial. lib. I. epig. 54:

Multisona fervet sacer Attide lucus.

Ibid. *Fenestras*, quia αὐτὴ ἡ χελιδὼν ὁμωρόφιος ἡμῖν διαιτᾶται, ait Artemid. lib. II. Oneirocrit. c. 71: *Ipsa hirundo sub eodem tecto nobiscum manet.* Virgil. lib. IV. Georg:

. . . . *Ante*

Garrula quam tignis nidum suspendat hirundo.

Erat

Erat inter ſymbola Pythagorae, ut refert D. Hieronymus: *Sub eodem tecto hirundinem ne habeto*; quia ut hirundines aeſtivo tempore adſunt, hieme decedunt, ita amici ſimulati contubernium ſervant quamdiu res in tranquillo ſunt, vertunt terga, ſi quid turbetur. Auctor ad Herennium. Denique Oppiani Cilicis locus eſt de amore eius in fetus, lib.I. Halieutic: Ἠὲ καὶ εἰαρινῇσι χελιδόσιν ἐγγὺς ἔκυρσε μυρομέναις ἑὰ τέκνα. *Vel etiam in vernas hirundines prope incidit lugentes ſuos pullos*; *Vernas*, quod eius adventus ver ſignet. Suid. μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, *una hirundo ver non facit*. Vide eumdem in νέα χελιδὼν, *nova hirundo*, & adagiorum collectores; quo ſenſu dixit Claudianus lib.I. in Eutrop. *brumalem hirundinem*, ut opponeret *vernae*:

Arboris immoritur trunco brumalis hirundo.

Plin. lib.X. c.24. vult: *In vicinos montium receſſus abire, ibique deliteſcere tota hieme nudas implumeſque*. Martial. lib.V. epig.68:

Hibernos peterent ſolito cum more receſſus
Attides, in nidis una remanſit avis.

260. *Flagitant*. Non patitur ratio carminis, lege *rogitantque*, aut aliquid ſimile. Totus hic locus expreſſus eſt a Iulio Montano (de quo, ut puto, Ovidius lib. IV. de Ponto eleg. 16.) *noto amicitia Tiberii*, *&* *frigore*. Habes fragmentum apud Senecam epiſt.122:

. . . . *Iam triſtis hirundo*
Argutis reditura cibos immittere nidis
Incipit, *&* *molli partitos ore miniſtrat*.

Plin.

Plin. lib. x. c. 35: *In fetu summa aequitate alternant* (noster *distribuit escas*) *cibum*. Iuven. sat. 10:

Hiat tantum, seu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater ieiuna.

Quae ex illis mutuatus videtur Oppian. Cilix lib. III. Halieutic: Ἀπτήνεσσι φέρει βόσιν ὀρταλίχοισι μήτηρ, εἰαρινὴ ζεφύρου προτάγγελος ὄρνις. *Implumibus fert pullis pabulum mater verna Zephyri nuntia avis.*

271. *Arcem*. De huius templi structura, aliorumque a Iustiniano susceptorum, Zonar., Procopius, & alii.

274. *Mysterium*. Contra leges prosodiae: sic *idolum*, *eremus*, *ecclesia*, aliaque innumera apud Prudentium, & alios.

290. *Inde*. *Ibi* fuerat in editione priore, reposui *inde*.

304. *Omni*. In margine fuerat *pneumaque*, contra regulas originis, & usus dictionis, retinendum *omnique*.

321. *Fidem*. In initio principatus sui, ut supra admonui, Iustinus pietati deditus, & tunc videtur hoc opus scriptum; at postea Pelagianam amplexus haeresim iuri Ecclesiastico non mediocriter derogavit, ut nonnullis visum.

331. *Sine semine*. Allecti erant ergo, qui non sunt, ut ait Persius, *patricius sanguis*; sed in patricios cooptati. Sveton. Tiber. c. 1., Corn. Tacit. lib. XI. Annal: *Iisdem diebus in numerum patriciorum adscivit Caesar vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant, paucis iam* erudi-

reliquis familiarum, *quas Romulus maiorum*, *&* *L. Iunius Brutus minorum gentium appellaverant*, *exhaustis etiam quas Dictator Caesar lege Cassia*, *&* *princeps Augustus lege Senia sublegere*. Clarum ergo, vetustae stirpis Senatores *conscriptos* dici, alios *allectos*; non quidem in ius civitatis, quo quid absurdius? sed in Senatum, ut assentiar viro eruditissimo legenti apud Svetonium Aug. c. 2: *Ea gens inter minores gentes allecta*, claro sensu, ut dixi. Antea male, *Romanas gentes*. Supra hoc libro num. 2:

Inde Senatorum sacro recitantur ab albo
Nomina, *Conscripti Patres*.

333. *Pater imperii*. Iustinian. Instit. lib. I. tit. 12. §. 4: *Quis patiatur imperatoriam celsitudinem non valere eum*, *quem sibi patrem elegit*, *ab aliena eximere potestate*? Idem l. v. C. de Consul: *Ne videantur*, *qui a nobis loco patris honorantur*, *alieno iuri esse subiecti*: designantur patriciatus honore sublimes, *qui patres principis* dicuntur, Niceph. Eccles. Histor. lib. XIII. c. 1. Adi Marcilium incomparabilem loco institut. citato. Recte ergo patricius Luitprando exponitur πατὴρ βασιλέως, *pater imperatoris*; & Suidae πατρίκιος πατὴρ τοῦ κοινοῦ, *patricius pater reipublicae*. Noster hîc *Imperii pater*. Idem Suidas in Antiocho praeposito, Cedren. in Basilio Macedone, Cassiodor. lib. VI. formula 2., Procop. lib. I. de bello Vandal. Claudian. lib. I. in Eutropium Eunuchum:

. . . *Praesidium legum genitorque vocatur*
Principis, *&* *famulum dignatur curia patrem*.

Coniun-

Coniungebatur, ut Meursio notatum, hoc nomen cum nomine regio. Chron. Laurishamense: *Otto, Dei gratia, Rex Francorum, ac Longobardorum, ac Patricius Romanorum*. Originem ritus a Constantino Magno accipiunt ex Zosimo lib. II., sed sub Tiberio invenio, Iuvenal. de Seiano sat. 10:

. . . . . . *Tutor haberi*
Principis Augusta Caprearum in rupe latentis.

334. *Gaza*. Contra regulas grammaticae. Forte sic usurpatur barbara dictio a Barbaro, & Africano homine. Significatur autem *μέγας σακελλάριος*, *magnus sacellarius*, non quidem is qui hominibus Deo dicatis praeest, sed qui rerum sacrarum, locive habet curam; idemque est *σκευοφύλαξ* Curopalati *utensilium custos*. Igitur sacellaria est procuratio hominum, sacellum locorum, Nicet. Choniates lib. I.

344. *Regnum*. Sic restitui, *regnum ut velit ille subire*, cum esset nullo sensu, & contra legem versus, *videlicet ille subire*.

347. *Amando*. Sic restitui, erat antea *amans*.

350. *Sanguine terras*. Quid sit *dare terras iustas suo sanguine* non legi, quare puto reponendum *poenas*, sic enim constat sensus, & imitatio erit Virgiliana lib. X. Aeneid:

Teucrisque pio det sanguine poenas.

Et lib. XI. Aeneid:

Tros Italusve mihi pariter det sanguine poenas.

353. *Seponens*. Ex conie&ctura fupplevi lacunam hanc : erat enim *S* cum afterifco.

354. *Carnivoras*. Adeo truncatus hic verfus erat, ut difficile fit fenfum ullum reperire; poteft tamen fic legi:

Carnivoras animas ut mortis poena fequatur.

362. *Poena timetur*. Viri boni declinant vitia, fequunturque virtutem, folo ipfius amore ducti, nec ullo praemio allecti, & mali poenarum terrore cohibentur. Supra lib. I. num. 1:

Afficietque viros legum pius enfis iniquos.

Horat. lib.I. epift. 16:

Tu nihil admittes in te formidine poenae.

368. *Adftabat Narfes*. Hiftoriam fupra explicui lib. III. num. 6. Reftat nunc locum infigniter corruptum in Adonis Viennenfis Chronico, aetate fexta, reftituere. *Narciffus*, inquit, *patritius Totilam Gothorum regem in Italia fuperavit, & occidit*. Refcribe, *Narfes patritius*. Adde ad ea, quae dixi, Agathiam lib.I., Victorem in Iuftino, feu verius Epitomaftem, Diacon. lib. XVI. in Iuftiniano, Ottonem Frifingenfem lib. V. c. 5., in quorum omnium Codicibus *Narfes patricius* in hac hiftoria legitur. De Narciffo nihil, quem conftat Claudio ab epiftolis fuiffe, Sveton. c. 28., & in Vitellio c. 2. fin. Vefpaf. c. 4:, Plin. lib. XXXV. c. 18., & lib. XXXIII. c. 10. Innominatus Scholiaftes ad Iuvenal. fat. 14. v. 329: *Narciffus libertus Claudii potentiffimus, idemque ditiffimus eunuchus*. Sen. Praefat. lib. IV. nat. quaeftion: *Meffala, & Narciffus*

cissus diu publici hostes. Dixi ex multis aliis ad illud Claudiani lib.I. in Eutrop:

... *Iam Chrysogonis tua, Brute, potestas,*
Narcissisque datur.

370. *Parius*. Parium lapidem, sive marmor non facile persuaserim mihi auro includi solitum, nisi forte columnas e marmore bracteatas intelligamus, quod satis familiare, sed non convenit huic loco, nam annulum insigni gemma ornatum videtur describere. Censui igitur rescribendum, *Pharius lapis enitet auro*; quia in Aegypto smaragdi nascuntur, Solin. c.19., Plin. lib.xxxvii. c.5., & alii; & opali, eiusdem libri c. 6. licet sciam Isidorum lib.xvi. c.12. dixisse in sola India opalum nasci. Pharius lapis igitur erit smaragdus, aut opalus palae inclusus; aut certe Aegyptillam gemmam nigram, quam sola Aegyptus parturit, Isid. lib. xvi. c.11. intelligere possumus. Supra lib. III. num.1:

Et quas Memphitica Caesar perduxit ab aula.

Ibid. *Auro*. Imitatur Virgilium lib.I. Aeneid:

. . . . *Aut ubi flavo*
Argentum, Pariusve lapis circumdatur auro.

Levi haec calamo absoluta citius, quam inchoata, in quibus, ut hirundo Byziam (Plin. lib.x. c.24.) ociosam verborum pompam declinavi. Ob id nullus mihi metus ne Antiphontis (Sen. lib. II. declamat.1.) aut Seviani (Sen. lib.v. controv.1.) aut Didymi (Quintil. lib.I. c.8.) hoc habeatur opus, nisi forte a Porcello (Sen. Suasor.2.) cui ego sua-

deam cucurbitas pingere potius, quam cum doctis altercari. Certe *nullus cortinipotens*, ait Lucilius,

> *Cum dominam contigerit, mihi ancillas dedignabitur.*

Alios nihil moror, nec tanti haec fateor, ut debeam vereri invidiam.

GASPA-

GASPARIS BARTHII
IN CORIPPUM
EMENDATIONES ET NOTAE
EX EIUS ADVERSARIORUM LIBRIS COLLECTAE.

IN FRAGMENTUM
SEU PRAEFATIONEM.

FRagmenti nomine libellis Corippi *de laudibus Iustini Minoris* praemittitur hoc Carmen, quod non tam alieni operis est Fragmentum, quam istius *Praefatio*.

Verf.2. *Sub pedibus dedit esse tuis*. In Ms. fuit *sub sedibus*, quod ita mutasse fatetur Assagrius Ruizius. At nobis, nescio an prorsus male, altius aliquid latere videtur, quod librarius ineruditus non intellexerit. Scripsit Corippus:

Sub sedes dedit esse tuas,

loquitur enim de iamdudum fati benevolentia subdito Imperio Iustino suo. Eruditior sane scriptura. Et quid venisset in mentem librario *pedibus sedes* substituere, si faciliorem vocem in libro invenisset? Allusisse vero, more suo, Corippus videtur dictum S. Scripturae in Psalmis: *Sede ad dextram meam donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*. Quod ab aeterno rege scite ad Imp. suum traduxerit.

4. *Colubrimodis*. Ille, qui cincinnatos in morem spirarum videtur capere, quia Germaniae populis comae ornatus talis inter ornamenta pulchritu-

chritudinis, non videt, horrorem, non formae commendationem, Poëtam quaerere.

Ibid. *Avares*; quorum descriptio apud elegantem ultimi Latini aevi vatem Corippum, *Ungari* non sine ratione videntur a Gothofrido Viterbiensi Chronologo appellati. In quam rem praesens venies, si Theophylactum Simocatam historia Mauritii legeris. Eiusdem rei assertor nobis est quoque Meginfredus, qui ante annos sexcentos historiam Emmerami scripsit. Verba eius sunt: *Inter angustias disceptantis conscientiae perlatum est ad eum, Avares, quos aliis nominibus Hunos, & Ungros appellamus, Pannoniae incolatu idololatriae squalere veterno, & in luce multarum id locorum gentium hanc solam veritatis diem non habere*. Idem sentit Iuvencus Caedius Calanus: *Hunni, qui & Avares, nunc autem Ungari, in ultima Moeotide habitaverunt*. Eamdem gentem *Chazaros* quoque vocatam discas ex parte IV. Annalium Michaëlis Glycae.

Item. De gente Avarum lege Simocatam, Diaconum, alios historicos; nec inepta notavit Assagrius.

Ibid. *Dira* legendum non *dura*; ad diram enim Furiarum effigiem, capillis ex cerastis factis, alludit.

5. *Asperrima bellis*. Est Maronianum, ut alia innumera.

6. Distingue: *Imperio subiecta tuo: servire parata*.

7. Morem ipsum venerationis istum notavit noster etiam libro III. in descriptione Avaricae

lega-

legationis. Alioquin erat & Romanorum. Lucanus libro VII. v.371:

Credite grandaevum, vetitumque aetate, Senatum

Arma ſequi, ſacros pedibus proſternere canos.

Quod de *aula* ait, repetitum libro III:

... Longiſque implent ſpacioſa capillis

Atria, & Auguſtam membris immanibus aulam.

8. Monemus, *exorat* non id, quod vulgo ſolet, ſonare, ſed quod valet alias *vehementer orat*. Gildas Invectiva: *Quis eorum pro peccatis populi exorans imo de pectore clamavit ut Moſes.* Apud Svetonium, & Apuleium notat appendice ad huius Apologiam Scipio Gentilis vir eruditiſſimus.

10. *Quae toties victos numeret per proelia Francos.* Haec ſcriptura ex cerebro Aſſagrii nata eſt, quam omnino incogitanter alii receperunt. Ms. liber habuit:

Qui totiens victor numeret per proelia Francos.

Quod omnino τοῦ ποιητοῦ eſt; niſi quod *numeres* legendum. Eſt enim allocutio Iuſtini, ut conſtat ex τοῦ *tuorum*, quod ſequitur. Eſt vero elegantiſſima inſinuatio crebritatis victoriae, qua domitis Francis comparat Herculi Iuſtinum; quaſi centicipitem aliquam belluam Francos dicat. Claudianus ad Herculem:

Tergeminique ducis numeroſos deiicis artus,

Et toties uno victor ab hoſte redis:

quem haud dubie aſpexit Corippus. Eſt igitur haec vera ſcriptura, de qua paullo magis ſollicitos eſſe decebat Commentariorum ſcriptores.

Item

Item ibid. Aſſagrii coniectura hic pro auctoris verbis legitur. In vetuſtiſſimo Codice legebatur:

– *Qui totiens victor numeret per proelia Francos.*

Ego vero, quod ille vult, minime porro de Avarum gente, ſed de Romanorum victoriis ſermonem eſſe arbitror, qui Getas, Francos, Gepidas, Langobardos mutuis caedibus, ſuiſque virtutibus attriviſſe dicuntur. Tu veterem lectionem Corippo reſtitue, addita nota interrogandi; ita tamen, ut ex rei veritate *victos*, non *victor* legendum arbitreris, hac facie:

Quis totiens victos numeret per proelia Francos?
Edomitoſque Getas? captos, ſtratoſque tyrannos?

Haec vera interpretatio eſt horum verſuum omnium.

11. *Edomitus*. Non prorſus ſubiectum victoria denotat. Sic de iiſdem lib. III:

Sub quo Wandalici ceciderunt ſtrage tyranni,
Edomitique Getae, pubes Alamania, Franci.

Ita, more Virgilii, & aliorum ſummatum, ſe ipſum hic quoque Poëta aemulatur.

12. Gepidas, & Langobardos mutua feritate cecidiſſe factum eſt cum Langobardi, Gepidis impares, Romanos auxilio ſumpſerunt, quam hiſtoriam habes apud Procopium de bello Gothorum libro III.

15. Perpetua Claudiani imitatio in hoc Poëta eſt. Ut mox adſcribit *Fortunae Iuſtini* rem proſpere ab eo geſtam, Claudianus:

. . . . *Pugnaſtis uterque*
Tu fatis, Genitorque manu, te propter & Alpes
Invadi faciles &c.

III. Conſ.

III. Conſul. Honorii. Ubi vide a nobis notata.

16. *Tum* pro *cum*, ſcribendum puto.

18. Supplendum *una*; nam diverſorum coniunctiones elegantem *unitatis* appellationem faciunt. In ea coniectura nobiſcum concurrerunt Caeſar Baronius, & Elias Putſchius.

19. Sonus carminis elegans. In illo *Solum excellentem* Maroni debetur. *Cygnum excellentem &c.*

21. *Vigilantia*. Imperatricis nomen: alludit ſimul virtutem ignaviae contrariam; ea enim & illo ſaeculo vigilantia cenſebatur. Gennadius de Dogmatis cap. 21: *Libertati arbitrii ſui commiſſus eſt homo ſtatim in prima mundi conditione, ut ſalva, vigilantia mentis adnitente, etiam in praecepti cuſtodia perſeveraret*. Sic nomine Sophiae Auguſtae cenſetur ſapientia ſimul, nam ea Imperatrix cum Domino ſuo ſimul imperare viriliter cenſebatur. Unde & tam apud illam, quam Dominum accuſatum Narſetem legimus. Adrevaldus de miraculis Benedicti cap. 5: *Idem Narſes patricius cum a Romanis apud Iuſtinum Auguſtum, eiuſque coniugem Sophiam inſimularetur oppreſſionis provincialium &c.* Et certe mira conſonantia nominum in familia Imperatoria tum fuit, nec abludentibus virtutibus. Iuſtinum quidem a Iuſtitia, Sophiam a Sapientia laudat etiam Venantius Fortunatus eiuſdem aevi ſcriptor Elegia *de Cruce* ad Radegundam Reginam miſſa. Inſigniter vero Glycas Annal. IV.

Item ib. Eleganter *Vigilantiam* ambigua voce, & virtutem Imperatore dignam, & matrem Iu-

 ſtini

ſtini ſimul infert. Eadem conſilii mater eſt, & principis. Vigilantiam conſiliario neceſſariam inſinuat ſummus Poëta: Οὐ δεῖ παννύχιον εὕδειν βουλήφορον ἄνδρα. Eamdem, ut virtutem, & matrem ſuam ſimul in oculis merito Iuſtinus geſtat. *In oculis gerere* proverbium alibi multis illuſtravimus.

25. *Fraena regendorum retines firmiſſima Regum*. Recte hanc lectionem aſſeruit Aſſagrius, cum in libro eſſet *retinens*. *Retinere* pro *tenere*, infra ad librum II. notabimus.

26. *Movetur* valet *vivit*. Lucanus:

Iuppiter eſt quodcumque vides, quodcumque moveris.

28. Scribendum puto *Romanum Numen*. Tanta, ait, veneratio eſt inſtar numinis alicuius habentis Imperatoris noſtri, ut ametur pro iuſto, & legitimo Principe ubique; victas gentes amare Iuſtinum ait.

29. *Subque pio Domino*: Eſt illud Claudiani, qui talium Poëtarum perpetuus pater eſt:

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium; nuſquam libertas gratior exſtat,
Quam ſub Rege pio.

Ab eodem eſt, quod mox de Perſis dicturus, quod & Sidonius prius uſurpavit. Bene vero ſequentia ab Aſſagrio emendata ſunt.

33. *Urgetur terrore tuo*. Eleganter: *ex te orto*. Alius dixiſſet *tui*. Sic lib. II. v. 417:

Omnibus haec ſit laeta dies, tua gaudia, princeps,
Nullus agat triſtis &c;

hoc eſt, quorum cauſſa tu es. Sic Optatus Afer

lib. IV.

lib. IV: *Nullus vestrum est, qui non convicia nostra suis tractatibus misceat.* Ausonius Periocha Iliad. I: *Thetis ad caelum lacrimas, & contumeliam filii miserata proficiscitur.* Hoc est a vobis impacta nobis. Claudianus Epithalam. Palladii:

Mala legit donum Veneris;

cum Venus dono acceperit a Paride. Ita *benignitatem suam*, in se collatam, dixit Symmachus lib. X. epist. 30. Sic *iniuriam Agamemnonis* pro ab eo Achilli illatam habes apud Ausonium Praef. Periocharum Iliadis.

35. *Quid Lybicas gentes, quid Syrtica proelia dicam*
Iam libris completa meis; maiora canendi
Tempus adest &c.

Manifesto docet ad sequentes libros hoc carmen Praefationis loco pertinere.

45. *Ad medicum veni.* Scribendum opinor *ad medicum venio.* Iam enim deprecatur Imperatoriam pietatem.

Ibid. *Pestem*, pestilentiam dicit; quam vocem eo significatu male damnat Gifanius versu ultimo.

49. Ios. Scaligerum, summum sine controversia in his litteris virum, *porgo* scribendum putasse nobis Elias Putschius olim significavit adhuc ephebis. Bene sane. Munera enim velut Deo se offerre autumat: carmina vero, quia paupertate pressus aliud nihil habeat. Ea sententia huic loco aptissima sit. Sed τὸ *semper* in vulgata lectione, & praesentia precum facit, ut mendum aliud latere putem: & polliceri potius Corippum pro medicina carminum munus, quam

 exsol-

exſolvere; cum inepte poſcat beneficium, qui ſimul illud ſe ſemper compenſare alio iactet. Scribe:

Grates ſemper agam, & pro munere carmina paſcam.

Si voti mei compos ero, haeque preces non irritae cadent, ſemper Imperatorias laudes canam, & votiva carmina, inſtar alicuius victimae gratitudini deſtinatae, paſcam. Elegantiſſima translatio ab iis, qui aegroti vovebant Diis donaria, medicinam malorum adeptis, exſolvenda; non percepta a librariis non abſurde videtur has turbas feciſſe. Si cui tamen ſcitius quam verius haec videntur concepta, per nos non ſtabit quominus ſuo ſenſu quilibet utatur. Putſchio viſum eſt melius legi poſſe:

... *Pro carmine munera poſco.*

Quod tamen durius, & perſonae pauperrimi hominis minus aptum videtur, cui blandiri, non poſcere velut debitum, Fortuna dictat. De votis, & votivis, vide Theſaurum Formularum eruditiſſimi Briſſonii, ne nos ea quis poſcat.

IN PANEGYRICUM

IN LAUDEM ANASTASII.

ID carmen, ut volunt, Panegyricum, revera eſt dedicatio ſequentium librorum *de laudibus Iuſtini*. *Panegyricum* neutro genere inſcribi in membranis non eſt abſurdum, quod vir eruditus Dempſterus videri voluit; *adiective* enim capiendum,

piendum, & intelligendum *Carmen*, vel tale quid. Sic sub nomine falso Lucani inscribitur Panegyricum ad Pisonem. Sane adiective cepisse priscos testis locuples Ausonius Parental:

Sive panegyricos placeat contendere libros.

Vers. 1. *Silva* inordinatam & minus distinctam quamdam copiam denotat. Locus Corippi ex Theocriti Idyllio in laudes Ptolemaei traductus videtur, is enim se se lignatori comparat in silvam densam eunti, cui satis ubique materiae.

4. Scribendum arbitror *parvis maiora*: generaliter enim iam loquitur, mox speciatim de se ipso.

5. *Mensuram*. Modum notat. Sic aliquoties in libellis ipsis locutus est Horatius:

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est; quod alludit.

Ibid. Abundantes, & effluentes laudes satis indecore *transfusas* dixit, mensuram statuens velut rebus fluxis. Et in talibus caret hoc genus iudicio, ubi acumina translationum etiam a futilibus rebus affectat.

6. Usus est participii ex sacris Litteris petitus, vel de graecismo. Sed phrasis sacra in hoc auctore singulis paginis apparet.

8. Ex illo Maronis est:

... Nemorumque Iovi, quae maxima frondet
Aesculus.

10. *Sine tempore*. Est *citra ordinem* temporum, extra autumnitatem.

12. *Sidera caeli*, etiam sacrarum Litterarum est phrasis.

14. Com-

14. Comparatio isthaec universa ex sacris Litteris est, ubi Omnipotens florenti vineae, aut horto uberi & riguo saepe suum populum comparat.

20. *Herus* pro Imperatore; exemplo Ausonii de Probo: *Exceptis tribus, Herus heroum maximus*. Ita legendum apud Ausonium; heroëm enim simul & herum, tribus exceptis, maximum dicit. Quod vulgo est receptum, & doctis probatum sane abnorme est, utcumque excusetur; nec Ausonii.

Ibid. *Fons omnia ditans*. Ex Psalmis est transumptum.

23. Recte Elias Putschius, quem sua laude minime defraudabimus, suspicatus est haec esse corrupta. Nam cum iam dixerit fontem esse Imp. Iustinum, Anastasium arborem, hic duarum personarum descriptiones in una perperam confunduntur. Scribendum putavit Putschius: *Tu pabula praebe*, quae sententia verissima est; scriptura vero sic concipienda: *Tu pabula praebeas*. Error manifesto a contractione syllabarum veniens librario imposuit. Sed Corippo illud convenire docet similis locus lib. I. v. 252:

Horrescunt lanceas, saevasque instare secures.

Recte vero *τὸ pabula* asseruit Ruizius ex vestigiis vetustioris scripturae, cum eadem vox reperiatur in Psalmo XXIII., quem ad verbum hoc loci Corippus expressit. Laudes Quaestoris, quae sequuntur, piissimae sunt, & quarum singula verba ex sacris Litteris illustrari possint, quod non monuit interpres de lectionis veritate ubique nimium securus.

24. *Amoe-*

24. *Amoena*, substantiva vi; sunt loca amoenitate laudabilia. Horat. lib.I. epist:

... *Nam quae deserta, & inhospita Tesquae*
Credis, amoena vocat mecum qui sentit.

Symmach. lib.I. epist.5.

34. *Sapientia*, maiuscula littera conscribenda. Alluditur enim simul ad nomen Imperatricis, & ipsam sapientiam.

38. *In te oculos, atque ora ferunt.* Ad verbum ex Elegia Ovidii ad Liviam:

In te oculos, aure$s$que trahis, tua facta notamus.

Ovidii dico, quod validas rationes arbitrer, quibus isti asseruit Ioh. Passeratius, invalidas quae eripiunt, invalidissimas quae Pedoni adscribunt. Tamen nobis iucundum hoc nomen, & facile eo utimur.

42. Supra de se ad Iustinum: *Fessis Musis*.

43. Ut supra Sapientiae, sic isthic Vigilantiae nomen scribendum, negligente licet Scholiaste.

44. *Sacri apices*. Notissima appellatio Imperatoriarum litterarum est, ut & *Sanctio*. Nactus vero ab Imp. litteras, exsequendas hoc carmine Quaestori offert.

47. Quomodo sub nomine *rivuli* gestat Principis officium? Vellem explicassent ista interpretes. Sed nihili res est: si enim Principis officium gestat, Principis sub nomine gestat, non Quaestoris. At officium Principis hic beneficium capi debet, ad quod penitus adipiscendum auctoritate Quaestoris opus habebat. Itaque iam sub nomine huius se gustare suavitatem Regiae opis dicit. Nihil certius quam scribendum; *Sub cuius nomi-*

nomine gusto. Impetrarat enim iam Regias litteras, quas hic offert Anastasio, ut docent praecedentia. Eleganter vero ex suo more dixit *gusto*, cum plenus fructus beneficii nondum advenisset. Et ita Imperatores, aliive Principes gustasse Imperium dicuntur, qui brevi tempore possederunt.

48. De officio in palatio isthinc coniectato non accedimus doctissimo Dempstero. Bona vero simplicitas in huius Poëtae stilo mihi potior est aliorum eius aevi semibarbaris adfectationibus granditatis, & eruditarum translationum, quae uno saepe verbo corrumpunt universam velut studiose narrationem.

IN LIBRUM PRIMUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Vers. 1. Concinnius legas, *non rerum motibus*, Putschius voluit: *Imperium*, *culmen rerum*, nobis invitis. *Culmen* enim, summa Imperii, solemniter Poëtis usurpatum. Lucanus lib. VIII:

... Illum summo de culmine rerum
Morte petit.

Claudianus:

... Ad culmina rerum
Iniustos crevisse queror.

Sidonius:

Excipit hunc reducem duplicati culmen honoris.

Ibid. *Non ullis motibus rerum*, h. e. sine bello, aut concussione, dicit Iustinum successisse Avunculo. Victor Tunnensis in Chronico: *Iustinus iunior Vigilantiae sororis Iustiniani filius, patre Dulcissimo na-*

natus, cum tranquillitate populi magna Imperii ſumit ſceptra. Sic in laudibus aliorum Principum ſucceſſio ſine tumultu recenſetur vel primo loco. Claudianus lib.I. de laudibus Stilichonis:

Nil ibi Barbariae motus, nil turbida rupto
Ordine tentavit novitas, tantoque remoto
Principe, mutatas orbis non ſenſit habenas.

Calpurnius Ecloga prima:

Scilicet ipſe Deus Romanae pondera molis
Fortibus excipiet ſic inconcuſſa lacertis,
Ut neque translati ſonitu fragor intonet orbis,
Nec prius ex meritis defunctos Roma Penateis
Sentiat Occaſus niſi cum reſpexerit Ortus.

2. *Sumtum* ad vim pertinet: *Sumere* enim eſt *capere*. Appuleius lib.II: *Cum quemquam conſpexerit ſpecioſae formae iuvenem venuſtate eius ſumitur, & illico in eum & oculum, & animum detorquet.*

Ibid. Commentarii ſcriptor non nimis bene *petitum*, latiniore, & utiliore illo *potitum* eiecto, repoſitum voluit. Nos vulgatum melius ſequimur. Non enim tam de petito, quam de adepto, & potito loquitur, cum de re praeſenti ſit ſermo, non dudum praeterlapſa.

3. *Auſpicio meliore*, eſt illud maximi vatis:

... Melioribus ire per altum
Auſpiciis.

Ibid. *Nullus*. Melius dixiſſet *nemo*. Sic infra: *Quos nullus vicerat armis.*

4. *Piorum*, ad conſecrationem Iuſtiniani pertinet. Auſonius Panegyrico: *Piiſſimo: huius vero laudis locupletiſſimum teſtimonium eſt pater divinis honoribus conſecratus, inſtar filii ad Imperium*

 frater

frater adscitus, *a contumelia belli patruus vindicatus*, *ad praefecturae collegium filius cum patre coniunctus*. Ita *quod in sanguine* iunctis bene fit, Pietatis nomine censetur.

5. *Utile servis Esse reor mentem Dominis aptare*; Ut velut ex mente domini pendeant. Hoc significat aptandi verbo: estque ductum e sacris litteris; ubi oculi servi ad manus domini, *oculi ancillae ad herae nutum aptati* dicuntur, quibus suam in Deum observantiam Regius Propheta conformat. Talis est fictitia Artotrogi in Pyrgopolynicem observantia, qui quod volebat, hoc sic praevoluisse antea parasitus videri cupiebat. Distinctio vero tollenda hoc modo:

... Mentem dominis aptare fidelem
Officio quocumque datur: *praecommodo linguam*,
Vos divae date verba.

Bis vulgo peccatur isthic, nec mutavit quicquam.

7. *Et quae vigilantia*. Dextre ita Assagrius, cum in Ms. reperisset *atque*.

9. Alludit ad Deum ipsum, cuius Sapientia dicitur Christus omnia regens a Salomone, de quo vide Phoebadii librum contra Arianos. Sic *Sapientiam* pro Deo dixit Alcimus Avitus lib.I:

Temperat humentem conspersо pulvere limum,
Moliturque novum dives Sapientia corpus.

11. *Sufficere* est suggerere. Virgil: *Suffice tela mihi*. Sed potius sufficere sibi pro Musis ait divas suas.

Ibid. *Monere* est *docere*, saepe a Poëtis ita positum. Virgilius lib.VII:

Tu vatem, tu diva mone: dicam horrida bella.

Vale-

Valerius Flaccus lib. I:

Phoebe mone, si Cumaeae mihi conscia vatis
Stat casta Cortina domo.

Sic *monitor* praeceptorem, aut alioquin adiutorem notat. Papinius Silvis:

Quippe te fido monitore nostrae
Thebais multa cruciata lima
Tentat audaci fide Mantuanae
Gaudia famae.

12. *Manum porrigere* ab iis ductum, qui naufragi ad littus expulsi, data manu extrahuntur. Instar proverbii habet, ad varia ab auctoribus traductum.

Item. *Dextram porrigere* pro opem praebere. Sic Fragmento:

. . . Senio dextram, pie, porrige fesso.

Oppianus Cyneget. I:

Δεξιτερὴν ὀπάσαν παλάμην, ὀλβοδότειραν.

Item. Porrigere alicui dextram est ope sua sublevare pressum infortunio. Faustus Reiensis ad Leontium Papam: *Communem caussam hoc loco agitis, si ei, quem opinioni vestrae imparem cernitis, manum suffragii porrigatis*. Henricus Monachus Praefatione lib. IV:

Iamque patentem
Porge manum trepido,
Ausim scandere tecum
Quamvis torva pericula.

Arator ad Florianum:

Porrige de placito saepe favore manum.

Gunterus libro primo:

Porrectaque manu magno sub fasce labantem,

 Oppres-

Oppressumque metu, siquidem potes, erige vatem.
Petrus Pictaviensis Panegyrico:

More suo sacram dignatus tendere dextram,
Serve meus, dicas, accede.

Est ductum ab iis, qui in turba manus iungunt, ut eam penetrent. Theocritus *Adoniazusis*.

13. *Magni mihi caussa laboris — Surgit*. Maronianum est. Idem lib.VII: *Maior rerum mihi nascitur ordo*. Sic *nasci libros* dicit Plinius lib.VIII. epist. 4.

14. *Brachia tendere* est supplicantis. Ovidius libro II. de Ponto:

Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit exsiliis ut tua fida meis.

15. Nihil certius, quam legi oportere *amans Dominos*. Domini sunt Iustinus, & Sophia, quorum amans Quaestor ad eosdem ire compellit. Sic infra v.22:

... Meritis, & nomine Magnus
Mente placens Dominis.

Et v.82:

Orbis in Augustam Dominos ut duceret aulam.

16. *Pars magna* ex illo Maronis est:

Et quorum pars magna fui.

17. *Compositor morum* Censorem designat.

Ibid. Iuris *Sacerdos* haud dubie ex recentium, tum a compositione Pandectarum primo titulo derivatum. Verba omnibus in promptu adscribere supersedebo. Cur vero deesse aliquid putaret Assagrius, qui morem inferioris aevi Poëtarum penitius perspectum non habebat, caussa non erat. Qui, cum ad hoc prooemium Dracontium, & Eugenium a se editos memorat, facit insigniter nos dole-

dolere fatum horum locorum, ad quae ab Hispania libri nulli fere veniunt.

18. De *destina* primus, puto, idem Assagrius, ex Peresii monitu, ad hunc locum docuit ex Braulione, cui alii Arnobium addidere. Exstat & in Glossario.

Item ibid. De *destina* apud Corippum satis nos, & eruditi ad alios, & hunc ipsum Corippum. Par *destinae* est verbum *incuba* apud Vitruvium libro VI. cap. 11., sive mavis *incumbam*, cui incumbunt fornices, aut aliae partes aedificiorum. *Destinam* quidem apud eumdem Vitruvium libro V. cap. 12. recte habent membranae Philandri; at non satis bene ille *vincula* exposuit. Contrarium puto. Potest & idem esse terminum *subcumbum* in fragmentis Latinis de Terminis. Quo loco tamen, cum Termini effigies cymbam referat, suspicer *subcymbum* legendum. Non obstante quod parum Latina aut elegans vox sit, satisfaciente, quod τέχνικα inveniatur. Faciunt huc & *Attinae* lapides ad sustinendam maceriam interpositi, ab attinendo dicti. Unde *Attinae* maceriae lapide lapidem sustinente congestae, apud Siculum Flaccum.

21. *Vicit consiliis*. Hoc est sagacitate, prudentia. Sidonius:

> ... *Stupuit primis se Parthus in annis*
> *Consilium non ferre senis*.

Arnobius lib. VII: *Ubi Bos aliquis Iovem alloquitur, an quod animal vile sum, nec rationis, nec consilii particeps, quemadmodum pronunciant isti, qui se homines dicunt*. Aurel. Victor in Originibus Rom:

Tan-

Tanta usque id tempus antiquorum hominum traditur fuisse simplicitas, ut venientes ad se advenas, qui modo consilio, & sapientia praediti ad instruendam vitam; formandosque mores aliquid conferrent, caelo, & terra editos crederent.

22. Laesa est distinctio. Scribe:

Nec non magnanimus, meritis, & nomine Magnus.

Commentator haec talia neglexit.

23. *Sacrae Rationes* sunt Imperatorii reditus. Sic quicquid ad Principem facit, *sacrum* censetur. *Sacra aula* v.27., *Divini pedes* v.37., *Sanctus* ipse v.38., *Divalis origo* v.42., *Divini honores* v.47., & mille talia in toto hoc Poëmate.

24. *Rectorum Latii discussor providus orbis*. Eo namque tempore Occidentem moderaturi Praefecti Constantinopoli submittebantur. Eorum curam tum Magno isti commendatam dicit Corippus. *Orbis Latius* quasi sigillaris, & ab Oriente divisus; Claudiani exemplo de concordia inter fratres Arcadium, & Honorium:

Conspirant gemini fraenis communibus orbes.

Ibid. *Discussor* Corippo designat Censorem, Quaestorem. Glossarium vetus: *Discussor*, λογοθέτης. Aliud: λογοθέτης. *Ratiocinator*, *Discussor*, *Disputator*. Sic discutere est examinare, redigere in ordinem, illustrare. Prudentius Praef. Cathem:

. . . . . . Hymnis continuet dies,
Nec nox ulla vacet quin Dominum canat,
Pugnet contra haereses, Catholicam discutiat Fidem.

26. *Theodulus* scribendum, non *Theodolus*. Nisi verius tamen *Theodorus*, quod interpreti visum, cui quo magis assentiar, facit Iohannes Biclariensis

clarienſis in Chronico, quod cum Victore Tunnunenſe edidit Caniſius, qui III. anno Iuſtini, Praefectum Mauritaniae Theodorum a Mauris caeſum notat.

*** In Lacuna, quae hic eſt, deſunt omnium deſcriptiones, quae praeceſſerant Imperium Iuſtini, & mortem Iuſtiniani, ut facile apparet ex ſomnio ipſo, cuius manca narratio reſtat. Ineptum ergo quod cenſuit Elias Putſchius inſeri debere Fragmentum, quod libellis praemittitur, cum in eo de ſtrage Gepidarum fiat mentio, quae facta toto quinquennio poſt Iuſtini inaugurationem, ut notavit etiam Aſſagrius: Iohannes tamen Biclarienſis in ſextum demum annum locat. Aſſagrio non poſſumus non dare teſtimonium boni iudicii, quod certe e ſingulis paginis apparet. Utinam Dracontius quoque eius, & Eugenius, qui Dracontii Epitomem fecit, in manus noſtras veniſſent.

29. *Quies* ſomnus eſt. Claudianus:

Omnia, quae ſenſu volvuntur vota diurno,
Pectore ſopito reddit amica quies.

30. Elegans graeciſmus eſt: *Sopor venerat ſigna oſtentare*. Cuius exempla plurima aliis Collectaneis produximus. Vide Animadverſ. ad Claudianum *bello Gildonico*.

Ibid. *Bonorum* eſt felicium: Sic *Bona Fortuna* omnibus ſcriptoribus; ſic *Bona Victoria* noſtro dicitur infra:

Quod primum ad limen bona tum Victoria venit.

32. *Plena quies* eſt iam perfecta, nactaque florem ſuum, ut imitatione aliarum linguarum loquuntur Germani. Priapaeorum auctor:

... Adeo

. . . . . Adeo mea plena libido
Ut Nymphas omneis interiisse putem.

Dracontius Hexaëmero:

Sed quo plenus Amor toto de corde veniret,
Noscere in uxôris voluit sua membra maritum.

Ibid. *Laxaverat artus*. Maronianum lib.v:

Vix primos inopina quies laxaverat artus.

Prudentius:

Blandus sopor vicissim
Fessos relaxat artus.

33. *Virgo*, quam velut conspiciendam proponit Corippus, est *Pietas*, ut clarum ex seqq. Virginali vero idolo fingebantur omnes virtutes. Ovid. lib.III. de Arte:

Ipsa quoque & cultu est, & nomine Femina virtus.

Itaque depictas proponit Prudentius Psychomachia, quod carmen eximium est inter omnia antiquitatis monumenta. Reliquus iste versus maioris Poëtae est.

34. *Aspectu clemens*. Par est illi apud Papinium:

Discitur ex vultu quantum tu mitior.

Elegantes vero, & appositi sunt isti versus; nam in vultu placidum, in habitu laetum, in incessu pudicum aliquid festum, & Virginem simul, & Virtutem, & Deam referunt.

Ibid. *Laetus* incessus medius inter fastuosum, & mollem, aut delicatum: clementiae cum quadam hilaritate.

35. *Purpureas*. Florentes, & coloris gratissimi; purpureum enim scriptoribus quicquid coloris egregii, & accepti. Sic *Coma Nisi* purpurea ab Ovi-

ab Ovidio celebratur. Vide Commentatorem priscum Horatii lib. II. od. 5. Sic oculi purpurei apud Valerium Flaccum lib. III:

> . . . *En frigidus Orbes*
> *Purpureos iam somnus obit.*

Lumen purpureum apud Maronem libro VI:

> *Largior hic campis aër, & lumine vestit*
> *Purpureo.*

De Campis Elysiis. *Purpurei Soles* apud eumdem in Ceiri. *Purpurei olores* Horat. lib. IV. od. 1. *Purpurea nix*, Pedo, ut volunt, Albinovan. *Mare purpureum* Euripid. Troadd., quod expressit Furius apud Gellium lib. XVIII., & Solin. in Fragmento Pontici. *Flamma purpurea* eidem Tragico eadem Tragoedia.

Ibid. *Velata comas*. Ex prisco more virginum, qui velato capite incedebant, id quod hodie quoque Turci observant. Columella lib. X: *Virgineas adoperta genas Rosa*. Claudianus Panegyr. Manlii de Iusticia:

> . . . *Frontem limbo velata pudicam.*

Germanicus Asteriaco Virginis, Isidorus orig. XIX. cap. 31., Arnobius lib. II., Iuvenalis sat. VII.

Ibid. *Oculis benigna*. Cui benevolentia ex ipsis elucebat oculis; testatum est enim vultum indicia mentis prae se ferre. Achilles Tatius lib. VI: Ο' γὰρ νοῦς ὥ μοι δοκεῖ λελέχθαι καλῶς, εἶναι ἀόρατος τὸ παρὰ πᾶν. Φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς ὡς ἐν κατόπτρῳ τῷ προσώπῳ. Praecipue vero ex oculis. Vide ad Claudiani Epithalam. Honor. Maligni oculi, qui venenum quoddam malivolentiae prae se ferunt. Gratius Cynegetico v. 406:

Ac sic offectus oculique venena maligni
Vicit tutela pax impetrata Deorum.

61. *Afficiet*, hoc est ad extrema usque, summamque incitam rediget, ut prae ceteris pressi sint, & non audeant malas suas artes exercere. Ita *afficere* est consummare, quod verbum videtur animo habuisse Cresconius noster. Pietatis autem erat non plane conficere, sed ad extrema redigere, ut verti ad bonam frugem possent. Gellius lib. III. cap. 16: *Affecta enim, sicut M. Cicero, & veterum elegantissimi locuti sunt, ea proprie dicebantur, quae non ad finem ipsum, sed proxime finem progressa, deductave erant*. Corippus tamen vulgatam scripturae interpretationem potius quam illum antiquitatis usum sequutus videtur.

81. *Bona Victoria*. Graecam imitationem habet hic versus, quo Καλὴ νίκη redditur, nam καλὸν, & ἀγαθὸν synonima sunt ei linguae. *Bona* vero favens est, & commoda, prospera, atque utilis, ut *Bona Iuno* apud Horatium. Facit apprime huc quod laudatissimo illo Glossario Καλλίνικος *invictissimus* exponitur.

83. Corippus libro I. de laudibus Iustini, *Calinicum* ad fores cubiculi venientem facit, qui de Imperio nuntium ferat. Verum esse Calinicum tum in officiis Aulicis fuisse non nego, at eo Poëta allusit, quod ad ingressum Imperii ea voce solitum Constantinopoli novo Principi acclamari. Georgius Cedrenus de Nicephoro Phoca: Ταῦτα δὲ ποιοῦντες ἐν ταῖς πλατείαις τῆς πόλεως ἔντε ταῖς ἀγοραῖς ἔντε τοῖς στενωποῖς Νικηφόρον ἀνευφήμουν Καλλίνικον. Non opus ergo, ut de eo nomine

ne tam sollicitus sit doctissimus Dempsterus, qui fuerit Calinicus, cum Poëtae liberum tale quid fingere licet, ut dixi, exque sequentibus patet, sit Aulici alicuius nomen.

86. Ita distinctio collocanda est, ut sententia verbis conveniat:

Tu quoque cum Dominis, quoniam sic mente fideli
Vixisti, vivesque tuis, mercede laborum
Aeternam famam, laudemque, ac nomen habebis.

Nam de suorum carminum praeconio loquitur, quo aeternitatem simul cum Imperatoribus spondet Callinico, exemplo Maronis:

... Si quid mea carmina possunt
Nulla dies umquam memori vos eximet aevo.

87. *Mercede* est *pro mercede* eius vicem.

90. *Stridenti cardine portam*. Exemplum imitatur Heroicorum aedificiorum, quibus alieni plerumque a Poëtis cardines substruuntur. Virgilius Ceiri:

Marmoreo aeratus stridens in limine cardo.

Lucretius lib. II:

Aeraque, quae claustris restantia vociferantur.

98. Mendum superest, quod non animadversum mirari velis. Unica litterula mutata legas:

. . . . . . *Ut aperto libera caelo.*

Non minus ait luce metalli radiare, quam si fulgore solis illustraretur. Sic aemulam caelesti lucem metalli dicit Claudianus, qui omnium talium Poëtarum Maro est, de Roma lib. II. Stiliconiarum:

. . . . . . *Luce metalli*
Aemula vicinis fastigia confert astris.

Poſſit tamen alia quapiam interpretatione etiam quod vulgatum eſt tolerari, ſi *libera ... non indigens* exponatur, quae, ſatis per ſe ſplendida, non indigeat luce caeleſti. Sic Tibullus de Aegypto: *Arida nec pluvio ſupplicat herba Iovi*; Quam eamdem, pari ſenſu, non indigam, & ſecuram caeli Claudianus idem dictitat; & *nihil caelo debere*, Plinius Paneg. v.98.

99. *Conſpicuo vitrei ſplendens fulgore metalli.* Chryſtallum intelligit, ut metallorum nomine omnes gemmae cenſeri poſſint, aut pretioſi aliqui lapides. Vide quae notat ad Agrimenſorum collectionem doctiſſimus vir Nicolaus Rigaltius. Saxum, gemmam, lapidem, ſilicem chryſtallum vocat Claudianus.

100. Cum de rebus caeleſtibus ad humana comparatis loquuntur ſcriptores, ſolent, irae Numinum ſcilicet avertendae cauſſa, adiicere *ſi fas eſt*, aut tale quid. Ovidius Metam. 1:

Hic locus eſt, quem, ſi verbis audacia detur,
Non timeam magni dixiſſe palatia caeli.

Naevius Epitaphio ſuo apud Gellium lib.I. c.24:

Immortales mortales ſi foret fas flere
Flerent Divae Camoenae Naevium poëtam.

Virgilius Ceiri:

... Magno intexens, ſi fas eſt dicere, peplo
Qualis Erichtheis olim portatur Athenis.

101. Quae domeſticum nimirum ſuum ſplendorem ſecum habitantem ſemper habet.

104. Brachia ſunt curvaturae, & flexiones portuum. Avienus ora maritima.

Sinuentque late, ut tuta portus, brachia.

106. Hoc

106. Hoc est *stationi*. Venantius Fortunatus huic Poëtae aequalis tempore, sed stilo longe minor, lib.II:

Carcere, caede, fame, vinclis, site, frigore, flammis.

Lib. III:

Restinguunt avidam dulce liquore sitim.

Lib. II:

Sanguinis in hoc Christi dulce liquore lavet.

Idem lib. VIII:

Moses ante alios Dux, mare teste, viros.

Idem eodem:

Quos gladii, saxisque, fame, site, frigore, flammis &c.

111. *Gemini Mundi*. Asiam, & Europam. Sic Avienus luculento carmine Periegesi:

Una Asia inclinans geminis se cornibus urget
Desuper, ac rupti divortia continet Orbis.

Idem pariter tres terras vocat Asiam, Africam, Europam:

Terrarumque trium modus est Mare.

Porro situm Constantinopolis, huic Corippi loco velut necessarium, petere debes ex Epitoma Xiphilini lib. LXXIV. Dionis Cassii.

Item ibid. Proprie *commercia*, nam disiunctas gentes docuerunt iungere merces, ut ait Priscianus, qui utique est auctor Dionysianae interpretationis praecipue si membranis auctoribus niti velis obnixius. Manilius:

Fecit & ignotis itiner commercia terris.

116. Omnium affectuum vehementior assultus oculos deprimit. Unde apud Alcimum Avitum

tum minime contemnendum Poëtam : *Oculos attolle iacenteis* ; est , animum perculsum erige. Sic de pudibunda Hero Musaeus :

> Παρθενικὴ δ' ἄφθογγος ἐπὶ χθόνα πῆξεν ὀπωπήν.

Coluthus paris fere genii Poëta :

> ... Ἠδ' ἐρόεσσαν ἐπὶ χθόνα πῆξεν ὀπωπήν·
> Δηρὸν ἀμηχανέουσα, καὶ οὐκ ἠμείβετο Νύμφη.

Ovidius :

> *Erubui , gremioque pudor deiecit ocellos .*

De ira Statius Thebaide IV:

> *Ille ad humum pallens , unde & furibunda Cupido*
> *Nate tibi &c.*

Achilles Tatius lib.V: Ἰδὼν οὖν καὶ γνωρίσας ἔφριξα, καὶ ἔβλεπον εἰς γῆν ὡς ἐλελεγμένος. Ita Callimachus ad male sibi conscios , & profanos de Calatho Cereris :

> Τῷ καλάθω κατιόντι χαμαὶ θασεῖσθαι βέβηλοι.

Ipsum Amorem , qui commune quoddam confluvium affectuum , fictum fuisse ab antiquis luminibus terra defixis discas ex Bionis Smyrnaei Idyllio III. Vatum etiam eum habitum exemplo docuit Eunapius Sardianus . *Demissum vultum* , ut modestiae perpetuum signum , inter requisita virginitatis conquirit Chrysostomus Commentario de Virginitate .

117. Virgilianum :

> ... *Casuque animum concussus amici* ;

hoc est , obitu , morte . Silius lib.IV:

> *Urna reducebat miserandos annua casus .*

118. Elegans est : *Verbisque in sede relictis* . Interrumpunt enim sermocinationem , & velut inibi relinquentes abscedunt . Videtur quaedam

in

in prima Iliade transtulisse, ibi enim pariter venienti Iovi Dii obviam procedunt.

123. Ori unius digiti impressio silentii servandi erat indicium. Vide eruditissimum Dempsterum. Augustinus lib.XVIII. de Civit. Dei: *In omnibus fere templis, ubi colebantur Isis, & Serapis, erat etiam simulacrum, quod, digito labiis impresso, admonere videretur, ut silentium fieret.* Mos eorum, qui concionaturi erant. Divus Lucas lib.II. qui est de Act. Apostol. cap.12., 13., & 21.

124. Quae sequitur comparatio non est indigna quovis bono Poëta: versus optimi; & habet sane non pauca Corippus bona, & aequalibus suis meliora.

128. Forte, *perit impetus*. Non tamen opus mutatione puto, par enim etiam in illo sensus. Sic Claudianus:

. . . . *Vanescit inanis*
Impetus, & fractae redeunt in castra procellae.

130. Maroniana imitatio est. Sed melius, mea opinione legetur: *Patri dum vita manebat.*

133. Laesa est distinctiuncula, quam doctissimus interpres poterat corrigere. Scribe:

Augustum, Iustine, genus: te principe dignum.

Estque ex illo sextae Aeneidos:

Augustus Caesar, Divûm genus.

10. Una littera mutanda etiam est, ut sententia fiat elegantior:

. . . . *Nil ille peregit*
Te sine, magnanimus seu fortia bella moveret,
Foedera seu pacis cum victis victor iniret.

Scriptum asseverare ausim a Corippo:

Magna

Magna nimis, seu fortia bella moveret.

Armis enim fortibus fortes oppugnasse ait, animo retinens, & exprimens Maronis versum de Romanis:

Tu regere imperiis populos, Romane, memento,
Parcere subiectis, & debellare superbos.

Pariter idem expressit Claudianus lib. II. Stilichonis:

Obvia prosternas, prostrataque more leonum
Despicias, alacres audent cum sternere tauros,
Transiliunt humiles praedas: hac ipse magistrâ
Des veniam victis.

Nec minus Rutilius de reditu suo ad Romam:

Hinc tibi certandi bona, parcendique lubido
Quos timuit superat, quos superavit amat.

Error autem in Corippum inde venisse videtur, quod τὸ *magnanimi* non fuerit intellectum; non enim tam fortem virtute, quam cõfidentia quadam vecordem notat, cum videri velint scriptores Romani urbem illam gentium dominam non sine scelere, aut infamia ab exteris gentibus bello tentari; cuius rei non est infrequens mentio apud Claudianum, qui plerorumque post Poëtarum pater est. Sic eadem voce non in bonam partem usus est Petrus Pictaviensis scriptor ingenio bono:

Non poterunt ultra sub ovini velleris umbra
Horrida magnanimi verba latere lupi.

143. *Plenus dierum* a Corippo ex sacris litteris ducitur. Quibus consonat hac in re Lucretius lib. III:

Cur non ut plenus vitae conviva recedis?

148. *Te*

148. *Te iura vocant, te sustinet aula. Sustinet* est exspectat, sperat, praestolatur. Tertullianus cap. 6. contra Iudaeos: *Regni aeterni aeternus dominator quaerendum, an venerit, nec ne? Et si iam venit, serviendum est illi: si necdum venit, sustinendus est, dummodo sit manifestus adventus eius.* Hieronymus ad Marcellam: *Mensuram caritas non habet, & impatientia nescit modum, & desiderium non sustinet.*

Ibid. *Aula* est Imperium Romanum. Ausonius:

Primus Romanam patefecit Iulius aulam.

Corippus hoc libro:

Nec mutans Dominos Romana videbitur aula.

150. *In te spes nostra resurgit.* Similiter supra elatum est:

Successorque boni, recidivaque gloria Petri.

157. *Creverat, orabat Dominos.* Emaculandum: *Creber adorabat Dominum.* Osculum pedum ex fastu Orientalium Regum, barbaraque superbia venit, nam iam dum Persis rerum potientibus non fuisse ignotum docemur a Xenophonte Paedia VII.

158. *Divinis* dixit; quia alioquin Deorum statuis is honos habebatur. Prudentius:

Augustum caput ante pedes curvare Minervae
Fictilis, & soleas Iunoni lambere, plantis
Herculis advolvi.

Idem:

Cernuaque ora senex barbatus, & oscula figit
Cruribus aenipedum, si fas est dicere, equorum.

162. Dempsterus, & Ruizius *pectusque* ma-

 luerunt.

luerunt. Cum vero ſedeat in toro Iuſtinus, ego arbitrer conſultius *lectuſque viri* ſcribendum, quoniam propius hoc etiam eſt ad ſcripturam veterem. Sic fletu lectum ſe ſuum madefacere ait David Rex Pſalmo VI., ad quem reſpexiſſe Chriſtianus Vates videtur.

166. Demenda eſt diſtinctio interrogatoria, iam enim tempus adeſſe ait Iuſtinus, ut triſtetur. Eſtque alluſio ad nomen Principis a Iuſtitia, qualem in ſingulis nominibus captat Corippus, exemplo Interpretum Sacri Inſtrumenti, qui adeo huic rei ſtuduerunt, ut ineptias etiam non raro admiſcuerint pluſquam ineptas, ut videre potes vel ex ſolis Collectaneis in Epiſtolas Paulli, quae Sedulio Scoto adſcribuntur. Scilicet ea tum temporis recondita eruditio habebatur. Sed, ut verum fatear, totus hic verſus animo meo νοθεύει, ſine quo optima eſt ſententia. Et Monachi exſcriptores ad oſtendendam eruditionem in talibus gloſſarum ſuarum ſemper fuerunt liberaliores.

Item ib. Quaeſo, quid eſt dicere Iuſtinum *triſtem eſſe per orbem*? Nimirum duo poſtrema verba inepti tibicines verſum ſuſtinent; praecipue, cum eadem vox ſequentem quoque claudat. Fuit, cum ſuſpicarer ſollemnem ſcripturae contractionem contemeraſſe aliquid, & *p̄re* antiquitus ſcriptum, & mox *orbum*. Hoc modo:

Quando Iuſtinum triſtem decet eſſe patre orbum
Flere libet.

Sic v. 124. in exemplari priſco *p̄ar* pro *pater* offendit, & notavit idem Ruizius.

174. *Misereri* cum dandi casu Christiani scriptores iungunt non illibentes. Cyprianus ad Demetrianum ex Propheta: *Nolite misereri senioribus, atque iuvenibus: & virgines, & mulieres, & parvulos interficite, ut deleantur.* Chromatius in cap.V. Matthaei: *Beati misericordes, quoniam ipsis miserebitur Deus.* Petrus Pictavensis Panegyrico Mauritii:

Certabat pietas fervens in pectore sancto
Aut bona dando bonis, aut miserendo reis.

Absolute quidem eodem verbo usus est Ennius Annal. V: *Cogebant hostes lacrimantes, ut misererent.*

181. Sermo Iustiniani ipse late recensetur lib. IV. v.336.

193. Ita hos versiculos legendos existimamus:
Divinis animis dolor ille parentis inerrat,
Ante pios oculos mitis versatur imago,
Illa movet mentes, &c.

205. *Contrarius* hostilem notat. Virgilius:
Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis.

209. Non erat Deus, cum diceret. Quare *Iam - Deus* coniungenda sunt, qui iam caelo receptus est, hoc est, Iustinianus.

213. Tiberium quod laudat Corippus, veritatem non nugas dicit: formam in eo, & virtutem iunctim commendat Evagrius. Vide & Theophilactum, & Menandri Protectoris reliquias; Pietatis ergo celebratur a Chronologo Weingartensi, quem edidit Henricus Canisius.

219. *Tota virtute.* Omnibus viribus. Gruterus Ligurini lib.1: *Tota virtute reniti.*

220. Quod dixit *animam* pro Dominis *praebere*, est origine Graecum. Solon., Homerus Iliad.

224. *Discreta ratio*, est sapiens, cauta, bona consilio. Sic infra v. 301:

Almaque discreto placuit concordia vulgo.

Servant hanc vim huius vocis omnes linguae a Latina descendentes. Sed ex Graecia oriunda videtur, nam ἄκριτοι λόγοι, idem quod indiscreti sonant. Homero Iliade III.

Ibid. *Vocans properare*, graecismus est, quem malo exemplo commutat Ruizius. Sic Corippus ipse v. 29. hoc libro:

Signa futurorum sopor ostentare bonorum
Venerat iste viro.

Pariter autem vocandi verbo usus Lucretius: *Et sedare sitim fontes, fluviique vocabant.*

237. Non dubito Iustiniani nomen glossema marginale esse, intrusum textui pro alio, quod explicabat.

249. Imitatio est Virgilii:

Corpus ubi exanimum positi Pallantis Acetes
Servabat senior.

252. Iterum peccavit Ruizius. Non enim decebat *tantos* genuinam lectionem in *cunctos* commutare. Valet enim illud *tot*, ut nullibi non apud scriptores aevi cadentis.

263. *Omnia terrificat rigidus vigor*. Hoc est alacritas stricta, & iusta. Nam ita τὸ *vigor* perquam frequenter usurpatur. *Vigor* Iustitiae apud Iustinianum l. 12., Qui potiores in pignore: *Vigor iuris* Diocletianus l. 14. de Postliminio, & mille talia.

274. Claudianus:

. . . . . . *Nec plus sermone morabor.*

278. Vidi

278. Vidi qui *coëlo* maller ut lib. II. v. 114:

Nobilibus gemmis & coëlo lucidus auro
Baltheus.

Sed nulla mutatione opus. Cum *necto* auro frequenter veteres in vestimenta abusi. Virgilius:

Et tunicam, molli mater quam neverat auro.

Consuetique erant versus, & talia vestimentis indere, ut ex Ausonio, aliisque notum.

283. *Ea corpora*. Ita legendum ex libro scripto Ruizii, nam quod *ceu* pro *ea* legit opus non est.

290. *Altricem* Imperii appellat *Romam*. Id videtur Rutilio deberi, sic enim ille:

Aeternum tibi Rhenus aret, tibi Nilus inundet,
Altricemque suam fertilis Orbis alat.

Corippiana ceteroquin ex Claudiano sunt.

301. *Famae* multas linguas adscribit exemplo Virgilii:

Tot linguae, totidem ora sonant.

Et Valerius Flaccus lib. II:

. . . . . *Motis quatit oppida linguis.*

302. Acutum est, *somnum se fugere*; & apud Avienum Periegesi:

. . . . . *Procul se*
Inclinat rupes sese;

quasi procul abiens a corpore suo.

314. *Solis honore novi*. In honorem solis. Sic Epigramma vetus in Circum, quod Corippo consonum:

Gratia magna quibus crevit honore Deum.

317. *Tempora quatuor anni*. Idem Epigramma:

Tempora cornipedes referunt, elementa colores,
Auriga, ut Phoebus, quattuor aptet equos.

Ita

Ita apud illum ignotum scriptorem legendum. De ratione vero Circi vide aliquot capita Isidori lib. XVIII. Originum.

322. Legendum existimo:

Nam viridis veris campus ceu concolor herbis.

Veris campus, ut mox aestatis, autumni.

Item ibid. *Veris* pro *vernis* recte nos restituisse arguit sententia.

323. Hic versus melius fortassis absit. Tamen legi potest: *Pingit oliva*. Oliva videlicet pingit, ut campus veris sit concolor frondibus, & herbis. Interpres magna securitate omnia transmisit, vir cetera eruditissimus.

Item ibid. Hic versus abesse potest optime licet voluerimus ipsi aliquando emendatione subvenire. *Oliva* enim partes suas infra in *Autumni* habet, & sciolus putavit opus esse altero versu, cum videret ceteras anni partes duobus absolvi. Sed sine illo sententia optima est, & nescio an sapiat auctorem aliis; mihi certe adulterium olet. Habuit autem eius auctor animo duos colores, album olivae frondium, ceterarum viridem, de quorum utroque non invenuste Petrus Mauricius lib. IV. epist. 23:

Pulchrior in silvis nusquam frondescit oliva,
Dum candore suo deprimit omne virens.

At Corippus hiemi candorem infra merito melius assignat.

324. Ms. *Roseus aestatis*, quod non bene transposuit Ruizius. Nam *roseum* prima extenta Poëtae Christiani non raro usurpant. Prudentius:

Luserat & minio roseam saniem.

Eos

Eos imitatus non fine maiorum exemplo in hoc eſt Iul. Scaliger. Nec opus erat *ruſſeolam* reponere Giſelino.

320. Interpres non docet nos quid ſit *ventus autumni*. Nec immerito, ut ego exiſtimo, non enim de ventis, aut eorum pictura hic ſermo eſt, ſed de anni partibus, quae quibus ventis aſſignentur erat docendum, & quid ventis in Circo pingendis. Nos dum erudiamur plenius ſcribendum ſuſpicabimur:

Autumni cinctus ferrugine dives, & oſtro.

Veſtem namque aeſtatis modo deſcripſit; *Divitem* vero ob pretium ingens purpurae appellavit. Claudianus:

Dives Hydaſpeis augeſcat purpura gemmis.

329. Legendum videtur:

Albicolor viridi ſociae coniungitur ima.

Ima pars albi coloris, quippe hiemem referens, viridi ſociam ſe dat. Viridis ſocia eſt veris pars ſumma, alba hiemis ima, quae duae in rotunda, aut ovali forma coniunguntur duabus extremitatibus.

334. Lacuna ſic optime expleatur:

Quid referam Oenomaum.

Nam *Cecopriden* nimis generale eſt, & longius petitum, quod placuit eruditiſſimo Dempſtero. *Oenomaum* quidem voluit & Savaronius vir in talibus ſcriptoribus plurimae lectionis, ſed τὸ *quid* etiam neceſſarium eſt, nam cur minus ambages nectat cauſſam ponere Corippus voluit. *Oenomai* praeter alios mentio eſt apud Nonnum lib. XIX., XX., & XXXVII. v. 344.

340. *Sed*

340. *Sed factor solis postquam sub sole videri*
Se voluit . . . . . .

Prudentium est imitatus:

Illa ministranti regimen solemne dierum
Haudquaquam soli datur a factore potestas.

346. *Vox omnibus una*. Martialis:

Vox diversa sonat, populorum est vox tamen una,
Qua verus patriae diceris esse pater.

348. *Expositos*, positos sonat, ut expositio togae est positio apud Tertullianum *de Pallio* cap. 5. Exprimitur autem Claudiani Phoenix, qui Poëtarum omnium sequentium, in argumento quidem non penitus sancto, pater perhiberi potest.

353. Pulchre *Iota resurgens*, & illa Phoenicis similitudo perquam apposita est. A Iustiniano etenim obeunte surrogatur Imperio Iustinus, ut novellus Phoenix e senio confecti cinere, ultimis reliquiis, renascitur, sic ille ex consilio sive ultima voluntate iam terra cedentis.

355. *Rectum* nomen congrue dicit, ex omnibus enim litteris *Iota* solum erectum, & nullo nisi suo pede nisum est, & *Rectum*, sive *Iustitiam* praeterea notat. Haec talia Corippo ingenium non defuisse docent., & genus dicendi non est adeo turpe, siquidem cum eiusdem aevi aliis componere volueris.

Item. Distinctio corrupta est. Lege:

. . . . . . *Iustino in principe vivit*
Iustinianus apex: Domini sic vulgus amore
Undique conveniens laetarum more volucrum.

Sciendum vero in voce *Iustinianus* graecum accentum naturae vocis praeponere exemplo aevi sui

ſui Corippum noſtrum. Sic in Epigrammate Pandectis praefixo: Βίβλον.

IN LIBRUM SECUNDUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verſ. 1. PErſimilis eſt illi, qui exſtat apud Dracontium Hexaëmero:

Roſida purpureum ſpargens Aurora ruborem
Ducit ubique diem.

2. *Iubere*, cum dandi caſu ex Cicerone imitatum eſt, ne quis barbarius arbitretur. Ita quoque poſuerunt Prudentius, Victor, Iuvencus, Arator.

4. *Actus*. Ex illo Claudiani eſt:

... Quo tandem trabeas actore rogantes
Induerit.

Ex quo vel ſolo patet Ruizium hoc loco nihil mutare debuiſſe. Sic Ovidius Epiſtola Helenae:

. . . . Acceptiſſima ſemper
Munera ſunt, actor quae pretioſa facit.

Alioqui *Actor* procurator. Gloſſae Baſilicorum. ἄκτωρ πρoκoυράτωρ. Gregorius Turonenſis lib. IX. cap. 38., apud quem *actu agere* eſt iudicio experiri. *Actor villae* pro procuratore apud Anſegiſum lib. IV. Capitul. cap. 41.

9. Antiquiſſimus mos pietatis, obſervantem animum oblatione cerei teſtari. Prudentius:

O res digna, Deus, quam tibi roſcidae
Noctis principio rex tuus offerat
Lucem, qua tribuis nil pretioſius.

 Ungi

Ungi autem consueverant ante oblationem tales cerei. Idem Prudentius:

Lumen, quod famulans offero, suscipe
Tinctum pacifici chrismatis unguine.

Sic infra versu 71. pari religione Regina cereos consecrat.

11. *Verbum* significat Λόγον, Dei Filium, phrasi sacra, tamen non inusitata etiam bene Latinis. Ausonius:

Ipse opifex rerum, rebus caussa ipsa creandis,
Ipse Dei verbum, verbum Deus.

16. Lege *firmatrix*. Alludit enim verba sacra: *Firmavit verbo oris sui caelos*. Et *formare* praecessit iam v.12., sequiturque continuo v.20. Haec autem Iustini oratio ex Psalmis prorsus expressa est.

22. Erectio vultus in homine, argumentum vetustissimum, & celebratissimum est divinitatis; quod leges apud Senecam de Vita beata cap.33., Xenophontem Memorab. lib I., Sallustium Prooemio Catilinae, Iunilium in Genesim, Claudium Taurinensem apud Ionam Aurelium lib.I. de cultu Imaginum, Minutium Octavio, Manilium lib.IV., Claudianum III. de Raptu, Ovidium Metamorph.I., Silium Italicum libro XV., Lactantium de ira Dei cap.7., Boëthium de Consolat. lib.V. cap.5., Alcimum Avitum lib. I., Marium Victorem Prologo, Hilarium Genesi, Rusticum Elpidium, alios.

23. Falsus non est affinitate herbae Corippus, quare scripsisse autumandus *sacro spiramine limum*, facili sane lapsu librarii. In eadem re Alci-

Alcimus Avitus, cuius ipsa verba expressit Cresconius noster:

Temperat humentem consperso pulvere limum.

Idem:

Vertitur in carnem limus.

Spiramen spiritum sonat. Ennius Annal. VI:

Sulfureas posuit spiramina naris ad undas.

Usi in eadem re Alcimus, Prudentius, Iuvencus.

24. Alcimus:

Tunc vero cunctis costarum ex ossibus unam
Subducit laevo lateri, carnemque reponit.

25. *Facto* est, condito. Idem Alcimus Avitus:

Praecellis factis, factorem pronus adora.

Facturam appellat Dracontius.

26. Omnia divino iussu homini subdita ex his Alcimi traduxit:

Haec quae mundani quondam pulcherrima cultus
Incrementa vides, ornatum extensa per orbem,
Solus habe, solusque prior dominare per orbem.

29. Imago Dei in homine nec gentilibus ignota. Sybilla:

Ἄνθρωποι θεόπλαστον ἔχοντες ἐν εἰκόνι μορφήν.

Manilius:

Exemplumque Dei quisque est in imagine parva.

Ovidius:

Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.

32. Recte legit Dempsterus:

. . . . . *Cui flectitur uni*
Omne genu;

cui merito omnes adsentientur.

34. Frustra turbant interpretes; nec enim *iussa*, sed *iusta* arbitror scripsisse Corippum. Alioquin

quin cur ordinem intricasset, quo licebat uti plano, atque facili? Estque Graecanicum ἅτε ὁρᾶν οὐκ ἐστὶ θέμις, exemplo omnium Poëtarum. Sic Horatius:

Quicquid corrigere est nefas.

Hoc est, quae corrigi non possunt. Quae non dantur visibus nostris, aetherea, aeterna dicit Paullinus:

Namque caduca patent, nostris aeterna negantur
Visibus.

39. *Velle*, voluntas. Persius:

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Silius libro VIII:

Velle, ac nolle ambobus idem.

Martian. Capella:

. . . . . . *Semper ab omni*
Velle cupis socium.

Item ibid. *Posse*, potestatem sonat. Ausonius:

Bene posse adsit, tranquilla potestas.

40. Ex illo Prudentii:

... Frangit Deus omne superbum.

Alcimus libro V:

... Irridente Deo, qui despicit omnem
Conatum, rigido minitantem vana tumore.

43. Verum est quod & Dempsterus vidit, Trinitatem hic percenseri. *Genitus* enim Filium, & quidem Deum Filium significat. Sic infra:

Quos tibi, quos Genito dignos solvemus honores
Pro tantis, benedicta, bonis?

Prudentius:

Per Christum genitum, sancte Pater, tuum.

Venan-

Venantius:

Humano generi genuit quos Heva dolores
Curavit genitus, Virgo Maria. tuus.

Hymnus vetus in Zenonem Veronensem:

Gloriam Patri resonemus omnes,
Et tibi Christo, genito superni,
Cum quibus Sanctus simul, & creator
Spiritus exstat.

44. Quid est illud *regnator*? ea vox mendosa cum sit, omnia intricat. Scribendum una littera minus, *regnato*. *Vox* illa *arcana Dei*, ea est, quam mox dicit. Sanctus Spiritus inquit, *Regnato*; ita a tota Trinitate firmatum est Iustino Imperium. Ita clarescunt, quae nemo hactenus percepit.

46. Lege: *Non fierent.*

52. Sic crebrius Christiana antiquitas. Claudianus Epigrammatis:

Nate tuae matrisque parens.

Damasus, ut volunt, Elogiis:

. . . . *Innuptaque mater*
Arcano stupuit compleri viscera partu
Auctorem paritura suum.

Venantius:

Portans fabricata fabrum, atque humana Tonantem,
Virgula radicem, facta creantis opem.

53. *Speciale*, aevo isto & auctoribus huius generis, singulare, eximium, velut sine exemplo, significat, ut alibi. Paneg. in Anast. v.37:

. . . . . *Miseri specialiter Afri*
In te oculos, atque ora ferunt.

Ruricius libro III. epist. 32., 33., 34., 35., & 39. Ita innumeris locis Ivonis epistolae, Petri item Clunia-

Cluniacenſis, Goffridi Nindocinenſis, & aliorum.

54. Diſtinctionem in Corippo ita corrige:

Vera parens, & virgo manens: ſine ſemine patris,
Quam Deus elegit matrem ſibi: Credula &c.

55. *Credula* eſt *credens*, *fidens*, ut perſaepe in Poëtis Chriſtianis.

60. *Servi forma* eſt ex Hymno Ambroſii, qui ex B. Paullo tranſtulit:

Beatus auctor ſaeculi
Servile corpus induit &c.

62. Scribendum: *Pro tantis (benedicta) bonis*, parentheſi enim incluſa vox alludit hymnum Eliſabethae, & Angelicam quoque ſalutationem. Eſt vero genius huius eo aevo non contemnendi ſcriptoris ob id amandus, quod ſui quam ſimillimus ubique eſt, more, vel natura potius, ſummorum auctorum aemulus.

67. *Diſpoſitis*, hoc eſt *conſiliis*, monitionibus, coeptis. Sic lib. I. v. 142. ex veteri libro optime reſtituit Ruizius Aſſagrius: *Diſpoſitu nam Caeſar eras*.

69. *Tutamen*, tutelam ſignificat. *Tutaculum* vocat Prudentius lib. II. in Symmachum:

Quin & corporibus verſat mens viva regendis
Summum conſilium, fida ut tutacula nudis,
Invalidiſque paret, metuenda pericula vitet.

70. *Verbis clementibus*. Hoc eſt ſubmiſſis, tacitis; ne pompae gratia, aut oſtentandae pietatis oraſſe videatur iuxta praeceptum Domini, Matth. 6: Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖον σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρί σου ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώ-

ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Sed *clementia* verba hîc potius *pia* ſonant, ut ſupra v. 57. vice verſa *pietatem* pro clementia poſuit: *O pietas miranda Dei*. Et Dracontius:

Magna Dei Pietas, ſemper qui temperat iram.

71. Oblatio cereorum ſacrificii genus erat apud veteres. Sic ante orationem de eodem iam Principe dixit v. 9:

. . . . *Ceraſque micantes*
Obtulit, & ſupplex lacrimis ita fatur obortis.

72. *It ſacrum comitata latus pulcherrima proles*. Emphaſim quamdam vox haec habet, ut apud Maronem:

Ipſa tenens pateram dextra pulcherrima Dido
Candentis vaccae media inter cornua fudit.

Clarum vero hinc Iuſtino filiam fuiſſe etiam praeter eam, quae Baduario nupta fuit. Unde errat Zonaras tom. III., cui ἀμοιρῶν γονῆς οἰκείας Iuſtinus dicitur: ut & eum ſequens Conſtantinus Manaſſes. Baduarium vero generum Iuſtini facit & Victor Tunnonenſis in Chronico, ſeu potius Iohannes Biclarenſis, qui Victorem ſupplevit. Pietatem Sophiae Auguſtae multis laudat Venantius Fortunatus eodem aevo ſcribens, cui cum omnia proſpera voveat data quidem opera, non tamen uſpiam ſobolis ipſius mentionem ullam facit.

73. *Lunam*, matrem dicit. Et eſt imitatio Claudiani, qui omnium talium Poëtarum pater:

. . . . *Nunc ora puellae,*
Nunc flavam nigro miratur vertice matrem,
Haec nova creſcenti, plenae par altera lunae.

76. *Igne*

76. *Igne micant oculi*. Vel praecipuum hoc in laudatiſſima forma: Dio Chryſoſtomus: Γυναῖκα εὔμορφον λάμποντα: ἔχουσαν ὀφθαλμὸν. Heliodorus libro III: Καὶ οὕτως ἔχουσα πλέον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν σέλας, ἢ τῶν δᾳδῶν ἀπηύγαζεν. Anacreon in pictura formoſiſſima pueri:

Τὸ δὲ βλέμμα νῦν ἀληθῶς
Ἀπὸ τοῦ πυρὸς ποίησον.

Theocritus in Dyſerote: Ὄσσων λιπαρὸν σέλας. Ariſtaenetus lib. I. ep. 10: Ἄμφω δὲ λαμπροῖς ὄμμασιν οἷοι ἀστέρες ἀνταυγοῦντες, ἀλλήλοις φαιδρότερον τῆς ἀλλήλων ἀπέλαυον ἀγλαΐης. Hinc Sulpicius Severus ad exprimendam formoſiorem, oculos ſolos meliores nominavit lib. I. Sacrae Hiſtoriae: *Erant Laban duae filiae Lia, & Rachel, ſed Lia oculis deformior, Rachel pulchra fuiſſe traditur*.

78. Sequens in Corippo ſimilitudo, ſeu comparatio itidem eſt a Claudiano:

. . . Ceu forte minor ſub matre virenti
Laurus, & ingentes ramos, olimque futuras
Promittit iam parva comas.

80. Adſcititiis nihil opus eſt. In Manuſcripto fuit:

Aequiperat novis maternae frondibus umbrae.

Adiice litterulam *a* *aequiperata*, rem ipſam habebis. Voluit autem hoc verſu exprimere illud Claudiani auctoris ſui: *Promittit iam parva comas.*

Ibid. *Novis* illud ex ſuperiori eiuſdem loco alludit:

Haec nova creſcenti plenae par altera lunae.

Arbor autem nova, recens florida, ſignificatur firma,

firma, non laesa tempestate, aut alio aliquo vitio. Horatius:

Quam nova collibus arbor inhaeret.

84. *Divalia tecta.* Imperatoria. Supra lib.I. v.42: *divalis origo.* Imperatores Valentinianus, & Theodosius lib.x. Cod. tit.XXVIII. cap.7: *Nullique licere deinceps contra divalia statuta suas relevare possessiones.*

85. *Turbae.* Vulgus omnis generis, phrasi sacrorum Evangeliorum. Iuvencus lib.II:

. . . . . *Cum turbis anxius ille*
In mare velivolum celsam deducere iussit
Discipulis puppim.

Eodem:

. . . *Domum repetit sero, turbasque relinquit.*

Et est is Poëta omnium scriptorum simplicissimus, tamen qui plus in sinu gerat, quam fronte polliceatur, ut ex nostris ad eum notis patebit.

88. Iterum Claudianum suum exprimit lib.II. de laudibus Stilichonis:

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aspera, gemmatasque togas, viridesque smaragdis
Loricas, galeasque renidentes hyacinthis.

Talem autem vestem talarem ingentibus spaciis circumcinctam gemmis, & auro intertextam in Theodori Lascaris, Michaëlis, & Andronici Palaeologorum picturis conspicere possumus, beneficio doctissimorum hominum, qui Nicephorum Gregoram nobis ediderunt.

Item. *Cingula* nominat, quod in iis maxima cura fuerit veterum. Nam & qui alioquin nulli omnino cultui studebant, immo aversabantur velut omnem, *cingula* tamen ornatiora habebant.

Hieronymus epiſtola de veſtitu Sacerdotum ad Fabiolam : *Tertium genus eſt veſtimenti, quod illi appellant Abnet, nos cingulum, baltheum, vel zonam poſſumus dicere, Babylonii novo vocabulo hemechanin vocant : diverſa vocabula ponimus, ne quis erret in nomine. Hoc cingulum in ſimilitudine pellis colubri, qua exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longius putes. Textum eſt autem ſubtegmine cocci, purpurae, hyacinthi, & ſtamine biſſino, ob decorem, & fortitudinem, atque ita polymitha arte diſtinctum, ut diverſos flores, & gemmas artificis manu non textas, ſed additas arbitreris.* Vides, ea aetate, illa morum ſerietate, divinum ſenem verſicolorem cingulorum ornatum non abnuere. Mutata autem forma horum magnopere fuit ſequentibus temporibus (hoc enim, quod in dictis iconibus Imperatores laevo lacerto gerunt, cingulum utique eſt) ut & diadematum; cum enim faſcia eſſet illa olim, coepit penſilis ordo margaritarum, aliarumque gemmarum a capite ſummo ad humeros uſque fieri, ut vides in iiſdem picturis.

91. *Lumen*, hoc eſt ſolem reddidit velut clariorem, diemque magis illuſtrem. Sed ex v. 103. quod ſolis dieique diximus, potius cereorum, faciumque lumen fuit. *Regalia* autem membra, venuſta, magnifica, inſignia dixit : Πρῶτον γὰρ εἶδος ἄξιον τυραννίδος, ut ait Euripides. Nam vultus, & aſpectus Regum, regalem etiam maieſtatem praeſefert. Nonnus lib. III:

. . . . . . Ἀριφραδέων γὰρ ἀνάκτων
Αὐτόματοι κήρυκες ἀναυδέες εἰσὶν ὀπωπαί.

94. *Ar-*

94. *Ardentes radios*. Quia *ardentior* sol per nubes terras illustrat. Sic Plutarchus amicitiam odiis exorientem ardentiorem dicit, non secus ac solem trans nubes aestuantiorem. *Iubar* autem solem designat. Virgilius:

It portis iubare exorto delecta iuventus.

95. *Omnia viso Congaudent elementa die*. Haec interpolatio est Michaëlis Assagrii, qui edito hoc Poëta omnem sibi posteritatem devinxit. In manu exarato libro fuit:

. . . . . . *Omnia visu*
Congaudent elementa diem:

ex quo coniecit quondam Elias Putschius *visum congaudent elementa diem*. Sane potius credibile unam litteram defuisse in scripto Codice, quam duas mutatas fuisse. *Congaudent* omnia *elementa visum diem* pulchre expressit quod ait Claudianus:

. . . *Risitque tuo natura sereno*.

Sic ipsemet lib.IV. v.96. Corippus:

. . . . . . *Iubar axe sereno*
Emicuit, votisque pie sese obtulit orbi
Laetificans cunctas felici lumine terras.
Clara coruscantem lux auxerat (ita legendum) *altera lucem*
Cum terris gaudente polo.

Quo postrema ipsa sua haec verba expressit auctor non obscuri in tanta nocte temporum ingenii. Quod quidem de poëtica nocte dictum volo, nam alioquin & eo aevo, & postea Christiani Doctores tanta eloquentia, tantoque ingenio, licet pauci, fuerunt tamen, ut cum priorum non paucis contendere dubia victoria possint. Dixit au-

tem *congaudere diem*, ut alii gaudere gaudium. Iuvencus lib.I:

Gaudia magna Magi gaudent, ſiduſque ſalutant.

97. *Ipſaque conſpectis gradiuntur lumina terris.* Haec eiuſdem Aſſagrii coniectanea interpolatio eſt, cum in unico illo exemplari repeririſſet *gradantur*. Non inepte exinde idem Elias Putſchius *gratantur* concinnavit. Nam de gaudio elementorum locutus, bene ſubicit gratationem luminum caeleſtium, cum mutuo gaudio blandius omnia ſeſe aſpiciant, & congratulatione velut viciſſim data, & accepta exſultent.

98. Exclamatio ob praeſentiam exſpectatarum rerum exſultantis. Martialis:

Haec eſt illa dies, magni quae conſcia partus
Lucanum populis, & tibi, Polla, dedit.

Caeſar apud Lucanum libro VII:

Haec eſt illa dies mihi, quam Rubiconis ad undam
Promiſſam memini.

Et eſt exclamatio rei inſignis viſae, quae eluceat ceteris. Claudianus:

Stes licet in populo, clamet quicumque videbit
Hic ille eſt Stilicho.

100. *Egreditur tunicaque Pius*. Grandiuſcula littera velut cognomen hoc Iuſtino datum exprimi iuſſi. Tam enim Pius fuit, ut de eo ſcribere non vereatur Venantius Fortunatus:

Conſtantinum vir, Helenam pia femina reddis.

Ita enim ſcribendum, in ſupplemento Poëmatum eius ſcriptoris, Elegia, qua nomine Rhadegundis Reginae Chriſto devotae gratias agit Iuſtino, & Sophiae de miſſis ſacrae Crucis aſſulis quibuſdam.

101. Ve-

101. Vestem candido serico, intextis auro, & gemmis, simul auricolorem, & albam nominat. Nam in materiem albam intextum erat aurum, ut scribit de solis purpureo pallio Martianus Capella: *Pallium coccineum, sed auro plurimo rutilatum*. Haec ideo annotamus, ne quis diversitate colorum ad corrigendum aliquid moveatur.

104. *Resonant*. Sonum hunc ab igne mutuum sumpsit Corippus. Ignis enim maxime florens, ac radians crepitare auditur. Cum autem igni similem splendore vestem Iustini fecerit, iam cruralibus indumentis aliud ignis proprium tribuit, sonum nimirum. Pari omnino figura locutus Iuvencus noster libro IV:

Sidera iam luci concedunt, & rapidus sol
Progreditur, radiis terras crepitantibus implens.

Quem locum, insulsi, incogitantesque sunt, qui mutant. Etsi enim nemo umquam crepitantem solem audiverit, quia tamen praecellentissimus ignis est, Poëta hoc iure suo illi tribuit, quod flammae florescentis proprium est. Sic avium volatum crepitare aiunt alii Poëtae, cum plerarumque non audiatur. Dracontius:

Exsilit inde volans gens plumea laeta per auras,
Aëra concutiens pennis crepitante volatu.

Iuvenci autem versiculus crebra iteratione radentis velut litterae, etiam sono flammam crepitantem expressit.

Item. *Purpureo cothurno*. Ruber color etiam in crepidis inter Imperatoria insignia. Nicephorus Gregoras lib. III: Ἡ γὰρ τῆς μητρός αὐτοῦ μητήρ εἰρήνη,

εἰρήνη, ἡ πρεσβυτέρα τῶν θυγατέρων ἦν Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως· ὃς ἐπειδὴ γονῆς ἄῤῥενος αὐτὸς οὐκ ἠυμοίρει ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσεστετάχει, ἵν' εἴη αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος. Ex cuius ſequentibus verbis Deſpotarum tantum coniugibus hoc integrum fuiſſe habitu uti ſimul, & eos tum temporis fuiſſe ſuſpiceris Deſpotas, quos ſuperior aetas Caeſares dixerat, nimirum ſucceſſores deſignatos Imperialis dignitatis.

Item ib. Regum, & Heroum calceamenta antiquitus erant cothurni. Id vero indumentum eleganter deſcribit Sidonius ad Anthemium.

105. *Cruraque*. Notandum eſt, Michaëlem Aſſagrium impudentiuſcule feciſſe, quod ſuam nobis ſeptem integrorum verſuum correctionem obtruſit, veteri lectione Codicis, quem unum, ſolumque exſtare hactenus non ignorabat, diſſimulata; cum ſe eos corruptiſſimos inveniſſe fateatur. Itaque quaecumque in obſcurorum eorum explicatione dicemus, ob oculos tamen ſemper nobis obverſabitur potius nos Ruizii alicuius, quam eius ſcriptoris ſermoni operam dare, quem pro aevo & copia ad eruditionem perfectam neceſſaria magnopere amamus. Sane dupliciter Ruizius peccavit, ordinem enim verſuum luxavit, & puſillo mendo non animadverſo, hiantem difficilemque ſententiam concinnavit. Quis enim, quaeſo, tam negator erit, qui non aſſentiatur nobis hoc ordine conceptos eſſe a Corippo verſiculos?

Purpureo ſurae reſonant fulgente cothurno,
Cruraque puniceis induxit regia vinclis,

Parthi-

Parthica Campano dederant quae vellera fuco,
Sanguineis praelata rosis, laudata rubore,
Lectaque pro sacris, tactu mollissima, plantis,
Quia solet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus Princeps, & Barbara colla domare,
Augustis solis hoc cultu competit uti,
Sub quorum est pedibus regum cruor.

Quae difficilis, impeditaque erat, sic meridie clarior sententia habetur. Scripsit vero *quia*, duabus syllabis in unam contractis, quod non potuit animadvertere editor Hispanus. Sic caussam assignat cur & pedibus conveniat Romani Principis cruoris color. Erat tum apud Graecos Imperatores moris, hostem non prius edomitum putare, quam cum pedibus eius collo impressis Romanus Princeps triumphum solemnem de eo peregisset. Eum morem habes in eiusdem huius Iustini Historia cognatum suum eodem nomine tollentis, cuius & interemti caput cum Sophia coniuge conculcavit, apud Nicephorum Callistum lib. XVII. cap. 34. a quo scriptore de hoc Principe alia omnia narrantur, quam & a Corippo nostro, & aliis antiquioribus. Nos vero fabulosis narrationibus addictiorem Callistum illum honore praefato seponimus.

Item. *Inducere* ἀντὶ induere posuit etiam supra:

Egreditur, tunicaque Pius inducitur artus.

106. Rarior apud auctores Parthicorum vellerum mentio. Lynces autem puto intelligi, quarum pellibus inducta fuerit purpura. Lynces Assyrias ei usui adhuc hodie commendatas docent eximii viri, & primatibus omnis aevi accensendi

Auge-

Augerii Busbequii Epistolae. Eiusdem pretii puto habitas Arabicorum murium pelles, de quibus Paullinus Iunior in Euchariſtico:

Cultior utque mihi vestis foret, & nova saepe,
Quaeque Arabi muris leni fragraret odore.

Invenio Arabas pellibus molliendis singulare artificium habuisse. Auctor libri de re Militari: *Vitulinis pellibus Arabica arte mollitis, est enim apud eos praecipua confectionis cura, propter aquam de puteis follibus hauriendam.* Ultimo aevo Phoenicum pelles in vita Caroli Magni celebrat SangalIensis Monachus. Italica vero tinctura nobilissima. Horatius:

Lana Tarentino violas imitata colore.

Paullinus ad Nicetam:

Appulis sed te via prima terris
Te vehat longo spatiosa plano,
Qua Canusino medicata fulgent
Vellera fuco.

Inde Campana peristomata puto laudata Plauto *Pseudolo.*

108. *Collo* fastus omnis significatur, cum revera illud calcarent victores. Alibi:

. . . . *Properatque superbum*
Inclinare caput, subiectaque ponere colla.

109. *Quia* contraxit antiquitatis purioris imitatione, ut saepius elegantissimus scriptor, cuius ingenium & eloquentiae nitor in re difficili admirabiles sunt. Terentianus Maurus, ut in Praefat:

Sic nostrum senium quoque
Quia iam dicere grandia
Maturum ingenium negat.

Et

Et in libro:

Non semper videas spondaeum posse creari
Quia mutas ita coniungi natura recusat.

Idem:

Quia variis pedibus loquimur sermone soluta.

Iterum:

Nec modo quia verbo finem facit, unde putata.

Denuo:

Consona quia vis est illis nunc libera.

Post:

Quia sermo ipse manet, nulloque est fine recisus.

Et alio loco:

Quia nec producta est, geminat nec consona vires.

Et hoc non dubito quin offenderit Assagrius, cum versus perversissime scriptos a se in ordinem, si diis placet, redactos iactat.

110. *Pro sacris plantis*. Imperatorio, ut dixi, calceatu. Nicetas Choniates in Iohanne Comneno: Ἀμέλει τοὶ καὶ χῦτον ἐπικρίνας καταλείψειν τῆς βασιλείας διάδοχον ἐρυθρῶ τε οἱ πεδίλω μετεδεδώκει καὶ βασιλέα ἐδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. Georgius Cedrenus in Michaële Rancabo: Πρὸς τὸν λέοντα τῆς βασιλείας ἐπαγόμενον ἐξέπεμψε σύμβολα, τὸ διάδημα, τὴν ἀλουργίδα, καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα.

113. *Mysterium certa rerum*. Quod in syllabam peccat non sine sua ratione facit. Nam vox illa dudum latinitate recepta erat, nec iam originem suam spectabat, usu Christianae Poëseos alio flectente. Per *res* rerum argumenta indicantur. Iulianus IC. cap. 11. ad L. Aquiliam: *Multa autem Iure civili contra rationem disputandi pro utilitate communi recepta esse innumerabilibus rebus probari potest*. Claudianus:

 Quam-

Quamquam nullis mihi cognita rebus
Fabula vix tanto risit de crimine rumor.

115. *Baltheus effulgens*. Fulgorem balthei sumsit a Marone mutuum:

... Infelix humero cum apparuit alto
Baltheus, & notis fulserunt cingula bullis.

Est vero *Baltheus* tam muliebre, quam virile gestamen, ut vides apud Iuvenalem sat.VI., nisi tamen ille locus aliter capiendus:

Baltheus, & manicae, & cristae, crurisque sinistri
Dimidium tegmen.

Certe glossam huc facientem ad muliebria indumenta veterem reperi.

Item ib. *Heriles*. Imperatorios. *Herus* enim Princeps. Ausonius epist.16:

Exceptis tribus, Herus heroum maximus.

Hoc est Theodosio, Valentiniano, & Arcadio, quibus tum simul principantibus, scribit etiam sic Symmachus lib.x. epistolarum.

120. *Vincebat lumina*. Diem nimirum, *solaria lumina*. Sic supra v.91.

122. In vestitu Imperatorio *fibula* pretiosissima ponitur. Spartianus in Hadriano: *Cum vestem humillimam frequenter acciperet, sine auro baltheum sumeret, sine gemma fibulam stringeret*. Trebellius Pollio Galienis: *Cum chlamyde purpurea, gemmatisque fibulis Romae visus est*. Ex quo apparet, tum pro nota superbioris cultus sumptum; posteriora autem saecula omnem in talibus disciplinam perturbarunt.

130. Persarum moribus inter insignia regia erat torques aureus. Aemilius Probus in Datame: *Orna-*

Ornavit etiam torque, atque armillis aureis, ceteroque regio cultu, ipse agresti, duplicique amiculo circumdatus, hirtaque tunica, gerens in capite galeam venatoriam. Is transivit ad Principes Constantinopolitanos, luxu, & mollitia omnibus Asiae Regibus non inferiores.

Item ibid. *Armati* nomen videtur esse proprium viri cuiuspiam, uti apparet ex eo, quod subditur v. 135:

Felix Armatus, primus qui verba loquentis
Audiit.

Cum tamen nomen sit inusitatius, praecipue illo aevo, & pro homine simpliciter armis induto non posuerit Corippus, suspicatus aliquando sum vitiosam scripturam ex abbreviatione in manuscripto Codice expressisse Michaëlem Assagrium, & scribendum *Martinum*. Eum autem Martinum esse suspicor, qui ex Tribuno isto postea factus fuerit Patricius, & copiarum, licet aequo timidior, dux; cuius meminit Iohannes Zonaras in Vita Iustini Iunioris. In qua coniectura magis etiam confirmor, cum Nicephorum Callistum lib. XVII. cap. 37., & 38. eum hominem Martianum nominare video; quod utique nomen corruptum est apud Corippum ex abbreviationis contractione (licet enim solemnibus verbis de his talibus loqui) ignorantibus librariis, vel & inscio editore, accentum in hoc genere non derivationem sequi Poëtas aevi inclinantis; qua de re non repeto quae in Prolegomenis ad Claudianum puer notavi. Itaque vix dubito utroque loco *Martiani* nomen esse restituendum.

 135. *Fe-*

135. *Felix*. Iam novum Nūmen erat nimirum Iuſtinus, poſtquam Auguſti nomen acceperat; itaque vocem divinam audiiſſe primus creditur Armatus iſte. Sic libro primo dixit *novum Numen condere*, quod eſt novum facere Principem.

136. *Lecti iuvenes*. Proceri, decori. Virgilius:

Vix illud lecti bis ſex cervice ſubirent
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.

Auſonius Perioch. Odyſs.XXIV: *Mirati lectorum iuvenum cum grege denſitatem uno agmine commeantem, cauſſas interitionis accipiunt*. Et bene *lecti* correxit Aſſagrius, nam aetate, habituque pares ad talia legebantur. Hinc Corippus lib.IV. v.229:

Submittunt humeros, & loris fortibus aptant
Electi iuvenes, aetas quibus omnibus una,
Par habitus, par forma fuit, veſtiſque rubebat
Concolor, atque auro lucebant cingula mundo.

143. *Tempus iuge*. Perperam ſyllabam corripit; ſed exempla in omni genere Chriſtianorum Poëtarum.

Ibid. *Poteſtas* Italico idiotiſmo hodie Magiſtratum, ſive Magiſtrum ſonat. Id bono ex uſu latinitatis eſt ſumptum. Sic enim Petronius ad Fortunam:

Rerum humanarum, divinarumque poteſtas
Sors, cui nulla placet nimium ſecura poteſtas.

Nec mutandum in iis verſibus quicquam. Sic Priſcianus Medicus lib.II. c.29: *Stomachus omnium membrorum ſortitus eſt dominium, reliquorum ſibimet famulantium poteſtas virium, quibus aut deficitur, aut recte valetur*.

148. *Prin-*

148. *Princeps fortissimus*. Zonaras : Ἰουστῖνος δὲ τὸ γένος τυγχάνων Ἰλλυριὸς κουρσπαλάτης πρὸ τῆς βασιλείας τετίμητο, καὶ ἦν τὴν φύσιν εἰς ἅπαντα δεξιὸς, τὴν γνώμην δὲ μεγαλόψυχος, καὶ εὐσεβής.

152. *Mensuram*. Capacitatem. Sic in Fragmento ad Anastasium :

Mensuram transfusa meam.

155. *Rependis*. Ob versum : valet *perpendis*. Claudianus Panegyrico Mallii :

. . . . . . *Qui facta rependens*
Consilio punire potest.

160. *Pontificum summus*. Ineptit veterum argumentorum marginalium auctor, qui ad Romanum Pontificem refert, omnino vero bene Assagrius, qui ad Patriarcham Constantinopolitanum. Ab hoc enim coronam sumebant Imperatores Graeci. Nicephorus Gregoras libro III. non paullo melior scriptor cognomine illo suo : Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων καθεσθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος. ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ διὰ πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφος, ἀλλ' ἦν τηνικαῦτα ὁ πατριαρχικὸς θρόνος ὠρφανισμένος τοῦ διϊθυνόντος, ἐπεὶ πρὸ βραχέος ἔφθη γενόμενος ἐξ ἀνθρώπων ὁ πατριάρχης Γερμανός, ἀνὴρ συνετός, καὶ ἀρετῇ, καὶ λόγῳ τὸν βίον κοσμήσας. Quo loco eruditissimus Wolfius non satis bene *sedentem in clypeo* vertit, nam stans illo elevabatur Imperator, ut expresse scribit Corippus v. 139. Ungebantur vero etiam Imperatores Graeci ab illo eodem Praesule, quod summi honoris eorum fuisse apparet ex eo, quod libro II. idem Gregoras scribit Iustinianum Archiepiscopo patriae suae plera-

pleraque maxima tribuisse. De Michaële: Αὐτίκα δὲ καὶ βασιλείας ἑαυτοῦ περιτίθησιν ὄνομα, καὶ χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν τῆς Βουλγαρίας ἀρχιεπισκοπὴν, διευθύνοντος· πλείστοις τε γὰρ ἄλλοις αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκ παλαιοῦ τετίμηκεν Ἰουστινιανὸς, ἑαυτοῦ γεγονυῖαν πατρίδα, καὶ πρῶτον ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν· καὶ δὴ καὶ αὐτονομεῖσθαι ταύτην εἰς τὸ διηνεκὲς προστετάχει, πλὴν οὐχ' ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν ῥωμαίων. τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων. Illi alii, alii non sunt a Patriarchis, quos diximus, Constantinopolitanis. Ita enim idem auctor scribit libro III. initio: Ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου χρισθεὶς καὶ τὸ στέφος ἀναδησάμενος πρὸς ἐκστρατείαν παρεσκευάζετο.

163. *Augustum sancire caput.* *Sancire* nihil aliud est, quam firmare, confirmare, testatum facere. Ut apud Silium Italicum *dicto ocyus acer Intorto sancit iaculo.* Poëtis autem Christianis sanctificare, ut Coríppo hîc. Sedulius lib.IV:

. . . . . . Nam corporis, atque
Sanguinis ille sui postquam duo munera sanxit,
Atque cibum, potumque dedit,

hoc est, consecravit. Nec vero quicquam Corippus melius dicere potuit, cum eo modo velut sanctum, sacrumque, & inviolatum reddatur caput Principis. Ita Maro de Iove:

Audiat hoc genitor, qui foedera fulmine sancit.

166. *Clamores crescunt, clamoribus assonat aequor.* Ita manuscriptum exemplar. Nec mutandum, cum non absit longe pelagus. Vid. sup. lib.I. v.103. de domo Iustini. Non vero in publico, sed in sua domo sumpsit Augustalem habitum Iustinus, & ita ornatus sole-

ſolemnia peracturus repente in Hippodromo comparuit, ut ſcribit Nicephorus Calliſtus lib. XVII. c. 33.

172. *Regnate pares*. Ad vota coniugibus voveri ſolita pertinet. *Paritate* enim Concordia intelligitur. Calpurnius:

Eſte pares, & ob hoc concordes vivite, nam vos
Et decor, & cantus, & amor ſociavit & aetas.

De paritate autem quaerenda in coniugio pulchre Aeſchylus Prometheo:

Ἦ σοφὸς ἦ σοφὸς ἦν
Ὃς πρῶτος ἐν γνώμᾳ τόδ' ἐβάστασε,
Καὶ γλῶσσα διεμυθολόγησεν,
Ὡς τὸ κηδεῦσαι καθ' ἑαυτὸν
Ἀριστεύει μακρῷ· καὶ μήτε τῶν πλούτῳ
Διαθρυπτομένων, μήτε τῶν
Γέννα μεγαλυνομένων ὄντα χερνήταν
Ἐραστεῦσαι γάμων.

174. *Tandemque quievit*. Pulchre lenitudinem conſidentis clamoris indicavit, non enim ſubito tanti vulgi adclamatio conticeſcit. Et multa talia in Corippo curam, quam pro eo aevo, feliciorem referentia. Sic ſcitiſſime talem *tumultum* inſtar conſidentis, ventorum animabus, ut Arnobius loquitur, ſenſim expirantibus, pelagi referre cecinit Claudianus noſter.

175. *Coronatus ſolium conſcendit avitum*. Ex adoptione verum eſt, non natura. Iuſtinianus enim ἄτεκνος quoad prolem maſculam fuit, nec vero tum ulla filiarum ſucceſſio, niſi per adoptionem aut generorum, aut eorum ſobolis. *Avitum* vero ſolium illud dicere poterat, non vero paternum, niſi iterum per adoptionem; ut infra v. 302.

v. 302. *Sedes* autem illa Imperatorum Graecorum etiam in Palatio altior erat aliis ſedilibus, ne comprimi, aut moleſtari concurſu poſſet Imperator, de quo more ſedendi ex Cedreno, & Gregora alibi plura adnotavimus.

178. Non eſt recipienda lectio, quam Ruizius ingerit *ore pio haec orans ait*, utpote verſui contraria, ut non reperta in membranis, ut ab ipſo interpolata, voce nota non genuina effarcta. In quam poſteriorem culpam venit etiam Dempſterus cum ſuo *dixit*. Sed traiectiuncula adhibita, vetus lectio ſervanda erit hoc pacto:

Orans haec ait ore pio, ſuper omnia regnans.

Quam neutrum interpretem, hunc vero etiam tantae eruditionis virum, vidiſſe mirari ſubit.

180. *Curaſque regenti*. Ita fuit in unico illo exemplari, quod fuit penes Aſſagrium, qui *regendi* de ſua liberalitate ſuppoſuit. Ego, quamvis hoc blandiatur, tamen contra fidem membranarum non receperim, utcumque laudet auctor paterque. Alluditur enim regimine curarum ad officium *Curopalatae*, quod habuit ante principatum Iuſtiniani obitu delatum Iuſtinus noſter. Zonaras: Ἰουςῖνος δὲ τὸ γένος. τυγχάνων ἰλλυριός κουροπαλάτης πρὸ τῆς βασιλείας τετίμητο. Cedrenus: Ἰουςῖνος ὁ ὀρθόδοξος ὁ Θρᾶξ. Ubi Curopalaten addit interpres, quam vocem male omiſſam in Graeco Cedreni textu exiſtimo. Vide Nicephorum Calliſtum libro XVII. cap. 33.

183. Optime Aſſagrium reponere puto, *regemque tremendum Suſpicimus*.

Item ibid. Legendum, *grates agimus*, *gratoſque*

tosque fatemur, non duplici loco τὸ *grates* ponentes.

184. *Ipsius est quodcumque sumus*. Lucani est:

Iuppiter est quodcumque vides, quodcumque movemur.

Similia apud Aratum principio Phaenomenon, Paullinum epistola III. ad Ausonium, Arnobium libro I., & alios.

184. *Ratione probante*. Ab Assagrio eodem manavit; nam in Ms. fuit *ratione probate*. At ego istud magis pro Corippo esse arbitror, quem suspicor sententiam suam ita concepisse:

Ipsius est quodcumque sumus, ratione probare,
Et rerum certas licet enarrare figuras.

Est quidem in lacunis talibus scriptis Codicibus opus, sed tamen tale quid exigunt universa omnia quae sequuntur. Pietatis vero merito studiosum, & gnarum facit Iustinum suum Corippus, cum idem illi testimonium detur ab omnibus scriptoribus, licet Cedrenus, & Nicephorus alioquin illum vituperent. Nos cum talia legimus, deploramus interdum, aut miseremur statum summorum Principum, quorum res gestae non aliter a nobis, quam per Monachorum manus leguntur traditae. Ita fit, ut, uti quisque in hoc genus hominum affectus fuerit, ita posteritas eum aestimare nunc cogatur. Lacuna vero hoc loci maior esse videtur, quam unius hemistichii, ut censent viri docti.

187. Ptolemaeus: *Ἀρχὴ πάντων τῶν ἐν ἡμῖν μηρίων ἡ κεφαλή*. Capitis autem huius nomine seipsum censet Iustinus, Sapientiae, & Vigilan-

tiae nominibus mox coniugem, & matrem, quarum vocabula artificiose in ipsas rationes intexit, ut non fortuna, sed merito videantur adeptae Imperium.

189. *Atque regantur*. Audax Assagrius pro *atque* nobis coniectavit *ipsa*. At mihi dubium non est, scribendum:

Omnibus ut membris caput imperet, utque regantur
Coniuncta est capiti Sapientia.

Quam lectionem excogitavit olim amicus noster optimus, & eruditissimus vir Gothofredus Iungermannus.

191. *Retinens*. Tenens exponendum. Ut apud Catullum de Minerva:

... Diva retinens in summis urbibus arces.

Sed distinguendum apud Corippum:

. . . . . Sapientia: Corporis arcem
Quae retinens, oculis speculetur membra serenis.

Arcem capitis multorum egregiorum auctorum imitatione dixit, de quibus ad Claudianum. Optime autem huc faciunt verba Minutii Felicis Octavio: *Oculi in summo, velut in specula, constituti, omnes ceteri sensus quasi in arce constituti*.

192. *Ut* pro *et* repone hoc rerum ordine:

Ut, quoscumque videt Vigilanti lumine sollers
Peste laboranteis subiecti corporis artus,
Sanet, & infestos pellat medicamine morbos.

Vigilanti, maiuscula initiali littera scribendum; alludit enim nomen Vigilantiae Imperatricis.

193. *Pestis*. Quemvis morbum fouat, nec tamen non etiam pestilentiam Latinis, ut peccet hoc

hoc negans Obertus Gifanius. Comparatio autem Corippi satis elegans, sed ille nimis laxam facit, ut tota haec oratio eo vitio est distenta. Sed hoc aevi potius, quam Corippi est. Pari laxitate disiungit Iustini ad Avarum legatos sequentibus libris, quae alioqui & satis arguta, & non indiserta est.

196. *Quod fas est dicere*. Malum omen cavet cautione hac addita, quod veteres nostros solentes fecisse una voce *Praefiscini*, omnibus iam notum esse existimo. Ominis vero non boni suspicio in eo est, quod ait *compositum esse* imperium. Natura enim duce dicitur, omnem compositionem resolutionem praeponere, & metuere. Romanum autem Imperium, perpetuo cognomine, velut aeternum, ab omnibus aevi illius, superiorumque scriptoribus dictum, ut mille locis Codicum Iustinianaei, & Theodosiani vel solorum firmare licet. Metus itaque erat ex superstitione publica, ne, compositione partium memorata, epitheton illud perpetuum mendacii alligare vellet. Quam autem ominosorum vocabulorum haec cautio, etiam bene Christiano aevo, fuerit religiose observata, alibi exemplis a nobis agetur. Ab hac cautione mox etiam subdit, *solidati corporis*, partes nimirum in unum iam solidum concrevisse autumans, nec metuendam solutionem. Eruditissimus olim amicus noster *solida vi* legendum censet. Nobis piaculum in mutatione esse videtur, quamvis ita loquatur Ennius:

Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Sed illud nihil ad hunc locum.

200. Maxime congrua est coniectura Assagrii legentis:

Sede sedens una.

Idem commentum sibi & Dempsterus vindicat: gaudemus de concursu, vel concinentia potius iudiciorum.

202. *Vos estis pectus, vos brachia verticis huius.* A rebus scilicet gestis, aut gerendis. Sic *dexterae* Principum dicuntur ministri praestantissimi. Auctor Elegiae in obitum Maecenatis:

Regis eras genus Etrusci, tu Caesaris almi
Dextera, Romanae tu vigil urbis eras.

Sic ad primum Officiorum Angliae Iohannes Saresberiensis:

Anglorum Regis dextera firma boni.

Pectus cum eos vocat, vim consiliorum Senatus intelligit, *brachia*, robur rerum gerendarum, atque bellicum.

211. *Miracula.* Res aspectu mirandae. *Pulchri* epitheto etymon mundi alludit. Alcimus Avitus:

Tum Pater omnipotens aeterno lumine laetum
Contulit ad terras, sublimi ex aethere, vultum
Illustrans quodcumque videt; placet ipsa tuenti
Artifici factura suo, laudatque creator.
Dispositum, pulchro quem struxerat ordine, mundum.

Vide scriptores ad Alexandrum, Appuleium, & Plinium lib. II.

214. Exprimit seipsum supra ex lib. I. v. 183:

. . . . . . *Pro te Deus omnia fecit,*
Quae voluit fieri: solium conscende paternum.

217. Imi-

217. Imitatio est Martialis *Spectaculis*:

Cum verus patriae diceris esse pater.

Item ib. *Disponere*, solemne regendi verbum illo aevo. Sic *dispositorem* moderatorem alibi dicit. *Dispositiones*, Imperatoriae ordinationes, Anastasius Imp. cap. ult. C. de Fructibus, & Litium expensis.

221. Allusit ad fabulam caeci claudum portantis, qui ipsi qua eumdum commonstraret. Vide Ausonii Epigramma CXXIV. translatum ex Philippo, & Platone Poëtis Graecis non adeo antiquis.

223. *Interiora*. Ad longinquitatem protensi visus pertinet. Tamen amici olim coniectura non displicet, *inferiora*. Sic enim supra dixit v.193:

... *Quoscumque videt subiecti corporis artus*.

224. *Ante pedes planate vias*. Ex Evangelio, cuius & phrasim retinuit. Sic infra eodem verbo usus v. 329. Qui commentarium scribat plerarumque apud hunc scriptorem locutionum exempla e sacris litteris producere possit.

228. *Quin nec caussa rei*. Mendum est, quod non erat Assagrii exstirpare. Tu emacula:

Quin & cauda rei cultu est ornanda diurno,
Nullus vile putet, quod novit corporis esse.

Usque adeo, inquit, pedibus suus honor non est negandus, ut & si qua est rebus propositis cauda non sit negligenda, licet vilissimum corporis membrum, & tamen membrum. Supra enim dixit:

Non minor est membris cura impendenda minutis.

Per *caudam* vero, sive postremam corporis partem, utique intelligit Corippus servos, domesticos, qui officiis in familia minus honestis erant desti-

destinati, quorum quidem per singula ministeria nomina, & velut officia erant divisa. *Diurnum cultum* autem huius caudae dicit, quia diurni cibi servis in mensem dabantur, qui *demensi* nomine censentur a scriptoribus. Vide quae scribimus ad Claudianum bello Gildonico v. 71. Et haec emendatio verissima est, quales non paucae nobis in hunc ultimum vatem Romanum excogitatae.

231. *Priventur caedes populorum*. Verbum *priventur* minus usitate usurpatum est. Hoc enim vult, exstirpentur, compescantur, contrahantur. Nec est quod quis de lectionis veritate dubitet, sic enim etiam v.336:

... Nullus sua gaudia turbet,
Priventur caedes, studiorum iurgia cessent.

Hoc est in ordinem velut redigantur, quorum alioquin licentia erat hactenus intolerabilis.

232. Ad usuras referendum puto, quas immaniter tum vexasse populum alibi Corippus noster testatur. Sed & *usus rei* pro re ipsa dicitur a bonis scriptoribus. Horatius lib. III. carm. 1:

Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delevit usus.

234. *Colla superborum confringite: culpa nocentes. Puniat ipsa suos*. Quod in omnibus bene constitutis Imperiis certum esse debet. Cum enim peccat quis, poenae certus est. Sic *culpa ipsa punit nocentem*. Par sensus est in illo libri I. v.60:

Quisquis erit vestrae per se cadet invidus aulae;

suo nimirum scelere ipsum ulciscente.

238. Ut

238. Ut supra in servis, aut talibus *cultum diurnum* pro vita diurna dixit, ita modo de rusticis:

Agricolae sua rura colunt, cultuque diurno
Implorant fructus.

Sic *vitam diurnam*, quo in diem opus quisque habet. Infra v. 376:

Vix nobis vitae constant alimenta diurnae!

240. *Bonos* colonos dicit, quod innocentissimum genus vitae agricultura aestimatum sit fere semper. Sic apud veteres Romanos, qui maxime laudabatur bonus vir, *bonus agricola*, *bonusque colonus dicebatur*, ut tradit M. Cato initio *de re rustica*. Et apud Aristotelem lib. VI. Politicor: Βέλτιστος δῆμος ὁ γεωργικός. Versus autem isti Corippi divini sunt, & quovis maximo vate digni.

244. *Novit culta suos tellus ditare colonos*. Quod sensum terrae adscribit, quae culta respondeat velut grato animo cultori, alludere videtur dialogismum perelegantem ruris cum colono apud Septimium Serenum, qui opuscula ruris conscripsit, ubi ait:

Inquit amicus ager Domino;
Si bene mi facias, memini.

Sic *gratus ager* nominatur a Martiali lib. X. Epig. 47:

Non ingratus ager, focus perennis.

Contra *mendax fundus*, qui plus pollicetur quam praestat, apud Horatium lib. III. carm. 1.

245. Distinctio sequentibus apud Corippum nihili est vulgo. Sic ordinanda:

Sic bene promeritos donis respublica ditat,
Terra velut pinguis, cuius spes magna: Senatus
Hic floret virtute, fide, gravitate, rigore.

Sed

Sed tamen & Senatus spes magna Reipublicae dici potest.

252. *Tenuantur robore membra.* Sic restituit Assagrius, cum in Ms. invenisset: *Tenuantur ab ore membra.* Nihil certius hac restitutione Assagrii, & frustra laborabunt, qui aliam lectionem quaerent.

254. *Omnibus sufficiunt sacrati commoda fisci.* Mirum quo viderint interpretes Lucilianam hanc Synalaepham hic tolerantes. Nam ut elidatur S Corippo exempla petenda erunt ab Lucretii, aut ad summum Ciceronis aevo. Non enim puto post illum quemquam Poëtam tale quid sibi indulsisse. Scribendum vero citra controversiam:

Omnia sufficiunt sacrati commoda fisci.

Manifesto enim captat collusionem contrariorum, cum supra dixisset *omnia deficiunt*, nunc opponit *omnia sufficiunt*.

256. *Tutetur fiscus iustorum nemine laeso.* Τὸ tutetur παθητικῶς accipiendum est. Ne desit sua fisco tutela quatenus id fieri potest sine ullius laesione non merentis, improborum enim alia ratio est. Ea sententia est etiam infra v. 262. Verbo *tutandi* ita usus Glaudianus, quem saepissime Corippus exprimit, lib. II. de laudibus Stilichonis:

... *Natos dederat quos ille monendos,*
Tutandosque tibi.

Tuendi Varro lib. III. de re rustica cap. 1: *Non sine caussa maiores nostri ex urbe in agris redigebant suos cives, quod & in pace a Romanis alebantur, & in bello ab his tuebantur.*

263. *Fa-*

263. *Factum, actumve*. Sic editum e membranis. Dempsterus intruso *est* facile fulcit carmen: Sed quale tandem discrimen habebimus inter facere, & agere? praesertim ut argumentum hoc poscit. Mea opinio est, cum subiiciat multa sub Iustiniano non solum omissa, multa sed etiam non recte acta (quia curam is nulli rei impendere, iam senio velut frigidus, poterat) & non ita ut tactus fuerit bonae in commune bonum voluntatis scopus; tale quid hic scriptum a Corippo, quale utrumque delineare possit, sic fuerit:

Quod minus ob senium factum, tactumve parentis.
Tangi enim dicitur, cuius petitus finis obtingit alicui. Gratius in Cynegetico:

... *Tum parteis quisque secutus*
Exegere suas, tetigitque industria finem.
Et ita nunc opinamur. Non enim demit etiam iam frigido, ut ait, Iustiniano bonam voluntatem erga Rempublicam. Eodem facit verbum *correctum*, quod sequens versus habet.

267. *In caelum mens omnis erat*. Ut optimi scriptores, non secundum canonas locum usui τῷ *in* praefigentes, illud usurpant. Vide quae notant doctissimi viri Gifanius indice Lucretiano, Meursius, & alii ad Plautum, Ausonius Popma ad Catonem, & nos denique multis ad Apuleium.

274. Hoc est, iustitia, legum beneficiis. Et hoc ideo dicit Iustinus *iure frui*, ne se & fisci sui auctoritatem legum ordinationibus eximere velle videatur. Sic alii probi Principes, quamvis

 solu-

solutos se legibus scirent, secundum leges tamen vivendum sibi arbitrabantur.

283. *Fratris in obsequium*. Non legitur in ullis veterum monumentis *Iustino fuisse fratrem*, cum aliae eius minus arctae necessitudines notatae sint. Quare suspicor *fratris in obsequium* ad curam, amoremque Principis novi velut fraternum, potius quam sanguinem referendum esse. Notissimum qui arctissime amantur, & amant, germano fraternoque amore se diligere invicem dici. Quod si hoc commentum minus placet, per fratres duarum sororum hic mariti intelligi possunt, Imperator nimirum novus, & iste Marcellus. Potest vero & Baduarii frater fuisse Marcellus iste. Sed certi nihil scimus.

284. *Baduarius*. Nomen corruptus ex *Bandario* videtur. Sic enim eumdem virum appellat Iohannes Biclariensis in Chronico anno X. Iustini: *Bandarius gener Iustini Principis a Longobardis proelio vincitur, & non multo post vitae finem accipit*. Estque nomen, ut pleraque eius aevi omnia, a dignitate deductum, nam Βάνδον vexillum est, de quo vide notata eruditissimis viris Iohanni Meursio in Lexico Graecobarbaro, & Fr. Lindebrogio ad Paullum Warnefridum.

291. *Pallere sidera* eleganter dixit, quae comparata cum clarioribus minus lucida videntur. Sic Varro Atacinus, modo is sit, de luna:

. . . . . . *Cum videre casso*
Pallescat teres umbra rotae.

Et eodem, *tabere eum fulgorem* dicit:

Purpureumque iubar nivei cur tabeat oris.

294. Si-

294. *Signa dedit cursor posita de more lucerna.* Non est quod novum morem hunc quaerant viri doctissimi. Ignem Imperatoribus Romanis praeferri suetum, notissimum, & illustravit eum morem multis doctissimus Lipsius Commentario ad Tacitum. *Lucernam* autem eum ignem vocat propter versum Corippus, quia clausum fuisse suspicamur, fax certe non fuit, vel quia ut lampadem, ita & lucernam hoc genus scriptores, omnem ignem appellant. Lampadem autem praelatam Imperatoribus docet Antoninus Imperator, a Lipsio dicto Commentario productus. Ex Corippo insuper notandus is mos, quod lampadem illam deposuerit eo loco cursor, quo Imperator consessurus erat. Meminit huius lampadis Imperatoribus Constantinopolitanis praeferri solitae etiam Codinus, & eam duabus corollis cingi solitam tradit Theodorus Balsamon, ut notat cum nonnullis aliis Iulius Caesar Bulengerus lib. II. de Imperatore cap. 30.

295. *Iucunda.* Hoc est *hilaria*, *iocabunda*, *laeta*. Iucundari enim hoc genus scriptoribus valet laetum, hilaremque esse, & ita in voces pares ei affectui erumpere. Pacianus Paraenetico: *Tristitia iucunditate, asperitas lenitate emendatae proficiunt.* Eulogius lib.I. Memorialis Sanctorum: *Ergo libet mihi, fratres, paullulum iucundantis more loqui vobiscum, & pro caritate verbosum, quem ex dilectione Christi cernitis in laudibus versari sanctorum.*

299. *Egreditur cum luce sua.* Elegantissimum. *Dies* enim clarior fieri videtur exortu

velut Principis. Sic Claudianus de Stilichone:

. . . . . . Sideris instar
Emicuit Stilichonis apex.

Sic Livius *exoriri equites auxiliares afflictis*, dixit libro XXIX. Sic enim ut caelestis aliquis fulgor in Principis adventu suspicitur. Papinius silv. IV. Consulatu XVII. Domitiani:

... Insignemque aperit Germanicus annum,
Atque oritur cnm sole novo, cum grandibus astris,
Clarius ipse nitens, & primo maior Eoo.

Mamertinus Panegyrico Maximiani: *Trabeae vestrae & fasceis Consulares, & sellae curules, & haec obsequiorum stipatio, & fulgor, & illa lux divinum verticem claro orbe complectens vestrorum sunt ornamenta meritorum.* Qui de diademate gemmato loquitur. Sic de divino quodam fulgore Henrici IV. Imperatoris, qui bellum eius Saxonicum descripsit, Auctor incertus libro III:

Rex cunctas acies excellens vertice celso,
Alto fertur equo, mediis in millibus exstans,
Arma nitent aurata, nitentibus addita membris.
Emicat e cunctis, rutilans ut Lucifer, astris.

Suam autem lucem dixit, ne confundantur cum solari. Sic infra versu 335:

... Nullus sua gaudia turbet.

Quae omnibus quodam eius diei privilegio peculiariter debebantur.

300. Signum sanctae Crucis intelligit, quo munire velut sese in aërem ante se figurato vetus Ecclesiae mos erat. Prudentius Cathem. V:

Fac cum vocante somno
Castum petis cubile,

Fron-

Frontem, locumque cordis
Crucis figura signet.

Athanasius contra gentes initio : Πᾶσα δαιμόνων φαντασία τῷ σημείῳ τούτῳ ἀπολαύνεται.

303. *Sedemque paternam Constructam plumis, pulchrisque tapetibus altam.* Pulvinaria veterum, ut nunc etiamnum nostra, plumis avium, tapetibus inductis, erant effulta. *Altam*, ad maiestatem pertinet. Et sic infra locutus:

Auratis gradibus, sacrisque tapetibus altam
Conscendit Princeps trabea succinctus avita.

In altitudine autem talium soliorum mira monstra faciebant Graeci, gens colendis Imperatoribus suis ineptissima, & deponendis levissima, & crudelissima. Quo referendum illud, quod Luithprandus Ticinensis in historia Europaea describit, quo „ nullo homine viso qui thronum elevaret, subito Imperator cum sua sibi sella ad usque altissimi laquearis confinia elevatus videbatur. *Plumea* autem tomenta, & alia eo genere confecta tam veteribus erant frequentia, ut *plumariorum* peculiare nomen sit artificum, qui plumariis operibus conficiendis victitabant, de quibus non satis pro re commode sentire videtur Nicolaus Fullerius, vir eximie doctus, lib. I. Miscellan. cap. 20. Non enim tam ad artificium solum, quam & ad materiam artificio iunctam spectat haec appellatio. De artificio quidem *Publius* clare apud Petronium:

Tuo palato clausus pavo pascitur,
Plumato amictus aulaeo Babylonica.

De materia Seneca epistola 91: *Avium plumae in usum*

usum vestis conservantur; quem laudavit inibi etiam olim amicus noster Iohan. Wowerius.

306. *Censores* non legebantur apud Romanos, nisi homines gravitate conspicui, unde *censuram* gravitatem morum dicebant. Quare his versibus exprimere voluit, quam summi scriptores in Heroibus priscarum aetatum desiderant, serietatem hilarem, imperantem cum alacri, & laeta quadam gravitate, cum gravi, & observanda comitate. Sic de Stilichone suo Claudianus noster:

Non odium terrore moves, nec frena resolvit
Gratia, diligimus pariter, pariterque timemus.

317. In plausibus, & acclamationibus, quae in theatris dabantur Principibus, certi moduli servabantur, & formulae illae velut ad numeros dabantur. Et respondebant sibi invicem opposita vulgi agmina. Idem Corippus:

Iustino vitam tercentum vocibus optant,
Augustae totidem Sophiae plebs tota reclamat.

Et iterum v.213:

. . . . . . *Studiorum gaudia surgunt,*
Alternisque sibi respondent omnia dictis;

ubi studiorum gaudia dixit, ut infra v.336:

. . . . . . *Studiorum iurgia cessent.*

314. *Emittunt dextras pariter .... remittunt:* Lacuna repetita voce *pariter* explenda est. Sic Virgilius:

... *Cedebant pariter, pariterque ruebant.*

Corippus ipsemet infra lib.III. v.170:

Adstabant celsi pariter, pariterque nitebant.

Qua restitutione socios, & velut conscios habemus primum Eliam Putschium, cuius notulae varian-

riantium, aut mutatarum lectionum a Gothofredo Iungermanno ad nos venerunt, deinde Thomam Dempsterum Commentario ad hunc locum, Theodorum Marcilium ad Persium, Hadrianum Behotium Apophoret. lib.III. c.4. *Emissio* autem, sive *subrectio* illa dextrarum, quam mox *densam undam manicis albentibus*, appellat, signum favoris, signum dati, & probati imperii est, ut notamus ad Claudianum, & ita auctor suo aevo optimus Witechindus Corbiensis lib.II. de rebus Saxonicis: *En*, inquit, *adduco vobis a Deo electum, & a Domino rerum Henrico olim designatum, nunc vero a cunctis Principibus Regem factum Oddonem; si vobis ista electio placet, dextris in caelum levatis significate. Ad haec omnis populus dextras in excelsum levans cum clamore valido imprecati sunt prospera novo Duci*. Elegantissime autem iactationem manuum illam per cuneos adscendentem fluctibus comparavit, ut iam diximus.

316. Legendum *ut veniunt*, uti cohaereant dicenda dictis.

317. *Disponunt cantus, modulos & vocibus addunt*. Ita restituit lectionem priscam & modum Michaël Assagrius, non sine Corippiano quodam genio; nec contradicimus, quamvis possit ingeniosius aliquid excogitari. In Ms. erat: *& modum*. *Motum* forte malis, ut ad numerosos illos plausus etiam surrexisse dexteras dicat. Usque adeo autem modulati illi plausus erant, ut integros versus pronunciarint laeti, & faventes illi Quirites, qualis est a Tertulliano memoratus:

De nostris annis tibi Iuppiter augeat annos.

Quod

Quod autem de motu dixi, pulchre firmat mox de omnibus membris dicens:

Nunc simul erectis, pronis nunc ardua membris
Dant capita.

Quem morem solemnem fuisse testimonio est omnium par motus, quem subiungit:

... Accedunt pariter, pariterque recedunt;

quibus verbis in similitudine ab undis sumpta permanet Corippus, ut & iis verbis:

Fertque, refertque globum moles condensa virorum.

321. Subiiciuntur duae comparationes sane suaviter prolatae, modo verba duo utramque non paullum adtaminarent: nimirum:

Exaltata cacumina

pro erectis, & vento sublevatis. Et deinde v. 329:

Mansuetis planatur aquis;

quibus infelicitatem saeculi, non auctorem imputes.

331. Distinctionis ordo cum paulla mutatione ita concinnandus:

. . . . Tunc solis honore
Omnia clara silent tranquillis aequora ripis:
Ut clamor magnus populi, strepitusque quievit,
Divinus princeps, augusta voce perorans,
Haec plebi mandata dedit.

336. *Privari* est *tolli*. De quo alibi. *Studiorum iurgia* est traiectio vicinarum dictionum; nam *iurgiorum studia* dicendum erat. Ut supra *studiorum gaudia surgunt*, gaudiorum itidem studia.

341. ... *Non patitur seclorum secta meorum*
Iniustos saevire diu.

Secta

Secta est institutio, mores. Quod posterius a Claudiano est in IV. Consul. Hon.

342. *Mores componere* est tranquille, & placide vivere, sine querela. Hieronymus in historia Iohannis Monachi: *Vitia, & passiones resecent ex animo suo, moresque componant.*

345. *Iustitiam facere* est Bibliorum phrasis.

347. *Corripiet sonteis iuris vigor.* Male reponere volunt *iuris rigor*. *Vigor* enim tantumdem fere valet. Est enim *vigor* stabilis quaedam animi excellentia, recto ordine incedens, nil timens, nulli blandiens, unde ad alia transfertur. Claudianus:

. . . . . . *Mens circumflua luxu*
Noverat intactum vitiis servare vigorem.

Legum autem, seu iuris vigor saepius legitur in Codice Iustinianaeo, quem tum recens promulgatum in multis sequitur Corippus noster.

349. Inepta est scriptura. Quid enim illud *iubeo* sibi vult? parari videlicet, frequentari, coli, exspectari. Nugae, & tenebrae. Repone ex ductu similium litterarum:

Non solum optati tribuo spectacula circi.

Quanta autem Quiritum etiam Graecorum, ut a Sidonio vocantur, in spectaculis flagitandis insania fuerit, ut ego arbitror, toti Imperio Orientis exitialis, non est hic opus differi.

352. Pertinet ad restitutionem Consularis officii, quia Iustino Imperium ineunte, XXVI. annis, a Consulatu nimirum Basilii V. C., vacaverat is Magistratus in Oriente, quem restituit quidem Iustinus aliquo modo, sed eius tamen temporis historiae non iam per Consules annos numerant,

ut in Iustiniani rebus fecit etiamnum Victor Tunnunensis, sed per annos Principum, ut Iohannes Biclarensis Victoris suppletor. Quod autem inter populi beneficia recenset Iustinus Consulatus restitutionem, propter *dona* illa *Calendarum* suarum dicit, nam immanis pretii sparsiones in vulgum impendebantur, quibus patrimonia praeditium civium exhauriebantur, unde insanis illis sumribus interdixerunt quandoque Principes, ut Valentinianus, & Martianus cap. 2. de Coss. lib. XII. Cod. Iustin. Iustinianus vero interdictionem eam sustulit Novella CV.

359. Mancus est versus, sed restituendum existimo:

Per laetos, ingens fremit undique, & undique murmur;

quae coniectatio etiam Eliae Putschii fuit. Dempsterus aliter.

360. *Cavos plausus* a forma, & perpetuo epitheto theatri dixit, nec opus ullis ambagibus.

378. *Parvi cibi* tenues sunt, pauci. Vide quae lib. XXXVII. supra ad Caelium Aurelianum notavimus.

383. Elegantissime: nec locum elegantiorem in toto Corippo exstare existimo. Primum enim quam pulchre *heres substitisse* illi dicitur, cui proximus erat, & mox successurus? Deinde *vivus heres*, quasi genuinus, & is, quem Iurisconsulti nostri *suum* (vide Corasium Miscellan. lib. III. c. 16.) vocant, licet Poëta latius hoc sumserit in hoc Principe. Talis nimirum, qui non aliunde ascitus, sed ad eam hereditatem natus sit; ut vivi

vivi lapides, *viva* unda, & mille talia a Poëtis elegantia pene non effabili dicuntur, de quibus multis secunda recensione Claudiani. Vulgo minus haec intellecta docet distinctio corrupta; at mirum eruditissimum virum Thomam Dempsterum tam nobili loco nihil plane notasse.

Item. Celebrat Iustini laudabilissimum facinus, syngraphas collectas abolevisse, populoque debita remisisse. Id vero mulieri divinae ipsius coniugi tribuit Iohannes Zonaras Annal. III: Αὐτὴ ἡ βασιλὶς Σοφία, ἀκριβωσαμένη πάντας τοὺς δανειστὰς, καὶ ὅσα τινὲς αὐτοῖς ὤφειλον, εἴτε δι' ἐγγράφων, ἢ καὶ δι' ἐνεχύρων, κατέλαβε μὲν αὐτοῖς. τὰ δάνεια οἴκοθεν, ἔλαβε δὲ τὰ ἐνέχυρα, καὶ τὰ ἔγγραφα, καὶ τὰ μὲν ἐνέχυρα τοῖς δεσπόταις ἀπέδωκε, τὰ δ' ἔγγραφα ἐξηφάνισεν. Et meminit Constantinus quoque Manasses, nec omisit memorare Michaël Glycas. Quod non debebat omittere Commentarium scribens eruditissimus Dempsterus. Aliud simile exemplum habes apud res gestas Gregentii a Palladio Alexandrino descriptas, de Rege converso ad Christum: Καὶ τὴν πᾶσαν ἄδικον συγγραφὴν κατασπῶν καὶ πᾶσαν πονηρὰν ψῆφον ἀναιρῶν.

389. *Cauta* sunt cautiones, syngrapha scripta de eo, quod creditum erat. *Recauta* dicebant alii, ut notavit Iohannes Meursius vir optimus, & eruditissimus in Glossario. Non semper autem Romanis moribus tales cautiones exigebantur, cum Polybius scribat sua aetate iuramento contractus transigi consuevisse; & plus in una tali sponsione hominis Latini momenti fuisse, quam in multis Graecorum autographis.

395. *Hinc chartas flammis subigunt*. Pulchre dictum. Ex magnis enim acervis parvi admodum fiunt. Et ita τὸ subigere mille locis usurpant scriptores.

397. *Quaestus* censum sonat, pecuniam, aurum. Nisi illud ad usurarum quantitatem referendum dicas. Sed ita auctor vetus Vitae B. Froduberti: *Quaestum copiosum, servorum, ancillarum acquirens*.

399. Scribendum cum Ruizio: *Inventus patre est*.

400. Τὸ *mentem* non est extra suspicionem. Nisi quod *mentem habendi* barbarismo quopiam pro avaritia dixerit, cum totam illa mentem occupare soleat. Vide Iohannem Cassianum lib.VII. Institutionum cap.7., Prosperum de vita contemplativa cap. 15., Paullinum Natali 10. Felicis, & alios.

402. *Miserari alicui*, phrasis Corippiana. Sic scriptor Periocharum vetus, & ipsemet fortasse Corippus, hoc libro cap.8. *Quibus ille miseratus debitum persolvit avunculi*.

404. Exempta periodo sic legendum:

Priscorum hoc uno vicit novus omnia facto
Facta prius, princeps: quamvis meliora sequantur,
Hoc primum tamen omen erat.

409. Gnome elegans:

. . . . *Nescit servare pudorem*
Rebus in afflictis ingens dolor.

Similis illi:

. . . . . . *Extrema pericula semper*
Dant veniam culpae.

410. *As-*

410. *Afflictae* res, miserae, adversae: ut supra v.377. Calpurnius:

. . . . Legemque priorem
Reddet, & afflictum melior Deus auferet aevum:

413. *Cara*, caput, vultus. Quia in Graecia scribebat Corippus, Graeco vocabulo maluit uti, cum nullo omnino negotio scribere potuisset *verendum caput*. Patet autem hinc communi usu loquentium etiam *caram* usurpatam; ut *testa* hodie apud Gallos, & Italos idem notat, quia testa a Medicis, & Poëtis dictum cavum, convexumque os, quo cerebrum continetur, & ita Prudentius in Romano:

Comam, cutemque verticis revulserat
A fronte tortor, nuda testa ut tegmine
Cervicem ad usque dehonestaret caput.

Sic legendum apud Gulielmum Britonem lib.VII. Philippidos, in summa, & miserabilissima fame:

Vidimus inter eos quemdam, miserabile visu,
Qui caram perstabat adhuc portare caninam.

Nisi ibi tamen melior vulgata lectio, *coram*. *Core* enim interpretatur calvitium, sive calvaria, ut scribit in farragine glossariorum Papias.

417. . . . *Tua gaudia, princeps,*
Nullus agat tristis.

Eleganter, quasi, quae tu mundo confers, tibi debita. Claudianus ad Honorium:

. . . *Risitque tuo Natura sereno*

Corippus Fragmento v. 33: *Urgetur terrore tuo.*

422. *Solvi cunctos a crimine iussit*
More Dei; Deus est, cui verbo competit uno
Iustificare malos, mediaque a morte levare.

Vides

Vides quantopere etiam Christianis Principibus *Deitas illa* affectata arriserit. Non audet Corippus aperte Deum dicere Iustinum, quia Christiana lex aliud suadebat: non audet abstinere ab omnibus dato honore. Itaque & vocat Deum, & se Christianae legi excusat. Sic in *Iustiniani rescriptis* nihil nisi divina omnia, omnia *sancta*, omnia sacra, ad nauseam usque & taedium legentis. Sic *Barbarae*, & immanes nationes Reges suos, cum alia Numina non haberent, Deos censebant, ut de Hunnis scribit Priscus Rhetor in Legationibus, aut Dei filios, ut de Taunestanis Theophylactus Simocatta lib. VII. Historiarum cap. 9.

IN LIBRUM TERTIUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Vers. 1. A*Ugustus*. Melior sonus *Augusti*, sed talibus id aevum ignoscendum. Memorabile autem, & summum Elogium, quod huic Iustino dedit posteritas, δικαιότατον illum velut cognominando; quod nomen non aliunde, quam ab iis gestis accepisse videtur, quibus secundum librum clausit Corippus: quod nimirum Iustiniani avunculi debita solvit, immensam auri vim impendens, quod sane non quivis Imperator fecisset, cum potior fisci caussa visa fuisset. Sic vero de eo Codinus in Commentario παρεκβολ. πατρ. Κωνςαντ. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον Ἰυςινιανοῦ ἐκράτησεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἰυςῖνος ὁ ἀπὸ Κυροπαλάτων, ὁ δικαιότατος.

6. *Ante*

6. *Ante fores iam pompa fuit*. Ita dextre explevit lacunam Thomas Dempſterus, & ante eum coniectaverat Elias Putſchius.

7. *Porticibus longis*. Horum enim pretium in longitudine. Virgilius Aeneide II:

Porticibus longis fugit, ac vacua atria luſtrat.
Plautus Moſtellaria.

11. *Patrum ſic more parata*. Secundum avitos ritus. Pompam *funebrem* imaginum deſcribit pulchre Polybius libro, qui nunc ſextus. Recte expoſuit haec verba auctor Periocharum marginalium.

12. *Latam aulam* reponunt Ruizius, & Dempſterus: me invito, *laeta* enim ante hoc eſt. Auro, & argento, & marmore, aliiſque ornamentis conſpicua fuerat aula, hoc autem miniſterio illa eadem triſteſcit. Sed mirum quid viſum fuerit doctiſſimis hominibus ita prorſus ſine nota tranſire τὸ *feriebat*. An *triſte miniſterium feriebat in latam aulam*, clamorem flentium famulorum, quem dixit per omnem aulam auditum, deſignat? Poterat tale quid exaudiri, ſi praecedentibus, ubi de luctu miniſtrorum, inſertus legeretur hic verſus, vel iſto loco de tali aliquo ſermo eſſet. Scribendum exiſtimem:

Triſte miniſterium laetam fervebat in aulam.
Τὸ *in* vocula non ſecundum canonas paedotribarum poſita corrumpendo loco fuiſſe videtur. *Fervere* autem miniſterium, ad diligentiam, & laborem famulorum pertinet. Sic Maro de apibus:

Fervet opus, fragrantque thymo redolentia mella.

Et

Et de exercitu Claudianus:

Fervet cristatis exercitus undique turmis.

Petronius, Specimine Belli Civilis:

. . . . *Totasque per Alpes*
Fervere Germano perfusas sanguine turmas.

Sed cum penitius inspicies, totum hunc versum superfluere videbis; ut in hoc auctore alii sunt, & nos alibi indicavimus.

13. *Alta superpositis radiabant stramina gemmis,*
Tempore quas prisco Romana potentia cepit.

Stramina sunt tapetia instrata, aut substrata. Quod non cepit doctissimus Dempsterus, ideoque *stamina* reposuit. Male. Sed gemmae sunt lapides pretiosi, etiam marmora melioris adspectus. Verum verius de tapetis instratis funeri, & reliquae pompae loqui Corippum. Gemmae autem, quas viridem Nereum misisse dicit, margaritae sunt. Claudianus:

Et variis vivat Nereia bacca figuris.

Texebantur enim margaritae eo ordine, ut vultus figurasque viventium referrent.

18. . . . . . *Cum vincula fratris*
Frangeret, & rupto pallens custode veniret.

Pulchre custodem pro custodia dixit de Cleopatra Corippus. Sed *ruptum custodem* barbarismo solemni pro corrupto posuit. Exprimit enim, & sequitur haec Lucani lib.x:

. . . *Cum se parva Cleopatra biremi,*
Corrupto custode Phari laxare catenas,
Intulit Aemathiis, ignaro Caesare, tectis.

19. *Fulgura* sunt ictus velut quidam, & radii gemmarum. Claudianus:

... *Ame-*

. . . *Amethystus inest, & fulgor Iberus*
Temperat arcanis Hyacinthi caerula flammis.

Sed quid sibi vult illud *cernebant* in Corippo? Qui me audiet, *certabant* reponet. Ita sane eleganti ssime dixerit, ut fulgor gemmarum invicem velut pugnaverit alio alium supervenire contendente. Poëtice sane, & pervenuste. Memini superioribus Commentariis ad Propertium quaedam notare paris elegantiae. Quod si omnino nihil mutandum censebis, uti & reipsa nihil omnino puto, *cernebant* frigidum erit, nisi eadem huius *certabant* potestate id exaudies. Cernere enim erudito Romano usu idem est quod certare, a quo & hoc ductum.

20. De luce feriente laquearia imitatio est Maronis. His autem versibus inseri non incommode poterat, qui supra a nobis explosus est. Scribe:

Thura Sabaea cremant, fragrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balsama succo.
Triste ministerium laetam feriebat in aulam.
Centum aliae species, unguentaque mira feruntur
Tempus in aeternum sacrum servantia corpus.

Ferire in aulam barbarismus est, cum idiotismo etiam Germanico egregie consonans. Transpositiones autem huius generis in priscorum auctorum libris a nobis reperiri mirificum non est; cum enim non raro Codices ipsi non in longas, ut hodie ubique mos est, sed in admodum breves membranas, latissimas vero, & saepe non omnibus locis pari paritate exscriberentur carmina, facillime unius paginae incoeptor versus po-

tuit in alterius latus transire, aut notula quadam insignitus locum suum demonstrare non possidere: notulis autem illis erasis, aut longo tempore consumptis, in alienum contubernium facile una linea correpsit. Nec ego facile, etiam castigatissimum vulgo habitum auctorem quempiam reperiri existimo, qui prorsus hac labe careat; in aliis vero integrae periodi eadem hac occasione corruptae offenduntur.

22. *Fragrantia* mella recte flagrantibus substituerunt doctissimi Elias Putschius, & Eustathius Swartius ex illo Maroniano:

. . . *Redolentque thymo fragrantia mella*.

24. *Species*. Externae fruges, aromata, aut alioquin singularia condimenta. Caesarius Arelatensis Homilia 38: *Videte, fratres, quam caros nos Dominus habuit, non auro, non argento, non speciebus, sed de suo sancto sanguine nos redemit*. Theodorus Priscianus lib. III. cap. 6: *Frequenter ita rebus gestis, vi & vapore adhibitarum specierum haemorrhagiae provenerunt*.

26. Nullis coniecturis opus hoc versu. Est imitatio Maroniana Aeneid. V:

Ergo agite, & cuncti laetum celebremus honorem.

27. *Augusto melior Iustinus Caesare Princeps*. Non Iustinianum, quod visum Dempstero, ut eius notae arguunt, Principem dicit; sed ipsum Augustum, a quo ceteri hoc honoris nomen obtinuerunt. Augusti vero memorabilis pietas in exsequenda morte Iul. Caesaris, ut & inferiis ei procurandis, fuit, cuius mentio apud Claudianum quoque.

28. Non

28. Non comminiscor quid sibi *τὸ prius* velit. Nec enim ullo modo eius praesentia opus est, aut quicquam, quo id referatur, superest. Sed legendum arbitramur:

Ut Pius ingrediens corpus miserabile vidit.

Pius enim sive in loco, sive extra locum, epitheton Heroum veterum est, quos imitatur hoc loco noster Corippus; cui quidem nullum aeque convenit tamen, maxima enim pietas curare defunctos. Prudentius hymno exsequiali:

Haec provida Christicolarum
Pietas studet, utpote credens
Fore protinus omnia viva,
Quae nunc gelidus sopor arcet.

Et sic de suo hoc Iustino alibi. V.61. hoc libro de Iustiniano:

Quod Pius ipse sibi puro construxerat auro.

Exempla aliorum ubivis in promptu.

32. Contaminatos esse hos versus res ipsa testimonium dicit. Nam expletiones interpretis nihil moror hoc loco, sunt enim nimium confidentes. Certum autem, idque caeco patere potest, commendare Corippi ore Iustinum caelestem vitam, spernere eius comparatione istam caducam, & transituram. Illud vero non vidit hactenus quispiam, solem caelestem illum in hac comparatione dicere Deum ipsum, verum nimirum vitae solem. At ubi hoc constiterit, ut constare lectori debet? Inducemus illum nullo negocio, ut voculam *nos* sequenti versu etiam corruptam dicat, aut consentiat dicentibus. Scribe:

Et frueris meliore die, sub lumine solis,
Nox cui nulla suvit.

Nec vero inusitatum vel sacris litteris, vel aliis piis scriptoribus solem dicere Deum. Sacra loca cuivis in promptu. Boëthius Consol. lib.V. cap.2:

Uno mentis cernit in ictu,
Quae sint, quae fuerint, veniantque,
Quem, quia respicit omnia solus,
Verum possis dicere solem.

Gaudentius Tractatione I: *Oportebat enim solem iustitiae Christum, & Iudaeorum caliginem, & rigorem Gentilium, ante ardorem futuri iudicii, placido resurrectionis suae lumine dimovere.* Tichonius regula 7: *Sic & Dominus Deus noster Iesus Christus sol aeternus partem suam percurrit, unde & meridianum vocat.* Drogo de sacramento passionis lib.I: *Beatus autem, qui vigilat ad monumentum tuum, & custodit te, & luctatur mane cum Angelo resurrectionis, nec dimittit eum, donec audiat aliquid de nomine eius, quod est mirabile, ut & nomen Iacob commutetur in Israel, & transmisso amne doloris statim oriatur ei sol iustitiae.* Idiota lib.I. de Amore Divino: *O Domine Iesu Christe, sol, unde fluunt radii amoris, quanta insania plenus est ille, qui solummodo seipsum amat!* Martianus Capella per solem illum diei illuminatorem, alterum verum solem innuens:

Quem vocitant solem Latii, quod solus honore
Post Patrem sis lucis apex.

Iustinus Confessione de Trinitate: Οὕτω μοι νόει τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον πᾶσι. μὲν ὁπίσης κατ᾽ οὐσίαν ὥτε δὴ θεὸν ὄντα. Pariterque alii infiniti.

33. *Suvit* antiqua scriptura *subit* valet.

Ibid. *Lae-*

Ibid. *Laetus abis* Claudiani est, ubi ait Theodosius, in *Gildonico*:

. . . . . . Cum divus abirem,
Res incompositas, fateor, tumidasque reliqui.

Ibid. *Posito corpore*. Maronianum est: de angue Georg. III:

Cum positis novus exsuviis, virilique iuventa
Volvitur.

34. *Frueris meliore die*. Seneca Consolatione ad Polybium respicitur: *Fruitur nunc aperto, & libero caelo; ex humili, atque depresso in eum emicuit locum, qui solutas vinculis animas beato sinu recipit*. *Mundum piorum* elegantissimis, & nescio quomodo mirifice animum afficientibus versiculis notat Nemesianus Ecloga I:

Quem nunc emeritae permensum tempora vitae
Secreti pars oris habet, mundusque piorum.

Quamquam scriptus liber *prioram* ibi referat, ut melioris saeculi illos Patres dicat, qui aureo tempore vixisse a Poëtis dicuntur. *Frui* autem ad intemerabilem usum beatae, lenisque vitae pertinet; nam voluptas, & iucunditas quaepiam eo verbo invehitur. Manilius libro I:

Aethereos vivunt annos, mundoque fruuntur.

Ibid. *Meliore die* Elysios campos intelligit, aut respicit Poëtarum, quibus sol clarior illucere dicitur. Claudianus de Raptu lib. II:

Amissum ne crede diem, sunt altera nobis
Sidera; sunt orbes alii, lumenque videbis
Purius, Elysiumque magis mirabere solem.

Et solem ibi perpetuum sine successione noctis luce-

lucere innuit Corippus, imitatus Valerium Flaccum libro I. Argonauticon:

... Donec ſilvas, & amoena piorum
Deveniunt, campoſque, ubi ſol, totumque per annum
Durat aprica dies, thiaſique, chorique virorum.

Claudiani locum adſcripſi non ut publice ille nunc, ſed ut in manuſcripto Codice legitur, quem nos collatum cum aliis ad ſecundam editionem examinavimus.

35. Ad veterum conclamationem reſpiciunt *ſalve*, & *vale*. Virgilius lib. II:

... Salve aeternum mihi, maxime Palla,
Aeternumque vale,

Quod vero ait idem:

Aeternumque vale,

in Corippo non paganice intelligendum eſt, ut in omnem aeternitatem ſeipſum non reviſurum dicat filius Iuſtinus, ſed vitam ſuam cum hac voce complectitur; quali ſignificatione etiam Ethnicos ſapientiores in conclamatione carorum accepiſſe, aliorum interpretatio nos accurate inſpicientes edocet. Cum enim alii dicunt defunctis *aeternum valeas*, alii *longum* dixerunt, eadem utrique poteſtate. Bion epitaphio Adonidis:

Φεύγεις μακρὸν, Ἄδωνι, καὶ ἔρχεαι εἰς Ἀχέροντα.

Ubi certe in omnem aeternitatem ipſi commanendum erat. Sic *diu* eadem vi uſurpavit Papinius, grandis eruditionum pater, Thebaid. III:

Ite diu fratreis, indiſcretique ſupremis
Ignibus, & caros urna confundite manes.

Hoc eſt aeternum fratres. Pari ratione *antiquum*

pro

pro aeterno Christiani scriptores nostri ponunt. Hilarius in Genesi:

. . . . *Ipse perennis*
Spiritus, antiquo vivens per saecula motu.

37. *Sublime*, sublimiter denotat, & est usu praeclarorum auctorum receptum. Virgilius ecl. II:

Cantantes sublime ferant ad sidera cygni.

Lucretius lib. III:

Nocturnasque faces caeli, sublime volanteis.

Prudentius in Romano:

. . . . *Praecipit*
Sublime tollant, & manu pulsent nateis.

Recte autem *nutu* dixit satis doctus Poëta; magnorum enim Principum etiam *nutus* imperia sunt, & obsecundant illis subditi, si qui sunt boni animi. Ennodius Panegyrico Theodorici: *Metuebat parentes exercitus, quem meminisse originis suae admonebat honor alienus, nam ire ad nutum suum legiones, & remeare pavore algidus imperabat.*

44. *Funduntur lacrimae ritu nivis.* Eo pertinet, quod omnia copiose ingruentia nivis appellatione censeant auctores. Severus Enteleichius:

Quam densis fluitant velleribus nives,
Tam crebrae pecudum neces.

45. *Imbre madebant Cunctorum vestes.* Ad morem veterum respicit lacrimas vestibus excipientium, ut ingens flumen earum videretur. Meminit supra Corippus; & sunt exempla in Ovidio, & Propertio.

Item. *Proprioque in fonte natabant.* Elegantissimum. Ut Cor.Sever., sive alius quis Aethnae auctor:

. . . *Ipse suo flueret Bacchus pede.*

46. *Ma-*

46. *Madentes oculi vultuſque, ſinuſque rigabant.* Turpe mendum, quod licet contra verſum non eſſet, cum rerum tamen natura ipſa pugnaret; ſi enim nihil aliud, quam maduiſſent oculi, impoſſibile fuiſſet, alias res ut poſſent rigare. Sed extra controverſiam eſt ſcribendum:

Mananteis oculi.

Nec animadverterunt tamen mendum tam craſſum, qui cum & alios Poëtas commentariis exornare voluerunt.

47. *Matres*, feminae aetatis provectioris, quales praeerant fere planctibus. Prudentius hymno exſequiali longe illo dulciſſimo:

Iam maeſta quieſce querela,
Lacrimas ſuſpendite matres.

Crinis etiam ſolutio luctus indicium. Commentator Germanici in Caſſiopea, *unde & illam diſſolutis crinibus propter luctum ire aſſerunt*. Cebes in Tabula: Ἡ τὰς θρίχας τίλλουσα ἑαυτῆς, καλεῖται ὀδύνη.

49. Ob iniuriam facile inferendam a turba, in magnis quibuſque pompis femineus ſexus ſpectatum deſtinabatur in altiores aedium partes. Martialis lib. x. epigrammate 6:

. . . . *Et omnis*
Florebat Latia culta feneſtra nuru.

Claudianus in VI. Conſulatum Honorii:

. . . . *Nudare videres*
Ima viris, altas effulgere matribus aedes.

52. Cum in manuſcripto exemplari reperiſſet Michaël Ruizius Aſſagrius de avibus Iſtrum linquentibus;

... *Gla-*

. . . *Glacie, nivibusque coactae*
Innumerae glomerantur aves:

male, mea sententia, correxit *coactis*; cum Poëta significare voluerit undique ex ea regione vi tempestatis coactas aves convenisse, uno omnium consilio hibernare incipientem earum terrarum aërem deserere. Innuit autem potissimum grues, imitatione Lucani, & Claudiani, quorum postremus priorem secutus est in multis, ipse vero omnia sequentia saecula traxit in suam aemulationem.

55. *Transitus ob caussam multi pia thura cremabant*. Quia transiturum illac erat funus Imperatorium, incendebant odores per vicos. Est vero Σφάλμα ποιητικὸν auctoris in syllabae modulo; quamquam illa aetas talia neglexerit, ut vides apud Fortunatum, qui in Occidente ad eamdem Imperatricem scribebat, quam Corippus multis huius Poëmatis locis commendabat in Oriente. Pariter & utroque antiquior Sedulius lib. I:

Rettulimus Sancti coniuncto Spiritus actu.

Iterum:

Dicemus Sancti coniuncto Spiritus actu.

Et libro III:

. . . . *Nec origine carnis*
Germanum gestare odium, sed Spiritus igne
Flagranteis, abolere doli monumenta vetusti.

Cremari autem apposite thuri applicatur; quin sonum velut eius dum conflagrat, exprimit Virgilius:

. : . . . *Congesta cremantur*
Thurea dona.

 59. *Apo-*

59. *Apostolici* nomine omne, quod egregium est inter sacra, honoratur, ut Apostolicum vocat templum Constantinopolitanum, quod alioquin S. Sophiae dicatum erat, Corippus.

63. *Sacra moenia* sunt aedes sacrae, templa. Sed quomodo *tectis*? Lege: *Coronatis textis*, hoc est *textilibus coronis*. Et hic sutilium florum copiam indicavit, subiicit mox solutorum.

64. *Nemus refertum* frugibus sunt rami arborum cum ipsis fructibus avulsi, ut studium honoris Iustino certatim collati indicet plenius. Notandum tempus anni, quo Iustinianus vivis excessit. Nemora sunt arbores. Lucanus lib. III:

Procumbunt nemora, & spoliantur robore silvae.

66. *Et arundine limina comunt.* Quamvis grandiore herba, frutici, quam plantae similiore. Alioquin fateor, quem cultum arundo postibus dederit, me ignorare, nisi arundinem κατ' ἐξοχὴν nobiliorem aliquam cannam tum ad talia usurpari suetam, capias.

67. *Festaque per cunctos tendunt velamina vicos.* *Tapetia* intelligit talibus pompis praetendi solita. Pacatus Panegyrico: *Quid portas virentibus sertis coronatas, quid aulaeis undanteis plateas, accensisque funalibus auctum diem referam?*

68. Ad geminationem praeconiorum alludit, quae frequentabatur adeo, ut numeratores non defuerint, qui recenserent quoties quaeque acclamatio honori Principis data repeteretur, ut exempla in Historia Augusta apparent non pauca. Alioquin concinnius legatur:

Ludere tunc iuvenes, & lusibus addere laudes.

Vir

Vir doctissimus, & singulari industria Thomas Dempsterus, quem honoris, & amoris gratia toties laudo, qui videlicet in illustratione huius Poëtae, & Claudiani etiam mecum eodem animo concurrit, plane intacta haec reliquit.

69. Virgilianum est lib. III. Georgicorum:

Altius ingreditur, & mollia crura reponit.

Ne quis putet de nihilo esse. *Reponere* autem illud sublationem, & restitutionem crurum denotat. Ut *removere* fila apud Venantium Fortunatum, quae pulsa repulsantur.

73. *Convivia mille*. Ita edidit Assagrius. At in scripto Codice fuit *convicia mille*: quod Dempsterus bene defendit. *Conviciorum* enim vox latius patet, quam vulgo norunt, etiam ad res non illaetabiles. Manifeste etiam iocularia scommata hac censentur, quae libertatis cuiusdam novae hilaritate sibi plebs indulgebat, Iustino hoc ad principatum evecto. Et ita perspicue proprietatis Latinae scriptor optimus Apuleius libro IV: *Hi, simili lavacro refecti, inter toros sociorum sese reponunt; nunc sorte ducti ministerium faciunt. Estur, ac potatur, pulmentis acervatim, panibus aggeratim, poculis agminatim ingestis. Clamore ludunt, strepitu cantillant, convitiis iocantur.* Ita *honestissimum convitium* dixit Cicero XII. Familiarium, ut notat Iacobus Raevardus *Variorum* lib. I. cap. 3. Deinde & τὸ *mille* sane melius convitiis, quam conviviis convenit; cum plures unum faciant convivium, unus autem plura convicia.

76. Ignaviam ultimorum Iustiniani tempo-

rum indicat, cum ait populum censuisse sese post senium tum iuvenescere. Magna tranquillitate populi Imperium sumpsisse Iustinum scribit Victor Tunnunensis: *Iustinus Iunior Vigilantiae sororis Iustiniani Augusti filius, patre Dulcissimo natus, cum tranquillitate populi magna, imperii sumit sceptra.*

79. *Spes Urbis, & Orbis.* Urbem & Orbem Romana ambitione iungit, velut horum fatum inseparabile, & idem Imperium foret. Ovidius:

Gentibus est aliis tellus data limite certo,
Romanae spatium est Urbis & Orbis idem.

Rutilius ad Romam:

Urbem fecisti, quod prius Orbis erat.

Quo nihil ambitiosius, & eruditius pariter dici poterat.

80. Pro *addita*, *addite* scribendum censemus. Vulgo nec scriptura, nec distinctio sana est: utramque vitiosam reliquit Dempsterus. Illud *decus addite*, velut difficilioris, ut Grammatici loquuntur, constructionis, imposuit exscriptoribus. Est ex illo Virgilii lib. VIII:

Salve vera Iovis proles, decus addite divis.

81. *Retro principes* sunt praedecessores, ut aliis vocantur. Ambrosius: *A pluribus retro principibus inhibita, interdictaque.*

88. Vina iungit Sareptena, & Gazetica pariter Sidonius ad Ommatium, quod epigramma a Iacobo Sirmondo nomine Martini Dumiensis editum est:

Vina mihi non sunt Gazetica, Chia, Falerna,
Quaeque Sarepteno palmite missa bibas.

89. Asca-

89. Aſcalon Graecam urbem vocat Corippus, quod illa, ut & Ioppe, prius Graecos dicatur habuiſſe colonos. Aſcalum, & Tantalum fratres fuiſſe ex Xantho ſcribit Stephanus περὶ πόλεων, quem vide. Cetera ſunt proclivia.

91. *Cypron candidam* dixit ob amabilitatem, qua Veneri eadem inſula dedicata. *Candida* enim Latinis florens, nitidum, oppoſitum omni triſtifico, & abſono. Unde *Candor* etiam animi virtus. Alanus Commentario III. in Prophetiam Merlini: *Candidi enim in ſcripturis tam ſaecularibus, quam divinis vocantur homines benigni, & modeſti; atque in omni morum manſuetudine, & honeſtate conſpicui.* Silius Italicus lib. XV:

Decurrent albuſque dies, horaeque ſerenae.

Sedulius libro III. Mirabilium Dei:

. . . . Mox, agmine verſo
Deponens trepidum, recidivo tramite, luctum,
Candida felicem revocavit pompa parentem.

Idem libro IV. eiuſdem operis:

Cunctaque diſpenſans cuſtodibus igne minaci
Venerat in forma Chriſtum quaerentibus alba.

Luculenta, & pura quaevis veteribus alba. Scholiaſtes Aeſchyli: Ἀργὴν τὴν βοῦν καλεῖ· ἢ διὰ τὸ τοῖς θεοῖς ἀεὶ τὰς βοῦς θύεσθαι, ἢ διὰ τὸ ταύτην εἶναι λευκὴν· τὰ γὰρ λευκὰ καὶ καθαρὰ, καὶ φωτινὰ, καὶ ἀρύπωτα. Marius Victor lib. II. in Geneſim:

Sic olim ante ſui praeſenſit candidus Abel
Invidiam fratris.

Alcimus Avitus libro II:

Tunc mens intactos ſervabat candida viſus.

Idem

Idem libro VI. ad Fuſcinam ſororem :

. . . *Nec enim ulli candida virtus*
Invidet, invidiae quamquam eſt ſubiecta malignae.

Arator lib.I. Hiſt. Apoſtolicae :

. . . . . *Nivei mentitus honorem*
Callis ad excelſi pergit veſtigia Regis.

93. Cum vinum pretioſiſſimum, & antiquitatis maximae indicare vult, hyperbole poëtica dicit plantatum Ulyſſi.

94. In Michaëlis Ruizii Aſſagrii libro, qui unicus ille fuit, hic verſus hunc in modum concinnatus fuit :

Parces ubi balia lacertia lumina ſervans.

Qui in margine, ab alia manu ita correctus apparuit :

Arce ſub Acilia Lernaeia lumina ſervans.

Quae correctio nullius momenti eſt, uti nec illa etiam, quam ex vulgata Ruizii commentus eſt Dempſterus. Cum enim Ibalia illa arx nullius pretii ſit, nec ad ullam hiſtoriam alludat, nequaquam poterit magnifieri ea lectio, quae ex vitioſa ſervata exſculpta eſt. Sequendi omnino ſunt ductus manuſcriptae lectionis, quae procul dubio veritati propior eſt, quam correctiones ex ea natae, & longius etiam recedentes ab hiſtoria, quae ineſſe debet. Longum enim quaeſieris, priuſquam in rebus Ulyſſis arcem Ibaliam, aut Oebaliam inveneris, in gratiam quidem Aſſagrii, qui vitioſam lectionem vitioſius correxit, ex qua correctione poſtmodum alia monſtra nata ſunt. Nos initialis litterae auctoritate ſervata, quae nequaquam facile de *P* in *A* tranſvenire potuit,

potuit, aliam lectionem & litteris, & historiae convenientem sumus commenti, quae utique ista est:

Pace sub Iliaca Laërtia limina servans.

Ithacensia vina laudat, & recenset Corippus, (quam insulam a fertilitate commendat Homerus) cum ait, *nondum ad Iliacum bellum profectus foret Ulysses, originem huic vino eius plantatio dedit, qui Ithacam suam vineis opplevit.* Ante tempora belli Troiani vacabat Ulyssi talia facere, & limina domus suae servare. *Servare domum*, est recte suis rebus praeesse, bonum patremfamilias esse, ut in veteri Inscriptione de femina honesta, & frugi:

Heic est sepulcrum haud pulcrum pulcrai feminae,
Nomen parentes nominarunt Claudiam.
Sermone lepido, dum autem incessu commodo,
Domum servavit, lanam fecit, dixi, abi.

Estque fictio poëtica, & elegans, data occasione, Herois quondam tanti cultura commendare vina eius insulae, quae alioquin non nobilissima, Ulyssis tamen nomine talibus accensentur. Pomponius Mela lib. II. cap. 6: *Sane Zacynthos, Dulichium, & inter non ignobiles Ulyssis nomine Ithaca maxime illustris*; Praecipue apud Poëtam, cui eam sacram fecit πολιτικωτάτη inter omnia Graeca operis, Ulysseae nimirum Homericae, gloria. Haec utique verisimillima est loci huius lectio, si non vera ipsa, a qua procul sunt commenta ceterorum. Argutari quis, otio inepte abutens, ut sunt ingenia hominum nihil non audentium, possit alia de *Ibana*, quo nomine Cretensibus

tenſibus vinum dictum notat Heſychiûs ; ſed non eſt aliunde accerſenda explicatio , quae domi ſubnaſcitur . Confirmat autem emendationem noſtram maxime verſus ſequens :

Nondum Troiani vitans diſcrimina belli .

95. Pulchre de ſimulata inſania Ulyſſis notat Dempſterus . Omnino enim eorſum alludit Corippus .

97. Non tenuit Dempſterus eam notandi dexteritatem , cum Lyaeum Falerno ſubſtituere nititur ; ignarus ſcilicet Falernum omne generoſius vinum Poëtis dici , licet minime in agro Falerno natum . Neque vidit homo doctus , & perſpicax ſequenti verſu eamdem vocem repeti . De Falerni mutatione a tranſvectione longinqua Conſtantinopolim inſuper habendum eſt : nam ea ratione omnibus etiam Ciſalpinis Falernum pro generoſo vino uſurpare interdictum foret .

100. *Riſattica*. Scribendum *chryſattica* , & eruditiſſimo Dempſtero ſcrupulus eximendus , qui nuſquam hoc genus vini obſervatum queritur . In Gloſſario Graecolatino legis Χρυσαττικὸν , *chryſatticum* . Quod ſane de hoc intelligendum . Alexander Trallianus lib. XI. de medicamento ex myuro herba : Καὶ δίδου μετὰ οἰνομέλιτος ἢ Χρυσαττικοῦ καλοῦ . Unde dulciſſimum vini genus fuiſſe diſcas . Plinius Valerianus libro V. cap. 8: *Vinum autem bonum eſt dare chryſatticum , & hoc medice* . Idem cap. 9: *Vinum ſi voluerint bibere chryſatticum , iis dabis* . Puto miſturam fuiſſe .

101. Ingenue agit Dempſterus , cum vina Riſattica non noſſe ſeſe confitetur : nos ſuperioribus

ribus commentariis ex auctoribus fide dignis *chrysatticum* vinum celebre inter nobilia fuisse demonstravimus. Nihili sunt coniecturae Assagrii, & Dempsteri. Fuisse vinum admodum dulce didicimus ex Alexandro Tralliano, qui mulso illud aequale praescribit lib. XI: Τὸ διὰ τῆς μυκήρων βοτάνης· ἰσίου, ἀφαρικοῦ, μυκήρου ἀνὰ οὐγ. α. ἡ δόσις γρ. δ', κατὰ δόσιν μιγνύσθω γρ. α. εὐφορβίου, καὶ δίδου μετὰ οἰνομέλιτος, ἢ χρυσαττικοῦ καλοῦ. Glossarium vetus χρυσαττικὸν *chrysatticum*. Unde discas etiam Latinis non alio nomine usitatum fuisse. Mentio eiusdem apud Plinium quoque Valerianum, Medicum parum vulgo cognitum, ut notavimus ad eum. Erat ergo hoc vinum & gustu, & effectu mulso par, colore autem fuscum.

102. Scribendum *Gargisaei*. De urbe Γάργη, & populo Γαργαρεῦς Stephanus περὶ πόλεων. Nos autem attendere debemus vinum hoc alibi nominatum non esse, cum constet ea regione nobile nasci, & Poëta hoc loco cum vulgo loquatur, cui utique eo tempore commendatum fuit hoc vinum, licet non fuerit vel anteo, vel post magnopere frequentatum. Ipse mox fatetur non posse se omnia recensere, quae undecumque in gratiam novorum Principum fuerunt convecta.

103. *Parturire* ποιητικῶς est *parere*. Sidonius:

Costum malobatrum, myrrhas, opobalsama, thura
Parturiunt campis.

110. *Potumque parum sapientia quaerit*. Non multum de eo sollicita est. Frustra laborant viri docti in huius correctione. Alludit autem vetustissimam sapientiam, secundum naturam vivere

 pro

pro unica regula habentem, cui eo modo nulla de potu sollicitudo est, quippe quem ubique suppeditet natura.

111. *Aurea fercula* etiam auro instructa. Ut apud Ausonium de Agathocle:

Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis,
Et misceret opes, pauperiemque simul.

Quo tamen loco *horrida* malunt, quia ex Samiis coenare consueverat Rex figulo patre prognatus.

112. Illud *gravia* non mutandum, sed transferendum saltim, & in locum τῶ *plus* reducendum. Lege: *gravia plus*. *P*, & *L* enim huic generi etiam Poëtarum faciunt positionem. Dracontius:

Et nimis ambrosia plorant virgulta per agros.

114. Distinctio contaminata est. Scribendum primum citra omnem controversiam:

Gaudebantque sui genitoris imagine visa
Felices geniti: Veras ibi cernere possis.

Geniti sunt filii: quo nomine accedunt merito Iustiniano Iustinus, & Sophia. Eam vocem in hoc Poëta aliquoties tenebras miras fecisse notavimus iam plus semel.

118. Quid est *addendi vita*? Mirum mihi quid egerint, aut quo viderint viri docti Corippi commentarios professi, dum ne una quidem voce tam absona loca enarrare, vel aliis saltim enarranda addicere, quae eorum in talibus sit auctoritas, dignati sunt. Error ex abbreviatiòne oriundus est. Scribe:

Ars, & materies animas simul addere possint,
Addendi veniam nisi tu, Natura, negasses.

Tam apta materies, tam artificiosa ars, tam convenc-

venerant caedem concinne, ut, ſi per naturam licuiſſet, etiam ſpiritum operibus dediſſent. Sic in artificioſiſſimis operibus ὑπερβολικῶς etiam ſpiritum apparere dicunt. Plinius Caecilius lib. III. epiſt. 6. de ſigno Corinthio a ſe empto: *Effingit ſenem ſtantem: oſſa, muſculi, nervi, venae, rugae etiam, ut ſpirantis, apparent.* Claudianus Bello Getico:

Raptaque flagranti ſpirantia ſigna Corintho.

119. Gnome, quo ſuam operam ſupra omnia talia opera Principibus aeternitati dandis commendat. Pulchre Avienus in Periegeſi Dionyſiana:

. . . . *Muſis intermina vita*
Permanet, & memori laus ſemper pullulat aevo.

Propertius lib. III:

At non ingenio quaeſitum nomen ab aevo
Excidit, ingenio ſtat ſine morte decus.

124. Pulchre Conſulem pro Conſulatu Iuſtiniani dixit. Quartum autem Conſule Iuſtiniano Beliſarius Africam, devictis Vandalis, recepit poſtquam immanis illa gens totos XCVII. annos eam tenuerat. Triumphus actus nobiliſſimus, Gelimere Rege Conſtantinopolim ducto. Vide Victorem Tunnunenſem, Cedrenum, alios.

126. *Fabulam menſae* fuiſſe ait Iuſtino, & Sophiae res geſtas Iuſtiniani, alludens morem Romanum, qui ſcripta auctorum, & hiſtorias conſueverant ſuper menſam audire. De Homeri, & Virgilii Poëmatis notum eſt ex Perſio, & Iuvenali. De Cicerone, & Publio apud Petronium Arbitrum exempla ſunt. Alia apud ſcriptores hiſtoriae Auguſtae, etiam Caroli Magni.

 129. Fre-

129. Frequens illa bonis ſcriptoribus locutio, viros celebris famae poſt obitum vivere in oribus virorum; hoc eſt in cordatorum hominum laudibus perpetuo eos commemorantium. Ennius:

Nemo me lacrimis decoret, neque funera fletum
Faxit. Cur? volito vivus per ora virûm.

Ovidius Epilogo Tranſmutationum:

Quaque patet domitis Romana potentia terris
Ore legar populi.

Propertius lib. II:

Unde meus veniat mollis in ora liber.

Idem lib. III:

Crede mihi, magnos aequarunt iſta Camillos
Indicia, & venies tu quoque in ora virûm.

Virgil. lib. III. Georgicor:

. . . . . . *Qua me quoque poſſim*
Tollere humo, victorque virûm volitare per ora.

130. *Deceſſor* eſt praeceſſor, qui iſti velut loco deceſſerit.

141. *Cauſſae mundi* ſunt negotia.

146. *Reponere* eſt recitare [illegible]. De quo multis ad principium primae apud Iuvenalem ſatyrae.

NICO-

NICOLAI RITTERSHUSII

ET PARENTIS SUI

CUNRADI IC.

IN CORIPPI AFRICANI GRAMMATICI

QUATUOR LIBROS

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS

EMENDATIONES ET ADNOTATIONES.

IN FRAGMENTUM SEU PRAEFATIONEM.

Verſ.4. I*Lla colubrimodis Avarum gens dura capillis*. Vid. infr. in fin. lib. III. *Colubrimodos capillos*, eleganter dixit hic, *contortos*, *&* *complicatos colubrinum in modum*. CUNRADI R.

18. *Victores victique una famulantur in aula*. Ita explevi lacunam huius verſus: poſſis etiam pro *una*, legere *tua*.

21. *Mater conſiliis placidis Vigilantia veſtris Semper ineſt oculis*. Aliquoties Corippus delitias facit in nominibus Vigilantiae, & Sapientiae tamquam bene ominatis, & auſpicatis. Vide infra lib. IV. v. 182:

. . . . Vigilantia noctis
Hoc meruit, cariſque favens Sapientia Muſis.

Harum illa fuit mater Iuſtini, Iuſtiniani ſoror: iſta uxor, eademque Theodorae filia. Eleganter autem hic *Vigilantiam* matrem conſilii vocat, & in-

& infra huius libri v.55. *rerum custodem*. Quibus ex locis inter se collatis hunc sententiosum conficiemus versiculum :

Mater consilii, custos Vigilantia rerum.

Notum est illud Historici : *Vigilando, agendo, res Romana crevit*. Easdem velut Divas ad carmen subministrandum invocat non minus quam Deiparam Virginem, initio libri I. Sic & in Iustini nomine, quod a Iustitia, seu Iusto derivat, felix omen inesse vult.

26. *Nominibus tribus his regitur*. Forte an Corippus scripserat *Numinibus*. Intelligit autem Vigilantiam, Sophiam, & Iustitiam, quibus omnia gubernari verissime dicit. Nota res est, ut soleant Poëtae ex virtutibus facere numina, & deas.

29. *Subque pio domino cuncti bene vivere quaerunt*. Finis enim iusti imperii est subiectorum salus. Propria definitio principatus est, *tutela generis humani*, ut egregie scribit Cuiac. ad cap. 4. *Cum dilecta, extr. de confirm. util., vel inutil.* Saepe quoque hanc sententiam reperit. Ammian. Marcell: *Nihil aliud esse imperium, nisi curam salutis alienae : finem iusti imperii utilitatem, & commodum, & salutem obedientium aestimari, ut sapientes docent, ac definiunt*. Vide lib. XXV., XXIX., & XXX. Eadem est sententia Ciceronis, quam saepe inculcat, maxime vero lib. VIII. ad Attic. ep. 11., & lib. V. de Republ. Vide etiam epist. I. ad Quinctum fratrem. *Quin ego, si fas piumque mortalibus existimare caelestia, nullam maiorem crediderim esse Principum felicitatem, quam fecisse felices, & intercessisse inopiae, & vicisse fortunam, & de-*

& dedisse homini novum fatum : ut inquit Lat. Pacat. Drepan. Panegyrico ad Theodosium.

30. *Ille etiam, Solis, qui se subiactat amicum*. Persam ϖδειθράζει. *Mithra* enim Persae *Solem* vocitantes, pro Deo colebant. Vid. Gyrald. histor. Deor. syntagm.VII. pag.223.

31. *Suspiciens minuentis cornua lunae*. *Minuentis*, id est, quae minuitur, decrescit, deficit. Sic infra lib.IV. v.91: *anni in se volventis vestigia* dixit. Sic *augentia* dicunt Poëtae, pro *iis*, *quae augentur*. Exempla consimilia apud Lucretium. Porro venerationem lunae a Persis & Turcae mutuati sunt, quam etiam in suis praeferunt insignibus.

33. *Urgetur terrore tuo*. Placet constans orthographia veterum verbi *urgeo* cum littera *u*, *urgueo*, quam etiam Ruizius in suo Ms. hic legisse testatur.

36. *Iam libris completa meis*. Innuit auctor se plures libros scripsisse de bello Africano Iustiniani, & post deinde Iustini auspiciis gesto.

37. *Senio dextram, pie, porrige, fesso*. Sic infra v.48: *Fessae miserere senectae*. Utrobique significat Corippus se ista iam senem scripsisse, & quidem calamitosum, exsutum fortunis suis, & vulnera passum. Levationem igitur, & medicinam implorat tum Imperatoris, tum Anastasii Quaestoris, sive, ut nos hodie loquimur, Cancellarii Imperialis.

42. *Vincere fortunam plus est, quam vincere bella*. Ciceronis est sententia in Orat. pro M. Marcello.

45. *Ad medicum, verbo pestem qui summovet uno*. Talis revera caelestis ille archiater Christus.

48. *Pro munere carmina posco*. Immo *pro carmine munera*. Erratum librarii, ut videtur.

IN

IN PANEGYRICUM

IN LAUDEM ANASTASII.

Verſ. 7. *STat fertilis arbor*. Iconem iſtam expreſſiſſe videtur Poëta ex Prophetia Danielis cap. 4. Prolapſam huiuſmodi arborem deſcribit infr. lib. I. v. 228. in mentione mortis Iuſtiniani.

15. *Si fas componere magnis parva datur*. Virgiliana ἐπιθεραπεία, ecl I v. 24:

Sic parvis componere magna ſolebam.

20. *Communis benefactor herus*. Sic infra lib. I. v. 213: *Maximus orbis communis benefactor*; & lib. II. v. 145. Elegantiſſima periphraſis Principis, qua is ſui officii admonetur. Huc pertinet illud Salvatoris noſtri, apud Lucam cap. 22. §. 25: Οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν (τῶν ἐθνῶν) εὐεργέται καλοῦνται.

27. *Principis auſpicio leges, & iura gubernans*. Praeclaris verſibus deſcribit officium Cancellarii Principis, qui initio libri I. dicitur etiam: *Compoſitor morum iuris, legumque, & cuſtos iuſtitiae*. Vid. Briſſon. Select. antiquit.

29. *Munera temnis*. Ut quae etiam ſapientum oculos excaecare ſoleant, teſte Sapiente: qua etiam de cauſſa vetat illa accipere. Et ſaluberrime conſtitutum eſt, litem perdere etiam eum, qui iudici quid dederit, ut ſecundum ſe, quamvis in bona cauſſa, pronuntiaret: nam hunc quoque crimen contrahere, & iudicem corrumpere videri tradit Ulpian. in l. II. §. ult. D. de condict. ob turp. cauſſ.

32. Ge-

32. *Geminoque ornavit honore*. Et Quaestoris scilicet, & Magistri. Utroque munere Tribonianus quoque apud Iustinianum functus erat.

34. *Sapientia regnat*. Alludit ad nomen Sophiae, coniugis Iustini Imp.

45. *Sanctio*. Lex est, & ius ipsum postulat, ut mei curam tamquam servi vestri suscipiatis.

IN LIBRUM PRIMUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Vers. 1. NOn *ambitione potitum*. Malim, *petitum*, nisi forte *potitum* παθητικῶς scripsit Poëta, ut solemus etiam *adeptum* usurpare.

6. *Mentem dominis aptare fidelem Officio quocumque datur*. Peccabat hic distinctio, quam sic restitui.

11. *Quaeque latebant*. Id est *quaecumque*.

17. *Compositor morum, iuris, legumque sacerdos*. Nota titulos Anastasii Quaestoris Iustini II. Imp., cuius laudibus carmen praecedens dicatum fuit. Sic *Iustitiae sacerdotes Imperatores salutat* Symmachus lib.x. epist.54. Sic & Ulpian. Iurisconsultos *sacerdotes iustitiae* vocat l. I. D. de iust., & iur. Sic Quinctilian. lib.xi. I. O. cap.1. Servium Sulpitium *iuris antistitem* appellat: & Gellius lib. xiii. N. A. cap.4. *iudicem*.

18. *Destina*, verbum rarius, nihil aliud quam *fulcrum* significat. Absque Braulione in vita Isidori, & monstratore Perezio, iam hic pro *destina*, *dextera* legeretur, beneficio Ruizii, qui locum omnino vitiosum esse credebat, ut ipse

ingenue fatetur. Sed meminisse debemus etiam Atlantem tibicinem, & *destinam* caeli elegantissime vocari ab Arnobio lib.II. adverf. gent. Horum igitur imitatione & nobis *destina* regni nutantis venuste dicetur vel Rex, vel Consiliarius regius, qui auctoritate, sapientia, consilio, ac robore regnum labascens statuminat, fulcit, ac sustentat, ne corruat.

21. *Vicit consiliis, quos nullus vicerat armis*. Nimirum multo praestat, ac satius est, consilio, quam armis bellum conficere: non modo, quod maiorem mereantur laudem vires animi, quam corporis, (ut ad Oppianum docui;) sed etiam, quod plurium saluti mortalium illa, quam hac ratione, consulatur.

23. *Sacris rationibus aptus*. *Rationalis*, qui rationes exigit a rectoribus totius Imperii.

26. *Theodulus*. Legebatur antea *Theodolus*.

30. *Signa futurorum sopor ostentare bonorum Venerat ille*. *Amat* enim *benignitas Numinis, seu quod merentur homines, seu quod tangitur eorum affectatione his quoque artibus prodere, quae impendent*, ut ex Herodotea sententia scribit Amm. Marcell. lib.XXI. Vide Casp. Peucerum, & Ioach. Camerar. de divinat. post Ciceronem, & Artemidorum.

41. *Terribilis Princeps, & amabilis omnibus idem*. Utrumque in Principe coniungi oportet: alterum sine altero aut exosum, aut contemtum reddit, & pessumdat. Pertinet huc epigramma Graecum incerti auctoris εἰς ἄρχοντα, quod ex lib.IV. Antholog. tit.4. εἰς εἰκόνας βασιλέων operae pretium erit cum nostra interpretatione huc adscribere:

Μίζον

Μίξον μειλιχίῃ βαιόν φόβον ὄττι καὶ αὐτή
Βομβήεσσα μέλισσα κορύσσεται ὀξέϊ κέντρῳ
Οὐ γὰρ ἄτερ μάστιγος ἰθύνεται ἵππος ἀγήνωρ
Οὐδὲ συῶν ἀγέλη ἐπιπείθεται ἀνδρὶ νομῆϊ,
Πρὶν καὶ ἐριγδούποιο καλαύροπος ἦχον ἀκούσῃ.

Hoc eſt:

Fac aliquis blandis permixtus moribus ut ſit
Terror. Apes etiam ſpiclis armantur acutis,
Nec vim fortis equi ſine flagris flectere poſſis:
Nec grex porcorum pecoris parere magiſtro
Suſtinet ante gravis ſcuticae quam perſtrepat ictus.

48. *Firmavit avunculus*. Sic infra v. 146:

In tua iura ſuum tranſmiſit avunculus orbem.

Et v. 179:

. . . . *Ipſe tenere*
Sceptra tuus moriens te iuſſit avunculus ore.

Iuſtinianus Imperii ſucceſſorem ſibi deſignarat Iuſtinum, ſororis ſuae Vigilantiae, & Dulciſſimi filium, quem adoptaverat ſibi in locum filii, ſicut ipſe antea a Iuſtino I. adoptatus fuerat.

50. *Vivit pater aethere, vivit, & fruitur &c.* Sic reſtituenda fuit diſtinctio.

53. *Eſt virtus*. Legebatur vitioſe &.

59. *Miratus*. Legebatur *miratur*.

60. *Per ſe*. Legebatur *prae ſe*.

61. *Viros legum — iniquos*. Similiter illi dictum, *iuris religioſus*, vel *religioſiſſimus*, quae eſt laus Imperatoris Marci apud Papinianum lib. LXVII. §. ult. D. de legat. 2., & Iuſtinianum in prooem. Inſtitut.

66. *Dixerat haec virgo*. Pietas. Nam quod Mariam adſcripſerant, non probo.

76. *Surge*, *eia*, *Calinicus ait*. Interposui τὸ *eia*, qua sine claudicabat versus.

78. *Auspicium felix illo de nomine cepit*. Calinici nempe, quo bona victoria significaretur, ut mox sequitur. Versus autem caussa Calinicum dicit pro Callinico; nam sic Graeci constanter καλλίνικος, non καλίνικος. Notum ex antiquitate, solitos boni ominis caussa, citationem nominum ordiri ab iis, quae bene auspicata essent. Ita nimirum undequaque omina colligebant. Porro hunc Callinicum iam senem fuisse, & patricium seu patrem Principis, constat ex fine libri IV:

Patricius, senio fulgens Calinicus honoro,
Qui pater imperii meruit iam factus haberi.

Ubi de hac dignitate pauca notabo. Illud hic insuper operae pretium fuerit observare, in faustis acclamationibus, & gratulationibus Imperatores a populo salutatos, atque appellatos fuisse καλλινίκους. Hinc veteres glossae: *Invictissimus* καλλίνικος; & Archilochus: Καλλίνικε χαῖρ' ἄναξ ἡράκλεις. Quo respexit opinor Suidas: καλλίνικος ὁ ἡρακλῆς. Idemque epitheton eidem Herculi tribuitur in vetere epigrammate, quod domui suae quidam praescripserat.

Ο' τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος ἡρακλῆς
Ἐνθάδε κατοικεῖ· μηδὲν εἰσίτω κακὸν.

Deum nempe tutelarem praescribebant averruncatorem illum malorum totius orbis, ne quid mali sua limina intraret. Cum autem herum illius domus hominem improbum esse constaret, festive illum lusit Diogenes Cynicus:

Quo-

Quomodo ergo, inquit, *fas erit dominum ingredi suam domum, si nihil mali intrare debet*. Exstat apud Theodoretum Oratione de Providentia.

85. *Licet haec Deus omnia fecit*. Sic infra v.182:

. . . . . . *Pro te Deus omnia fecit,*
Quae fieri voluit.

91. *Visio*. Somnium illud, de quo supra. Mox v.114. vocat *ostensa*.

94. *Ut*. Legebatur *&*.

98. *Luce sua radians*. Manasses in Annal. *Quam splendidus, ac magnificus fuerit, indicio est aurea domus in regia, Gratiarum elegantia fulgoris, & omni ex parte quasi radians*.

120. *Cur tristes, Iustinus ait? Pater inclitus orbis*. Sic v.167:

. . . *Patrem res publica perdit & orbis*.

Illustris laus Principis, dici *patrem orbis*. Sic Horatius: *Pater urbium subscribi statuis*. Sic Augustus. *Pater patriae dictus*; &, quod maius ac gloriosius est, libera adhuc Republica, Cicero. Notus in hanc rem Iuvenalis versus. Quem quidem titulum, *Patris patriae*, Traianus pro sua modestia recusavit, tributum sibi a Senatu: unde ei *soli omnium contigit, ut pater patriae esset, antequam fieret*: ut argute de eo dicit Plinius in Paneg. in quo idem venuste Imperatorem, nunc vocat *parentem generis humani*, nunc *publicum parentem*, nunc *communem* omnium parentem. Seneca de clement. cap.14: *Patrem quidem patriae appellamus Principem, ut sciat datam sibi potestatem patriam, quae est temperatissima, liberis consulens, suaque post illos ponens*.

123. *Dextra-*

123. *Dextraque silentia fecit*. Mos priscus Oratorum, ut orationes habituri quassata manu sibi facerent ad populum audientiam. Sic infra lib.II. v.325:

Inde dato populi fecere silentia signo.

Sic saepe in Actis Apostolicis de Paullo, ut cap.13. v.16: Ἀναστὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ εἶπεν; ut cap.19. v.33. de Alexandro: Κατασείσας τὴν χεῖρα, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ; ut cap.21. v.40. de Paullo: Ὁ Παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ· πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε &c. Item cap. 26. v. 1: Τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα.

133. *Augustum, Iustine, genus, te Principe dignum*. Sic distinxi, cum esset antea: *Genus te Principe dignum*.

137. *Ordine pro rerum vocitatus cura palati*. *Curopalatem* vocant recentiores historici Graecorum. Apud Photium biblioth. nullius maior gloria quam *Curopalatae*. *Curapalatam* ante pedes regios primum incessisse inter numerosa obsequia, virga aurea decoratum, refert Cassiodorus lib.VII. Variar. Dicebantur etiam μέγας δομέστικος, ut ostendit Codinus in sua *cura & regesto palatii*. Apud Francogallos Praefecti palatii, & maiores domus vocabantur.

139. *Regni summa*. Dixi de huiusmodi formulis ad Symmachum. Tale est, quod dicit infra lib. III. v.318:

. . . . . . *Ignavae mentis deformia.*

140. *Nil ille peregit te sine*. Elegans formula, qua & alii usi auctores. Q. Curt. lib. VII. cap.2.

cap.2. n.33. de Parmenione, & Alexandro: *Multa sine rege prospere; rex sine illo nihil magnae rei gesserat.*

143. *Plenusque dierum*. Sic in sacris litteris saepe senes *saturi dierum* dicuntur. Praeclare Varro περὶ γήρας apud Nonium: *Sic invitata matura anima corporeum corticem facile relinquit.*

145. *Suscipe gaudens*. Ita reposui pro *suspice*, quae duo sibi saepe invicem obrepserunt perperam, tam in aliis scriptoribus, quam in ipso Corippo.

158. *Plurima divinis supplex dabat oscula plantis*. Persarum hic mos fuit, suorum regum (quos *Magos* vocabant) pedibus advolvi pronos, & oscula figere: quam προσκύνησιν, Seneca *Persicam servitutem* vocat lib.II. de benefic. cap.12., & lib.III. de ira cap.17. Vide Bar. Brison. de regio Persarum principatu. Ab his postea ad alios quoque manavit idem ritus osculandi pedes. Hinc Caesar gratias agenti Pompeio pro donata sibi vita, sinistrum pedem ad osculandum porrexit, ut est apud Senec. d. loco. Caligula autem, & Diocletianus etiam edicto sanxerunt, ut omnes sine discrimine generis, prostrati, pedes sibi exoscularentur. Quanto humanius Traianus, qui huiusmodi sibi honores deferri passus non est: *Non tu civium amplexus ad pedes tuos deprimis; nec osculum manu reddis*, inquit de eo Plinius Panegyr. cap.24. v.2. Quanto item humanius Petrus Apostolus, cui cum se Cornelius Centurio, supplex, ac venerabundus ad pedes abiecisset: *Surge*, inquit, *ego quoque homo sum*. Actor.10. v.26.

169. *Ama-*

169. *Amavit? Et tamen innocuo plures voluere nocere*. Sic distinxi, & interrogationis notam, alieno loco positam post *nocere*, transtuli in anteriorem. Nota elegans antitheton, *innocuo nocere*. Bis nocet, peccatque, quisque innocuo nocet viro. Sic Iustinianus ipse in oratione ad Calinicum, quam morti vicinus habuit, infra lib. IV. v. 348. significat, se habuisse aemulos, & nocendi cupidos:

. . . . . . *Qui nocuere, nocebit*.

171. *Non caret invidia regni locus*. Ἐπίφθονος ἡ βασιλεία.

179. *Non sit amor patriae patrio minor*. Sed potius maior: cum *omnes omnium caritates una complectatur patria*, teste Cicerone de Offic. lib. I. cap. 17: *Et plurima beneficia continet patria, & est antiquior parens, cui maior quam parenti debetur gratia*, ut idem scribit in I. de rep. Idemque ad Att. lib. IX. ep. 77. *patriam* vocat *antiquissimam, & sanctissimam parentem*. Et Philippica V: *An potest cognatio proprior esse quam patria, in qua etiam parentes continentur?* Varro quoque in L. Maenia ait, *culpam esse in eo, qui patriam, maiorem parentem, exstinguit*. Ambobus praeivit Plato, cuius haec sunt in Critone: Ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἁπάντων τιμιώτερον ἐστὶ πατρὶς, καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον, καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ, καὶ μᾶλλον ὑπείκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα κ.τ.λ. Hinc apud Romanos, si filius patrem, qui ad patriam delendam venisset, occidisset, non solum scelere vacabat, verum

verum etiam praemio dignus iudicabatur: & occisus ob hanc caussam non lugebatur, teste Marcello in l. XXXV. minime ff. de relig., & sumt. fun.

209. *Dixerat ore*. Ut supra v. 180:

. . . . . . *Iussit avunculus ore*.

Παρέλκον etiam Virgilio usurpatum.

211. *Atque*. Antea legebatur *at*.

213. *Tiberius, domini semper cui maxima cura Utilitatis erat*. Vid. Evagr. lib.v. cap.17., Paull. Diacon. lib. XVIII.

215. *Communis benefactor*. Id est Princeps εὐεργέτης, ut infra lib.II. v.145.

242. *Purpureaque in veste iacens*. Cadavera, postquam eluta erant, vestiebantur. Paullus in lib. XIX. ff. de in rem verso: *Filiusfamilias togam emit; mortuo deinde eo, pater ignorans & putans suam esse, dedicavit eam in funus eius*. Ubi *togam in funus alicuius dedicare*, nihil aliud est, *quam in id dare, ut ea mortuus involvatur*. Vid. Kirchmann. de funerib. Rom. lib.I. cap.10., Iohan. Meurs. de funere cap. 4., & Iohan. Gutherium de iure manium.

243. *Credere quod posses*. Legebatur antea *possis*.

247. *Et tutum*. Sic reposui pro *totum*.

250. *Lux urbis, & orbis*. Sic lib.III. v.79:

. . . . . . *Spes urbis, & orbis*

vocatur Iustinus, ut hic Iustinianus.

252. *Cognatos, famulos, & tantos linquis alumnos*. Nihil opus mutatione Ruizii, qui legit *cunctos*. Aut retinendum *tantos*, id est, *tot alumnos*,

mnos, ut infra lib. II. v. 368. *tantis* pro *tot chartis*: Aut, si quid omnino mutandum, malim *caros*.

278. *Nexo auro*. Sic restitui pro *necto*.

283. *Omnis ut aspiciens ceu corpora vera putaret*. Neque hic necesse erat pro *ea*, reponere *ceu*.

288. *Addidit antiquam tendentem brachia Romam*. Seniorem & *πρεσβυτέραν* vocat Iustinianus, Nov. CXXXI. cap. I., & alibi. Item Nov. IX. in pr. *anteriorem Romam*, cui opposita *Roma nova*, *Constantinopolis*, saepissime huic ipsi Corippo nominata. Cur ergo *aeterna urbs* aliis illa dicta, si senium patitur, ut humana omnia orta occidunt?

289. *Exserto & nudam gestantem pectore mammam*. Pingebatur antiquitus *Roma*, *exserto pectore*. Sic Symmach. lib. II. ep. 7: *Exserto, & pleno ubere Roma susceperat*. Cassiodor. lib. II. ep. I: *Ut alumnos proprios ad ubera sua Roma recolligat*. Sidon. carm. V. 13: *Sederat exserto bellatrix pectore Roma Cristatum* (forte *crispatum*) *turrita caput*.

290. *Altricem imperii, libertatisque parentem*. Claudian. Panegyr. III. Stilichonis:

Haec est in gremium victos quae sola recepit,
Humanumque genus communi nomine fovit
Matris, non dominae ritu, civesque vocavit.
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.

Prudentius lib. II. v. 610., & seqq:

Vivitur omnigenis in partibus: haut secus ac si
Cives congenitos concludat moenibus unis
Urbs patria, atque omnes lare conciliemur avito.

302. *So-*

302. *Somnus, ea veniente, fugit*. Pro *se*, reposui *ea*, scilicet *fama*.

315. *Quatuor esse solis equos*. Ut quatuor horae, seu tempora sunt, ita equos totidem soli tribuebant, veluti patri, & vectori horarum. Nomina his imposuerunt Graeci fabulatores, ista: *Pyroeis*, *Eous*, *Aethon*, & *Phlegon*. Vid. Ovid. lib. II. Metamorph. v. 153.

348. *Phoenix innovat artus*. Ut ex phoenice vetulo exusto, novus renascitur, ita ex Iustiniano Iustinus. Hoc nomen rectum vocat, quod primitivum grammatici: unde productum, seu derivatum Iustinianus. De *iota resurgente* dicit v. 352: *Hanc litteram rectam & stabilem tribus nominibus sacratam*, scribit infra lib. II. v. 141., videlicet Iustini Maioris, Iustiniani, & Iustini Minoris, quibus omnibus initialis est.

349. *A busto recidiva*. Malim, *rediviva*.

350. *Solisque volucrem*. *Phoenix*, ales soli sacer, credebatur. Sic & Claudianus Panegyr. II. in Stilichonem: *Ut solis mirentur avem*. Sidonio quoque *phoenix* est *Phoebeius avis*, carm. VIII. v. 355. Confer utriusque Poëtae locum illustrem ad hanc nostri Corippi comparationem. Sed ne quis miraculosam hanc reparationem, seu metamorphosin phoenicis fabulosam existimet, facit gravissimus historicus Cornel. Tacit. lib. VI. Annal. cap. 28: *Paullo Fabio, L. Vitellio Coss. post longum saeculorum ambitum, avis phoenix in Aegyptum venit; praebuitque materiem doctissimis indigenarum & Graecorum, multa super eo miraculo disserendi. De quibus congruunt, & plura ambigua, sed cognitu non*

 absur-

absurda, promere libet. Sacrum soli id animal, & ore, ac distinctu pinnarum a ceteris avibus diversum, consentiunt qui formam eius definiere. De numero annorum varia traduntur; maxime vulgatum, quingentorum spatium. Sunt, qui adseverent, mille quadringentos sexaginta. Unum in terris, prioresque alites Sesostride primum, post Amaside dominantibus, dein Ptolemaeo, qui ex Macedonibus tertius regnavit, in civitatem, cui Heliopolis nomen, advolavisse, multo ceterarum volucrum comitatu, novam faciem mirantium. Sed antiquitas quidem obscura: inter Ptolemaeum, ac Tiberium minus ducenti quinquaginta anni fuerunt. Unde nonnulli falsum hunc phoenicem, neque Arabum e terris credidere, nihilque usurpavisse ex his, quae vetus memoria firmavit. Confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eique vim genitalem affundere, ex qua fetum oriri; & primam adulto curam sepeliendi patris, neque id temere; sed sublato myrrhae pondere, tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, in quo solis aram perferre, atque dolere; haec incerta, & fabulosis aucta. Ceterum aspici aliquando in Aegypto eam volucrem non ambigitur.

357. *Vincas Iustine*. Nota faustas acclamationes Imperatoribus fieri solitas. Sic infra lib.II. v.168:

Iustino vitam tercentum vocibus optant.

Et v. 308:

. . . . *Aurea plebes*
Tempora Principibus centenis vocibus optant:
Iustino vitam partes utraeque reclamant.

Tale

Tale est illud votum: *De nostris annis tibi Iuppiter augeat annos*; cuius meminit Tertullianus Apologetico. Exempla plurima acclamationum eiusmodi suppeditant historiae Augustae scriptores, quos incredibili diligentia, dexteritateque illustratos dedit Isaacus Casaubonus.

363. *Ipsum quin etiam exanimum gaudere*. Sic explendam hanc lacunam putavi.

364. *In Angelica mutatum morte figura*. Malim, *in Angelicam figuram*.

366. *Posuisse*. Malim; *imposuisse*.

IN LIBRUM SECUNDUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Vers. 2. D*ominisque iubebat*. Malim *dominosque*, quamvis & *iubere alicui* reperiatur. Intelligit autem dominos Iustinum, & Sophiam, Augustum, & Augustam.

5. *Non primum imperii regalia signa recepit, Ni sacrata prius*. Non dubito, quin Corippus scripserit, vel certe scribere debuerit:

Non prius imperii regalia signa recepit,
Quam sacrata prius, &c.

9. *Cerasque micantes obtulit*. Sic infra v. 71: *oblatis ceris*; & lib. IV. v. 317: *obtulit & ceras*. Cereorum oblatio sacrificii genus erat apud veteres, eorum etiam usus vetustissimus in processionibus, quae saepe antelucanae erant, ut necessarius esset usus luminum.

13. *Cuius stelliferum*. Opera creationis luculentis versibus hic canuntur.

21. *Pro-*

21. *Produxit pronis animalia cetera membris, Solum hominem rectum*. Manifesta imitatio Ovidii lib. I. Metamorph. v.84.. & seqq:

Pronaque tum spectent animalia cetera terram;
Os homini sublime dedit : caelumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

23. *Limum*. Sic reposui carminis lege poscente, cum antea legeretur *lutum*.

28. *Persolvet*. Legebatur antea nullo sensu *persolvi*.

33. *Omne genu*. Ita scripsi, pro *omne genus*, πᾶν γόνυ, non πᾶν γένος.

34. *Et non permissa videri*. Felix emendatio Ruizii, cum legeretur hic prius, *& non quae iussa*? opponit Poëta ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, omniaque pariter Dei oculis patere ait.

39. *Tu subiicis hostes*. Sumsit ex Psal. CXLV.

45. *Vox arcana Dei gestis fit nota peractis*. Sic Ammianus Marcellinus lib.III: *Nam & oracula dubia legimus, quae non nisi casus discrevere postremi*. Idque mox tribus declarat exemplis. Sic noster Corippus infra lib.IV. v. 274., & seqq:

Ingens mysterium, magna quod mole latebat,
Perfectum patefecit opus : via lucida nostris
Nunc facta est oculis.

Sic prophetarum quoque vaticinia a posteriori potius, quam a priori intelliguntur.

52. *Virgo Creatoris genitrix*. Nota invocationem Mariae, Iustiniani aevo iam tum receptam.

74. *Aequiparans*. Et v.80. *Aequiparatque*. Sic semper in Ms. Ruizii legebatur *aequiperare*, (quod equi-

equidem credo verissimum, cum & ipse in aliis Mss. auctoribus ita constanter legerim, & in vet. gloss. sit *aequiperas* ἐξισοῖς) Cur hanc veterum orthographiam mutavit?

100. *Pios inducitur artus*. Legebatur antea *pius*, manifesto errore.

104. *Purpureo surae &c. Purpura* non nisi Regum, & Imperatorum gestamen erat. Privato, absque indultu Principis, eam habere licebat nemini: eiusque rei delatores, & accusatores erant: quod & Chrysostomus satis indicat homil.II. in 2. ad Timoth. Sic Lactantius lib.IV. cap.7. n.6. scribit: *Romanis indumentum purpurae insigne esse regiae dignitatis assumtae*. Imperatores tamen (ut innuebam) istud honoris privilegium quibusdam interdum indulsisse, cum aliunde constat, tum ex hoc Chrysostomi loco didicimus, qui est homil.V. in 1. ad Thessal: Εἰπὲ γάρ μοι, εἴτις ἁλουργίδος ἀξιωθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ μυρίας ἑτέρας τιμῆς, καὶ κελευσθεὶς ἀξίως ζῆν τῆς τιμῆς, ἀπελθὼν τινι προσθαρσὴν γυναικὶ. τίνα ὕβρισεν; ἐκείνην, ἢ τὸν βασιλέα τὸν δεδωκότα; ὕβρισαι μὲν κἀκείνη, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. Facit huc, quod apud Tertullianum lib. de idololatria cap.18. legimus: *Purpura tantum honoris nomine conferebatur his, qui familiaritatem Regum merebantur. Unde & purpurati Regum vocabantur a purpura: sicut apud nos a toga candida candidati*. Eodem refero dictum Christi, Matth. XI. 8: Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ, οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν. Adi & l. pen., atque ult. C. de vestib. holoseric. Sed & *calcei rubri*, & *rubricatis pelli-*

pellibus, quas *zanchas Parthicas* vocat Trebellius in Gallieno, solis Imperatoribus, praesertim iis, qui Constantinopoli sederunt, sacrati erant. Vide Casaubon. in histor. Augustae scriptores pag. 598.

113. *Mysterium*. Sinc infra lib.IV. v.274:

Ingens mysterium, magna quod mole latebat.

Ne quem offendat huius verbi syllaba contra prosodiam Graecam correpta; sciendum, sacros Poëtas fere omnes de industria solere hoc factitare, ut syllabas, quae apud Graecos longae sunt, ipsi breves faciant in huiusmodi nominibus, quae a Graecis mutuati sunt. Exempla multa, tum apud alios passim obvia sunt, tum apud Prudentium, ubi & Victoris Giselini eruditissima scholia hoc ipsum admonent.

137. *Clypeis sublimibus*. Sic restitui pro *sublimius*. Observandus hic priscus mos, & ritus inaugurandi Principem, quod videlicet in clypeo erectus stans sublimis per quatuor lectos iuvenes attollebatur. Mos iste Germanis etiam fuit teste Corn. Tacito lib.IV. hist. cap.15. n.4. de Caninefatibus loquens: *Impositusque scuto, more gentis, & sustinentium humeris vibratus, dux deligitur*. Apud Cassiodorum var. lib.X. Gothorum R: *Indicamus, parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios more maiorum scuto supposito, regalem nobis contulisse, praestante Deo, dignitatem, ut honorem arma darent, cui opinionem bella pepererant*. De Chlodovaeo Francorum Rege electo, Gregor. Turonen. histor. lib.II. cap.40: *At illi ista audientes, plaudentes tam palmis, quam vocibus, eum clypeo*

clypeo evectum, super se Regem constituunt. Hunc morem Romani quoque milites a Germanis didicerunt, unde illud Herodiani lib. VIII. cap. 8. n. 15: Ἀράμενοι δὲ τὸν Γορδιανὸν, Καίσαρα ὄντα, αὐτοκράτορά τε ἀναγορεύσαντες. *Sublatum in sublimi Gordianum Caesarem, Imperatorem declarantes*. Sed & in Graecia idem mos observatus. De Hypatio seditiose contra Iustinianum electo, scribit Zonaras in vita Iustiniani: Καὶ ἀσπίδα αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα. Et Curopalates de officiis aulae: Ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου κατατεθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος. Nicephorus Gregoras de Theodoro Ducae filio: Ἀνηγορεύετο δ' ὕστερον βασιλεὺς παρ' ἑκόντων τῶν ὑπηκόων ἁπάντων, κατατεθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος. *Appellatus postea Imperator est a volentibus subditis omnibus, impositus scuto, more hac in re recepto*. De solemni levatione Imperatorum, vide Pith. advers. lib. II. cap. 3., ad Sidon. Apoll. carm. VII. v. 571.

158. *Lux operum aeterno lucet splendore bonorum*. Sic Pindar. Isthm. IV: Τοῦτο γὰρ ἀθάνατον φωνᾶεν ἕρπει εἴ τις εὖ εἴποι τι· καὶ πάγκαρπον ἐπὶ χθόνα καὶ διὰ πόντον βέβακεν, ἐργμάτων ἀκτὶς καλῶν ἄσβεστος αἰεί. Quae postrema quinque verba nullo negotio transposita, hunc nobis versum iambicum suppeditabunt:

Ἄσβεστος αἰεὶ ἐργμάτων ἀκτὶς καλῶν.

Qui Latinus talis esse possit:

Operum bonorum lumen extingui nequit:

vel, *inextinctum manet*.

163. *Summoque coronam Imponens capiti, feliciter*

citer accipe, *dixit*. Sic explevi hunc hiatum, & diſtinxi: poſſis etiam, *feliciter acclamavit*. De hac formula acclamandi recordor aliqua dixiſſe in notis ad Phaedrum, atque ad Guntherum.

178. *Ore pio haec orans ait*. Reſcribe *inquit*, exigente carminis lege.

184. *Ipſius eſt*, *quodcumque ſumus*. Sic Paullus Apoſtolus 1. Cor. XV. 10: *Gratia Dei ſum*, *quod ſum*. Et idem pro concione in Actis cap. XVII. 28. ait: *In ipſo vivimus*, *movemur*, *& ſumus*.

185. *Et rerum certas nobis praebente figuras*. Sic fortaſſis licebit complere hoc carmen. Illud autem mox ſequens: *Componens hominem natus*, ita reſtituo:

Componens hominem naturae foedere iuſſit.

Et mox, *atque regantur*, lego, ac diſtinguo, *utque regantur*.

190. *Corporis arcem*. Sic Q. Serenus Sammonicus:

Principio celſa de corporis arce loquamur.

Et Manilius:

. . . . . . *Stetit unus in arcem*
Erectus capitis.

Vide notas meas ad Serenum. Pulcherrime autem fabricam corporis humani accommodat ad reipubl., atque imperii ordinem, & gubernationem, imitatus magnos auctores. Nota loca Livii, & Apoſtoli Paulli.

198. *Huic ſacro capiti facta eſt Sapientia conſors*. Etiam hic delitias facit ambiguitate nominis *Sapientiae*, quod & proprium, & appellativum eſt.

231. *Pri-*

231. *Priventur caedes*. Versus uno tantum verbo mutatus repetitur infra v.337:

Priventur caedes, studiorum iurgia cessent.

Mire autem dictum, *priventur*, pro *auferantur*, *tollantur de medio*.

233. *Subiectis parcite nostris, Colla superborum confringite*. Alludit ad Virgilian. v.853. lib.VI. Aen:

Parcere subiectis, & debellare superbos.

234. *Culpa nocentes puniat ipsa suos*. Nam regula est iuris; *peccata suos tenere auctores oportet, nec ulterius extendi metum, quam reperiatur delictum*; l. XXII. Sancimus; C. de poen., l. XXVI. crimen, ff. eod. tit.

245. *Sic bene promeritos donis respublica ditat*. Ita restitui, cum antea legeretur *pro meritis*.

249. *Fiscum ventris habere locum, per quem omnia membra cibantur*. Elegantissima comparatio, qua & Hadrianus Pontifex usus est apud Iohannem Sarisberiensem lib.VI. Policratici cap.24., ubi se de sinistris rumoribus, qui de rapacitate aulae Romanae iam tum passim spargebantur, excusat. *Stomachus*, inquit, *licet vorax sit, & avidus alieni, non sibi tamen petit, sed aliis membris, quae, eo exinanito, nequeunt sustentari. Tale est, si attendas recte, in corpore reipublicae, ubi, licet plurimum appetat magistratus, non tam sibi, quam aliis coacervat. Si enim exinanitus fuerit, nihil est, quod membris valeat impartiri. Nam stomachi in corpore, & Principis in republica, idem officium est, secundum illud Q. Sereni:*

Qui stomachum dominum totius corporis esse
Contendunt, vera niti ratione videntur.

 254. *Omnia*

254. *Omnia sufficiunt*. Legebatur prius, *omnibus sufficiunt*.

263. *Factumve, actumve*. Legebatur, *factum actumve*.

267. *In caelo*. Legebatur *in caelum*.

268. *Hanc mundi faciem transisse*. Παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου, inquit Paullus 1. Cor. VII 31., ad quem locum Corippus hic procul dubio respexit. Inde symbolum nobis delegimus: *Figura mundi praeterit*.

273. *Nec laedi quemquam finimus sub nomine fisci*. Sic Traianus, optimus Princeps, cum procuratore fisci sui pari libertate litigari voluit, qua cum adversario quovis privato; adeo *numquam mala caussa est fisci*, nisi *sub bono Principe*, ut argute ait Plinius in Panegyrico cap.36. n.4., Estque memorabilis eiusdem Principis vox, fiscum lieni similem esse, quo nimium crescente, ceteri artus contabescant.

314. *Emittunt dextras pariter, pariterque remittunt*. Significat eas, quas Graeci χειροτονίας vocant. Mutilarat nobis hunc versum librarius eadem occasione, qua & alios, quum putaret perperam iterari eamdem vocem. Sic supra v. 201: *sede sedens una*, omiserat librarius τὸ *sede*; sic v.359: *Itque tumultus Per laetos ingens, ingens fremit undique murmur*; ubi τὸ *ingens*, semel tantum positum erat cum detrimento versus.

337. *Promitto*. Fortasse haud inepte, *permitto*.

341. *Non patitur saeclorum secta meorum*. Sic saepe in rescriptis suis Imperatores in Cod. *Secta meo-*

meorum temporum non patitur. Item *diſciplina meorum temporum &c.* Vide exempla collecta diligenter a Fr. Iureto in notis ad Symmachum. Plura quoque attuli in Comment. ad lib. x. epiſtol. Plinii, & Traiani pag.350.; quibus adde ea, quae notavit Gruter. diſcurſ.II. in Tac. part.I. pag.16.

345. *Iuſtitiam quicumque facit, fora nulla timebit. Iuſto* enim *non eſt lex poſita*, inquit Paullus 1. Timoth. I. 9. Hinc & Sophocles: Ξὺν τῷ δικαίῳ γὰρ μέγ᾽ ἔξεστι φρονεῖν. *Cauſſa in bona fidente animo eſſe condecet*. Similia apud Plautum Amphit. act. II. ſc.2: *Quae non deliquit, decet audacem eſſe, & confidenter pro ſe, & proterve loqui*. Et Pſeud. act.I. ſc.5., & Phaedr. lib.IV. fab.25. v.18., & ſeqq:

Excedit animus, quem propoſuit terminum:
Sed difficulter continetur ſpiritus,
Integritatis qui ſincerae conſcius,
A noxiorum premitur inſolentiis.

347. *Eſte quieti*. Legebatur vitioſe *eſtote*:

359. Rationem emendati, vel potius ſuppleti verſus reddidi ſupra ad v.314.

361. *Spoliant ſubſellia*. Scilicet corporibus ſuis; id eſt, nuda relinquunt. Eadem fere dictum ratione, qua ſupra v.232., & v. 337. *privari caedes*, dixit.

363. *Chartis implevit arenam*. *Chartas* intellige vel *libellos ſupplices*, vel potius *ſyngraphas*, quas v. 390. vocat *cauta*; id eſt, cautiones, ſeu chyrographa, quae Iuſtinianus ſuis creditoribus dederat. Reliquit enim moriens magnum aes alienum, quod initio ſtatim imperii ſui diſſolvit Iuſtinus, combuſtis in omnium conſpectu ſyngraphis.

369. *Nos*

369. *Nos nostra iubenti credidimus Domino*. Nimirum, iubet rogando quum rogat potentior; quamvis alioquin ut ceteri contractus, ita & mutui, consensu constet, sitque voluntarius. *Credendi* verbum, hic de *mutuo* usurpari, manifestum est, ut quum dicimus *creditae pecuniae actionem*, significat eam, quae de mutuo datur.

371. *Vestrum est, quod mundus habet*? Siquidem verum est, *Imperatorem mundi esse dominum*, de quo nostri disputant ad l. ἀξίωσις IX. ff. ad l. Rhod. de iact., & l. bene a Zenone C. de quadr. praescript. Vide & Senecam lib.VII. de benefic. cap.4., & 5: *Iure civili*, inquit, *omnia Regis sunt. Et tamen illa, quorum ad Regem pertinet universa possessio, in singulos dominos descripta sunt: ut unaquaeque res habet possessorem suum. Itaque dare Regi & domum, & mancipium, & pecuniam possumus: nec donare illi de suo dicimur. Ad Reges enim potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas. Sub optimo Rege omnia Rex imperio possidet, singuli dominio.*

373. *Unde tributa tuis succedunt annua rebus, Deficiet si nostra manus?* Subiecti nimis pressi, gravati, atque exhausti, non sufficiunt tandem tributis pendendis. *Novis indictionibus pressi, ad vetera tributa deficiunt*, inquit Plinius Panegyr. ad Traianum cap.29. v.4. Hinc de sui aevi Gallia Sidonius carminum V:

Gallia continuis quamquam sit lassa tributis.

Vide & Salvianum de gubernat. Dei lib. V., & Savaron. ad Sidon. lib.V. ep.17. Quare callidissimus Princeps Tiberius recte aiebat: *Boni pastoris*

ris esse tondere pecus, *non deglubere*; semperque laudati sunt Principes, qui tributa minuerint, ut Gratianus Imp., de quo Ausonius in gratiarum actione; ut Valens, de quo Themistius Euphradas Oratione de pace; ut Iulianus, qui ipse de se in Misogone testatur, *se quinctam* partem Antiochensibus remisisse.

380. *Se pietate subegit legibus ultro suis.* Exemplum hoc pertinet ad l. IV. C. de legib., & l. Princeps ff. eod. l. XXIII. ex imperfecto, D. de leg. III., l.III. C. testam. §. ult. Inst. quibus mod. testam. inf. Adde, quod in contractibus Princeps eodem, quo privati, iure uti debeat.

389. *Cauta recepit*. *Cauta*, vocat syngraphas, seu obligationes, seu instrumenta, quae usitatius *cautiones*. *Recauta* sunt apochae, quibus cautiones vacuantur, ut S. Augustini faciam mea. Vide Cuiacium in exposit. Nov. CXXX., ubi & Suidam allegat. *Cauta* & *cautiones*, ut pacta & pactiones, conventa & conventiones, idem. Vocantur *cauta*, etiam securitates. Exempla collegit Savaro ad Sidon. lib. V. ep. 13. De suscepta vet. interp. Nov. LXXII.

398. *Elatisque oculis*. Id est *sublatis*, scilicet in caelum; alias *elati oculi*, sunt superbi.

400. *Mentem calcavit habendi*. Rectius dixisset *cupiditatem*, vel *amorem habendi*, quam mentem, si versus passus fuisset. Significat autem θυμὸν κρέττονα τῶν κτεάνων, ut ait Pindarus. Praeclare Horatius lib. I. ep. 10. v. 47., & seq:

Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius, quam ducere, funem.

401. *Pu-*

401. *Publica privato dum debita redderet auro.* Sic implevi verſum, in quo deerat particula *dum*.

409. *Neſcit ſervare pudorem Rebus in afflictis ingens dolor.* Sic & *nimiae laetitiae decoris ſunt, & gravitatis immemores*, ut ait Mamertinus Panegyrico in Iulianum cap.29. num.2.

413. *Caeſaris ante caram.* Recte explicat Ruizius: quibus adde haec ex Feſti decurtatore Paullo: *Caput ex Graeco dictum, quod illi interdum κάρα dicunt.* Sic χῆμα Graecorum apud Latinos in ſchema migravit.

421. *Solvi cunctos a crimine iuſſit.* Solius enim Imperatoris eſt, capitalis criminis gratiam alicui facere, & vitam donare. Eiuſdem quoque eſt, reſtituere famam, quae vita comparari ſolet, & pari cum ea paſſu ambulare dicitur. Vide Caſſiod. III. var., & Symm. III. epiſt.

IN LIBRUM TERTIUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verſ. 6. *Ante fores iam turba fuit.* Sic reſtitui, quum antea hinc abeſſet *turba*.

12. *Triſte miniſterium.* Virgilianum hoc eſt lib.VII. Aen. v.19: *Foeda miniſteria.*

13. *Stramina.* Sic veſtes *ſtragulas* appellat, ne quis ſtramina ex culmis ruſticorum hic exaudiat.

22. *Thura Sabaea cremant.* Et mox v.25: *Sacrum ſervantia corpus.* Sic Aurelius Prudentius Clemens cathemerin. X. v.51., & ſeq:

Adſperſaque myrrha Sabaeo
Corpus medicamine ſervat.

Plura

Plura de unguentis, & aliis rebus ad arcendam putrefactionem cadaveribus adhiberi solitis, diligenter adnotavit Iohannes Kirchmannus lib. I. de funerib. Romanor. cap.8.

27. *Augusto melior*. Acclamabant Principibus novis: *Felicior Augusto*, *melior sis Traiano*. Vide Iohan. Sarisberien. lib.V. policrat. cap.8., & quae notavi ad lib. III. Guntheri cap.2.

31. *Nos flemus tristes*. Simili antitheto usus est Carolus M. in epitaphiis versibus, quibus decoravit Rolandum, sororis suae filium:

Tu patriam repetis, tristi nos orbe relinquis:
Te tenet aula nitens, nos lacrimosa dies.

39. *Maestaque funereas accendunt agmina ceras*. Notissimus veterum Paganorum mos, efferre mortuos cum facibus cereis; hinc etiam *funus*, a funibus, seu funalibus accensis dictum volunt grammatici Donatus, Servius, Isidorus. Eumdem morem etiam Ecclesia retinuit, hac significatione, quasi defuncti tamquam athletae quidam deducantur facibus accensis, & praeportatis, ut devicto saeculo ad supremum illum βραβευτὴν, ac designatorem pergant, coronas, ac praemia pugnarum strenue pugnatarum percepturi. Docet me hanc significationem S. Chrysostomus homil. IV. ad Hebr: Εἰπὲ γάρ μοι, τί βούλονται αἱ λαμπάδες αἱ φαιδραί; οὐχ' ὡς ἀθλητὰς αὐτοὺς προπέμπομεν. Allusit ad eumdem morem & Alcimus Avitus lib.V:

Nulla vacans a morte domus, dum lumine multo
Tota curatur populosum funus in urbe.

42. *Levitarum venerabilis ordo*. Isidorus lib. VII. etym. 12: *Levitae*, inquit, *ex nomine auctoris vo-*

cati : de Levi enim Levitae exorti sunt , a quibus in templo Dei mystici sacramenti mysteria explebantur . Hi graece *Diaconi* , latine *Ministri* dicuntur : quia , sicut in *Sacerdote consecratio* , ita in *Diacono ministerii dispensatio* habetur .

43. *Virgineus tonat inde chorus* . Τῶν γυναικῶν τῆς κλίνης ἡφειμένων καὶ ψαλλουσῶν , Iustinianus quoque (cuius hic exsequiae ducuntur) meminit Nov. LIX. Sed cur *hymnos* , & *psalmodias* funeribus Christiani , ut hodieque facimus , accinebant ? Nimirum , ut gratias Deo agerent , quod eum , qui e vita excessit , iam a laboribus liberarit , quod metu mortis exemtum , secum habeat immarcibili ornaturus corona . Docuit nos hoc quoque , ut multa alia, S. Chrysostom. homil.IV. ad Hebr: Εἰπὲ γάρ μοι , τί βούλονται οἱ ὕμνοι , οὐχὶ τὸν Θεὸν δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν , ὅτι λοιπὸν ἐστεφάνωσι τὸν ἀπελθόντα , ὅτι τῶν πόνων ἀπήλλαξεν , ὅτι τῆς δειλίας ἐκβαλὼν ἔχει παρ᾽ ἑαυτῷ ; οὐ διὰ τοῦτο ὕμνοι ; οὐ διὰ τοῦτο ψαλμῳδίαι ; ταῦτα γὰρ πάντα χαιρόντων ἐστι . Nec dubitat sanctus , & gravissimus Orator affirmare , Deum ipsum istiusmodi quasi munimenta humanorum animorum exstruxisse (hoc enim est ἐπιτειχίσαι , quo verbo Chrysostomus utitur) ad perversam illam consuetudinem plangendi , & mortuos insolabiliter lugendi evertendam . Plura vide apud Kirchman. lib.II. de funeribus Roman. cap. 6.

44. *Funduntur lacrimae ritu nivis* . Sic infra lib.IV. v.12: *more nivis* . Homerus χιὼν ὥς .

46. *Manantes oculi* . Legebatur perperam *madentes* . Sed nemo non videt rectum esse *manantes* ;

tes; quod Kirchmannus quoque agnoſcit lib. II. cap. 11., ubi hunc locum allegat.

55. *Tranſitus ob cauſſam*. Impegit Poëta in regulam proſodiae corripiendo ultimam ſyllabam *tranſitus*. Sic alibi primam in *flagitant* brevem facit ἀλόγως.

61. *Pius ipſe*. Intelligit Imperatorem Iuſtinianum, q. d: Ο᾽ μακαρίτης· ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, ut Imperator de retro Principibus loqui amat in Novellis. Quare non probo coniecturam Ruizii, legere volentis *prius* pro *pius*.

80. *Romani iubar imperii, decus addite cunctis Retro Principibus*. Sic reſtitui lectionem, & diſtinctionem huius loci, qui ab utraque prius vitioſus erat. *Retro Principes*, ſaepe etiam a Iuſtiniano, aliiſque paſſim in libris *Iuris civilis* dicuntur *anteriores*, οἱ ἔμπροσθεν, οἱ πάλαι βασιλεῖς. Sic *retro Principum diſpoſitiones*, & *retro latae ſanctiones*, & *a multis retro ſaeculis*, & *retro familiaritas*, *retro iuvenes*, *&c.* Eſt enim manifeſte graeciſſans ellipſis.

88. *Munera, quae Sarepta ferax, quae Gaza crearat*. *Sarephtha*, *Saraphta*, *Saraſa*, promiſcue haec urbs Phoenices deſignatur. Vino fuit nobilis, inde dicit Alexander Trallianus lib. I. c. 13: Καὶ ὀλίγον οἶνον . . . καὶ μάλιστα τὸν ὑδατώδη, οἷός ἐστιν ὁ Κνίδιος, καὶ ὁ Σάμιος, καὶ ὁ Σερεφθῖνος, *& vinum exiguarum virium, & potiſſimum aquoſum, quale eſt Cnidium, Samium, & Serephtinum*. Contra Fulgentius lib. II. Mythologicon, ubi de Dionyſio: *Indos vero viciſſe, quod haec gens valde ſit vino dedita, duobus ſcilicet modis, ſive quia fervor ſolis eos faciat potatores, ſive quia ibi ſit Serapte-*

num vinum , vel Meriotanum , cuius vini tanta virtus est , quod vix quamlibet ebriosus sextarium toto mense bibat , &c.

94. *Limina servans*. Legebatur male *lumina*.

119. *Ingeniis hominum post mortem vivere fama*. Legebatur antea *famam*. Imitatur versum vulgo notum :

Vivitur ingenio , cetera mortis erunt .

Quam sententiam pluribus expolivit Ovidius , nec non Cicero in ea pro *Archia* , & magnifice de suis carminibus Horatius :

Exegi monumentum aere perennius .

lib. III. od. 30.

125. *Tereret Capitolia*. Legebatur vitiose una littera minus *terret* .

126. *Fabula* . Sermo , confabulatio .

127. *Nomen honorum* . Honoratum . Sic alibi Corippus dixit *honoram lucem* ; & lib. IV. v. 86: *Quidquid latet , exstat honorum* ; & v. 332: *senio honoro* .

130. *Decessorem* . Antecessorem in imperio , cui mox opponit successorem . Glofs. vetus *decessor* , προστάμενος , & altero Glossar. προηγησάμενος , *antecessor* , *decessor* , *praecessor* . *Decessores* , διακάτοχοι , malim διάδοχοι , ut in eodem Glossario *decessiones* , διαδοχαὶ . Nam διακάτοχος in altero veteri Glofs. vertitur *possessor* , *detentator* , *retentator* ; & διακατοχὴ , *possessio* ; & διακατέχω , *obtineo* , *possideo* , *retineo* , *detento* .

138. *Sed non in segnes solverunt pectora somnos , Invigilant animi* . Manifesta imitatio Homeri : cuius haec sunt Iliad. II:

Οὐ

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται, καὶ τόσσα μέμηλε.

Hoc eſt:

Tota nocte virum regem dormire pudendum eſt,
Cui populi, cuius commiſſa negotia curae
Maxima ſunt.

Vel:

Nec decet, integras ſomno traducere noctes,
Quem moles premit imperii, populiſque ſalus cui
Eſt curae cordique ſui.

148. *Noſtrae Sapientia linguae*. Rurſus ad nomen Imperatricis Sophiae alludit, ut ſaepe ſupra.

152. *Placido verno*. *Vernum*, ſubſtantive dixit pro *verno tempore*, ſeu *vere*.

158. *Scholaque ipſa palati eſt*. Scholam palatii vocat totum coetum officia aulica adminiſtrantium, ut infra quoque v.188. lib.IV. Saepe uſurpatur hoc verbum in poſterioribus libris Codicis Iuſtiniani. Interpoſui autem hic τὸ *ipſa*, quod cum detrimento verſus aberat.

160. *In rebus agentum*. *Agentes in rebus* dicebantur & *magiſteriani*; quod ex Novellis recte notavit Cuiac. ad tit.XX. lib. XII. Cod. Adde auctoritatem vet. Gloſſarii, ubi bis legas, *agens in rebus*, μαγιστριανὸς; & fortaſſis reſcribendum μαγιστεριανὸς, una ſyllaba auctius. Sic Novella LXXXVI. Iulianus *magiſterianum* peritiſſime interpretatur, *agentem in rebus*, probante ibidem Cuiacio in fine expoſitionis ſuae. De officio eorum vide d. t. C., & tit. ſeq. *de Principibus agentium in rebus*. De hoc genere hominum ſcitum eſt illud Iuliani Imperatoris: *Rapere non accipere*

ſciunt

ſciunt agentes in rebus; quod apophthegma ille protuliſſe dicitur, inductis quadam ſolemnitate agentibus in rebus in conſiſtorium, ut aurum acciperent, quum vidiſſet quemdam ex eorum conſortio, non ut moris erat expanſa chlamyde, ſed utraque manu cavata ſuſcepiſſe. Vid. Amm. Marcell. lib. x.

162. *Mandante magiſtro*. Is erat, ad quem diſciplina morum in palatio pertinebat, quaſi iudicem, & magiſtrum officiorum aulicorum, quales ſunt *cubicularii* lib. III. C. de praepoſ. ſacr. cub. *Caſtrenſiani*, & *Miniſteriani* l. III., & IV. C. & miniſt. *Silentiarii* l. IV. C. de ſilent. *Decani* l. I I. C. de dec., qui omnes obſequio, & miniſterio Principis dediti erant. Denique *magiſter officiorum*, eſt magiſter τῶν ἐν τῇ αὐλῇ ταξέων, vel ut Theocritus ait, ἡγέμενος τῶν βασιλείων. Vide Cuiac. in patat. C. ad tit. de offic. mag. off. Huic ſimilem arbitratur eum, qui in Galliis *Prevoſt de l' hoſtel*, h. e. quem vulgo *praefectum aulae*, den Hofmeiſter, appellitamus.

163. *Omnis ſacrorum vis adfuit officiorum*. *Officia* & hic, & infra lib. III. v. 265., lib. IV. v. 104., & v. 236., aliquoties poſuit per tropum metonymiae, pro *ipſis hominibus officiariis*, ſeu *officia gerentibus*. Sic *cuſtodiam* iureconſulti ſaepe vocant ipſum hominem, qui in cuſtodia, ſive vinculis habetur l. XXVIII. §. in exſulibus, ff. de poena l. XII. de cuſt., & exhib. reor. alibi. Sic mox v. 165. *Ingens excubitus*, & lib. IV. v. 241. dicuntur multi excubitores.

171. *Exſtantes*. Legebatur male *extantis*.

176. *Ver-*

176. *Vertice sidera pulsant*. Sic Boethius prof. I. de philosophia inquit, *vertice pulsat caelum*. Uterque imitatione Horatii lib. I. od. 1. v. 36:
Sublimi feriam sidera vertice.

177. *Et laeva, dextraque acies adstare videres*. *Laevaque dextraque*, in Ms. suo se legisse testatur Ruizius. Cur igitur mutavit *&* *laeva*? *Quia*, inquit, *perverse*, *ita fuit*. Cor Aristarchi! An non multa similia apud praecipuos Poëtarum legerat?

186. *Omnia succumbunt flammis melioribus astra*. Melioribus, praestantioribus, τοῖς κρείττοσι. Elegantissime solem facit regem astrorum, qui omnia alia astra simul & obscuret, & pascat sua luce.

208. *Indignis intrare volentibus*. Τὸ *intrare*, bis sumendum: *volentibus intrare*, *sed dignis intrare*.

214. *Castrorum turba virorum*. *Eunuchos* significat, etiam illis verbis, quae proxime sequuntur, *Illis summa fides*, *&c.*

221. *Eminet excelsus super omnia vertice Narses agmina*. Eiusdem προσωπογραφίαν pulchram vide & infra lib. IV. v. 366. Imitatur autem hic Virgilianum illud: *Et toto vertice supra est*.

238. *Immensaque atria lustrans*. De industria noluit absorbere, aut elidere vocalem *e* ante *a*, perinde, ut infra lib. IV. v. 28: *more apum*. Similia exempla olim observavi apud Q. Serenum Sammonicum.

242. *Lanceas*. Nota συνίζησιν.

244. *Aliud caelum*. Ἄλλον ἢ ἕτερον οὐρανὸν, id est *caelo simile*. Sic ἄλλος ἡρακλῆς dicitur, qui Hercu-

Herculi similis est robore. Sic alia ad eamdem faciem dicta passim reperias.

262. * *Longisque implent spatiosa capillis atria.* *Capillis*, quos supra Fragmenti v. 4. *colubrimodos* vocabat.

274. *Cuius Threicium potis est exercitus Hebrum Exhausto siccare lacu*, *&c.* Significat barbarus legatus, Regem suum maximas ductare copias. Sic Xerxis copiis potantibus amnis Chidorus non suppetiit, sed defecit, ut scribit in Polymnia Herodotus. Ad quem respiciens Iustinus lib.II. cap.10. num.18., & seqq: *Iam Xerxes septingenta millia de regno armaverat, & trecenta millia de auxiliis; ut non immerito proditum sit, flumina ab exercitu eius siccata, Graeciamque omnem vix capere exercitum eius potuisse*. Sic & *iumenta eius, quum aquarentur, lacum, qui in circuitu triginta quasi stadia habebat, exsiccarunt*; eodem teste Herodoto. Nota hic exemplum περιαυτολογίας, iactantiae, & magniloquentiae.

277. *Genibusque minantis Admovere manus, pacem & meruere precando*. Deerat τὸ &, quod reposui. Ritus supplicum tangere genua, velut misericordiae sacra. Sic Tacit. lib. xv. Annal. cap.71. n. 1. de Nerone: *genua ipsius advolvi*. Plinius lib.II. hist. nat. cap. 45: *Hominis genibus quaedam & religio inest observatione gentium; haec supplices attingunt, ad haec manus tendunt; haec ut aras adorant, fortassis quia inest iis vitalitas. Namque in ipsa genu utriusque commissura dextra laevaque a priore parte gemina quaedam baccarum inanitas inest, qua perfossa, ceu vinculis spiritus fugit, &c.*

282. *Cur-*

282. *Curſus qua frenat aquarum*. Sic Virgil. IV. Georg. v.135., & ſeq.

... Quum triſtis hiems etiam nunc frigore ſaxa
Rumperet, & glacie curſus frenaret aquarum.

284. *Extenſos vitrea teſtudine poſtes*. Al. *Et tectos vitrea teſtudine pontes*.

287. *Concreta tegebant*. Al. *Cum cruſta tegebat*.

295. *Ivimus in fluctu*. Prius erat *fluctus*.

303. *Annua ſolatia*. Sic vocat múnera ſolemnia, quae infr. v.350. *proviſa*, vulgo *proviſiones* dicuntur; vocat etiam v.347. *pacta*, & v. 349. *dona*. *Solatia* in hac ſignificatione non raro reperias etiam in Iure noſtro, ut in l. XIII. §. 1. comm. praed., ubi Alciat. *ſalarium* legendum putat, a quo ſignificationum differentia nos cogit diſſentire; & pro alimentis, & ſalariis etiam uſurpari obſervatum a viris eruditis in Cod. Theod. tit. de navicular. l. XXXII. *ſolatiis pro mercedula praeſtitis*; ita legendum quoque in l. VI. C eod. t. *ſolatia annonarum* in l. un. C. de annon. & capit. Ita legendum quoque eſt in l. VI. C. de navicul. lib. XI. ſecundum veteres ſcriptos Codd., & Cod. Theodoſ. in l. XXXII. eod. tit.

304. *Sanctus quae praebuit ille, Vos etiam praebere decet*. Geminum plane in modum Romani apud Guntherum lib. III. v. 351., munera poſcunt Imp. Fridericum I:

Largaque Romanae perſolvas munera plebi.

Quibus ille non minus maſcule, atque animoſe reſpondit, quam hic Iuſtinus Avarum legato.

311. *Quantum eſt legatis conceſſa licentia*. Officium legati eſt, non abuti ſua licentia, quaſi

 idcir-

idcirco ſibi, quidquid libeat, etiam liceat, deceatve, quia iure gentium ſit ἱερὸς καὶ ἄσυλος. Vid. Alber. Gentilis *de legationibus*.

317. *Ventoſis inflata ſuperbia verbis*. Sic Plinius in Panegyrico de Aegyptiis plane geminum in modum cap. XXXI. 2: *Superbiebat ventoſa, & inſolens natio, &c.*

318. *Ignavae mentis deformia*. Id eſt, deformitatem, ac turpitudinem prodit animi faſtuoſa oratio tua. Oraculum enim eſt illud Iſocraticum: Τὸ ἕτοιμον εἰς λόγους, ἀργὸν εἰς τὰς πράξεις, uti & illud Terentianum Heaut. II. IV. 5: *Mihi quale ingenium haberes, indicio fuit oratio*.

334. *Bellum non ingerit ultro: Suſcipit illatum*. Sic paullo ante v. 330: *Pacem diligimus, numquam fera bella timemus*. Et Plinius ad Traianum cap. XVI. 1: *Sed tanto magis praedicanda eſt moderatio tua, quod, innutritus bellicis laudibus, pacem amas; nec, quia vel pater tibi triumphalis, vel adoptionis tuae die dicata Capitolino Iovi laurus, idcirco ex occaſione omni quaeris triumphos. Non times bella; nec provocas*. Unde hunc aliquando verſum feci:

Nec provocanda, nec timenda bella ſunt bono duci.

374. *Divino ſibimet plus conſulat*. Malim: *Et Domino ſibi ne plus conſulat*.

385. *Pubes Alamannica*. Addenda copula, & legendum *pubeſque*.

398. *Sperate*. Pro *timete*; ut apud Virgil. I. Aeneid. 547:

At ſperate deos memores fandi, atque nefandi.

IN

IN LIBRUM QUARTUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verf. 11. D*Ivitias vulgo folemni munere donans.* Sic infra v. 71., & feqq:

Et donis aptare finus, quae plurima conful
In plebes miffurus erat.

Significat *miffilia*, in vulgus a novo Confule fparfa, quae elegantiffime *aureum imbrem* vocat infra v. 72., & feq.

43. *Natabile.* Malim *natatile.*

63. *Motufque faventis Ferre queant populi*: & mox: *Manibufque favere.* Theatrorum, ac circi verba funt *favere*, & *favor*, quae non fignificant tacitam benevolentiam, fed eam, quae voce, acclamationibus, ac geftu, & applaufu exprimeretur, εὐφημίαν, ἐπιβόησιν, quod late probat If. Cafaubonus in not. ad Fl. Vopifcum p. 525., ubi etiam hunc ipfum laudat Corippi locum.

82. *Quos illic ludos, quae feria vulgus habebat. Seria*, legebatur *feria*; fed opponit Corippus ludos, & feria, in quae duo tota hominum vita diftinguitur.

84. *Mille voluptatum fpecies.* Voluptates faepe abfolute dici ludos, & fpectacula, notarunt iam pridem doctiffimi viri. Vid. If. Cafauboni not. in Treb. Pollion., & Fr. Iuret. mifcell. in Symmach. lib. 1I. ep. 46., ubi multorum locis auctorum hoc ipfum confirmat. Iis & hic addi poteft Corippi verfus, & Iuftiniani Novell. CV. de Confulibus, ubi ait: Τὰς θέας πρὸς ψυχαγωγίαν ἄγειν

τῦ δήμυ, καὶ ταῦτας ὁρίζεσθαι εἴς τε ἱπποδρομίαν, εἴς τε τὰς τῶν Θηρίων Θέας τε καὶ ἀναιρέσεις, καὶ τὰς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τε καὶ Θυμέλης ἡδυπαθείας. Quid tamen de istiusmodi voluptatibus spectaculorum sit sentiendum, & quam perniciosae fuerint bonis moribus, & quam opportunae corrumpendis animis, videri potest apud Tertullianum, Chrysostomum, Salvianum, aliosque Ecclesiae doctores. Vide sacras nostras lectiones.

85. *Ut plus mirentur, obumbrant: quod vulgo est, vile est*. Praeclara sententia, oraculi instar habens, quam vulgus ita effert: *quod rarum est, carum est: vilescit quotidianum*. Huc & sententia pertinet P. Syri Mimi:

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Et Plutarchus ait: Ἐξευτελίζει τὴν τῦ Θείυ σεμνότητα ἡ ἐν ἑτοίμῳ τῆς ὄψεως συνήθεια. Contra vero ἀγνωσία σεμνότης ἐστὶ τῶν τελετῶν. Sacrorum dignitatem, ac venerationem tuetur *ignoratio*, ut est apud Synesium. Hinc & *mysteria* ipsa nomen acceperunt, παρὰ τὸ μύειν, a *claudendo*, *tegendo*, *occultando*. Quo refero insignem locum Varronis citatum ab Augustino lib.III. de C. D. cap.31: *Multa sunt vera, quae non modo vulgo scire non est utile, sed etiam tametsi falsa sint, aliter existimare populum expedit*. Et ideo Graeci τελετὰς, *ac mysteria taciturnitate, parietibusque clauserunt*.

91. *In se volventis vestigia flexerat anni*. Allusit ad versf.402. Virgil. II. Georg:

Atque in se sua per vestigia volvitur annus.

Simul & illud ex I. Aeneid. v. 238. imitatur: *Olim volventibus annis*.

94. *Men-*

94. *Merſum*. Pro *menſium*, dixi olim in exercitationibus Auſonianis.

96. *Et finit ſine fine dies*. Ὀξύμωρον, cuius exempla ad Oppianum quondam notavi.

102. *Certabantque ipſi iucunda palatia caelo*. Legebatur *ipſo*.

103. *Dona Calendarum*. *Strenas*, de quarum origine, & etymo vid. Symmachum lib.x epiſt.28.

142. *Senatorum ſacro citantur ab albo Nomina, Conſcripti Patres, qua voce citati*. Malim *qui*. Nota, quod de albo Senatorum, & citatione nominum ait Poëta: quod licet addas iis, quae de albo Senatorum, & Iudicum, atque Decurionum obſervavit D. Gothofredus, ad tit. ff. de albo ſcribendo. *Album* in veteri Gloſs. vertitur λεύκωμα.

148. *Convectant*. Legebatur *connectant*.

153. *Nectunt*. Ita reſtitui pro *nectant*.

166. *Divina referre Nec virtus hominum, nec ſenſus ſufficit ullus*. Sic ſupra v.143. lib.III:

Admiranda magis, quam connumeranda fateri
Humanum decet ingenium. Quis carmine digno
Tot divinarum miracula pandere rerum
Sufficiat?

Nazarius Panegyrico ad Conſtantin. Auguſtum cap.5: *Exiſtimare de Principibus nemini fas eſt: nam & in veſtibulo ſuo inquirentem repellit obiecta veneratio, & ſi qui mentem propius adiecerunt*, (ita lego partim ex Ms., partim ex coniectura, alias *adegerunt*), *quod oculis in ſolem ſe contendentibus evenit, praeſtricta acie videndi facultate caruerunt*. Similes apud Salomonem multae ſunt ſententiae. Boëthius conſolat. philoſoph. lib.v. proſ.6: Ἀργαλέον

λέον δ' ἐμὲ ταῦτα Θεῶν ὡς πάντ' ἀγορεύειν. *Neque enim fas est homini cunctas Divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone*: quamquam Boëthius de Dei rebus; at Corippus, de Principis loquitur. Sed & Principem in terris constat esse quamdam imaginem *Deitatis*, ut recte, & sacris quoque litteris convenienter, scribit Iohan. Saresberiensis lib. VI. cap. 25. Sic Plinius Panegyrico ad Traianum cap. 80. n. 5., & 6: *Ipse mundi parens ... te dedit, qui erga omne hominum genus vice sua fungereris*. Et notissima est Dei vox in Psalmo LXXXII. comm. 6., sic Principes alloquentis: *Ego dixi, vos dii estis*.

184. *Littera rerum Pars magna est*. Quo melius haec de litterarum eruditionis praestantia, utilitateque a quovis intelligantur, operae pretium erit, illustrem ea de re locum ex libro XII. Bibliothecae Diodori Siculi evolvere, ubi legem quamdam Charondae, quam is de litterarum studiis tulit, egregiis depraedicat, & extollit verbis: Ἔγραψεν δὲ καὶ ἕτερον νόμον ἀπὸ τούτου κρείττονα ...... καὶ δημοσίας ἐπιμελείας τε καὶ δαπάνης ἠξίωσε. Addit deinde, quum anteriores legislatores medicis corporum stipendia ex publico constituerint, Charondam tanto meliori iure haec decrevisse litterarum doctoribus: Ὅσῳ (sic lego, non ut vulgo ὥστ') οἱ μὲν τὰ σώματα θεραπείας ἠξίωσαν, ὁ δὲ τὰς ψυχὰς, τὰς ὑπ' ἀπαιδευσίας ἐνοχλουμένας ἐθεράπευσε· κἀκείνων μὲν τῶν ἰατρῶν εὐχόμεθα μηδέποτε χρείαν ἔχειν. Τοῖς δὲ παιδείας διδασκάλοις ἐπιθυμοῦμεν ἅπαντα τὸν χρόνον συνδιατρίβειν.

188. *Perque scholas*. Legebatur *per scholas*.

212. *Pen-*

212. *Penduntque*. Legebatur *pendentque*.

237. *Sectis*. Forte, *lectis*.

244. *Ornatus trabea*. Sic supra v.124: *trabea succinctus*, vel uno verbo *trabeatus*, quo utitur initio huius libri IV. v.10:

Egrediens Princeps sacra trabeatus ab aula:

& infra v.31., & seq:

. . . *Trabeatus ab aula Egrediens*.

245. *Ore, humerisque potens*. Placet coniectura Ruizii *patens*: ut sit *exstans*, *prominens*, *sublimior ceteris*.

264. *Sanxerat Augustus Sophiae cognomine templum, Romanum princeps quum Iustinianus haberet Imperium*. Duo praestantissima pacis opera reliquit Iustinianus, quibus sui nominis memoriam toti posteritati commendavit. Unum est *templum* Sophiae, quod Christo aeterni Patris coaeternae Sapientiae dedicavit: Alterum est *Corpus iuris*, cuius pulcherrimam partem, videlicet *Pandectas*, ipse sanctissimum templum Iustitiae appellat. Horum operum talem quondam institui comparationem, & celebrationem:

Iustitiae, Sophiaeque olim augustissima templa
Sunt structa auspiciis, Iustiniane, tuis.
Illud iuris amor, legum & studiosa voluntas,
O Astraea, tibi, filia cara Iovis:
Hoc tibi sacravit, Patris Sapientia, Christe,
In cultus pietas officiosa tuos.
Materies illi leges ac scita fuerunt
Prudentum, & Latiis Caesaribus placita:
Materiem lapides huic & caementa dederunt
Argentum, & gemmae, & fulva metalla, suam.

Haec

Haec educta fuit fabris ad sidera moles:
Organa quis serrae, malleus, atque manus.
Illa Triboniano erecta est structura magistro:
Ingenium & calamus malleus huius erat.
Barbara detinet hoc iam gens Muhametica captum,
Et misere spurcat foeda superstitio.
Illud desuetumque diu, tenebrisque sepultum,
In lucem Saxo protulit, atque forum.
Tempore iam ex illo redivivi gloria Iuris
Romulei in terris, & super astra volat:
Muneribusque aras onerantes templa frequentant
Haec, quos sol oriens occiduusque videt.
Dic, utrum melior templum fortuna sequatur:
Anne sacrum Sophiae, Iustitiae anne sacrum?
Scilicet ingenii monimenta perennia durant;
Sed quod opus manus haec condidit, illa ruit.
Nominis, o bone Christe, tui consurgito vindex,
Et Sophiae fanum redde age Christicolis.

290. *Inde probatur*. Sic restitui pro *ibi*. Error natus ex notis *i* utrumque saepe librariis est, & *ibi*, & *inde*.

293. *Indivisa manens Patris Genitique potestas*. Praeclara Christianae, & orthodoxae fidei confessio, compluribus versibus exposita, ad normam Symboli Nicaeni, & Chalcedonensis.

331. *Patres sine semine facti*. Et mox:
Patricius . . . .
Qui pater imperii meruit iam factus haberi.
Nota ex iure nostro res, patriciatus dignitas, quae erat perpetua, qua ratione & summa dicitur a Iustiniano in §. *Filiusfamilias*. Instit. quib. mod. ius. pat. pot. solv. Dicebantur autem patricii

cii parentes Principis; ut in 4. Antholog. t. 4. de Aureliano legimus: Ὃν ζιτέπαρχον καὶ πατέρα βασιλῆες ἑὸν καλέσαντο μέγιστοι. Et eodem libro tit. 28. de Agamemnone:

Ἀμμώνιος, ὃς βασιλῆος ἐστὶ πατήρ.

Sic & patres ſine ſemine factos dicere poſſis, qui nullis licet procreatis, ſuſceptiſque liberis, iura trium natorum, indulgentia Imperiali conſequebantur: de quibus dixi non nihil ad Plinii ac Traiani epiſtolas amoebaeas lib. x. ep. 95., & 96. pag. 298.

341. *Quum carne relicta*. Sic reſtitui pro *dum carne relicta*.

344. *Nolit licet ille ſubire*. Legebatur *videlicet ille*: peccabat etiam diſtinctio, quam ſimul reſtitui.

347. *Amans*. Forte *amabit*.

350. *Suo dent ſanguine poenas*. Legebatur nullo ſenſu *terras*.

353. *Suſpectum ſibi quidquid erat*. Ita ſupplevi hanc lacunam, poſcente ſententia. Pro *ſic*, malim, *ſed punit*.

355. *Cruciant*. Difficile eſt, huic loco Aeſculapium eſſe. Ex parte ſic forſitan ſanabimus:

> . . . . *Cruciantia tantum*
> *Praeteritura pati, haut ſatis eſt: aeterna tremiſcunt*
> *Supplicia: inflictas, &c.*

359. *Paucorum multis proſunt exempla malorum*. Cyprianus ſerm. v. de lapſis: *Plectuntur interim quidam, quo ceteri corrigantur. Exempla ſunt omnium tormenta paucorum*. Atque hinc eſt, quod

 a Grae-

a Graecis poenae dicuntur παραδείγματα : quia propter exemplum infliguntur, ut ceteri a maleficiis deterreantur.

360. *Quorum post mortem nostrae monumenta perhorrent, Et damnant leges*. Significat eos, quorum memoria post mortem damnatur, de quibus vide §. *per contrarium*. Inst. de her. quae ab int. defer., & l. v. si quis. C. ad L. Iul. maiest.

363. *Legislatores statuit Deus ipse per orbem*. Hinc Iosaphatus Rex ad Iudices, quos constituebat, 2. Paral. XIX. 6: *Iudicia Domini exercetis*; & leges ipsae δῶρον καὶ εὕρημα Θεῶν dicuntur.

372. *Mitis sic gratior ore*. Malim, *miti sic gratior ore*.

375. *Implebat &*. Adde *actus*, & versum impleveris.

377. *Tranquillus al...* Cuiusvis est, supplere *alumnus*. Quid autem hic in fine, & in reliquo hoc poëmate (quod integrius ad nos pervenire potuisse, optabile cum primis erat) passim desit, dicat Apollo.

CORNE-

CORNELII VALERII VONCK

ANIMADVERSIONES

IN CORIPPUM AFRICANUM

Ex eius Specimine Critico edito Traiecti ad Rhenum an. 1744. , *& duobus Libris Lectionum Latinarum editis Traiecti Viltorum* 1745.

EST fane Corippus Africanus, qui fub Iuftino Secundo floruit, excellentis fpiritus Poëta, & fupra aetatem doctus, neque dubium eft, quin, fi infelicius incidiffet aevum, inter maximos vates fuiffet numerandus. Sed nunc praeclaram illam, & divitem venam faeculi ad barbariem vergentis, corrupit genius, cuius veftigia, ut egregii operis totidem naevos, paffim oftentat. Saepius tamen generofi oloris inftar altius adfurgit, & lectores fuos in ftuporem abripit, talia tunc temporis fcribi potuiffe. Quid! infpiciamus Poëtas illos, qui a Conftantino, & fub Theodofiis, ac poftea floruerunt, vulgoque Chriftiani audiunt. Mera ibi barbaries, fi Sedulium, Paullinum, & paucos forte alios exceperis. Corippus quanto iis ferior, tanto elegantior. Optandum profecto, ut fcripta eius ad nos integra perveniffent. Sed & magna eorum parte deftituimur, & quibus etiam per vetuftatem invidam in hunc diem fupereffe licuit, lacera, & trunca adparent, Deiphobo Virgiliano pene componenda. Adde, plurimis in locis tam turpiter, ac fupine fe dediffe librarios, ut coniunctis quafi mentibus in miferi auctoris perniciem iuraffe videantur. Nec potuit efficere excellentium virorum induftria, ut omnibus hifce medicinam facerent, neque aliis poft meffem ipforum reftaret fpicilegium. Quod fi vero tanta ingenia fibi haud indecorum iudicaverint laborans Corippo, ut praefto erat, opem ferre, quid ni ego, pufilli iudicii, & aetatis homuncio, a me non alienum ducam, ut pofitis paullifper elegantioribus, ad Mufas

aliquantum quidem horridiores, nec plane tamen incultas, divertam, modulumque meum ad exornandas eas conferam? Bene alibi Barthius, de hoc ipso Corippo agens: *Iuvat*, inquit, *ultimos Romanae eloquentiae conatus non adspernari, etsi vulgo minus nobiles habeantur*.

Sin vero hisce observationibus nostris occurrant quaedam, a Rittershusio, aut alio quopiam iam praecepta, eadem illis adscribi vehementer cupio; neque enim, praeter Ruizii editionem principem, & Dempsteri, aliam videre contigit, quas & ipsas, ut plurima, debeo humanitati V. C. Petri Wesseling. Non itaque mihi fraudi esse voluerim, si qui ante nos nostra forte dixerint, ut Donatus inquiebat. Sed &, quem laudabam modo, Barthius in *Adversariorum* libris, Corippum plurimis locis aut illustrarat, aut emendarat, quae omnia huc repetere inanis duxi operae. Nullas porro lacunas, aut defecta loca supplere aggressus sum. Nihil enim incertius, & arbitrarium magis semper credidi, quam veterum auctorum scriptis verba, ubi deesse videbantur, infarcire, quum forte millia talia nostrum excogitare possit ingenium, quorum ne unum ipsis in mentem venerit. Docuit sane experientia, coniecturas eiusmodi nimium quantum esse lubricas, sique Codices scriptos consulas, evidenter adparere falsas. Quod & dudum viri docti observarunt. Ab iis itaque (uno forte loco excepto, qui perspicuus erat) abstinui, voces tantum corruptas, siquidem mihi tales viderentur, sanare, aut versibus ordine minus recto collocatis transpositione, novave interpunctione mederi institui, nonnulla etiam a crisi minus necessaria vindicare. Quod ut nobis successerit, iudicent alii. Sed in rem praesentem veniamus.

IN

IN FRAGMENTUM

ANIMADVERSIONES.

PRaemittitur Corippi libris Fragmentum, quod non tam particulam alieni operis, quam Praefationem Librorum de laudibus Iustini Minoris censet Barthius lib. XXV. cap.3.

Vers.18. Quum vox desideraretur, τὸ *sacra* de suo addidit Dempsterus. Sed & victores hic cum victis parum decore composuisse merito Corippus videri posset. Malim idcirco:

. . . . Nunc Marte peracto
Victores victi vestra famulantur in aula.

Sic lib. I. in laud. Iustiniani v. 141:

Foedera seu pacis cum VICTIS VICTOR *iniret.*

Satis alioqui tute, quod inseruerat Dempsterus, *sacra* retineri potest, nam & sic passim loquitur noster.

IN PANEGYRICUM

AD ANASTASIUM.

Vers.45. T*Ibi sanctio vestrum*. Lege *tibi saucla vestrum*, ut *saucia* ad *caussam* referatur, quod suadent, quae sequuntur:

. . . Fessae miserere senectae,
Vulneribusque meis solita pietate medere.

Sic in Praefat. v. 43:

Nudatus propriis, & vulnera plurima passus
Ad medicum veni.

IN

IN LIBRUM PRIMUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS.

Verſ. 57. SIne dubio reponendum, *aut credas omina fingi*, adſtipulante illuſtri Heinſio ad Sabin. epiſt. 3. v. 82. Verum de crebra hac permutatione conf. Carrionem in Val. Flaccum lib. I. v. 231., & Ioſ. Mercer. ad Ariſtaenetum lib. I. epiſt. 3.

58. Quum omnia, tum hic, tum in ſequentibus, futuri temporis memorentur geſta, & praeterea laboret metrum, malim omnino:

Fortia virtutum mirabitur acta tuarum.

60. Recte pro *prae ſe*, quod olim legebatur, Dempſterus reſtituit *per ſe*, id eſt ſua ſponte, idque iam Ruizius in margine notarat. Eadem locutio reddenda Curtio l. IV. c. 4. §. 5: *Neptunum occupati maris vindicem arripuiſſe belluam, ac molem brevi profecto ruituram*. Lege mecum *brevi per ſe corruituram*. Etenim *profecto* turpiter languet.

61. Pro *afficietque*, lege *affligetque*. Iuſtinianus Proëm. inſtit. princ: *Imperatoriam maieſtatem non ſolum armis decoratam, ſed etiam* LEGIBUS *oportet eſſe* ARMATAM. Sane & noſter verſu ſequenti addit:

Barbara Romanos augebunt bella triumphos,
Regnaque ſub veſtris venient fortiſſima plantis.

68. *Concita pulſu*. Lege *concita paſſu*.

89. *Mora nulla Dei*. Nullus hic *Deo* locus. Forte per compendium ſcripturae irrepſit vitium, & legendum:

Fit iuſſis mora nulla, domus mox clauſtra reſolvens.

102. *& ſeqq.*

102. *& seqq.* Imitatus in his est Virgilium lib. I. Aeneid. v. 163., & seqq.

110. *Fretum*. Forte ex saeculi sui genio scripserit Poëta: *Undivagum spectare ferum*; ut *ferum undivagum* dixerit pro *feras undivagas*. Dubitat quidem V. C. Petr. Burmannus, an *ferae* de belluis marinis recte dicantur, & nondum didicisse se ingenue fatetur ad illa Lucani lib. I. v. 412:

Ventus ab extremo pelagus sic axe volutet,
Destituatque ferens.

Sic tamen plus semel Ovidius belluam marinam, a qua devoranda ad scopulum alligata erat Andromeda, & quam Perseus confixit, *feram* appellavit. Lib. IV. Metam. v. 706., 712., & 718. Pedo Albinov. in fragm. de Navigat. German. v. 101:

Seque feris credunt per inertia fata marinis.

Ceterum in Lucani loco, quod obiter addere liceat, pro *ferens* legerim *furens*, sic ut ad pelagus referatur. Inspice quae antecedunt, & idem senties, opinor. Passim voces hae confunduntur. *Furere* autem sicut & *insanire* dici pelagus, ubi ventis agitatur, quis ignorat?

Item. In Spec. Critico tentabam, *undivagum spectare ferum*; & sic sane *fluctivagam praedam* Sedulius dixit lib. V. v. 395. *Feras* autem vocari belluas marinas praeter Ovidii, & Pedonis Albinovani loca, docet etiam Claudianus de nupt. Honor., & Mar. v. 160:

Nec non & variis vectae Nereides ibant,
Audito rumore, feris.

Sedulius lib. I. v. 178. de Iona, quem cetus devora-

voraverat: *tutusque in ventre ferino*; ubi vide Cellarium. Vel sic tamen nihil nunc in Corippo mutari velim, sic enim & lib. II. v. 327:

Fluctivagum pelagus, quod tempestate movetur.

Althelmus de laude Virg. sub init:

Sic quoque fluctivagi refrenas caerula ponti.

Et v. 1082:

Turgida fluctivagis sopivit caerula campis.

Fortunatus de vita Martini lib. IV. v. 1:

Post mare fluctivagum repetens ad littora portum.

115. *Pensare curas*, hic est curas aequare, parili sollicitudine adfici, quod Virgilius *respondere curis* lib. VI. Aeneid. v. 474:

. . . . . *Coniux ubi pristinus illi*
Respondet curis, aequatque Sichaeus amorem.

138. In his, & quae sequuntur aliis, liquide Corippum expressit cultissimus aevi sui Poëta Guntherus in Ligurino lib. I. v. 265:

Quem sibi, dum supra frueretur luce superstes,
Rex patruus dignum gaudebat habere nepotem,
Multaque cognati mandare negotia regni
Sueverat, & socium summis adsciscere rebus.

Confer, si lubet, apud utrumque reliqua. Nam haec ulterius exsequi nunc non vacat.

162. Dempsterus se reposuisse ait *pectus*, quum antea instar monstri *fletus* legeretur, quod si non placeat, scribi posse *vultus*. Sed dudum Ruizius in margine editionis suae notarat: forte *pectus*, aut *vultus*. Ultimum id firmatur ex lib. I. Aeneid. v. 469:

Multa gemens, largoque humectat flumine vultum.

180. Lege: *sceptra suo*.

181. *Ur-*

181. *Urbis*, *& orbis*. Solent ita de Roma, aut Constantinopoli, Urbibus Regiis, loquentes, illis *orbem*, tamquam pedissequum adiungere. Sic v. 248. *lux urbis*, *& orbis*. Lib. III. v. 79. *spes urbis*, *& orbis*. Rutil. lib.I. Itiner. v.65:

Dumque offers victis propriis consortia iuris,
Urbem fecisti, quod prius orbis erat.

Sed ibi malim:

Orbis fecisti, quod prius urbis erat.

208. *Nam quis*. A Corippo, ni fallor, venerat, *neu quis*. Semper τὸ *nam* antecedentium rationem innuit, hic vero, ut prioribus cohaereat, nec Lynceus forte viderit. Ego certe stuporem meum lubens profiteor.

219. Legendum, inquit Dempsterus, *Hinc est quod Iuvenis*, aut, *Hinc etiam Iuvenis*. Sed & utrumque hoc iam praeceperat Ruizius in margine editionis suae. Ceterum, parum quidem interest, malim tamen, *nota virtute laborans*.

224. *Discreta ratione vocans*. Ruizius in margine ad *vocans* adnotat: forte *notans*, aut *volens*, *videns*. Quae fideliter satis sua fecit Dempsterus, quando scribit: *Non placet*, *& forte est*, *ut possit legi*, *notans*, *volens*, *videns*. Sed nec tot coniecturis opus est. Sensus constat, dum recte hoc pacto instituatur constructio. *Hic vocans famulos fideles*, *urgebat properare primordia prospera regni bene suscepti ratione discreta*, *& iubebat parare cuncta*. Confusior paullo verborum est structura, at Corippo talis haud insolens.

243. In hoc versu sensum desidero. Legendum forte:

Credere quod possis non durum vivere corpus.
Id est, corpus non durum, seu rigidum. (uti mortuorum esse solet) quod possis credere vitali adhuc aura frui.

252. Lege *tantos* pro *tot*. Ruizius perperam mutat. Claud. lib.I. de laud. Stilich. v.170:

Arebant tantis epoti millibus amnes.

278. Lege *neto auro*, quemadmodum coniecisse video Heinsium ad Ovid. in Ibin. v.74.

308. *Dilecti numen struerent*. Quid haec sibi velint, non capio. An legendum? *Dilecti tumulum struerent*, aut *Dilecti lumen struerent*, ut indicentur faces sepulcrales, in funeribus & sacris adhiberi solitae iam veteribus olim Christianis. Sic infra lib.III. v.39:

Maestaque funereas accendunt agmina ceras.
Ubi vide Dempsterum. Forte quis dixerit huc pertinere Minucii locum in Octavio cap.38: *Ego vos in hoc magis miror, quemadmodum tribuatis exanimi, aut non sentienti* FACEM, *aut non sentienti coronam: cum & beatus non egeat, & miser non gaudeat floribus. At enim nos exsequias adornamus eadem tranquillitate, qua vivimus, nec adnectimus arescentem coronam.* Atque ita vel hinc constaret, antiquis olim Christianis (eorum namque hic caussam agit Octavius adversus Caecilium) morem hunc plane fuisse incognitum, qui tamen apud sequiores deinceps adeo invaluit. Sed quia cum in sequentibus, tum etiam in iis, quae praecesserunt, nulla prorsus *facium* occurrit mentio, at unica de coronatione mortuorum, a Christianis negligi solita, Gentilibus contra supersti-
tio-

tiosissime observata, malim omnino legere: *Quemadmodum tribuatis exanimi, aut sentienti pacem, aut non sentienti, coronam*. Idque pene flagitare videntur quae continenter addit, *cum beatus non egeat, & miser non gaudeat floribus*. Quibus ex verbis manifestum est, in superioribus cum beatum & non beatum, vel sentientem pacem ac non sentientem sibi opposuisse. Et haec hactenus. Nunc ad Corippum redeo.

320. *Stadia in contraria*. Dempsterus legit *studia*. Firmat Virgilius lib. II. Aeneid. v.39:

Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Et Statius lib.V. Theb. v. 148:

Nec varius fremor, aut studia in contraria rapti
Dissensus, ut plebe solet.

322. Sensus nullus est. Evadet, si sic distinxeris:

Nam viridis vernis campus seu concolor herbis,
Pinguis oliva comis, luxu nemus omne virescit
Aestatis, roseus rubra sic veste refulgens.

326. Lege: *Autumni tempus*.

334. . . . *Referam*. Sic trunce editur. Scaliger, ut suppleret, legit *Orsilochum referam*. Dempsterus *Cecropidem*. Neutrum probat vir doctus ad Marmora Oxoniens. pag. 167., & mavult *Heniochum referam*. Savaro *Oenomaum* hic invenit in not. ad Sidon. carm. 23. pag.198. probante cl. Perizonio ad Aelian. Var. Hist. lib.III. cap.38. in fin. Nullum ego definio, nec possum; nescio enim quid scripserit Auctor.

IN LIBRUM SECUNDUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS.

Verſ.12. CUM prius reſcribere vellem *formator & altor*, aut *ſervator & auctor*, mox me retinuit Althelmus, qui Corippum aemulatus fuit.

16. *Formatrix*, lege *ornatrix*. Iterum habet v.20:

Formavit varias, habitu diſtante, figuras.

Quae crebra verbi *formare* repetitio informis eſt, nec toleranda.

18. *Ornavit*. Lege *armavit*.

23. Rittershuſius, propter metrum, emendat *limum*. Quod firmat Claudian. Mamert. contra Poëtas vanos v. 42:

Formatumque hominem limo, & ſpiramine ſacro
Affatum referens.

Althelmus in Carmine v. 396:

Edidit affatim ſacro ſpiramine plenus.

28. Lege *perſolvet*.

34. *Et quae non iuſſa.* Ruizius, & Dempſterus hic varie emendant, aut *& non permiſſa*, vel *quae non iuſſa*, aut *numquam iuſſa*. Quum tamen nulla harum lectionum potior ſit vulgata, qua nihil melius: Et dicit: quae vident homines, & quae a te iuſſa ſunt non videri, ſeu mortales tu vidère noluiſti, ſunt ante oculos tuos clara, famulantur tibi, adorant te. Non autem ſenſus elegantia in hoc Poëta ubique adeo eſt expendenda, licet heic loci ſatis quidem conſtet.

43. Dempſterus in veteri exemplari legi refert

fert *genito*. Quod cur adeo ſpernat, non video: quid enim notius inter Chriſtianos ab omni aevo, quam Chriſtum in caelis fidelium cauſſam agere, proque iis apud Patrem ſuum precibus intercedere? Placuere itaque preces Iuſtini Deo Patri; & Filio pro eo deprecanti adnuit. Forte & ſic legi poſſet:

. . . . . . *Placuere Parenti*
Orantis pia verba viri, gemituſque; precanti
Adnuit.

Neque enim Chriſtiani, ubi de divinis Perſonis loquuntur, trium ſemper mentionem faciunt. Sed vel Patris & Filii, vel Spiritus ac Patris, aut Filii Spirituſque.

94. *Omnia viſo*. Sic Ruizius Aſſagrius, & poſt eum Dempſterus repoſuere, quum legeretur *viſu*, & *diem*. Sed haud dubie ſcripſerat Corippus:

. . . . *Omnia viſum*
Congaudent elementa diem.

Lineola, quae loco litterae *m* ſuper *u* fuerat exarata, a ſequenti librario neglecta eſt, ut id fieri frequenter adſolet, & plures notarunt alii, ac quis neſcit?

97. *Gradiuntur*. Ruizio haec parum placet lectio, pro qua reponit *gradantur*. Dempſterus ſcribi poſſe ait *gratantur*, quod & in mentem venerat Ruizio, ſed ſibi minime placere addiderat. Sic legendum exiſtimo:

Ipſaque conſpectis radiantur lumina terris.

Dixerat nube diſcuſſa ubique iubar radios ſpargere, ſolum nitere, ſegetes vernare, & gramina creſcere. Addit nunc, ipſa ſolis lumina, ubi terras conſpexerint ſplendentes, adeo magis adhuc radiari, & clariorem inde lucem exoriri. Cete-

Ceterum vir doctus ad marginem libri sui, cuius mihi copiam fecit celeb. Wielingius, notarat in Ms. esse *gradantur*, id quod Ruizius voluerat, additque legendum *gratantur*. Goetzius inquit: *Fortasse rectius Numina, pro lumina*. Quid audio? *Gradiuntur Numina conspectis terris*. Huc augures! Haruspices!

100. Lege, *tunicaque pios*. Sic metrum flagitat, & saepe noster.

106. *Pelles Parthicae*, quas noster *Parthica tergora* adpellitat, memorantur quoque in l. 16. §. 7. D. de public. & vectig: *Pelles Parthicae, ebur, ferrum Indicum*. Quamvis quidam Codices pro *Parthica* hic scriptum habeant *Baumestiae*, referente Pio Ant. Bartolino Adnot. in Leges cap. 65. (Gruter. lamp. tom. I. syll. 3.)

107. Lege, *quîs solet*, id est *quibus*. Firmant quae sequuntur:

Augustis solis hoc cultu competit uti,
Sub quorum est pedibus regum cruor.

Sed & sic legebatur in Ms. viri docti, quem laudabam, ut nihil adeo dubitandum.

114. An melius forte? *Et coctlo lucidus ostro*. Ut Virgilius, quem imitatur saepius, *& coctlo murice tinctum*. Sed non opus, & magis est, ut vulgatam praeferam, quamvis *lucidus* recte vocetur is, qui purpura est indutus, quo modo & *lumen* de purpureo colore, ac purpura dicitur. Vid. Salmas. ad Tertull. Pall. c. 1. pag. 96. Ramiresf. Pentecontarch. c. 2. fin.

137. Ut sensus evadat, lege *clypei*, & sic quoque coniecerat vir doctus.

163. *San-*

163. *Sancire* hic non est latinum, ait Dempsterus, quare mallet *vincire*. Sed *sancire* longe magis emphaticum, notat enim inaugurare, sanctum & ab aliorum violatione immune reddere, consecrare. Sic *sancire templum* dixit noster lib.IV. v.284:

Sanxerat Augustus Sophiae cognomine templum.

178. *Ore pio sic orans ait*. Cum lectionem hanc salva caesura haud constare animadverteret Ruizius, pro *sic* reponebat *haec*. Sed adhucdum remanebat vitium in *ait*, cuius primam corripi oportuerat. Dempsterus legit *ore pio haec orans dixit*. Optime in Ms. viri docti: *Ore pio sic orsus ait*.

180. *Regendi*. Sic Ruizius, & Dempsterus reposuere pro *regenti*, quod etiam praeferebat Ms. viri docti. Utrumque non male, & suum habet sensum.

201. Huc fere pertinent verba Arcadii, & Honorii in l.5. princ. Cod. ad leg. Iul. Maiest: *Senatorum etiam, nam & ipsi pars corporis nostri sunt*. Et hoc quoque, uti alia plura, ex Corippo imitatus est Gunther. Ligurini lib.V. v.48., & seq.

243. Magis puto ex genio Corippi, *sic bene prom̃eritos*.

252. *Robore*. Sic reposuit Ruizius pro *ab ore*, quod in exemplari erat, ut exhibet quoque Ms. viri docti.

254. Metrum & sensus flagitat ut legamus:

Omnibus officiunt sacrati commoda fisci.

263. Repetitio illa verborum *factum actumve* sententiam misere languere efficit, sed nec metrum constat. Lege:

Quod minus ob senium factum, aetatemve parentis.

314. Sup-

314. Supplet Barthius l. 43. adverſ. C. 18. *pariter pariterque*, cum Putſchio, ac Dempſtero; & ſic legendum notarat vir doctus in marg. libri ſui. Ceterum non raro contingere, ut voces, quae geminandae fuerant, ſemel dumtaxat a librariis ponerentur, dudum monuit Muretus l. VI. var. lect. c. 14.

317. *Diſponunt cantus*, *modulos & cantibus addunt*. Sic reſtituiſſe lectionem priſcam, & modum Michaëlem Aſſagrium non ſine Corippiano quodam genio ait Barthius d. l., quamvis fortaſſe *motum* legi poſſit. In exemplari Th. Dempſteri erat: *Diſponunt cantus & modum cantibus addunt*. Et ita quoque Ms. viri docti.

341. Sic ſaepe loquuntur Imperatores in utroque Codice. Vid. Briſſon. de verbor. ſignif. edit. noviſs., & Ritterſhuſ. ad Plin. lib. III. epiſt. 98.

379. Lege *flere diu tantos*, pro *tot*, ut lib. I. v. 252.

404. *Facta prius*. Lege, *pius*.

IN

IN LIBRUM TERTIUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS.

Verſ. 18. BArthius hic *ruptum* exponit *corruptum*. Sed revera *cuſtos* pro *cuſtodia* ponitur, quam perrupiſſe Cleopatram ait, idque firmat quod anteceſſerat & *vincula fratris* FRANGERET. Parili modo optimos quoſque loqui, dubitabit arbitror nemo.

28. Barth. *ut pius*. At quid opus? An non primus omnium ingrediebatur Iuſtinus? Sic puto.

63. Lege *textis*. Statius, quem aliquoties imitatur noſter, VI. Thebaid. v. 366:

Dumque chelym lauro, textumque illuſtre coronae
Subligat.

68. Barth. l. 46. c. 15. mallebat & *luſibus addere laudes*. Non male. Alioquin edita firmatur ex l. IV. v. 164:

Tum phaleris phaleras, & laudibus addere laudes.

Et l. IV. v. 275: *Et voces vocibus addunt*. Atque ita paſſim.

73. Recte Dempſterus tuetur *convicia*. Nam quemlibet plurium concentum *convicium* indicat. Conf. Commentat. ad Phaedr. l. I. fab. 6.

94. Pro *Ibalia* Dempſterus correxit *Oebalia*. Sed & pro *lumina* legendum videtur *limina*. Paſſim haec confunduntur. Vid. Virgil. II. Aeneid. v. 567:

. . . . *Cum limina Veſtae*
Servantem, & tacitam ſecreta in ſede latentem
Tyndarida adſpicio.

Ubi quidam *lumina*. L. III. Cod. ſentent. reſc. non

posse: *Sed eos, qui talia rescripta meruerunt, etiam lumine Iudiciorum expelli*. Al. *limine*. Quid ni melius? At haec diutius persequi infiniti foret operis.

106. Mallem, *parcus*, ni sic loqui amaret noster. Supra l. II. v. 376: *Parvosque cibos sub nocte reponit*. Et alibi. Sed & antiquiores parili modo locutos fuisse patet ex iis, quae notant Burmann. ad Lucan. l. II. v. 128. Cort. ad Plin. lib. VIII. epist. 14. §. 14.

110. Ruizius, & Dempsterus emendant, *potusque*. Tu distingue:

. . . . Praesumere parcius escas
Iure facit, potumque; parum sapientia quaerit.

112. Quum prima in *gravia* corripiatur, Dempsterus malebat *praegrandia*, meliore sane metro, sensu tamen parum adposito. Ego *plus gravia* retinuerim, qui sic censeo cum celeb. Burmanno ad Calpurn. ecl. 3. v. 69: *Si qua forte, sine suspicione corrupti a librariis loci, talia occurrunt, toleranda, sed ubi alia & sincerior lectio est, non obtrudenda*. Quod si vir magnus de elegantioribus ita iudicaverit, quid ni & nobis idem de Corippo dicere liceat? Poëta quidem pro saeculo, quo vivebat, satis gravi, sed quem tamen aetatis suae genius haud parum corrupit. Nec itaque magno adeo opere caesuram semper curasse videri potest, ut & adstruunt loca plurima, quae omnia librariis tribuere ego sane non ausim, maxime ubi lectio ingeniosior occurrat, quam ut a rudi sciolo profecta videatur. Confer ipsum Dempster. ad lib. III. v. 148.

117. Le-

117. Lege, *possent*; sic sensus exigit.

119. Lege, *fama*.

156. Sensus ac metrum *fiebat* respuit. Ruizius, & ex eo Dempsterus, reponebant *favebat*, aut *fremebat*. Legendum, ut arbitror, *votisque suis nova Roma nitebat*. Firmat lib.IV. v.101:

Sol radians, & Consul ovans, nova Roma nitebat.

217. Mirum, nec Ruizium, aut Dempsterum voluisse, *epulis onerare superbis*. Nam & obvia est emendatio, & amat hoc verbum noster.

242. Hoc loco frustra emendationem tentat Dempsterus.

258. Ultimus editor (Goetzius) substituit ὁ πάνυ, *ter facie suspexit Avar*. At si Menandri excerpta consuluisset, facili negotio potuisset animadvertere, nomen Avaris latere, qui legationis princeps ad Iustinum missus fuerat; atque adeo scribendum *Tergitius*, vel *Targitius suspexit Avar*. Vide Menandrum.

IN LIBRUM QUARTUM

DE LAUDIBUS IUSTINI AUGUSTI MINORIS.

Verſ. 14. Turbatiſſimus ſenſus; ſic lego:
. . . *Studio ruit agmen emendi*
Robora ſilvarum: tunc plauſtra gementia ducunt
Magnis ponderibus, tractu ſtridente rotarum
Explicitae molis. Liquidiſſime.

23. *Congeminant*, lege *congeminat*, ut ad conciſorem referatur. Sin malis ad arbores, repone, *crebriſque ſecuribus ictae Congeminant*.

40. Duplex *que* peſſime hic inſeritur. Lege: *Iliciaeque trabes fortes, & pallida buxus*.

47. *Tonat aethere pulſans Malleus*. Muncker. ad Hygin. fab. 64. emendat *aethera*, recte, ut puto.

78. *Partes quique ſuas*. Melius haud dubie *partes quiſque ſuas*. Nec forte ſic ſcripſerit auctor.

97. Lege, *votiſque pium ſe ſe obtulit orbi*: aut, *pie ſeſe obtulit orbis*.

128. Nullum hercule ſenſum extorquere valeo, qui meus forte ſtupor eſt! Nec ſuccurrit quidpiam, cui merito adquieſcas. An denuo in metrum peccarit Corippus, & legendum: *Cuius & amiciens radiabat purpura gemmis*? Ut verum fatear, non puto. Ampliandum itaque.

137. Malim legere *reddunt*. Alterum nimiam barbariem redolet, & ab aetate Corippi magis ſemotum.

139. Poſt *tecum* tollenda interpunctio. Sic conſtiterit ſententia.

143. Le-

143. Lege, *Conscripti Patres qua voce citati Accedunt*; sublata distinctione.

146. *Consulis, & Mundi Domini*. Sic Antoninus apud Volus. Moecianum l.IX. D. de lege Rhodia: Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος. *Ego quidem Mundi Dominus*. Ubi tamen fuit, qui mundum sive ornatum muliebrem intelligeret. Bellissime profecto!

153. Lege *vectant*. Iacobus Philippus Tomasinus de Donariis cap.I. citat:

Et sua placandis nectunt donaria Diis.

Quod videtur ἁμάρτημα μνημονικόν.

171. Non concoquo. Lege: *Sic quos ille rigat* (aut *riget*) *fontes*.

237. Ruizius in margine adscripserat: forte *tectis*. Sed *sectis* est, divisis, certo ordine, & numero procedentibus.

268., & 269. Lege *duxit*, & *sint*.

294. Sensus est perturbatior. Paullum mutata lectione sic transposuerim:

Spiritus & Sanctus subsistit, numine fulget,
Tres sunt personae, substantia creditur una,
Utque Pater Deus est &c.

300. Lege:

Sponte sua verus factorque, & conditor orbis
Factus homo est.

Etenim *verum hominem*, opponit *vero Deo*. Quam autem τὸ *venit* hic miserum languet!

304. Lege, *hominique profecto Consimilis*. Ex compendio scripturae error obvius. Supra similiter *verum hominem* Christum dixerat, neque destitisse tamen *verum Deum* esse, v.300. dummodo & ille

& ille locus recte legatur. Ceterum Corippum imitatus fuit Guntherus lib. V. Ligur. v. 154:

Instabat veneranda dies, qua Christus in una
Aequalis Deitate Patri, sine temporis ortu
Natus ab aeterno, sub tempore temporis auctor
Caelitus infusa voluit de Virgine nasci.

Vide quae apud eum sequuntur, quaeque praecesserunt in Corippo, adparebit clare. Confer, si lubet, Venant. Fortunatum de partu Virg. v. 37., & seqq.

309. *Honori*. Malim *honore*.

350. Lege, *dent sanguine poenas*; aut, *udasque suo dent sanguine terras*.

367. Lege: *Adspectu mitis, iuncta gravitate benignus*. Sic supra locutus erat plus semel.

EDITO-

EDITORIS
IN TEXTUM EMENDATUM
CARMINUM FL. CRESCONII CORIPPI
ADNOTATIONES.

IN FRAGMENTUM
SEU PRAEFATIONEM.

Verſ.3. H*Oſtileſque manus decreſcere fecit.*] Per mutua nimirum praelia, quae inter ſe miſcuerunt, quod enucleatius Poëta exponit v. 12., & ſeqq. Martialis lib.VII. ep. 53. *v.6*:

Decrevere greges, cum cadit agna frequens.

4. Henricus Valeſius hunc verſum allegans in notis in Excerpta Conſtantini Porphyrogeniti de Legationibus ſcribit, *nexa capillis*, quam lectionem fortaſſe ſuffecit, quia Auctor Miſcellae cap. 16. narrat conſueviſſe Abaros comas faſciis vincire. At ea lectio nimis longe a Ms. Cod. recedit. Lege indubius *dira*. Sic a Claudiano Megaerae *dirum os* tribuitur lib.I. in Ruf. v.35., & Plutoni *dirae inclementia formae* lib.I. de Raptu v. 82.

10. Reſtituta hiſce verſibus interpunctione mirifice conſtat Poëtae ſententia, & elegantia.

12. Egregie fallitur Ruizius adſerens hunc locum haud reſpicere mutuam inter Langobardos, & Gepidas ſtragem ſub Iuſtiniano M. factam, ſed quae anno ſexto Imp. Iuſtini contigit. Co-

rippus

rippus de Iustiniano manifesto hic loquitur, nec dubitare licet, quod haec scripserit multo ante annum sextum imperii Iustini. Vid. Monitum.

15. *Domini.*] Nempe Iustiniani M., qui factus senex barbaras gentes Imperii Romani inimicas ut destrueret, inter se potius committere studuit, quam suis copiis oppugnare. Consule Menandrum in Excerptis, & Agathiam lib. v. Hinc autem Corippus subdit, *milite tuto*. Agathias notat Imperii Romani copias, quae olim 645. militum millibus constabant, redactas fuisse tunc temporis vix ad 150. millia.

16. Restitui *tunc*, quod eleganter adversatur τὸ *nunc* sequentis versus.

18. Supplevi *tua*, haec enim vox prae ceteris, quas alii supposuerunt, accommodatior videtur.

26. *Numinibus*.] Multo magis poëtice, & multo aptius ad illud quod sequitur: *quodcumque movetur*, quod quidem expressum est ex illo Lucani lib.IX. v. 500:

Iuppiter est, quodcumque vides, quocumque moveris.

27. Apposite, *certatim*; quamvis enim Iustinus audierit Legatos Abarum septima imperii sui die, lib.III. v.151. praevenerant tamen eos Turcae; ob quam caussam Iustinum eorum postulata reiecisse narrat Theophanes Byzantius apud Photium Cod. LXIV. Vid. inf. lib. III. v. 360.

30. Persas intellige, & praecipue legationem ab eis Iustino missam per legatum dignitate Zischum, cui, dum iter ageret, defuncto suffecerunt quemdam Mebodem. De hac legatione pluribus Menander in Excerptis.

35. Ine-

35. Inepte hos versus interpretatur Barthius; quos ut recte intelligas, scias oportet Corippum aliud etiam Poëmation edidisse inscriptum: *De Bellis Lybicis* sub Iustiniano M. gestis. Rittershusius addit, *& post sub Iustini auspiciis*, sed falso. Vid. Monitum.

36. *Iam.*] Ante annos, puta, plus minus triginta. Vid. Monitum.

48. Lege *agam*, quod exigit sententiae concinnitas. Porro restitui *porto*, & quidem indubius. Sic Virg. Aen. XI. v.333. Oratores Latinorum ad Aeneam missos dicit:

Munera portantes aurique eborisque talenta.

IN CARMEN PANEGYRICUM

IN LAUDEM ANASTASII.

Oculos iniice in notam a Ruizio ex Ms. descriptam, & ad marginem appositam. Parcant mihi eius manes; satis hinc patet, quanti valeret in legendis, corrigendisque Codicibus Mss. Magno sane ingenii acumine haud opus erat, ut legeret *tropicis*, suppleret *versibus*. Itaque vetus Scholiastes adnotaverat hoc Carmen ex versibus *tropicis*, hoc est *figurativis* constare, & quidem apposite, quia in eo Imp. Iustinus, & Anastasius Quaestor commendantur sub imaginibus ille fontis, hic arboris. Neque insolens est vox *tropicis* ἀπὸ τοῦ τρόπου. Audi Gellium lib. XIII. cap. 23: *Est tamen nonnusquam invenire ita scripsisse quosdam non ignobiles scriptores, ut aut temere, aut incuriose praedam pro manubiis, & manubias pro praeda posuerint,*

rint, *aut tropica quadam figura mutationem vocabuli fecerint*. S. Athanasius in ep. ad Serapionem *tropicos* appellat, qui blasphemе Spiritum Sanctum inter res creatas numerabant; quia nimirum *varios tropos in pravis suis interpretationibus se excogitare dicerent*, ut loquitur veteris Scholiastae nota apud nuperos Operum S. Athanasii editores tom.I. par. 2. pag. 659. Hinc Pneumatomachis *Tropicorum* nomen tribuitur etiam in *Sermone contra omnes haereses*, ex S. Athanasii scriptis magna ex parte composito ab anonymo sequioris aevi scriptore.

Vers.4. *Parvus*.] Barthius mallet *parvis*. Sed Ruizii lectionem immutandam non esse censeo. Hor. lib.IV. od. 2:

. . . . . . *Operosa parvus*
Carmina fingo.

Porro ne adsentior quidem Barthio dicenti hoc carmen esse *dedicationem* sequentium librorum de laudibus Iustini. Si commendationem dicas, non abnuo.

5. *Transfusa*.] Similiter apud Plinium lib.XII. cap.17. §.39. *cupresso fusae*, hoc est expassae.

23. Edidi *praebeas* Barthium secutus. Sed neque displicet lectio, *tu pocula praebens*, quam Ruizius in Ms. Cod. suffectam ab antiqua manu invenit. Erat Anastasius, qui Augustas opes dispensabat, ideoque Augustae beneficentiae aquis pocula infundebat, unde hae traherentur. Quod si malles *pocula* accipere pro eo quod bibitur, haud inepte Corippus dixisset: *Tu, qui Augustas aquas potandas praebes, da ut ipse etiam de illis bibam*.

25. Imi-

25. Imitatur Virgilium Georg. IV. v.46: *Iamque ministrantem platanum potantibus umbras.*

44. *Sacri apices*, ut sentio, appellantur hic a Corippo ipsi hi libri a se conscripti, utpote qui de Iustini laudibus agerent, eidemque Iustino essent dicati; quicquid enim ad Imperatores pertinebat, *sacrum* dicebatur.

45. Vox *sanctio* hic mihi idem sonat ac *dedicatio*. Sic Statius lib.III. silv.3. v.215. scripsit *carmina* alicui *sancire* pro nuncupare, dedicare, consecrare. Eodem sensu idem Corippus usurpat *sanxere* lib.I. v.316., *sancire* lib.II. v.162., *sanxerat* lib.IV. v. 264.

47. *Rivulum* mihi videtur dicere suos ipsos de laudibus Imp. Iustini libros.

Ibid. *Sub cuius nomine.*] Hoc est, cuius auctoritate, seu consilio, aut si mavis, quo patrono. Vid. inf. lib. I. v. 15.

Ibid. *Gesto.*] Virgil. Aen.I. v.319: *Virginis os, habitumque gerens*. Et lib.II. v.89: *Et nos aliquando nomenque decusque Gessimus &c.*

48. *Principis officium.*] Gerens nimirum personam *Poëtae*, seu Panegyristae Principis Augusti Imp. Iustini. In hanc sententiam facile mecum ibis, si conferas v. 7. lib. I. Claudianus in Praefat. Epithalamii Palladii, & Celerinae:

Carmen amor generi, soceri reverentia poscit,
Officio vatis, militis obsequio.

IN LIBRUM PRIMUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verſ.1. EQuidem malim cum Putſchio legere:

Imperium, culmen rerum, non motibus ullis,
Non armis ſumtum, non ambitione potitum;

quamvis aliter Barthius ſenſerit, & in textu aliter poſuerim plus aequo verecundus in corrigenda Ruizii editione. Enimvero poëmation maiori quadam maieſtate ſic incipit, ut Poëtae ſequioris aevi curare ſolebant fumum ex fulgore, non ex fumo dare lucem cogitantes. Notes autem volo eleganter Corippum primo generatim *motus* nominare, deinde vero eos diſtinguere in militares, & civiles, quia alterutra pluribus fuit via, qua ad Imperium evecti ſunt. Contra Iuſtinus tanta tranquillitate populi evectus eſt, ut Victori Tununenſi notatu digna viſa fuerit.

15. *Urget amans Dominos..*] Ruizius edidit *Dominus*; & dubius haeret an ſit Iuſtinus, an vero Anaſtaſius. Reſtitui *Dominos*, *Iuſtinum* intelligens, & eius uxorem *Sophiam*. Porro ſcite Corippus amori Anaſtaſii in Principes tribuit, quod ipſi auctor fuerit, ut Iuſtini laudes carmine celebraret; & ſic in Paneg. v.31. de Anaſtaſio ait:

. . . . . *Quem Chriſti munere fidum*
Cognovit Princeps.

18. Praeter Braulionem, & Arnobium ab aliis citatos utitur voce *deſtina* S. Fulgentius de coniugali debito §. 1: *Parieti inclinato, & macerlae impul-*

impulsae non neglexit Doctor egregius consolationis destinam, Christo in se loquente, supponere.

22. *Magnus.*] Huius nominis Dux equitum sub Iustiniano M. saepe laudatur a Procopio de bello Gothico.

25. Hunc versum ab eo, qui sequitur, puncto interiecto, quod apponendum erat in fine proximi superioris versus, perperam typographus disiunxit. Nemo alius est *successor, redivivaque gloria Petri*, quam Theodorus, cuius nomen a Ruizio corruptum restitui ex Menandro in Excerptis. Porro Menander non modo certiores nos facit fuisse illum Petri filium, sed etiam fuisse sub Iustino magistrum officiorum; agens enim de legatis a Tiberio Iustini successore ad constituendam cum legatis Persarum Regis Chosroae pacem missis, haec habet: *Fuerunt, qui missi sunt a Romanis, Theodorus Petri filius, qui prius quidem magister officiorum fuerat, tum vero Comes erat largitionum &c.*

Ibid. *Redivivaque.*] In Mss. passim confunduntur voces *redivivus*, & *recidivus*. Vid. infra ad v. 350.

35. *Purpureas velata comas.*] Iulia Imp. Caesaris Augusti uxor sub imaginibus *Salutis*, *Iustitiae*, & *Pietatis* in numismatibus repraesentatur, & solummodo in iis, quibus inscribitur *Pietas*, visitur *velata comas*.

36. *Pietatis imago.*] Pietatem Corippus inducit, quia Iustinus initio Imperii sui ea potissimum virtute insignem se ostendit.

38. Scripsi *sancto diademate*, sed forte melius scripsissem *sanctum caput*. Lib. II. v. 165., ubi

re

re ipsa factum describitur, quod hic factum fingitur per visum; sic ait:

. . . . . *Sacro diademate iussit*
Augustum sancire caput.

43. *Secundis.*] Nempe *partibus*, quas Iustini erat agere accipiendo Imperium; primas enim egerat Iustinianus, qui moriens eum sibi in Imperio successorem elegerat. *Secundarum*, ac *tertiarum* dicebantur actores illi, qui secundum, tertiumque in agendo locum obtinebant. Vide Plinium lib.VII. cap.12. seu §.10., & Val. Max. lib.IX. cap.14.

52. Cum in Ms. Cod. visum sit Ruizio librarium scripsisse *sudores nunc*; fortassis si legas *modo curas*, vestigiis Ms. Cod. inhaerebis magis.

57. Scripsi *omnia*; ut indubius legisse videtur Ruizius in Ms., aptam enim loco sententiam ea vox conficit. Alii suffecere *omina*. At si opus foret, malim *somnia*. Saepe quidem in Codd. τὸ *omnia* pro *omina* irrepsisse non pernego, sed saepe etiam in Mss. Codd. occurrit, ut si qua vox desinat in littera, per quam incipit subsequens, ea littera non duplicetur; & certe aptius *somnia* cum verbo *fingi* coniunges. Virgil. ecl.VIII. v. 108:

Credimus? An, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

59. *Miratus.*] Horatius lib.IV. od.9. v.15:

. . . *Et aurum vestibus illitum*
Mirata, regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacaena.

61. Allu-

61. Alludit ea, quae latius leges lib. IV. v.48., & seqq., & quae pluribus exponere studui in Monito.

77. Mecum si legas *Dominis*, restitues profecto Corippo, quam eleganter exprimere intendit, custodis promptissimam solicitudinem nunciandi Iustino, & Sophiae Callinici ad fores intempestivum adventum. Hinc v.89. inquit: *Fit iussis mora nulla Dei*. *Dei*, qua religione paullo ante v.85. dixerat: *Licet haec Deus omnia fecit*; Et v. 52: *cape dona Dei*.

Ibid. Male locata est interpunctio. In fine huius versus unicum punctum apponas oportet; & duo puncta in fine versus proxime sequentis.

98. Vide notas Barthii.

104. Videtur describi Portus iam Hormisdae, aut Iuliani, deinde vero Sophianus, ac deinceps aliis etiam nominibus appellatus, qui in veteri novae Romae descriptione in Regione III. statuitur. Ibi Palatium fuisse Sophiae nondum Augustae adfirmat Codinus, & Theophanes narrat Sophiana ad eum Palatia fuisse a Iustino Aug. extructa, quia, cum esset Curopalata, Iustus eius filius ex Sophia in aede S. Michaëli sacra ibidem sita sepultus fuerat. Corippi versus conveniunt cum epigrammate in Palatia Sophiana, quod Mariani Scholastici nomine inscriptum exstat in Anthologia, apud Zonaram vero nomine Agathiae.

118. *Intolerabile* visum est, narrante Suetonio in Iul. cap.78., quod Iulius Caesar Senatum exceperit sedens pro aede Veneris genitricis. Contra vero Tiberius, teste Dione lib.LVII. §.11.

Magi-

Magistratus semper, ac si in Democratia, honorabat, Consulibus etiam assurgens, quibus solitum quoque *decedere de via*, addit Svetonius in Tib. cap.31.

133. *Te Principe dignum*.] Hoc est *Principatu*, ut infra lib.III. v.124: *quarto Consule*; seu mavis, dignum ut te Princeps in successorem eligeret.

137. Recte *dispositu*; quod si malles legere *dispositus*, sic infra v.260:

. . . . : *Iam signa, ducesque*
Dispositi.

157. Barthius hunc versum mirifice restituit.

158. Id obsequii genus Iustinianum, ac Theodoram eius uxorem exigere consuevisse notat Procopius Hist. Arcan. cap.29.

160. *Sorte*.] Sic infra v.273: *humanam sortem*, hoc est fatalem necessitatem; & v.307: *forti senioris adempti*; & lib.IV. v.345: *sorte mea tristis*. Virg. Aen. lib.II. v.555:

Haec finis Priami fatorum, hic exitus illum
Sorte tulit.

162. Legendum esse *vultusque*, comprobat Virgilius Aen. I. v.469., & Barthium in Barthio quaero aliter sentientem; videtur enim haud animadvertisse ad superiorem v.119.

166. Barthius hunc versum modo subintroductum, modo immutandum censuit. At temere illud sibi finxit, & hoc alterum exsequutus est minus feliciter. Multo rectius a me restitutum esse confido.

196. Allu-

196. Alludere videtur ad SS.Trinitatis mysterium non ineleganter quidem, sed minus religiose. Quid simile habes apud Ausonium Edyllio I.

252. Incaute typographus suppositam a Ruizio vocem *cunctos*, in textu etiam emendato posuit. Lege *tantos* secundum lectionem, quam in Cod. Ms. Ruizius invenerat. Significat autem *tot*, ut apud Valer. Flaccum lib.v. v. 635:

. . . *Quid tantae coëunt in praelia gentes?*

Et eadem voce pro *tot* utitur Corippus aliis etiam in locis.

262. Forte reponendum *tremiscant*; sic enim sermonem compleret elegans apostrophe multo significantiorem, ac gravem emphasim continens.

308. Locum usquedum a nemine apte emendatum, explicatumque ob oculos habes. Liquent omnia, si ad conventum procerum referas τὸ *quo*, & legas, *Delectum Numen struerent*. Scias autem oportet ex Festo, quod *struere antiqui dicebant pro adiicere, augere*; qua significatione usurpat Persius sat. 2. v.44:

Rem struere exoptas caeso bove.

314. Barthius in hos versus multa differit, sed aqua haeret, ut aiunt; egregieque fallitur Dempsterus in dubium revocans, an suo loco Circi descriptio hic inserta fuerit a veteri librario, cum ludi Circenses celebrentur lib.II. Optime hic Circum Corippus describit, ut locum designet, quo statim ac rumor increbuit novum a Senatu Imperatorem electum fuisse, populus universus properavit, ut eum salutaret;

in Circo enim primum, mos erat, ut novus Princeps se spectandum praeberet.

320. *Partes.*] Hoc est *factiones*; sic lib. II. v. 310.

322. Lego *verni* hoc est temporis, seu mavis Corippus *verni* pro *veris* usurpavit, qua ratione *verno* pro *vere* usurpat infra lib. III. v. 152., nec semel ita etiam loquitur Plinius lib. III. cap. 3., & 5., necnon lib. XIX. cap. 5.

Ibid. Scripsi *russeus*, & aeque bene scripsissem *rosseus*, necnon etiam, secundum Ms. Cod. Ruizii, *roseus*, prima producta. Adi notas Barthii; sed luculentius rem pertractat Salmasius ad Aelium Lampridium in vita Antonini Diadumeni, ubi hisce Corippi versibus recitatis subdit: *En tibi* roseus *prima producta. Qui nobis illam Corippi editionem adornavit, dum putat roseum esse a rosa, perperam structuram versus mutavit, & posuit*: Aestatis roseus. *Isidorus de equis*: Color hic praecipue spectandus, badius, aureus, roseus, myrteus, cervinus, gilvus, glaucus, &c., *ubi* roseus *est* russeus. *Idem de coloribus Circi*: Circa caussas quoque elementorum item Gentiles etiam colores equorum iunxerunt, roseos soli, id est igni, albos aëri, prasinos terrae, venetos mari. *Quis non videt* roseos *esse* rosseos, *vel* russeos? *Graeci, cum scriptum passim invenirent ruseum, ipsi quoque* ῥούσιον *dixerunt non* ῥόσιον. *Glossae*: ῥούσιον φάρος, vexillum; *vexilla enim coloris erant russei, vel flammei, unde &* flammulae *dicebantur vulgo, nam* flammulum *&* flammeum, *ut* russeum *&* russulum. Flammeum, vexillum *Ammiano Marcellino*.

Eaedem

Eaedem Glossae : πυῤῥὸς, ruſeus, robricus, rufus. *Poëtae Graeci infimi aevi* ruſſatam *factionem*, ῥούσιον *appellant*. Lib.v. epigrammatum εἰς Ἰουλιανὸν ἡνίοχον ῥουσίων :

> Ἕλκων, μεθέλκων ῥουσίου τὰς ἡνίας·
> Ἰουλιανὸς οὗτος ἅρμα ῥουσίου
> Ἔχων ἐνίκα τῷ ἐναντίως δρόμῳ.

Sic roſeus, *vel* ruſeus, *ut tunc ſcribebant* eſt ῥούσιος, *veteribus* ruſſeus.

324. Mirum plane eſt neminem animadvertiſſe legendum hic eſſe *Venetus*, qui color adnotante Vegetio lib.IV. de re milit. cap.54. marinis fluctibus erat ſimilis; & idcirco *caeruleus* quoque dicebatur, & *Thalaſſicus* ex Graeca voce θάλασσα *mare*.

Ibid. *Ferrugine dives & oſtro*.] Imitatur Virg. Aen. 1I. v.772:

> . . . *Ferrugine clarus & oſtro*,

hoc eſt, oſtro coloris ferruginei, qui idem eſt ac color *caeruleus*, ut conſtat ex Plauto Mil.IV. 4. 43: *Palliolum habeas ferrugineum, nam his color thalaſſicus eſt*.

327. Bulengerus hunc citans Corippi locum pro *una* legit *urna*, nullam huius lectionis adferens rationem, at profecto acute alludens adhibitam in Circenſibus ſortitionem tum locorum, tum quadrigarum, de qua idem Bulengerus cap.13.

328., & 329. Hiſce duobus verſibus ſuo in loco, unde dimoti fuerant, reſtitutis, omnia bene conveniunt. Itaque notat Corippus inſtitutas primum fuiſſe quatuor Circi factiones ad quatuor anni tempora deſignanda, deinceps vero, quia

 alba-

albata, & viridis factio in unam coaluerunt, coniunxerunt se in unam & aliae duae; & hinc duae solummodo superfuerunt factiones, quae aestatem cum autumno, & hiemem cum vere significabant, Prasina nimirum & Veneta, quae reliquis duabus praestantiores semper fuerant, quia modo uni, modo alteri addicti fuerunt Imperatores, ut Prasinae Caligula, Nero, Verus, Commodus, Avitus, Venetae Vitellius, Caracalla, Iustinianus. Nec reputes, quod reliquae duae omnino extinctae fuerint, manserunt enim etiam illae, sed obscurius, veluti harum pedissequae, quibuscum coniungebantur, ut plures evincunt sequioris temporis auctoritates, quas vide apud laudatum Bulengerum de Circo Romano, & ludis Circensibus cap.49.

332. Ex Virg. Aen. V. v. 154:

. . . Post hos aequo discrimine Pristis,
Centaurusque locum tendunt superare priorem.

Notes autem velim Corippum metas dicere aequo inter se discrimine distantes, quia secundum quasdam architectonicas rationes illud statuebatur, ne tumultuosus fieret equorum cursus si brevius foret, & si longius ne equi nimium defatigarentur, & ne aliqua in parte Circi spectatores oculis sequi nequirent aurigas, quibus studia in contraria sciffi favebant.

334. Lacunam supplevi adiiciens: *Heniochum haud referam*. Virgil. Georg. lib.III. v.113. cecinit:

Primus Erichthonius currus & quattuor ausus
Iungere equos, rapidisque rotis insistere victor.

Hic translatus inde est inter caelestes imagines sub

ſub nomine Heniochi ; Heniochus enim quaſi ἡνίαν ἔχων *habenas tenens*. Manilius lib.I. v.362:

Heniochus, ſtudio mundum, & nomen adeptus,
Quem primum curru volitantem Iuppiter alto
Quadriiugis conſpexit equis, caeloque ſacravit.

At Eratoſthenes Cyrenaeus in Cataſteriſmis cap.13. Heniochum fuiſſe Erichthonii aurigam ex Euripide narrat.

335. Hunc verſum foede corruptum reſtitui medicinam praeſtante Cicerone lib.1I. Tuſc. §.67., ubi ſic loquitur : *Vel equi Pelopis illi Neptunii, qui per undas currus ſuſpenſos rapuiſſe dicuntur, excipient te, &, quo velis, perferent*. In arca Cypſeli equi Pelopis cum Oenomao decertantis cum alis caelati viſebantur teſte Pauſania Eliac.I. §.17., & Palaephatus de incredibilibus hiſtoriis cap.30. fabellam ſic explicat : *Pelopem veniſſe in Piſſam memorant, cum uxorem peteret filiam Oenomai Hippodamiam. Ego vero eadem de Pelope dico, atque dixi de Pegaſo. Si enim ſciviſſet Oenomaus alatos eſſe Pelopis equos, utique non permiſiſſet, ut currum ipſius filia conſcenderet. Cenſendum itaque, navigio adveniſſe Pelopa, in quo depicti erant equi alati, atque eo, rapta puella, fuga ſeſe ſubduxiſſe. Hinc fabulae origo.*

336. *Alter*.] Forte legendum eſt potius, *illo*, nempe Oenomao ſocero.

344. Circum Conſtantinopoli inchoavit Imp. Severus, Conſtantinus perfecit, & exornavit. Eius ichnographiam Panvinius lib. I. de ludis Circenſibus aere inciſam exhibet, *ex antiqua*, ut ſcribit, *Conſtantinopolis topographia, quae paulo ante-*

antequam urbs in Turcarum poteſtatem veniſſet facta fuit, excerptam, quae recuſa praeſto eſt quoque apud Bandurium.

350. *Rediviva.*] In Mſs. Codd. paſſim hae voces confunduntur *redivivus*, & *recidivus*, etſi inter eas, docente Chariſio, hoc intereſt, quod *rediviva* dicuntur quae poſt interitum, *recidiva* quae poſt caſum reſtituuntur; aliis vero *recidiva* ſunt caſui priſtino obnoxia. Itaque certior, & loco aptior vox *rediviva*.

353. Malim diſtinguere: *ſanctum ſic Iota*.

355. Alemannus in cap.6. Hiſt. Arcanae hinc colligit, quod Iuſtinianus conſueverit nomen ſuum unica littera *I* notare. An ſatis probabiliter ſenſerit, non iudico.

363. Lacunam ſupplendam eſſe voce *exanimum*, ſuadet ſuperior v. 249:

Cara per exanimum circumdans brachia corpus.

IN

IN LIBRUM SECUNDUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verf.34. ET *quae non iufta videri.*] Secutus fum emendationem Barthii. *Non iufta*, hoc eft *non aequa* viribus potentiae vifivae, feu quae nemo poteft *oculorum fubdere vifui*, ut phrafi utar Lucretii lib.V. v.102.

44. Hunc verfum mirifice reftituit Barthius.

46. Lege potius, *Non fierent*.

70. *Verbis clementibus*.] Laberius Mimographus in Prologo apud Macrobium Saturn. lib.II. cap.7. Iul. Caefarem indicans:

Ecce in fenecta ut facile labefecit loco
Viri excellentis mente clemente edita
Submiffa placide blandiloquens oratio.

72. Quod fuperiores Corippi illuftratores latuit, filia Iuftini dicebatur *Arabia*. Anonymus Antiquitatum Conftantinopolitanarum Auctor, qui fub Alexio Comneno vixit, & a Bandurio editus eft, recenfet lib.I. ftatuas fuper Milliarium pofitas, & has inter memorat: *Sophiae uxoris Iuftini, Arabiae filiae eorum, ac eorumdem neptis Helenae*; quas ftatuas ex alio incerto Auctore *Enarrationum Chronographicarum* apud eumdem Bandurium, *auro obductas fuiffe* difcimus. Praeterea idem ille Anonymus lib.III. defcribens Portum Sophianum quatuor in eius medio fuiffe ftatuas teftatur totidem columnis fuperimpofitas, *Sophiae*, *Arabiae eius filiae*, *Iuftini*, *&* *Narfae Patricii*, *&* *Praepofiti*, *ftructurae praefecti*.

89. Cor-

89. Corrigenda est interpunctio secundum Barthium.

105. Hos versus a Ruizio turbatos, atque corruptos ita Barthius disposuit, atque perpolivit; sed v.109. pro *quia* sufficere malim *queis*, seu *quis*, hoc est *plantis*; & sententiam puncto concludere in fine v.110. Vonckius quoque ex cuiusdam docti viri iudicio restituendum censuit *queis*, quam lectionem sequitur Christophorus Saxius *in Dypthicon Magni Consulis*, sed quia neuter versuum oeconomiam a Ruizio interpolatam correxit, ineptam Corippo sententiam affinxerunt, quasi diceret Romanum Principem consuevisse *calcare cruribus* edomitos tyrannos. Contra vero, versibus in suo ordine restitutis, eleganter Corippus dicit Romanum Principem consuevisse calcare pedibus tyrannos, ut etiam in Fragm. v. 2., & lib.I. v.63., & v.286.

106. *Parthica tergora.*] Sunt pelles Parthicae, quarum frequens mentio apud veteres, & in Codice, qui eas curabant, Parthicarii dicuntur.

111. Fl. Vopiscus in vita Aureliani scribit eum tulisse viris omnibus *calceos mulleos*, ex quo Salmasius colligit non ante Aurelianum proprios tantum fuisse Imperatorum calceos rubros, quos censet dictos esse *mulleos* a pisce huius nominis. Enimvero Oppianus lib. I. Halieut. v. 130. rosei coloris hunc piscem facit; & Seneca lib.III. Natur. Quaest. cap. 18: *Nihil est*, inquit, *mullo expirante formosius. Ipsa colluctatione animam agenti, rubor primum, deinde pallor suffunditur.* Praeterea

terea si Festum audis *mulleis calceis Reges Albanorum primi usi sunt*; & Dio lib. XLIII. §. 43. tradens Iul. Caesarem calceamentis uti interdum consuevisse more Regum, qui Albae regnarunt, quod ipsos genere contingeret propter Iulium, scribit, quod calceamentis altioribus & rubri coloris καὶ ἐρυθροχίᾳ utebatur.

114. *Coclo lucidus auro*.] Malim, *facto*, hoc est elaborato. Virgil. Aen. X. v. 527:

. . . . . *Sunt auri pondera facti*,
Infectique mihi &c.

Est igitur aurum factum, aurum non rude, sed elaboratum, ex quo nimirum aliquid factum sit. Ulpian. l. Cum aurum. D. de aur. & arg. legat: *Cum aurum vel argentum legatum est, quidquid auri argentique relictum est legato continetur, si factum, sive infectum sit*.

130. *Armati*.] Ex sequenti v. 135. videri potest proprium esse cuiusdam viri nomen; & hoc inusitatum non fuisse, probant Fasti Consulares, ubi annus sal. 476. notatur Consulibus *Fl. Armatio*, & *Fl. Basilisco*, & an. 477. *Post Consulatum Basilisci II. & Armati*, qui interfectus est iussu Imp. Zenonis. Vid. Evagrium lib. III. cap. 24. Verum mihi potius videtur Corippus generica *armati* voce esse usus ad designandum unum ex militibus candidatis corporis Principis protectoribus, (qui aureo torque insigniti erant) subitaneo impetu, & inopinato Iustini collo torquem imposuisse suum, non secus ac *Maurus quidam nomine abstractum sibi torquem, quo, ut Draconarius, utebatur, capiti Iuliani confidenter imposuit*, dum Iu-

 lianus

lianus cognomento Apoſtata ſalutaretur Imperator, narrante Ammian. Marcellin. lib. XX. Hanc mihi ſuſpicionem auget, ac fere ſuadet hiſtoria inaugurationis Anaſtaſii Dicori apud Conſtantinum Porphyrogennitum *de ceremoniis Aulae Byzant.* lib. I. cap. 92., ubi pariter legitur quod ſublato Anaſtaſio in ſcuto aſcendit Campiductor Lanceariorum, & impoſuit eius capiti torquem ſuum ſibi abſtractum.

131. Ruizii lectionem in textu intactam reliqui, ſed corruptam puto; quid enim eſt Armatum ter collo novi Imperatoris torquem impoſuiſſe? Si quid audere licet, legerem:

Quod faciens, terno dextram pro munere tendens,

quia mos erat, ut novi Imperatores certa nummorum aureorum ſumma milites donarent, quae ab Ammian. Marcell. *ob nuncupationem Auguſtam debita* dicitur; & quam trium aureorum fuiſſe colligo ex Imp. Macrini concione ad milites, poſtquam eius filium Diadumenum ei in Imperio conſortem acclamarunt, & nominarunt Antoninum; ſic enim in ea Macrinus loquitur: *Habete igitur, commilitones, pro Imperio aureos tres, pro Antonini nomine aureos quinos, & ſolitas promotiones, ſed geminatas*. Vid. Aelium Lampridium in vita Antonini Diadumeni.

137. *Clypei.*] Andreas Goëtzius (& hoc unice profert in ſua Corippi editione ſcitu dignum) adnotat, quod Chriſtianus Gotlibius Schwarzius in ſua *de antiquo ritu elevandi Principes inaugurandos, & de quibuſdam ſacris formulis, & elevandi*

vandi caeremoniis Altorfii 1730. §.8. pag.19. hanc certissimam lectionem proposuit animadvertens voci *clypei* ex sequenti voce *sublimius* litteram *s* male allitam fuisse. Enimvero Corippus loquitur *de ingenti orbe unius clypei*, cuius amplitudinem confirmat v.148:

Adstitit in clypeo Princeps fortissimus illo.

164. Iam antea invaluerat, ut novi Imperatoris coronarentur, quod constat ex libris Constant. Porphyr. *de ceremoniis Aulae Byzantinae*.

188. Lacunam supplevi ex coniectura Rittershusii; nec displiceret sufficere *fecit* pro *iussit*.

246. Barthius ita distinguebat, ut verba *cuius spes magna* ad pinguem terram referrentur, sed mihi arridet magis referre ad Rempublicam.

160. *Pontificum summus*.] Orientalium nimirum, quos inter iam eminebat Patriarcha Constantinopolitanus. Tunc autem hanc dignitatem gerebat Ioh. Scholasticus, qui eam vivente legitimo Patriarcha S.Eutychio mox invaserat; & quia facilis Iustino coronam statim imposuit ita eum sibi devinxit, ut ad mortem usque, quae contigit an. Imperii Iustini XII., in dignitate manserit. Quinetiam cum Anastasius Episc. Antiochiae in responsione sua ad Synodicas litteras Ioh. Alexandrini, a Ioh. Scholastico ordinati, tum Ordinatum, tum Ordinatorem perstrinxisset, e sede sua ob hanc caussam deiectus est a Iustino, teste Theophane in Chronico.

161. *Benedixit*.] Benedicebat Patriarcha no-

 vum

vum Imperatorem manus ei imponens. Ita Patriarcha Epiphanius Iustinianum M. inauguravit, ut in vita S. Sabae Archimandritae narrat Cyrillus eius discipulus.

163. Marcianus fuit Imperatorum primus, quem certo novimus ex testimonio Theophanis, coronatum fuisse a Patriarcha Constantinopolitano.

166. Lego *aether*. Barthius ut probet legendum esse *aequor*, citat v. 103. lib. I., sed frustra; neque enim in domo sua, sed in regia arce Imperatorias vestes Iustinus induit.

170. Imitatur Virgil. Aen. VI. v. 646.

178. Ruizius in Cod. se legisse dicit: *Ore pio sic orans ait*. Error seu librarii in scribendo, seu Ruizii in legendo exstat in voce *orans*. Lege *orsus*, & in reliquis Ms. Codicem sequere.

185. Supplevi, *posuit Deus ipse figuras*, Corippum ipsum imitans in Paneg. v. 16. Vide etiam in hoc libro v. 20., & v. 154.

189. Dele punctum in fine huius versus, scribendum est enim, ut Barthius bene monuit:

. . . . *Utque regantur*
Coniuncta est capiti sapientia, &c.

228. *Quin & caussa rei.*] Visus est mihi Barthius nimis acute hunc versum corrigere voluisse. *Caussam rei* dici plebes puto, quia,

Magnis officiis, summisque laboribus aptas,

ex quibus officiis, & laboribus publica, privataque res pendet. *Ut igitur in seminibus caussa est arborum, & stirpium; sic huius luctuosissimi belli semen tu fuisti*; scribit Cicero II. Philipp. En

quo

quo ſenſu accipienda videtur vox *cauſſa*. Dicit autem Corippus v.216. *plebes* in plurali numero non ſecus ac Columella, S. Auguſtinus, aliique ſequioris aevi ſcriptores; & manifeſto eam partem populi intelligit, quae a Patribus diſtinguitur, & quae in varios ordines, & claſſes diviſa, atque diſpoſita Reipublicae inſervit.

266. Pene ſtolidam Iuſtiniani M. ſenectutem a Corippo in ſanctimoniae ſtudium *frigide* verſam cenſet Alemannus in notis ad cap.8. Hiſt. Arcanae; quod tamen multo frigidius a docto viro notatum eſſe crediderim.

283. Aſſagrii lectionem intactam reliqui, ſed ſi fas eſt, malim legere per ſynaereſim *Marcianus*, quem Iuſtinus Orientis Ducem renunciavit, & quem Imperatoris ἐξάδελφον, ideſt conſobrinum vocat Theophanes Byzantius apud Photium, de familia Imperatoria Theophilactus Simocatta, Iuſtino genere coniunctum Evagrius. Martinus nominatur in Chronico Theophanis tum Graeco, tum in Latinum verſo ab Anaſtaſio Bibliothecario; qua de re eodem nomine potuit etiam, ſi mavis, a Corippo appellari. Hinc autem intelliges quoque cur hic in comitatu novi Imperatoris primus recenſeatur, poſtpoſito etiam Baduario, qui novi Imperatoris erat gener, & mox factus Curopalata. Theophanes cuiuſdam Marcelli meminit, quem Iuſtinianus copiarum ductorem in Perſas miſit an. 561.

284. *Baduarius*.] Al. *Biduarius*. *Bidurius &c.* cuius nominis Magiſter militum in Scythia Iuſtiniani an. XII. memoratur a Theophane, & Iuſtini an. VIII. quidam Comes ſtabuli Imperatorii,

qui

qui ab eodem Theophane Iustini frater appellari videtur. Verum Baduarium, cuius hic meminit Corippus, ab utroque distinguunt tum viridis aetas, tum dignitas Curopalatae. A Iustino cum exercitu missus contra Langobardos, ab his victus est, & non multo post obiit an. 576.

285. *Soceri.*] Hoc est, ipsius Imp. Iustini, cuius filiam Arabiam Baduarius iam in uxorem acceperat.

294. Lege indubius *lacerna*, & nota plane suam versiculo restitutam interpunctionem, qua turbata, nemo usque dum eum recte interpretatus est. Reischius in notis ad Const.Porphyrog. admonet de eo agere Eschembach. Diss. Academ. pag.538., sed hasce Dissertationes cum non viderim nescio quid vir eruditus meditatus fuerit, certus tamen adfirmo, si qua alia ad eum explicandum institit via, cum ceteris aberrasse. Itaque nullatenus Cursor, sed populus in Circo collectus *lacernam* posuit, cuius moris testem habeo Svetonium in Claud. cap.6., ubi ut comprobet Tiberio Claudio Druso Caesari numquam aut officium hominum, aut reverentiam publicam defuisse, etiamsi ad otium concessisset, & ebrietatis, & aleae quoque infamiam subiret, Svetonius hoc memorat: *Quod Ordo equester spectaculis advenienti assurgere, & lacernas deponere solebat.* Utrumque morem tum assurgendi, tum deponendi lacernas, ut nunc pileum, indicat Corippus; & quia hanc alteram honoris speciem Ferrarius *de re vest.* II. 1. 39. ab uno Svetonio sibi indicatam dicit, en modo Corippum habes huius moris alium testem.

Ibid.

Ibid. Haud moror dicere quale veſtimentum eſſet *lacerna*, ſed quia pluviae, ac frigoris cauſſa, praeſertim in theatro, ac ludorum ſpectaculis lacernam ſuperinduere Romani conſuevere, animadvertas velim Corippum rem enarrare, quae facta eſt menſe Novembri.

314. Sic recte Barthius lacunam explevit. Statius II. Achill. v.156: *Thyrſos pariterque levant, pariterque remittunt*.

325. Nempe a Silentiariis, quos Agathias lib. v. appellat τοὺς ἐπιστάτας τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς, *praeſides ſilentii, quod circa Imperatorem obſervari debet*.

330. Diſtingue:

. . . . . . *Tunc ſolis honore*
Omnia clara, ſilent &c.

Sic lib. IV. v.254. de ſole:

. . . *Mundumque illuminat omnem*
Lucis honore ſuae.

Et v. 289:

. . . . . . *Maieſtatis honore*
Plus templum terroris habet.

359. Sic lacunam ſupplebat Rittersh. duplicans vocem *ingens*. Meurſius in Crit. Arnob. lib. IV. cap.15. ſupplendum cenſuit: *fremit undique, & undique murmur*. Utrumque probabile.

375. Du-Freſnius Conſt. Chriſt. lib. II. p.154. hunc verſum Corippi allegat, ubi agit de loco, in quo Imperatorum bona patrimonialia recondebantur, & quem ἰδικὸν vocabant. Enimvero *privatum* abſolute pro re privata Principis uſurpat L. v. Cod. Theod. de exact., ſed mihi videtur

detur Corippus uti hic voce *privata* non secus ac superius v. 257. ad designanda cuiusvis privata bona, quae omnia esse tamen Principis ad assentationem dicit.

379. Malim me legisse cum Vonckio, *tantos*.

401. Sic lacunam supplendam fore Iohan. Meursius etiam censuit loc. cit.

406. Casaubonus ad Svetonium in Augusto cap. 32. notavit hunc versum falsissimum esse nisi *mollius commoda interpretatione* accipiatur; quod quidem constat ex Svetonio loc. cit., ex Dione lib. LIII. p. 497., ex legibus Theodosii, Valentiniani, Arcadii, & Honorii in Cod. Theodos. relatis, ex Spartiano in Hadriano, ex Vopisco de Aureliano, & ex secundo Ausonii Panegyr. ad Gratianum. Si vero Constantinum Manassem audias, suggessit hanc Iustino liberalitatem uxor Sophia.

IN

IN LIBRUM TERTIUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verſ. 6. Rittershuſio adſentior ſupplenti *turba*, ſed reſtituo *ruit*. Sic inferius lib. IV. v. 14:

. . . . *Studio ruit agmen emendi*.

Et hac voce ad ſignificandum multitudinis feſtinantis concurſum ſaepe utitur Virgilius. Aen. I. v. 64:

. . . . . *Troiana iuventus*
Circumfuſa ruit,

Et Georg. IV. v. 185. de apibus:

Mane ruunt portis.

Claudianus de IV. Conſul. Honorii v. 623:

Auſi Danubium quondam tranare Gothunni
In lintres fregere nemus, cum mille ruebant
Per fluvium plenae cuneis immanibus alni.

18. Graeciſmum reſtitui, quo Corippus utitur etiam lib. I. v. 30., & v. 224. Itaque nulla in eo barbaries, ſed manifeſta imitatio Lucani lib. X. v. 56.

28. Secutus ſum Barthium, qui ſufficiebat τὸ *pius*, pro *prius*, at haec quoque lectio improbari nequit.

32. Horum verſuum mirificam reſtitutionem Barthio debes.

59. Barthius ad hunc locum hiſtoriae minus peritum ſe prodit. Conſtantinus M. praeter aedem Sophianam templum etiam SS. Apoſtolorum condidit, quod non ſecus ac aedem Sophianam Iu-

stinianus M. renovavit. In hoc autem templo illis solummodo, qui de Augusta erant familia, sepeliri fas erat. Vide Procopium lib. I. de Aedificiis. Itaque ibidem depositus est Iustinianus.

60. Iustiniani sepulcrum usque ad Latinorum invasionem stetit, & Nicetas Choniates *de Statuis Const.* narrat, Latinos, apertis Impp. sepulcris positis in Herco ad magnum discipulorum Christi templum, noctu omnia diripuisse, & Iustiniani cadaver inviolatum tunc esse repertum. Vid. Bandurium Imp. Orient. tom. I. lib. VI. pag. 107.

61. Hinc creditum est Iustiniani sepulcrum ex auro fuisse; sed hoc, quod minus verisimile videri posset, falsum etiam esse constat ex manifesto Constantini Porphyrogenneti testimonio de caeremoniis Aulae Byzantinae, ubi lib. II. cap. 42. inscripto *de sepulcris Impp.*, *quae sunt in templo SS. Apostolorum*, notat Sarcophagum, in quo iacebat corpus Iustiniani M., fuisse *ex marmore peregrino rari & miri coloris, qui medius fere sit inter colorem Bithynii, & Chalcedonici marmoris, similis marmori Ostritae*. Itaque in hoc Corippi versu Ruizium male legisse suspicor *construxerat*, & potius legendum esse *constrinxerat*, vel quia serras ex auro apposuerit, sic enim Cicero pro Sext. 16. scripsit, *constringi catenis*, *constringi laqueis*, vel quia adiecerit aliqua ex auro, vel ex metallo aurato ornamenta, qua significatione utitur voce *constringo* Martialis lib. XI. ep. 57: *Constringatque tuos purpura texta toros*; hoc est *cooperiat*.

63. Non solum privatorum domus, sed etiam urbis, & arcis sacra moenia ornata sunt coronis.

nis. Sic videntur ornata cuiusdam urbis moenia in veteri ara, quae adservatur in Museo Capitolino. Vid. Monumentorum huius Musei editionem tom. IV. tab. 66.

96. Lege: *Quae Methymnaeis*, oscitanter enim recudit typographus vitiosam Ruizii lectionem. Erat autem Methymna civitas in Lesbo insula, *habens pretiosissimum vinum*, ut notat Servius ad illud Virgilii Georg. II. v. 90:

Non eadem arboribus pendet vindemia nostris,
Quam Methymnaeo carpit de palmite Lesbos.

Ibid. Forte, adiecto finali puncto in fine proximi superioris versus, rectius hos ita legas:

Quae Methymnaeis expressit cultor ab uvis
Pocula! Quae vitreo flagrabant plena Falerno!

Et bene *flagrabant*, Falernum enim *ardens* dicitur ab Hor. lib. II. Carm. 11. 19.

102. Barthius legendum censet: *Gargisaei* ab urbe Γάργα, quam memorat Stephanus, sed notat nusquam alibi hoc vinum nominatum esse. Fortasse legendum est cum diaeresi *Gaurani* a *Gauro* Campaniae monte Massicis & Surrentinis propinquo; celebre enim apud veteres *Gauranum* vinum. Vid. Plin. lib. XIV., Athen. lib. I., & eius meminit Statius Silv. lib. III. carm. I:

Spectat ab Icario nemorosus palmite Gaurus.

Et carm. 5:

. . . *Bacchei vineta madentia Gauri.*

105. Virgil. Aen. VI. v. 605:

. . . *Epulaeque ante ora paratae*
Regifico luxu.

112. *Pondus grave*.] Ruizii lectionem excusant Barthius, & Vonckius. Non abnuam; sed etiam haec mea lectio probabilis, & plane elegantior. Hor. epod. 4. 17:

Quid attinet tot ora navium gravi
Rostrata duci pondere.

119. Cum saeculi aurei scriptores *vivere vitam*, *vivere aetatem* dixerint, haereo an hic corrigere oporteat *fama*.

121. *Ipse triumphorum*.] Iustinianus, qui de nomine suo dici curavit tot urbes, & oppida, & libros, & scholares, & magistratus, & militum ordines, & ipsum quoque, quo utebatur, diadema, quinetiam vel ipsam primam sui nominis litteram, haud mirum est quod etiam in patinis, poculisque, ac vasis Palatii effigiem suam, & res a se bene gestas caelandas curaverit.

149. Dempsterus in sua *de Corippo coniectura* inepte hinc coniectatur Corippum dedicasse hos libros Sophiae Augustae. Corippus non agit hic de libris suis, sed de curis pro bono Imperii regimine, ad quas statim, ac consummatum est convivium, animum appellere una cum coniuge Iustinus sategit. Suscepta autem consilia Sophiae Augustae, eius nomini perpetuo alludens, sacrat Corippus; atque adeo ei *sacra* dicit, utpote plena sapientiae, & *admiranda magis*, quam *commemoranda*. Itaque legebam *sacra*, hoc est *consecrata*; etsi aeque bene legi posse puto, *sacro*, hoc est *dedico*, iam enim non semel Iustini sapientiam ex ea laudavit, ut in Fragm. v. 23., & in Paneg. v.34., & lib.I. v.9., 56., 291. &c., & hinc

& hinc occasionem carpit expostulandi mutuum eius patrocinium.

162. Singula officia Palatina habebant Primates, & Principes suos, sed praeterea universis praeerat *Magister*. Vetus Inscriptio apud Grut. CCCCVI. 1: FL. EVGENIO V. C. EX. PRAEFECTO PRAETORIO CONSVLI ORDINARIO DESIGNATO MAGISTRO OFFICIORVM OMNIVM. Et qui hunc magistratum gerebat ex alio lapide apud Grut. p. DXCIX. 6. videtur etiam dictus *Princeps Officiorum Imperialium*: NERITO . DIVI . CLAVDI . PRINCIPI OFFICII IMPER.

177. In Ms. *Laevaque*, *dextraque*, quam elegantiorem lectionem frustra sollicitavit Ruizius, & ipse oscitanter restituere praetermisi.

196. *Cymbius*.] Acta apocrypha, sed antiqua S. Torpetis inter Acta SS. tom. 4. Maii pag. 9: *Tunc aedificavit Ecclesiam mirae magnitudinis fundatam cancellis, & cymbio aureo fulgentem*. Itaque cymbius est fornix cymbae formam referens.

217. *Superbis*.] Certa emendatio ex Virg. Georg. 1. v. 378.

221. *Narses*.] Vide ad v. 368. lib. IV.

236. *Quos*.] Forte, *qui*.

237. *Admitti*.] Valesius hos versus citans in suis ad Menandrum notis hic legit *acciri*.

258. *Targites*.] Tribus in locis *Excerpta* Menandri de Legatis Avarum ad Iustinum agunt, sed posteriores duo ad unam eamdemque alteram legationem manifesto pertinent. Corippus celebrat primam, de qua in primo Excerpto, ubi licet cetera fusius enarrentur, praetermissum est tamen

tamen Legati Avarum nomen, quod lateret omnino, nisi constaret ex duobus aliis alterius legationis Excerptis, in quorum uno haec leguntur: *Venit denuo Targitius, ut legatione fungeretur apud Imperatorem. Eadem vero dixit Imperatori, & audivit ab Imperatore, quae antea Imperatori dixerat, & quae a se dictis ab Imperatore responsa tulerat*. Igitur primam etiam legationem, quam celebrat Corippus, egit aeque ac alteram Avar nomine *Targitius* Ταργίτιος, seu ut in tertio Menandri Excerpto legitur, *Targites* Ταργίτης; & hinc habes unde in hoc Corippi versu restituerim *Targites*, expuncta monstrosa Ruizii lectione *Ter gazis*, in qua nullus erat sensus.

271. Menander in *Excerptis* tum Legati Avarum ad Iustinum Orationem recitat, tum Iustini responsa, & omnino conveniunt cum sententiis, quas Corippus poëtice hic exprimit. Porro Elias Venetus in sua Carminum Sidonii Apollinaris editione Lugduni 1552. nonnulla adiecit pag. 355. aliorum Poëtarum Carmina ex Cod. Santonensi descripta, & in eo ac si essent Sidonii Apollinaris collecta, inter quae leguntur versus XVIII. huius orationis Legati Avarum ad Iustinum sub hoc titulo: *Epistola Regis Avarum ad Imperatorem Romanum*.

272. In Cod. Santonensi, *stravi*, *subegi &c.*, quia ipsius Regis epistola fingitur.

274. In eodem Cod. *fortis exercitus*, & deinde v. 276. *nondum potuit*.

278. In eodem Cod. *& meruere*, ut in textu correxi.

279. In

279. In eodem Cod. *Ne forte excelsis frustra &c.*

280. In eodem Cod. *Cincta foret. Didicit Dominos patientia ferre.*

282. In eod. Cod. *Hibernos cursus quando &c.*

286. In eod. Cod. *Calcantesque nives, vel stratae marmora terrae.*

287. Hanc lectionem praetuli, quam Elias Venetus in Cod. Santonensi, & Ruizius in Cod. Ovetensis Ecclesiae invenerunt, sic enim pariter Virgil. de Scythiae regione loquens Georg. III. v. 360:

Concrescunt subitae currenti in flumine crustae.

Ubi Servius: h. e. *aquae currentes repente congelascunt.*

294. In Cod. visum est Ruizio fuisse scriptum *Imorem*, & in margine notat: Al. *Imbrum*, vel *Ebrum*. Dempstero placuit legere *Ebrum*, quia etiam supra v.274. eiusdem mentio est fluminis; at Codicis vestigiis pressius mihi videor insistere legens *Imaum*, montem ultra quem Scytharum gentes locat Plinius lib.VI. cap.17.

304. *Sancte.*] Hoc est, firmiter, & quasi ex sanctione foederis. Ulp. in L. *Sacra loca* 9. §. *de divisione rerum*: *Dicimus sancta, quae nec sacra, nec profana sunt, sed sanctione quadam confirmata.*

325. Asconius in Divin. Ciceronis: *Omnem scholam ludum dixere Romani.*

326. *Studium.*] Nempe, ad delectationem, qua significatione saepe utuntur voce *studium* Terentius, & Cicero.

350. *Pro-*

350. *Provisa*.] Meursius legendum censuit *promissa*.

359. *Super est*.] *Super* pro *insuper*. Ita Virg. II. Aen. v.71., & lib. XI. v. 226.

390. Legationem Turcorum ad Iustinum indicat, quae caussa fuit, ob quam Abarorum amicitiam repulit. Rei testem habes Theophanem Byzantium apud Photium Cod. LXIV. haec scribentem: *In Oriente ad Tanaim Turci degunt, qui Massagetae antiquitus dicti, a Persis sua lingua Kermichiones appellantur. Hi tempestate hac Legatos cum muneribus ad Iustinum Imperatorem legarunt, ne Abaros reciperet obsecrantes. Ille munera libenter accepit, omnique adeo benevolentiae, atque humanitatis genere complexus domum remisit. Cumque Abari mox accessissent, qui Pannoniam habitare, paceque frui Romanorum precabantur, ob datam Turcis fidem, pactasque conditiones, repulsam tulerunt.*

Ibid. *Sultan*.] Sic legendum puto, aut *Soltan*, *Soldan*; quae vox *Regem Regum* interpretantur Nicephorus Bryennius, & Scylitzes. Porro hinc novum habes exemplum, quo falsitatis arguuntur, qui Turcos summum suum Ducem sic appellare coepisse saec. XI. arbitrati sunt. Critici iam animadverterant hanc vocem in Const. Porphyr. lib. II. de Them. cap. 11., & praeterea Iustiniano aequalis Persarum Rex Chosroës F. Kabadis inventus fuerat *Assoltan* dictus in argenteo eius nummo Arabicis litteris inscripto. Vid. Du-Cangium in Hist. S. Ludovici Francorum Regis par. 2. differt. 16.

405. Hisce

405. Hifce igitur tribus libris Corippus fibi propofuerat ea folum dicere, quae facta fuerunt a die 14. Novembris ann. 565., qua Iuftinianus obiit, ad Kalendas Ianuarias, quibus Iuftinus, vel ipfa eadem die, vel poftridie obitus Iuftiniani Imperator falutatus, Confulatum iniit. Quoniam vero quae intermedio eo tempore a Iuftino difpofita funt, fecundum ordinem temporum, quibus deinceps feliciter gefta fuerunt, celebraturum fe fore Corippus promittit, equidem puto non uno, qui fequitur, quarto libro, fed quibufdam aliis conceptum opus claufiffe. Verum edax rerum tempus non modo reliquos furatum eft nobis libros, fed etiam quarti libri complementum.

IN LIBRUM QUARTUM CORIPPI

DE LAUDIBUS IUSTINI AUG. MINORIS.

Verf. 11. RESTITUI τὸ *vulgus*, & interpunctionem, ut concinnior fit Poëtae fententia. *Solemne* autem munus appellat nummorum in vulgus fparfionem, quia is femper fuerat novorum Confulum mos, fi quofdam excipias, qui fecuti funt Conftitutionem Imp. Marciani omnem omnino fparfionem vetantem, quae Afporatio, & Herculiano Cofs. lata eft; & quam minus iam religiofe fervatam Iuftinianus M. omnino abrogavit.

17. *Explicitae moles.*] Hoc eft difpofitae ad commodum artificum. Hirtius de bello Alexand. cap. 14. de navibus: *Inter has fpatium quadringentorum paffuum reliquit, quod fatis effe ad explicandas naves videbatur.* Lucanus lib. VI. v. 9. de copiis militaribus:

. . . . . . *Tum collibus omnes*
Explicuit turmas.

21. *Sedit.*] Hoc eft fixum eft. Florus lib. IV. 2: *Egregia virtus Scaevae, centurionis emicuit, cuius in fcuto centum atque viginti tela federe.*

28. Scripfi *apium*, etfi legi poffe *apum* non pernego.

29. Si placet magis fequi editionem Ruizii ex Ms. Cod. expreffam, lege *captas*, hoc eft aëris verni temperie allectas. Verum vehementer fufpicabar ne Ruizius debuiffet potius in Cod. legere, *aethere in alto*, qua phrafi Corippus imitabatur

tabatur Virgilium loquentem de apibus Georg. lib. IV. v. 78., eius enim verſus in hac comparatione videtur ob oculos habuiſſe.

33. Virg. Georg. IV. v. 42:

Saepe etiam effoſſis, ſi vera eſt fama, latebris
Sub terra fovere larem, penituſque repertae
Pumicibus cavis, exeſaeque arboris antro.

Porro haereo dubius an ſatius fuiſſet reſtituere *fingunt*, qua voce de hoc apum opere loquentes utuntur Virgilius ib. v. 57., Cicero de Off. I. 157., Plinius II. 5.

40. Reſtitui *fortiſque*, eſt enim buxus tum ligni duritia, tum pallore commendabilis. Vid. Plinium XVI. 16.

67. Salmaſius ad Fl. Vopiſcum de Aureliano concepiſſe animo videtur fabricam, huic a Corippo deſcriptae ſimilem, ſtetiſſe olim perpetuam in foro Conſtantinopolitano, ut ibi plebs in ſuis arcubus ac ſeptis ſtans, & per gradus, atque ordines diviſa annonam civicam acciperet.

85. Varro *Eumenidibus* apud Nonium XVII: *Hoſpes quid miras?*

90. Kal. Ianuarias deſcribit. Certant autem Critici in ſtabilienda Imperii, & Conſulatus Iuſtini Aug. Minoris chronologia ob varietatem chronologicarum notarum, quibus utuntur Graeci, Latinique veteres Hiſtorici, & quas tum in lapidibus, tum in codicibus animadverterunt, volenteſque omnia curioſiores componere haud defuit, qui ſibi fingeret novam epocham ab eius poteſtate ſeu Caeſaris, ſeu Curopalatae, & qui

primo Consulatum iniisse cum existimaverit Kal. Ianuariis an. 567. , iterumque an. 568. , sed haec figmenta locupletissimus, certissimusque testis discutit Corippus noster, ex quo constat Iustinum numquam Caesarem fuisse, & Curopalatae munus aulicam fuisse dignitatem non Imperii, & Iustinum successisse Iustiniano ex S. C. Mirifice auctor Periocharum lib. I. Periocha IV: *Iustiniani obitum artificiose Poëta introducit , ut ex Consultu Senatus Iustinum avunculo condignis laudibus commendatum successisse doceat*. Praeterea cum Poëta lib.I. Iustinum etiam inducat prima ipsa Imperii sui die promittentem populo reparaturum se fore Consulatum , & mandantem ut omnia ad pompam illico pararent; nullus profecto restat ambigendi locus quin Consul processerit Kalendis proximi Ianuarii, incipientibus annum 566., cum Imperium Iustinus susceperit ipsa die 14. Novembris anni 565., qua Iustinianum obiisse compertum est. Quod si quaedam repertae sunt chartae , lapidesque , ubi modo indictionis nota , modo annorum Imperii, seu Consulatus Iustini numeri non bene convenire videntur, equidem censeo non licere ex his , quae vel ob descriptorum , vel ob quadratariorum , librariorumve aut inscitiam, aut oscitantiam incerta sunt, fidem certis, auctoritatemque derogare . Vide Philippum a Turre Episc. Adriensem in Dissertatione Apologetica *de Nummo Anniae Faustinae* pag. 109., & seqq. Porro obiter hoc quoque adnotabo Iustinum renovasse Consulatum , cum iam ab annis XXV. nullus Consul designatus fuisset , & a privatis ad

ad Imperatores translatum reddidisse perpetuum, & sine collega ; praetereaque constituisse videtur, ut in Actis publicis ab illo non minus, quam ab Imperio anni dinumerarentur, hinc enim ea ratione dinumeratos deinceps annos comperimus usque ad Constantinum Pogonatum.

99. *Auxerat.*] Hanc vocem hic restituere oportere Barthius ad v. 95. lib. II. iam notaverat.

102. *Ipsi.*] Sic Virg. ecl. V. v. 8:

Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

109. Christophorus Saxius in suis ad Diptychon Magni Consulis animadversionibus pag. 36. dubitat an hic versus intelligendus sit de vasis, seu tesseris argenteis anaglyptici operis, an de nummis Imperatorum vultu, ac titulis signatis, & probabilius censet, quod vasa cuiusque generis ex argento facta, donariaque maioris ponderis significet. Ast mihi utrumque significare videtur.

113. *Utraque.*] Auri nimirum, & argenti.

Ibid. Profusam Iustini Consulatum ineuntis liberalitatem testatur Theophanes: *Consulum more*, inquit, *munus dedit Iustinus, multasque pecunias, quibus etiam nunc plures ditati, sparsit in populum.*

114. In secunda parte Tomi secundi Thesauri veterum Diptychorum a Gorio collecti videsis Tabulas X., & XI., quae duas repraesentant tabellas eburneas, primam Florentiae in Museo Riccardiano, alteram Parisiis in Museo Regio exstantes (manifesto tamen inter Diptycha non adnu-

adnumerandas , ut sculpturarum prominentia , & utriusque limbus , seu margo demonstrant) in quarum una Iustiniani M. , in altera Iustini Minoris imaginem expressam esse Gorius coniicit . Cum utraque tabula sit anepigraphica , quem Augustum repraesentent divinare non ausim, indubium tamen censeo duos repraesentare ex Augustis Byzantinis ; & utriusque Augusti vestimenta , sella , thronus , & sacri adyti , in quo alter sedens , alter quasi processum facere incipiens consistunt , forma , tholus , vela , columnae , aliaque ornamenta , mirifice respondent hisce Corippi nostri versibus , & iis , quae exaggerat lib. II. v. 100. &c. , & lib.III. v.194. , & 255. &c.

120. Imitatur Corippus , atque adeo vincit quoque Ovid. II. Metam. v. 2. dicentem :

. . . . *Flammasque imitante pyropo.*

128. In proximo superiore versu , *cinctusque* , & in hoc, *Hidaspeis* certus restitui ex Claudiano , quem Corippus imitatur de III. Cons. Honorii v.3:

Festior annus eat , cinctusque imitata Gabinos
Dives Hydaspeis augescat purpura gemmis.

136. Hos versus ita rectius distingue :

Et rerum manifesta salus . Reparator opimi
Nominis , antiquis redeunt nova saecula fastis ,

Dicit autem nomen Consulatus *opimum* , quia novi Consules publicas facere solebant largitiones . *Opime* pro *abundanter* usurpat Plautus Bacch. III. 1. 6. Apud Horatium IV. 4. 51. habes : *Triumphus opimus* . Dicuntur *opima* , inquit Festus , *magnifica* , *& ampla* .

137. Casaubonus hos versus Corippi allegat ad

ad illustrandum Svetonium, ubi in Aug. cap.10. narrat fuisse *qui suaderet, ut omne tempus a primo die natali usque ad exitum eius* (Augusti iam vita functi) *saeculum Augustum appellaretur, & ita in Fastos referretur*: quibus nimirum bonorum Principum adscribebantur nomina, & de quibus nomina tyrannorum delebantur, suffecto in eis titulo 'ΑΝΑΡΧΙ'Α. Sed hic Corippum alludere puto ad reparatam a Iustino Consulum seriem iamdiu interruptam, a quibus fasti notabantur; & quorum nominibus annos distinguere adeo communis, & constans mos fuit, ut Iulianus Orat.III. Consulatum vocet ἐπώνυμον τȣ̃ ἔτȣς ἀρχὴν.

138. Nempe Iustinus Consulatu restituto ab eo Imperii sui annos numerari voluit, Augusti exemplo, cuius Imperii epocha vulgatior incipit a VII. eius Consulatu, quando ex S. C. firmatum est ei summum Imperium, & cognomen Augusti accepit. Hinc Censorinus de die natali cap.21. adnotat quod annus diei, quem celebrat, erat *eorum, qui vocantur Augustorum*, CCLXV. *perinde ex Kal. Ian. quamvis ex ante diem* XVII. *Kal. Febr. Imp. Caesar, D. F., sententia L. Munatii Planci, a Senatu, ceterisque civibus Augustus appellatus est, se* VII. *& M. Vipsanio Agrippa* III. *Coss.* In editis Censorini legitur: XVI. *Kal. Februarii*, sed mendose; ut constat ex mox reperto, & a me illustrato marmoreo Kalendario Praenestino a Verrio Flacco descripto.

139. & 140. Fortasse rectius:

. . . . Tua gaudia tecum
Hinc vester primus feliciter exigat annus.

Virgi-

Virgilius Aen. I. v. 70. de Nympha Deiopea in uxorem Aeolo promissa a Iunone:

Omnes ut tecum meritis pro talibus annos
Exigat, & pulchra faciat te prole parentem.

141. Vota *plura*, hoc est, quotannis & diu, nec non *quinquennalia*, decennalia, vicennalia, tricennalia vota, ut habes in nummis, & saxis antiquis.

153. Vonckius mallet *vectant*, quo cum sentire non ausim, quia iam paullo superius v. 148. eadem vox exstat *convectant*.

154. Indicat Orationes Panegyricas solitas fieri tum Graeco, tum Latino sermone.

160. *Reponunt*.] Hoc est iterum, iterumque celebrant. Vid. Hor. in Arte v. 123., & 190. Huic autem versui, ut saepe alibi, sensum, & elegantiam interpunctione restitui.

164. *Phalerata dicta* apud Terentium Phorm. III. 2. 15. Donatus interpretatur *honesta*, *atque ornata*.

171. Restitui *sed*, ut sententiae vis exigit.

172. Correxi *quum*, & nova interpunctione locum distinxi, ex qua suus prodit sensus; attamen v. 175. adhuc displicet τὸ *quos*, & legendum crediderim *ast*. Vox *ovantes* idem sonat ac *laetantes*, & respicit laudatores, non dominos.

184. Scribe:

Doctior & Princeps novit &c.

204. *Pulsantque*.] Ex textu Ruizii in nostrum quoque mendosa haec lectio irrepsit. Lege *pulsant*.

214. *Pro-*

214. *Procedere* proprie dicebantur Magiſtratus, & praeſertim Conſules. Hinc nummus aureus rariſſimus Conſtantini Magni ad ann. pertinens CCCXX., quo Conſtantinus Magnus una cum altero filio Conſtantino Iun. Conſul. VI. proceſſit : FELIX PROCESSVS COS. VI. AVG. N. Et in nummo Maxentii, quem primus edidit Spanhemius : FEL PROCESS CONSVL AVG, & in alio apud Bandurium p.149: FELIX PROCESS CONSVLAT AVG N. Vide Spanhemium Diſs.12. §.5.

257. Correxi *videnda*, ut conſtet Corippi ſententia, qui, ut metro inſerviat, implicate interdum loquitur, & obſcurus fit. Itaque hirundo ex Virg. Georg. IV. v. 307. *garrula* dicitur, quia ad nidum, quem tectorum tignis ſuſpendere ſolet, garriens redit ſic ſtudens audiri, & circum volitans ſtudet etiam videri a pullis ſuis, ut in occurſum veniant ad ſumendum cibum.

260. *Flagitantque cibos*. Cum in Poëtis ſequioris aevi non inſolens ſit invenire immutatam ſyllabarum quantitatem verebar ſufficere, ſuadente Dempſtero, *rogitantque*. Modo vero reſtituendum puto, *flagrantque cibo*; quod maximam cibi aviditatem eleganter exprimit. Sic per translationem *flagrare libidinibus* ſcripſit Svet. de cl. Gr. 23.

264. *Sanxerat*.] Celeber eſt hic locus apud criticos ad comprobandum uſum verbi *ſancire* pro conſecrare, & ipſe etiam ſuperius ad hoc citavi, ſed fortaſſis fruſtra. Cum poſtea ſit vox *dicarat*, legendum hic eſſe crediderim *ſarſerat*, hoc eſt refecerat. Audi Feſtum : *Sarcire eſt integrum*

Qqq *face-*

facere. Ulp. l. 1. D. *de rivis* §. 6: *Verbo reficiendi tegere, substruere, sarcire, aedificare, item advehere, apportareque ea, quae ad eam rem opus essent, continentur*. Et sane *Sophiae cognomine templum* Iustinianus M. non primus condidit, sed iam conditum a Constantino M., & a Constantio perfectum, & a Theodosio iuniore instauratum, cum in seditione Victoriatorum conflagrasset, in augustiorem formam renovavit. Corippus igitur semper idem ad nomen uxoris Iustini alludit, & fingit praenunciatum, praefiguratumque fuisse Iustini, & uxoris Sophiae Imperium in eo quod Iustiniano M., & Theodora eiusdem uxore imperantibus refectum fuerat Sophiae cognomine templum, & condita arx Sophiana.

266. *Volens*.] Ita restitui tum metri caussa, tum quia Poëta exprimere intendit Iustinianum consulto voluisse eo Sophiae cognomine Christum intelligi, qui est Patris sapientia.

268. Restitui *duxit*, manifesto enim loquitur de Iustiniano. Τὸ *ante* sequentis versus respicit verba, *Auspiciis sacrare piis*. Demum, *arcana futurorum bonorum*, dici puto, quae obscure ostentant, seu praefigurant bona futura.

283. Si fides Anonymo, Imp. Iustinianus, absoluto Sophiae templo, exclamavit prae gaudio exsultans: ΣΟΛΟΜΩΝ ΝΕΝΙΚΗΚΑ ΣΕ *vici te Salomon*; praetereaque e regione eiusdem templi Salomonis statuam posuit illud contemplantis, & genas sibi carpentis quasi doleret se esse superatum.

287. *Et*

287. *Et Sophianarum &c.* hoc est aedium, de quibus saepe loquuntur veteres Byzantinarum rerum scriptores, sed satis erit hic Zonarae locum describere Annal. lib. XIV. cap. 10. de Iustino: Ἦν δὲ τούτῳ γαμετὴ Σοφία, ἣν καὶ Αὐγοῦσταν ἔστεψεν, ἧς ὀνόματι καὶ τὸν λιμένα τῶν Σοφιῶν ᾠκοδόμησε, καὶ βασίλεια πρὸς τῆς πόλεως, Σοφιανὰ δι' ἐκείνην καὶ τὸν τόπον καὶ ταῦτα κατονομάσας, ἐν οἷς καὶ ἐπίγραμμα παρὰ Ἀγαθίου ἐγένετο τόδε.

Ὁππόθι τεμνομένης χθονὸς ἄνδιχα πόντον ἀνοίγει
Πλαγκτὸς ἁλικλύστων πορθμὸς ἐπ' ἠιόνων,
Χρύσεια συλλέκτρῳ τάδ' ἀνάκτορα θῆκεν Ἀνάσσῃ
Τῇ πολυκυδίστῃ θεῖος ἄναξ Σοφίῃ·
Ἄξιον, ὦ Ῥώμη, μεγαλοκρατὲς ἀντία σεῖο
Κάλλος ἀπ' Εὐρώπης δέρκεαι εἰς Ἀσίην.

Uxorem Sophiam Augustali corona ornavit, eiusque nomine Portum Sophianum extruxit. & Regiam, ante urbem; quam ipsam, vicinaque loca, eius gratia, Sophiana nominavit. Et hoc Agathiae epigramma est inscriptum:

Qua secta tellure via est patefacta minanti
Oceano, & portum verberat unda fremens,
Aurea Rex Sophiae consorti haec atria fecit,
Aequandumque polis marmore surgit opus.
Maxima Roma oculos vertens contra Asida terram
Iam spectacla tuo nomine digna vides.

288. Maluissem legere, ut Ms. Cod. vestigiis pressius inhaererem: *Principis haec atque aula Dei*; aut forte rectius: *Principis aedes, aula Dei*.

 290. Meur-

290. Meursius loc. cit. hunc versum in editione Ruizii luxatum esse censet, & legit, *ibi namque probatur*.

292. Restituta interpunctione omnia clarent.

295. *Nomina fulgent*.] Quia nimirum ipsa nomina ostentant Divinarum Personarum inter se distinctionem, ac relationem in unitate substantiae. Paterculus lib. XIV. cap. I. de coloniis militaribus a Sylla, Iul. Caesare, Triumviris, & Augusto deductis, quae Syllanae, Iuliae, Triumvirales, & Augustae nuncupabantur: *Militarium*, inquit, *& caussae, & auctores, & ipsarum praefulgent nomina*. A Theologis vero disces Divinarum Personarum Filii, & Spiritus Sancti emanationes, seu processiones ex Patre, ἐκφάνσεις *effulgentias* plerumque Ecclesiae Graecae Doctores appellasse; & docente S. Athanasio in libro de Decretis Synodi Nicenae: *Nullum videtur esse aptius, ac solis, & splendoris exemplum ad explicandam Dei Personarum pluralitatem in unitate, quia lux ante splendorem non existit, nec splendor a luce separari potest*; semper licet necesse sit omnem corpoream cogitationem a Divina generatione arcere, cum plane nequeant comparari humana divinis.

300. Τὸ *venit*, quod iudice Vonckio languet, multam mihi videtur habere vim. *Sponte venit*, nam *oblatus est, quia ipse voluit*. Is. LIII. 7. Confer Ioh. II. 20. Ad Gal. II. 20. Ad Hebr. X. 7. &c.

304. S. Hilarius lib. III. de Trinitate §. 23: *Deo simile aliquid esse, nisi quod ex se erit, non potest*. S. Aug. lib. I I. contra Maximinum: *Verus Dei*

Dei Filius, *& unius cum Patre substantiae est*, *quia verus Filius est*, *& per omnia est Patri similis*, *quia Dei Filius est*.

Ibid. Meam emendationem libens revoco. Lege cum Vonckio, *hominique*.

309. *Honoris*.] Emendationem hanc meam comprobant alia Corippi loca, sic enim lib. I. v. 127. *nomen honorum*, & lib. III. v. 332. *senio honoro*.

347. *Amantes*.] Mancam vocem ita suppleverat etiam Schwartzius, notante Goëtzio. Alii supplevere *amando* : al. *amabit*.

348. Nota huic versui, & sequentibus restitutam lectionem, & suam sententiae elegantiam. Lib. I. eadem paucioribus Corippus innuit vv. 60., & 61:

353. Hunc, & tres proximos versus hiantes supplevisse mihi videor nisi certius, certo saltem rectius, quam ceteri, tum si sententiarum convenientiam, & elegantiam, tum etiam si Ms. Cod. vestigia, quae Ruizius praestat, consideres.

366. *Ensipotens*.] Nempe *Protospatharius*.

367. Insertam textui emendationem retracto, & lego:

Aspectu, *mentis nec non gravitate*, *benignus*.

Lucanus in Paneg. ad Pisonem v.88:

Sed super ista movet plenus gravitate serena
Vultus, *& insigni praestringit imagine visus*.

368. Notes velim cum Pagio ad ann. 567. tres Narsetes imperante Iustino inclaruisse. De duo-

duobus loquitur Procopius lib. II. de bello Gothico cap. 13. Horum primus ſpado, ſacrarum largitionum Comes, cum Praefectus Italiae eſſet, Sophiae Aug. minis perterritus, Langobardos, ut in Italiam venirent, invitavit. Hic neque forma, & ore inſignis erat, nec iuvenis, ſed ſenex tum cum Iuſtinus Imperium ſuſcepit. Alter ab Armeniis Perſis ad Romanos, teſte Procopio, transfugerat cum Aratio fratre, & periit bello Perſico ſub eodem Iuſtino, ut idem Procopius lib. II. de bello Perſico cap. 25. teſtatur. Iuvenis, & forma ſpectabilis Narſes, de quo hic loquitur Corippus, ille eſt, de quo Theophanes ad an. XVI. Iuſtini ſcribit: *Hoc anno Narſes Cubicularius, & Protoſpatharius, qui Iuſtino adeo charus fuit, ut eius gratia ludibriis reſpergeretur, domum Narſetis conſtruxit, & Catharorum Monaſterium*. Hic ſub Mauricio Perſis tanto terrori fuit, ut Perſarum infantes audito Narſetis nomine tremerent. Vide plura apud Theophylactum in Hiſtoria Mauriciana.

370. Virgilium imitatur Aen. I. v. 596:

Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
Argentum, pariuſve lapis circumdatur auro.

Quo in loco Virgilius ebur, argentum, pariumque lapidem inducit, quibus circum addatur aurum, ut exprimat Venerem matrem Aeneae filio, natura ſua pulchro, novam pulchritudinem addidiſſe, ut gratior Didoni appareret. At Corippus achatem pro argento inducit, & hinc puto coniunxiſſe aliam ſimilem gemmam, non

non parium lapidem. Suffeci *Pyrous*, quasi generice indicare voluerit gemmam flammas afflantem, qualem supra v. 120. pyropum dixit. Unus ex gente Amorum *Pyroïs* dictus ἀπὸ τοῦ πυρὸς occurrit apud Claudianum in Epithal. Palladii, & Celerinae. Quid non potuit idipsum audere Corippus, ut splendentem gemmam indicaret?

FINIS.

Si quae errata typographica exciderunt, doctus, ac benevolus Lector facile corriget, facile excusabit.

AN-

ANDREAE GOETZII
NORIMBERGENSIS
INDEX
OMNIUM VOCABULORUM
QUAE IN FL. CRESCONIO CORIPPO
LEGUNTUR
SECUNDUM EDITIONEM RUIZII.

Maior numerus librum, minor versum denotat, F. *littera Fragmentum*, & A. *Anastasii Panegyricum*.

A.

A Adi-

Alaman-

Artus,

Aura-

Bruma-

Carmi-

Circum-

B Comis,

Conſi-

Cu-

D

Depe-

Dispen-

Do-

E

Erit,

F

Famo-

Fo-

Ful-

Genti-

H

Haut,

I

Iam,

D Implea-

Ini-

D 2 Isti,

K

L

Labo-

Laudi-

Lon-

Manda-

Memo-

Mul-

N

Officio-

Orga-

P

Pa-

Per,

Popu-

Pro-

Qua,

Q

Quo-

R

Regen-

S

Sa-

Sic,

Soli-

Stetit,

Suffi-

Suſti-

H Ten-

Transi-

V

Verti-

VI-

Unum,

Vulne-

FELICITER.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

F. A. Marcucci Episc. Montisfalti Vicesgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Thomas Augustinus Ricchinius, Ordinis Prædicatorum, Sacri Palatii Apostolici Magister.